TKAN VERKEEREN

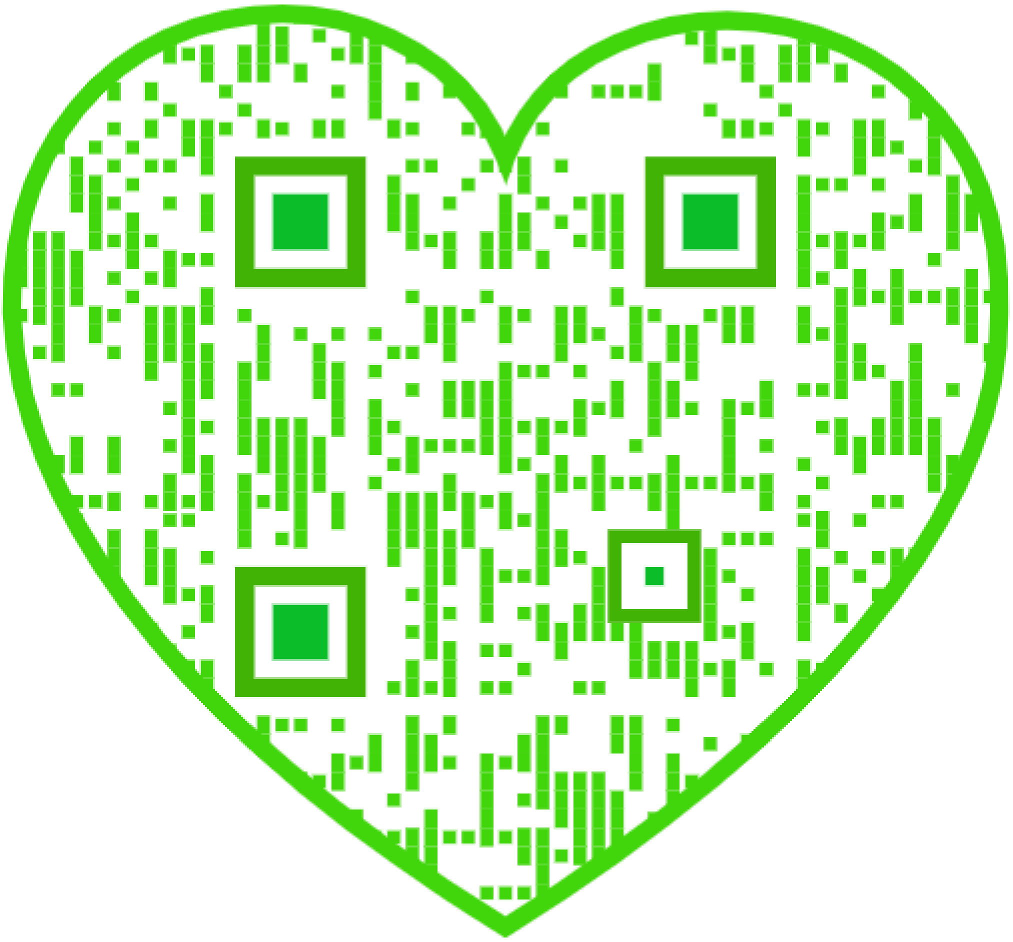

WERKEN VAN G. A. BREDERO

WERKEN VAN G.A. BREDERO

Met Inleiding en Aanteekeningen van

Dr. J.A.N. KNUTTEL

Dramatische Werken

Deel II

Boekversiering van Albert Hahn en Hahn Jr.

S.L. van Looy Amsterdam

MCMXXIV

INHOUD.

Bladz.

Lucelle 1

Moortje 97

Spaanschen Brabander Jerolimo 219

Angeniet 307

Het daghet uit den Oosten 395

LUCELLE

G. A. BREDEROOS

OVER-GESETTE

LUCELLE

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY
MCMXXI

TOE-EYGENINGH, AEN DE EERBAARE, KUNST-RIJCKE TESSEL-SCHA ROEMERS Dter.

Onder de ghebreken der Redelijcke Schepselen, en bevind ick ter Werrelt geen onmenschelijcker, dan de Ondanckbaarheydt: Want dese Beestighe onbekentenisse[1] vertoorent menichmaal God en de goede Persoonen; waar op de Wijsheyt der vorigher Eeuwen, de sulcke wel ten rechte straft en doemt met dit Rijmpje:

Hy is niet waardt dat hy Broot eet.
Die Oude Deuchden[2] licht vergeet.

Nu dan waarde Joffvrouw, om u de gedachtenisse der bewesene goed-daadicheden te toonen, mitzgaders: om my van dese Vloeck en Laster te ontledighen en te vrijen, heb ick langhen tijdt gelegentheyt gesocht; dan doch mijn nydige Fortuyn is soo kaarigh geweest, in my te be-giftigen met middelen om u te vergelden de beleefde Jonsten, kuns-tighe handt-reyckingen en behulpsaamheden, datse my niet anders heeft ghelaaten, als dit Bly- en Truer-Spelletje, het welcke by my nuwelinx uyt de Fransche Prose, in Neder-duytschen Ryme ghestelt, en by de Outste Kamer van mijn Vaderlijcke Stadt Amstelredam ge-speelt is. Hoe wel of qualijck dat dit gevoecht en ghevolcht is, laat ick spreken der ghener, wiens Harsenen gesuyvert en rijck van oordeel zijn, en dien, diens harten minst met verwaantheyt en neus-wijsheyt zijn beseten. Voor my sal't loons genoech zijn, so ic maar weynige, en de Verstandige mach behagen: en dat ick soo gheluckich mach wer-den, dat ghy dese mijne vriendelijcke (maar doch geringe) Vereeringe int goede an-nemen, ende des Gevers vrymoedicheyt ten besten duy-den wilt. U selven vry versekert, dat de Grootheyt van mijn Gunst gheen goede wille om u meerder dienst te doen en mangelt: maar dattet my alleenlijck schort aan vermoghen van bequaamicheyden daar toe noodich.

Wilt dan, Minnelijcke Maacht, dit lieve Minne-Spel eens overstraa-len met die blinckende Starren, die inden Hemel van u Voor-hooft staan en tintellen. En gebiedt de Luyt-slager van u lieffelijcke mont, mijn harde woorden wat te maatighen en versachten: soo sal ick u mijn leven lang danck weten. Gelijck ick van harten doe, overmits het u belieft heeft dit selvige Spel met u waardicheydt te vercieren, en de sit-stede met V.E. tegenwoordicheyt te ver-eerlijcken,[3] ons verleenende

---

[1] Onbekentenisse, verloochening. — [2] Deucht, weldaad. — [3] Vereerlijcken, aanzienlijker te maken.

een soo aandachtige en nechtigen[1] gehoor, dat de beroerelijcke redenen, door yemant beweeglijck uytgesproken, ter nyverer[2] siele inne braken, sulcx dat de weerslach vande wint der droever woorden, ten blyen oogen met sulvere Parlen uytborsten. O goedicheydt des Geestes! O krachtich na-bedencken der menschelijcker quellinghen! het medelijen van u Even-naasten track oog-schynnelijck[3] door Zinnen en Zenen.[4] Wederom, by wylen mengelde de grillicheyt der boerterijen dat kostelijcke en Koninglijcke Purper onder 'tLeli-witte vel van u Maachdelijcke wanghen. Kort om, het hoogh-draghende ghelaat uws volmaakten Aanschijns verwisselde sich na de verscheydenheden der dinghen: O waardige opmerckentheyt! waarlijck ick sie, so lief, daar thien die u ghelijcken, als al de malle pracht der overdwaalsche[5] Rijcken: Ick ben vyandt van die onbevoelijcke steene Menschen, en van dat houte-volck, die de uytnementheden der Schryveren niet en verstaan, en 'tuytbeelden der frayicheden dickwils lasteren: om dattet juyst met haar murruwe en misselijcke sinlijckheyt[6] niet over een en stemt. Maar ghy, ô Eere van onse Stadt! Ghy roem van onse tijdt! sijt van een eerwaardiger Geslacht, en zijt oock met ander voetsel opghequeeckt, niet met Melck noch met Wijn, maar met het schrandere Merrech van u gheestige Vaders Breyn, dies draacht de Somer van u Jeuchdige Jaren nu de waardige vruchten van alle Eerlijcke en prijsselijcke wetenschappen.

O Vriendinne van Boecken en van goede Letteren, of hier eenige misslagen (door snelheyt of door onvoorsichticheyt) waren ingheslopen, wilt die met u bescheydenheydt[7] verschoonen, wetende dat ick het ghemeene volck te gevalle, inde houwbollicheyden, te met, eenighe straat-sproockjes en woorden heb moeten ghebruycken, want die Lieden meer met de slordichste als met de beste zijn vermaackt. Is hier voor de sindelijcke[8] of scharp berispers niet ghevoegelijx in, 'tis my ten minste leet: Ick heb mijn best gedaan, en 'tgeleyde pat meest nagetreden, doch somtijts uyt vryposticheyt een sprong uyt des Frans-mans wech ghesprongen: waar aan (dat ick hoop) dat de Na-kijckers, Lesers en Hoorders geen mis-noeghen hebben sullen. Voorts, waardige Dochter, op het vertrouwen van u Deuchdelijcke goedheyt, heb ick dit mijn Boexsken in uwe gheleyde laten uytgaen: Verhopende dat uwe Naam

---

[1] Nechtig, ijverig. — [2] Nyver, vatbaar voor indrukken. — [3] Oogschynnelijck, klaarblijkelijk. — [4] Zenen, zenuwen. — [5] Overdwaalsch, aanmatigend. — [6] Murruwe en misselijcke sinlijckheyt, malle en niet vastgaande neiging. — [7] Bescheydenheydt, oordeelkundigheid. — [8] Sindelijcke, kieskeurigen.

my een Scherm en Schilt sal verstrecken, om te keeren al de Pylen der bitterder Achterklappers, en dat het selve Spelletje te meer by vrome Vryers en Vrysters sal ghewilt worden. Endeling,[1] ontfangt dan de slechte Eerstelingen van mijn ongeleerde Rymerijen met sulcken gunstighen Hart, als sy u uyt grondelijcke Gemoeden werden geoffert, van uwen harts-willigen

en gheheelen

G. A. BREDERO.

---

[1] Endeling, om te eindigen.

Aan de Lesers en Lief-hebbers der Nederlandsche Poësye.

De wanschapene Esopus, siende zijn besighe Mede-mackers reetschap maken om hare packen en sacken op te nemen, schaamden sich alleen ledich te gaan: Derhalven nam hy op hem 'tgeen andere wraakten, ende is also zijn Gheselschap ghevolght. Even van ghelijcken ben ick (waardighe Leser) bewoghen gheweest, wanneer als ick sach mijn Rijm-Broeders soo naarstich in't oeffenen der Hooghloflijcker Reden-Kunst, in welcker wetenschappe een yeder heeft ghedraghen de willighe last van zijn soete sinlijckheyt: dies ick gheprickelt zynde van ghelijcke lust, hebbe aenghenomen niet 'tgheen voor hun te swaar, maar dat voor haar t'onwaardich scheen, alsoo haare gheleerde sinnen met hoogher stoffe zyn voorsien, en so mijn ghemeen verstant de overvlieghende dingen niet en kan begrijpen, heb ick voor de Ghemeene-man dit ghemeene Spelletje overgheset met de ghevallichste en ghevoeglijcxste middel die my de geest heeft innegegeven: de sin en woorden heb ick te naasten by gevolcht. Indien dat hier kunst ontbreeckt, wilt dat goedichlijck verhelpen, en met een beter verschoonen. Selver heb ick wel gheweten dat hier veel in te berispen, en niet minder in te verbeteren vallen sal. Insonderheyt kan ick wel afdencken dat ick de Nydighe spinne-koppen, noch de nues-wyse sindelijcken niet behaghen en sal kunnen: doch ick acht meer de verstandige beroepingen[1] als des Lof-tuyters oor-smeeckerije,[2] die ghemeenlijcke der Sotten ghemoeden tot verwaande hoovardije, oft tot blintheyt, oft tot domheyt der Harsenen vervoeren. Daeromme ghy Leser of Leserin, oordeelt met bescheydenheyt, leest met lust, verstaat en onderscheyt wel de dinghen die tot vermaack der Borgery, en tot voordeel der Armen en tot ons Stads Eere is ghemaackt, door uwen willigen

En toeghedaane

G. A. BREDERO.

't Kan verkeeren.

---

[1] Beroeping, berisping. — [2] Oor-smeeckerije, vleierij.

Inhout van 't Spel van Lucelle.

Int eerst en tweede wert onderhandelt een houwelijck, tusschen den Baron van Duytslandt ende Lucelle, die hem weyghert. Oock met een reden ofmen Minnen mach of niet. Mitsgaders den oorspronck en een beschrijving vande Min; en hoemense ghebruycken moet: yder van dese deelen zijn blijd en gheneuchelijck.

Int derde, wert Lucelle al te seer verlieft op haar Vaders Kamerknecht: En na eenige verliefde redenen onder haar beyden gesproken, trouwen sy onderling malcander heymelijck: Van het welcke den Baron gewaarschout zijnde, treet in een al te grammen raserny en besluyt datelijck Ascagnes om te brengen.

In het vierde, werdt dit huwelijck heel ontdeckt door de Vader van Lucelle, vermits dat hy zijn Dochter (die hy in een seer groot achtingh hielt) buyten alle quaat vermoeden vint gelegen by Ascagnes, het welcke dit alles soo dul[1] en droevich maackt, dat eenige wierden gehouwen voor doot, andere waren daar over uyt om te moorden, sommige riepen angxstich nade doot, ettelijcke wilde vluchten. Hier en is geen deel in dit bedrijf der Personagien, oft tis vol beroernis en verslagentheyts, door de wederwaardicheden, onwillen[2] en klachten van yeder een. Maar boven al de krachtige dulheyt van Lucelle, die welcke mistroostich werdt, als sy doodt sach haer wel geminde Ascagnes.

Int vijfde en leste deel, Lucelle en Ascagnes vermaart voor[3] doodt, verkomen[4] (buyten alle hoop) in goeder gesontheyt: Hy wert bekent voor de Soon vanden Prins en Paltzgraaff van Polen. Men verrekent[5] de oorsaack van zijn onbillige en onrechtvaardige banninge, in welcke geluckige uytcomste een yegelijck verheuchden met alle vreuchden en wel vernoegen: En int eynde begint dit houwelijck met Lucelle en Ascagnes haar verloofde. Het geheele Spelen gheschiet binnen en buyten, en ontrent Carpones huys.

PERSOONAGIEN IN DIT SPEL.

BARON.	LECKER-BEETJE.	APOTEECKER.
ADELLAER.	ASCAGNES.	C. BAUSTRULDES.
PANNETJE-VET.	LUCELLE.	JAN-NEEF.
CARPONNY.	MARGRIET.	

[1] Dul, dol, razend. — [2] Onwil, verdriet. — [3] Vermaart voor, door het gerucht beschouwd als. — [4] Verkomen, er bovenop komen. — [5] Verrekenen, verhalen.

EERSTE DEEL.

EERSTE HANDELINGE.

Baron en zyn vrunt Adellaar.

Na dat ick't in de schaal mijns kennis heb gewoegen,
Vind ick hier voor de mensch het opperste genoegen
Gelegen int gesicht: want huyden morgen heeft
Oochschijnlijck my vertoont de schoonste die daar leeft.[1]
O ongelooflijck ding! die swinck die gaf my tevens[2]
In een blick tijts meer vreuchts als al de lust mijns levens.
Onmogelijck is het my, uytdrucklijck met bescheyt
Te schilderen het beelt van haar uytnementheyt.

Adel. Vr. Al waar genegentheyt het oordeel is bevolen,
Siet men de oordelaar int vonnis dickwils dolen.
De Minne die is blint en oordeelt onvertsaacht
'Tgoet voor quaat, 'tlelijck schoon, na dattet haar behaacht.

Baron. Neen't is geen onverstant dat my verkeert doet roemen,
Sy is gelijck de roos onder de schoone bloemen,
S'is als een Diamant uytmuntend en verweent,[3]
Die door haar deucht verwint al't edele gesteent.
Recht soo als dese twee al d'andre gaan te boven,
Soo moet men dese Maacht boven de Maachden loven.
Het Eylandt Kossen roem, en Prins der Schilders eel
Apelles diergelijck noyt maalden met pinceel.
Haar hayr, soo ick haar sach, lach saartelijck gevlochten,[4]
Wiens blickeren en glans de goude Son verpochten[5]
Door kracht van't levend gout, en weerschijn gaf het gloor
Op't hooge voorhooft, blanck als mellick wit yvoor.
Ick gis dat van zyn Moer de schutterlijcke jongen
Dit gout-draat tot een net der Minnaars heeft bedongen.
Den uchtent root-gekaackt, die ons den dach aen brengt,
Is met soo helder blos, als sy is, niet besprengt.
Roosen en Lelien, en een bevallich wesen,

Vs. 1—29. [1] Oochschijnlijck, voor mijn oogen. — [2] Swinck, vluchtige aanblik. — [3] Verweent, prachtig. — [4] Saartelijck, lieflijk. — [5] Verpochen, de loef afsteken.

BARON

En al het menschlijck soet dat kan men in haar lesen.
O schoonheyt ongemeen! onder wijnbrauwen net
Staat dat behoorlijck goet, die oogjes schoon geset:
Wat sech ick, oogen? neen, twee tintelende starren,
Waar de beschouwers haar onwetend' in verwarren,
Mits daar de kleene Godt al steels-gewijs bespiet
En vangt de gene die te nechtich haar besiet.[1]
Haar Neus is soo beknopt, geschickt en wel gemeten
Dat niet daar op de Nijdt te schrollen soude weten.
Haar lipjes van Koraal die geven soetjes uyt
Een lieffelijcker lucht dan 't voor-jarige kruyt.
En wanneer syse stelt om lieflijck te ontfoncken,
Betoovert sy het breyn, en maackt de ooren droncken
Door duysent treeckjes vol van schrandre boertery
En aarticheytjes loos, met een gelaat daar by,[2]
Dat niemant wie hy zy, hoe oudt of jong van jaren,
Of hy snackt na een kus, of wenscht met haar te paren.
De kin, de keel, de krop, ja beyde borstjes mee
Die zyn soo wit, dat sy beschamen selfs de snee.
Van 't ander swijch ick, als van onbekende dinghen.
Daarom sal ick u lof tot drie en viermaal singen
O Minne! die mijn sin gheleyt hebt op een Maacht
De schoonste van Lyon, of die de aarde draacht.
Dies ick door mijn geluck my meerder mach verfroyen,
Dan om de Grieksche vrouw de Konings soon van Troyen.
Want siet myn Nimphelyn is suyver, ongheschent,
Wiens maachdom dat ick hoop te plucken op het endt
Door trouw of andersins. *Adel.* Ghy roept alre gewonnen,
En hebt noch slach noch stoot, noch niet met al begonnen.
En ymmers weet ghy wel, wie eenich Stadt of plaats
Innemen wil met kracht van ruyters of soudaats,
Dat diese moet voor eerst opeysschen oft ontseggen[3]
Ten viere of ten swaard, eer mense gaat beleggen:
Maar weygert men verdrach van vruntschap of van vree,
Dan wert benadert en becingelt stracx de Stee
Met loopgracht en met schans, met weeren en bolwercken,
Dan kat men kat op kat. Sta vast dan Toorens, kercken,[4]

Vs. 30—66. [1] Nechtich, ijverig. — [2] Gelaat, manieren. — [3] Ontseggen, den oorlog verklaren. — [4] Dan werpt men het eene aardwerk boven het andere op.

Het grof geschut dat komt. Dan treet men in de strijdt
En hitte des gevechts, om eens te zyn verblijdt
Met seeges lauren kroon, met ware rust en reden
Der ouweling lijfs gevaar en sware moeyelickheden.[1]
Dit is de naaste wech die ghy moet wandlen in,
In 'tstuck van u Belech en soete vyandin.

Baron. Haar schoonheyt heeft myn ziel alrede so gedwongen,
Dat ick de Min de plaats te laten ben gedrongen;
Daar heerschapt hy na lust soo treffelijck in mijn,
Dat soo 'k den strijdt-God was, sy souw myn Venus zijn.

Adel. Vr. Doet wech dat misverstant, weecht over in u sinnen
Met wien ghy hebt te doen: 'tis d'al te stercke Minne,
De meester van de Goon, de dwinger van de mensch,
Die onse sinlijckheyt bestuurt na wil en wensch.[2]
De min is sichteloos, kindts, veynsend', logenachtich,[3]
Wetteloos, trouweloos, onsuyver, onwaerachtich.
Sijn pijltjes zyn gedoopt in gift, in bloet of smeer,
Het wondt al wie het raackt, wie't raackt die heeltet weer.

Baron. De alderbeste lien, voornamentlijck de Grooten,
De koude suffers meest verwerpen en verstooten,
Als ongeestich en boers, sy dencken in haar sin,
Dat sy zyn onbequaam tot sake vande Min.
Sy oordeelen, dunckt my, om reden, seer rechtvaardich,
Want hy is Godlijck, meer als menschen eere waardich,
Vermits den Chaos eerst hem in de weerelt bracht,
Geboren met ontsach van heerlijckheyt en macht,
Gelijck een overheer en vader van de Goden.
Syn grootheyt sonder maat, syn eeuwige geboden
Werden gehanthaaft steets van al de Burgery
Des gulden hemelryckx, van welcken rijck dat hy[4]
Van eeuw tot over eeuw en eeuwicheyts verouden
Tot heden op den dach de voochtschap sal behouden.
Het sterffelijck geslacht der aarden, dat ontsiet
Syn heylicheyt, syn kracht, syn mogende gebiet:[5]
Want als een aardtsche Godt wert hy hier aangebeden,
Tot een erkentenis van syn grootdadicheden.

Vs. 67—102. [1] Ouweling, verleden. — [2] Sinlijckheyt, neiging. — [3] Sichteloos, blind. — [4] Rijck, er staat: tijt. — [5] Mogende gebiet, machtig gezag.

Ick tart de gene die haar moeder op de test[1]
Branden en blakeren, sy doen vry al haar best,
Met al de lange sleep van de neuswyse kloeckers:
Van woorden-sifters, en van scherpe ondersoeckers
Des vruchtbaren Natuurs, dat sy met reden my
Eens seggen, wat de Min in eygen wesen sy.

Adel. V. Ick ben verheucht en blijdt om dat wy syn getreden
In een so nutten als vermakelijcke reden:
Ist dat u heusheyt my soo veel gehoors verlient,
Ghy wert na krancke kracht van my hier op gedient.
Dat uyt den Chaos eerst de Liefde is ghekomen,
'Tis waar, maar vaack wert de Min voor de Liefd' ghenomen,
En dat wert by't verstant voor een faal-greep ghedoemt.
De Liefde die is Godt, oft Godlijck, na men't noemt,
En hoort veel hoogher 'thuys als in die beuselinghen.
De Liefde is de strick en d'eendracht van de dinghen,
'Tsy Hemelsch, oft 'tsy Aardtsch. Maar de Liefd' die ghy raamt,[2]
Die wert van yeder een Cupido meest ghenaamt,
Dat is gheseyt soo veel als dierelijcke lusten,
Of redeloose wil, veroorsaackt met onrusten
In 'sMenschen teder hart, door't peynsen dach en nacht
Op het geminde ding, datmen ter weerelt acht.[3]
De Min berooft de mensch van vreuchden en vryheyden,
Hy swackt de kracht des lyfs en doet de geest verscheyden,
Hy is der ouden doot en vyandt van de jeucht,
Hy ist die't goede hart afleydt van't perck der deucht
In eenen moortkuyl woest van sonden ongenadich,
Hy is en blijft in ongestadicheyt gestadich.
Hy wert geschildert vaack kints, moedernaackt en blint,
Om dat hy niet en weet wat dat hy wil of mint.
Maar andren om hem meer en beter te vertoonen,
Die doen hem schijnen een seer lieve, overschoone
En kuysche jonge Nimph, van't hooftscheel af, tot daar
De buyck syn eynde neemt: het ander deel daar naar,
Als achterlijf en start, is van een draack fenijnich.
Dit Dier, of ongediert, lieflockend' en schoonschijnich,

Vs. 103—138. [1] H a a r m o e d e r, de aarde, hier: verschillende (delf)stoffen. — [2] R a m e n, bedoelen. — [3] Lees: 't b e s t g e m i n d e?

De menschen bloemtjes en de soete honich biet:
Maar wie dit bittre soet eens proeft of inne giet,
Die voelt zijn ingewant verscheuren en verschenden,
En hy besluyt zijn tijdt met een ellendich ende.
Wie dat de Min zyn hart op hoop van loon verhuurt,
Tis selden dat hy niet zyn suycker stracx besuurt,
Syn vreucht met droeve druck, syn winst met schand' en schade,
Syn weelde met verdriet, syn jonst met ongenade.
Wel dunckt u noch de Min als ghy u inne beelt?
Wie meest de Min inruymt, zijn selven meest ontsteelt,
En ruylt zijn menschlijckheyt en edeldom grootgeestich
Aan boersheyt onbeschoft, en woesticheden beestich.
Homerus heeft daarom versiert en toebereyt
De lichte Circe, Vrouw van d'ongebondenheyt,
In dartelheden gayl en wellust opgetrocken:[1]
Wie sich met haar vergreep, veranderde in Bocken,
In Beeren, Swijnen, en dus ander dom gediert.
Hier door ist sproockje eerst van Iö oock versiert,
Die in een witte Koe al stommeling bequeelde[2]
Het ongeoorloft werck dat sy met Jupijn speelde.
Maar doch dit fabel-boeck dat ons dien Heyden gaf,
Dat soeckt den Mensch door leer van't quaat te leyden af.
Alexander, de grootste die d'Aard' heeft gedragen,
Als hy het Persisch heyr en Darius had geslagen,
En wilde tVrouw volck niet, hoewel gevangen, sien,
Maar groetse: want siet, hy docht misschien,
Soo ick haar schoonheyt wil wat deeger gaan beschouwen,
Villicht werdt ick een slaaf van mijn gewonnen Vrouwen.
Daarom seyt eener wel: het sien en is niet goet,
't Anspreken dat is quaat, noch slimmer die wat doet.
Amjanus Bisschop heeft zyn oogen uytgesteken,
Om dat hy al te nauw de Vrouwen had bekeken.
Een Roomsche Leo, Paus, hield af zijn eene handt,[3]
Om dat hy had daar me de Vrouwlien aengerant.
In't kort de Minne doet verwelcken en verflenschen
De jonckheyt en de jeucht, en wackerheyt der menschen.

Vs. 139—174. [1] Opgetrocken, grootgebracht. — [2] Bequelen, betreuren. — [3] Hield, hieuw.

Baron. Ghy neemt der Minnen gront, dunckt my te qualijck in:[1]
Maar my wispelt de spreuck des Schrijvers in mijn sin,[2]
Die ick u heden wil verkonden en verklaren,
Die seyt: de liefde komt als twee op d'ander staaren,
En dat het swinckje recht elckander wel gemoet,[3]
En springt van oog in oog, en sackt in beyder bloet,
Tot binnen in de maach, en prickelt voort het harte
Vol nuwe wonden en vol angename smarte.
O soete bitterheyt! o heugelijcke pijn!
Ghy kunt door ander raadt (ach!) niet genesen zijn,
Dan door't genaken van twee liefjes gelijcksinnich,
Die d'ander lieven soet recht vriend'lijck en aanminnich,
Al spraackt ghy scharsend laast dat spreeckwoort overluyt:
De Liefd' gaat boven in, seyt ghy, en onder uyt.
Adel. V. Ick heb mijn dagen noyt niet beters noch gelesen,
Als hem, die daar beschrijft de liefde dus te wesen:
Een ding, ick weet niet wat, het komt, ick weet niet hoe,
En 'tgaat, ick weet niet waar, waar door of waar na toe.
Baron. Ghy spot noch met de Min, soo ick u hoor vermanen,[4]
En over wijl en tijdt d'oude Athenianen
Die vondenſe so goet, soo heylich, ja so dat,
Dat sy hem joegen uit de vryheyt van haar Stadt,
Die niet beminnen wou, de burgerlijcke Rechten
Die dwongen tot de Min Mans, Maachden ende Knechten.
Adel. V. Ick sech niet dat de Liefd' is scheldens waart of quaat,
Maar dat haar wegen zijn vol nevels in der daat:
En dat de gene die haar waanden best te kennen,
Haar lieten allereerst bedriegen ende schennen,
Als Adam, David, Salomon, Absolon, Samson,
Hercules, Achillis, ja Paris en Iason,
En ontallijck veel meer van die vermaartste Helden
Der eeuwen afgeleeft: die al ter neder velden
D'ondrachelijckste Beul, de Minne, die Tyran.
Baron. Met oorlof, Adelaar, waarom vervolcht ghy dan
Met sulcken naarsticheyt de jente Valleriecke,
Om wien ick u so dick sach blosen en verbliecken?

Vs, 175—210. [1] Innemen, waarnemen. — [2] Wispelt in, speelt door. — [3] Swinck, blik. — [4] Vermanen, betoogen.

Wanneer sy onversiens u ergens quam te moet,
Sach ick een groote storm en onweer in u bloet.
Hoe dick sach ick u staan gelijck als uytgetogen,[1]
Ontreddert en ontmant van menselijck vermogen,
Als ghy de schoone saacht, de vrouwe van u siel,
Daar hart en harsens bey soo heftich op anviel,
Dat ghy noch lijf noch le'en, noch spieren niet en roerde,
En niet dan het gedacht zijn ambacht uyt en voerde,
En staarden al gelijck als levendloos, tot dat
De sinnen uytgedacht van't wondren waren sat.

Adel. V. Tot mijn leetwesen, laas! soo maackt ghy u vertooning,[2]
En bruyckt tot voorbeelt my, want ick heb geen verschooning,
Vermits ick al te diep hier in getreden ben,
Soo dat ick nu te ruch niet weder komen ken.

Baron. Wel mach men dan de Min niet bruycken na u seggen?

Adel. V. Men mach, maar men moet sien waar datmen die gaat leggen.
Beneffens dien acht ick het raadsaamste te zijn,
Dat men-se besicht als de vreuchtmakende wijn,
Die soberlijck genut versterckt des Lichaams krachten,
En weckt de doffe geest tot schrandere gedachten,
Vol snelheyt des vernufts: maar wies' in tegendeel
Heel gulsich innegulpt, en swellicht door de keel,
Die smoort sijn sin en wet; en d'alder-eelste geesten
Veraarden onbesuyst in onreedlijcke beesten,
Waar van ons namentlijck dees twee voorschriften zijn:[3]
Actaeon door de min, Alxander door de Wijn.
Daarom so moetmen sich na wijsheyts maat beheeren,
En doen voorsichtich als die't swemmen willen leeren,
Die nimmer verder in het water sullen gaan,
Als daar sy inde noot wel seecker kunnen staan,
Of daar sy gants vermoeyt van't woelen mogen rusten,
En tre'en te landewaarts, na 'tboeten van haar lusten.

Baron. Wy zijnt dan nu gants eens, Heer Adelaar mijn Vrundt,
Ick ben op 'thoochst verlieft, en wil het minste punt
Voor u verswijgen niet: want ick vont niemant trouwer:

Vs. 211—245. [1] Uytgetogen, in extase. — [2] Vertooning, betoog. — [3] Voorschrift, voorbeeld.

De Raadts-heer Kaponi, de groote Wissel-houwer,
Dat is de Vader van de welgheboren Maacht
Lucelle, die mijn hart verholen liefde draacht.
Doch k' minse suyverlijck die Parel aller Vrouwen,
En hoopse tot mijn Bruyt oock wettelijck te trouwen.
Of schoon de Vader haar rijcklijck uytgeven sal,[1]
Wat is zijn macht by't mijn? och lacy, niemendal.
Mijn waardicheyt, mijn goet, mijn edelheyt van bloede
Doen ongetwyffelt my gelooven en vermoede,
Dat ick so kleynen saack, of hoe groot sy oock sy,
Versoecken sal aan hem, of hy en sal het my,
Om mijn grootachtbaarheyt, toestemmen en vergunnen.

Adel. V. Sy souw geen meerder eer waarlijck ontfangen kunnen.
Daarom soud' ick u raan
Eens mondeling te gaan
Den Vader selfs te spreken.
Soo hoefdy niet te smeecken,
Te vleyen; 'tis te kints
Te breken so veel wints
Om 't Meysje te behagen.
Ick salt de Ouders vragen,
Soo haast als ick het mien
Een endt daar af te sien.
Want als die willen lijen
Dan ist geen kunst te vrijen.
Al waar de dochter schier
Het aldertrotste dier,
Haar strafheyt is te breken
Met lang en lieff'lijck preken.
Maar buyten vrienden raat,
Hoe schoontjes datmen praat,
Hoe wel datmen can veynsen
En decken zijn gepeynsen,
Hoe seer de jonge Lien
Malkander mogen sien:
Of beyder sinnen vallen,[2]

Vs. 246—281. [1] Rijcklijck uytgeven, met een grooten uitzet uithuwelijken. — [2] Vallen, elkaar genegen zijn.

Het is al niemendallen.
Al hebmen 'twoortje Ja,
Het blijft al even na:
Dat weten sy die't proeven[1]
Met hartelijck bedroeven.
Maar trecktmen opter loop,
So raacktmen wel goet koop
Ten aldereersten swanger,
Dat maackt dan noch veel banger.
Elck kijckt den ander an,
Sy hebben niet waar van
Om eerelijck te leven,
Die 'theeft en wilt niet geven.
Is yemant so voldoent[2]
Dat hy het huw'lijck soent,
So wert het hem verweten
En op sijn broot gesmeten.
Maar treftmen dan een man
Die of noch an en kan,[3]
Al doetmen hem versoeken
By Grooten en by kloeken:
Zijn Deensche kop Eenrins[4]
Verstaatter toe geensins:
Dan looptmen af syn schoenen,
Slechts om een buyck vol soenen:
Ick heb oock in dat gilt
Veel tyts onnut verspilt
Met loopen en met jachten
By dagen en by nachten,
In hagel en in snee,
In wint en winter mee,
Maar dit heb ick onthouwen,
Datmen niet mach vertrouwen
De aldergrootste vrient,
Die schoonst voor oogen dient,
Diens snootheyt is te vresen:

Vs. 282—317. [1] Proeven, ondervinden. — [2] Voldoent, welwillend. — [3] Die niet te bewegen is. — [4] Eenrins, eigenzinnig.

Want met een vruntlijck wesen
En met de schoonste schijn
Zy vaak vyanden zijn:
Maar God moetse so schennen,
Dat men-se mach bekennen
Die vrient zijn in't gelaat,
En vyant inder daat.
Mijn Lief swoer my in't leven
Te laten noch begeven.
Daar op is noch geschiet:
Maar hola! hooger niet.
Dan seker 'twaar te byster.
De lichtheyt van een Vryster
Is 'tlichtste datmen vint.
Ja lichter als de wint
Bevind ick nu de woorden
Dien ick hier voormaals hoorden.
Maar nu het heeftet al,[1]
Het is soo 't blyven sal,
Ick loop myn spoor te buyten.
Maar endelijck in't sluyten:
Gaat by de Vader selfs, en vraacht bescheyt met reen.
Baron. Die raat die is seer goet, kom gaan wy t'samen heen.

De Vader en Lecker-Beetje.
'tIs acht maal seven Jaar in Sprockel darden dagh
Dat ick eerst 'tgroote licht des lichten fackels sagh.
Van dien dach tot op nu, dats tegenwoordich heden,
Ben ick van ongeluck noch eenich ramp bestreden.
Maar het beleeft geluck heeft al zijn loop bereyt
Gants na mijn wensch en wil, om mijn Godvruchticheyt.
En 'theeft aan alle ding volkomelijck gescheenen
Dat sy niemant meer gunst dan my en wil verleenen.
Al kruysten ick de Zee, al drieschten ick de wint,[2]
Al puften ick de storm, al liep ick dol en blint[3]
Door lagen roovers heen met koopmanschap geladen,
Ick quammer altoos door behouwen sonder schaden.

Vs. 318—352. [1] Het is nu eenmaal zoo. — [2] Drieschen, trotseeren. — [3] Puffen, tarten.

Ick heb so varr gereyst dat icker of verschurck,[1]
Van d'een tot d'ander Pool: gehandelt met den Turck
En met den Persiaan, met diefsche Arabesen,
Met Mooren geel en swart, met schrandere Chinesen,
Aan Sarmaters en Schyt myn waren wel verkocht,
En goede wisseling altijts van daar gebrocht.
Mijn Schepen diep gelaan van boven tot de bomen
Zijn reys op reys gewenscht ter haven ingekomen.
Mijn schulden stracx ge-int. Noyt leet ick banckeroet[2]
Aan Wissel buyten'slants, noch achterstal aan goet.
Noch selfs den heeten loop der woeste Fransche muyters,
Dat wilt versamelt volck van Knechten en van Ruyters,
Die't oude Vrancken-rijck afwurpen tot in't zandt,
Die Steden roofden uyt en staken in den brant.
Die Heeren huysen groot en Dorpen streng afliepen,
Die de Mannen schatten, en Vrouw en kint besliepen,
Die hebben van mijn haaf my niets onbruyck gemaackt,[3]
Ick ben geluckich door soo veel gevaars geraackt.
Ick ben schatrijck van gelt en groot van vrienden machtich,
In Stadt treflijck behuyst, op't lant noch wel soo prachtich.
Ick heb een eenich Kint, die al de weerelt seyt
Te wesen een Thresoor van ware suyverheyt.
Sy is alleen de stock van mijn verloopen dagen,[4]
s'Is al mijn raat en rust: meer souw sy mijn behagen
En waar sy niet soo stuurs, noch afwysich van sin
Aan een'ge Edellyen, die ick van harten min,
En die om mynent wil haar eerlijck komen vryen:
Maar sy schijnt niet verkuyst met hoofsche klappernyen.[5]
Noyt sach ick haar in 't minst yet vry of vrolijck zijn.
Sy heeft anders geen wil als in de wil van mijn.
Sy oeffent de Musyck: maar boven alle leering
Acht sy de Rymery de Goddelijckste neering.
De Rederijcke kunst sy alsoo deftich pleecht,
Dar sy de grooten schrickt en innerlijck beweecht.[6]
Een ding leyt op mijn leen dat my noch yets sal rucken[7]
Van dese zegening in sware ongelucken:

Vs. 353—389. [1] Verschurcken, huiveren. — [2] Stracx, terstond. — [3] Onbruyck, afhandig. — [4] Verloopen dagen, ouderdom. — [5] Verkuyst met, gediend van. — [6] Schricken, ontroeren. — [7] Leen, leden.

Want in de Poësy heb ick gelesen dit,
Dat Jupyn in't gewelf des hoogen Hemels sit,
Tusschen twee vaten in, d'een is vol heyls en goede,
En d'ander is vervult met ramp en arremoede,
Uyt wien dat hy gelijck besproeyt dach ende nacht
d'Inwoonders van der Aardt, dat sterffelijck geslacht,
'tIs daarom dat Philips, vader van Alexander,
Hem noyt verheugden in de neerlaach van een ander,
Of hy en badt de Goon, sy wilden doch dat soet
Vermenglen met yet suurs, op dat geen hoogemoet
Zijn edelharticheyt verwaandelijck sou schenden.
De Vorst van Samos die geen ongeluck en kenden,
Die noyt ter weerelt sach dat hem misluckten yet,
Noch geenich ding dat hem brocht treuren en verdriet,
Maar wat is hem geschiet in zijn geluckich leven?
Hy werdt schandtlijck gehenckt tot schande van zijn Neven:[1]
Zijn rijck wert hem ontruckt, zijn goederen en al.
Hoe hooger in't geluck, hoe nader an de val.
Niemant en is soo wijs die hier weet van te veuren,
Wat ongeval dat hem noch namaals sal gebeuren.
Op d'alderhoochste berg stuyt meest de wint op aan,
De alderrijckste man mach hier niet seker staan.
Daarom leef ick altoos in hondert duysent vresen.
Lecker. En niemant wil nochtans, rijck zijnde, arrem wesen.
Ick houdt met de rijckeluy, de beste van de Stadt,
Al syn't maar plompe bloets en platters in haar gat.[2]
Of sy van dit of dat, of nieuwers of en weten,
Wat baat de wetenschap? ja gaatter wat van eten.
Al had een man Salomons wijsheyt, of Samsons kracht,
Het hy geen geldt of goet, wat is hy toch geacht?
Ick segh noch, ick prijs de Klay daarmen de Botter om koopt.
Wat schaatet een man dat hy wat met de lymstang loopt?
En offer schoon een huys vol malle kyeren of komen,
Se worden allegaar noch wel ten houwlijck genomen.
Want binje geck, binje vreck, binje geel, binje scheel,
Binje dol, binje vol, binje slof, binje grof, binje schrael, binje kael,
Binje dof, binje doof, binje blint, binje nes, binje bles,[3]

Vs. 390—425. [1] Neven, verwanten. — [2] Platter, onbeschaafde. — [3] Nes (nesk), zot; bles, dwaas, gek.

Binje boos, binje loos, binje voos, binje out, binje kout,
Binje hoer, binje dief,
Heb je Geldt, ick hebje Lief.
Had ick maar wat van dat goet, daar men de handen me salven,
Ick souw soo wel een wijf krijgen als deuse jonge kalven.
Neen miester, 'tgelt is de leus: 'tgelt is de bruyt daarmen om dangst,
Gants suycker elekaarten, had ick gelt, ick was een langst.[1]
Het Geldt dat stom is,
Maackt recht dat krom is:
En gelt, gewelt en gunst,
Breeckt recht, zegel en kunst.
O baas, dat gelt dat weet wat; die daar heeft datter klinckt,
Die is over al wellekom, en krijght datter springt.
Daar is nu geen meer schand, noch oock geen grooter sonden,
Als datmen geldeloos en arrem wert bevonden.
Al leeft nu noch so wel een eerlijck arrem man,
Zyn rijcker sal hem nauw eens willen spreken an.
De vrome kaalis mach, wil hy, alleenich loopen:
Maer de rijckeluy hebben vrienden met hoopen.
En die den armen over mach,[2]
Biedtse selden goeden dach.
O dat gelt, dat noble gelt, dat maackt een man ontsien,
En doet hem met een graviteytse toorneteyt gebien:[3]
Want elck groet bloots-hooft een machtige Ryckert,
En selfs staat zijn hoet vast op zyn kopp' espyckert.
Hy laatet soo met een verwaande grandissimo deur staan:[4]
Maar koomter dan een schytbien, of sulcken leur gaan,[5]
So nycht hy met de hoet en knye schier aan de aardt
Voor die op tsestiende deel so veel niet en is waardt.
O Heerschip dat ick maar een weeck liep met jou brieven,[6]
Terstont souwen my wel dapper achten een deel groote dieven.
Of had ick maer jou specioen, ick sou datelijck strack
Gaan hylicken metter vaart aan een moeye jonge sack.[7]

Vader. Wel wat souw g'er me doen? *Leck.* Dat wil ickje wel seggen,

---

Vs. 426—459. [1] Suycker elekaarten, sakker heilige quarten (quatertemper): een langst, een heel heer. — [2] Overmogen, meer vermogen dan, machtiger zijn dan. — [3] Toorneteyt, autoriteit. — [4] Laten deur staan, laten begaan. — [5] Schytbien, opschepper; leur, man van niets. — [6] Brieven, papieren, aanspraken. — [7] Sack, meisje.

Maar ik wouse soenen en moytjes weer wech leggen.
Vader. En dan daar na wat meer? *Leck.* Wel dat komt seker kloeck.
Wat meer? ick wodse sparen als begyne koeck.
Ick souse fijntjes in een schoon pampiertje rollen,
En sluytense voort wech, so souse mijn niemant of pollen.[1]
Ick souse altemet by hoy en by gras, gy weet wel hoe,
Goeden dach hofstee, was ick byje, ick sprackje toe.[2]
Ick souwer ten minsten niet op een heele Vaam genaken,
So souw ick immers niet diep in de kyeren raken.[3]
Daar ben ick voor vervaart, want 'tis maar slaverny,
Die stroy-stronckjes met een feyl na te loopen, als ons Buurwijf Fy,[4]
Die altoos arme sloof sit rontom inde ayeren,[5]
En waarse gaat of staat, komt met dat krijtend goet an bayeren.
Maer of ick schoon so mal noch worden alsen mens,
Ick hadder haast genoech an een rijckeluyer wens.
Vader. Ja Lecker dat waar goet, kon gy dat so bespreken.
Lecker. Wel ken men niet? so wil ick daar een speltje by steken.
Wel sommige luy doent nochtans so, is mijn geseyt,
Hoe komt dat? of hebben sy heur ayeren eerst uytteleyt?[6]
Gy hebter ientje, en Dignum Fockels hetter twietjes,
En jou moers bestemoers moers susterlinx recht susterlinckx[7]
Afters kynts kynts Meutje Martjes petemoeys nichts dochters
Dochter, Anne Koomen Rijns hetter dryetjes.
Heb gy tsamen so oppeset? of ist geslachts schult?
Vader. Een ygelijckx getal wert van den Heer vervult.
Kindren zijn gaven Gods, hoewel veel rijcke wijven
Om kinder vruchtbaarheyt de arremen bekijven:
Gelijck of de natuur haar dese vruchten gaf
Tot een vervloecking, of tot haarder sonden straf.
Tkomt door Godts schicking, niet door het beleydt van menschen:
Tgeluck geeft wat het wil, en niet na dat wy wenschen.
Ick heb al wat ick denck, ick sie al wat men lust,
Ick krijch al wat ick droom, dus is mijn hart gerust.

Vs. 460—493. [1] O f p o l l e n, afvrijen. — [2] Zonder veel bet., zie Aant. — [3] I m m e r s, in elk geval. — [4] S t r o y - s t r o n c k j e s, strontstrooiertjes. — [5] A y e r e n, vuil? of kinderen? dat a y e r e n een fout zou zijn voor k y e r e n is om het rijm onaannemelijk. — [6] Z i j n e i e r e n u i t l e g g e n, kinderen verwekken buiten huwelijk. — [7] S u s t e r l i n g, zusterskind.

Sy roepen't over de buurt; kijck dat 's op zijn parmafoys,[1]
Ay siet toch, Kyeren! Kyeren! jae wel, hoe souw jijt versieren?[2]
Hoe komt Nieuwen Haan an sulcke fyne verweende Klieren?[3]
Ja wel trouwen Buur-Wijf, wat dunckje, magh dat staan?
Om God-wil, siet daar die straat-Joncker iens gaan.
Of hy wel ien Veer in zijn nest het (denck ick) die zijn is?
Wat duysent Fransoysen weten de Luy wat dat mijn is?
Ick borgh niemant wat ick heb, of wat ick hadt.
Ick haalt en betaalt soo wel as de beste vande stadt.
Wat Duyvel gaanse dan met my haar tong schrapen?
O dit verkranckt ghespuys kan mijn naars wel begapen.
Doch ick lijdt met ghedult, ick slacht de goe Jop:
Maar dese labbekacken halen ellick-ien byde naars op;[4]
'tWaardeynen het gien eyndt, asse byde straat gaan slingheren,[5]
Waar datse my iens sien, sy wysen my na met vingheren:
Koom ick iens op den Dam, daarmen om't moyste pronckt,
Daar word'ick van de Vryers soo over-zijts belonckt.
Ho, seyt den ien, ick wedd' dat hy dat pack ghelient het.
'tIs wel te sien, seyt d'aar, dat hy de Rederijckers te vrient„ het[6]
Sy kennen daar op ien onsch wel wicken watje waart bent.
Of je rijck, of je arm, of je goet, of quaat van aart bent.
Maar ick vraagh niet na-de Knechs die haar as Vrouwen cieren siet,
Of sy wat quaken, het en raackt an mijn kouwe Klieren niet
Ick ben van't Hof, blaas of, dat meughje allegaar weten.[7]

Griet Smeers. Ja, hy het al mee in ien Hoofsche strondt ghebeten.
Wel Monckseur Nieuwen Haan macher niet ien woort of?

Ni.-H. Staat wat uyt de weegh, ick ben een Kourtisaan vant Hof.

Griet Smeers. Dat siemen an jouw ongnaartighe bennieren wel.[8]
Ho, 'tis te byster soo't Volk jouw nouw vieren sel.
Gans lyden Nieuwen-Haan, wat's dit? Dus altemaal in't Gheel?
Wat, dit en draaght niemant of hy is geck of eel.
Hoe komt den Droes dus moy, dus reyn, dus net, dus tentigh?[9]

Vs. 403—434. — [1] Op zijn parmafoys, op zijn Fransch (par ma foi als Fransch stopwoord). — [2] Kyeren, kinderen; versieren, verzinnen. — [3] Verweend, weelderig. — [4] Labbekack, kwaadspreekster; by de naars ophalen, doorhalen. — [5] Waardeynen, taxeeren. — [6] De Rederijckers, als bezitters van vreemde kostuums. — [7] Blaas of, ruk in. — [8] Ongnaartighe bennieren, onhebbelijke manieren. — [9] Tentigh, in de puntjes.

De gayle Vryer mach zyn Vryster soo niet minnen,
Als ick de Koken doe. Mijn liefste! mijn vriendinne,
O Koken! o mijn hart! ghy maackt men wel so groen,[1]
Ick weet niet wat ick wel om jouwent wil sou doen.
De koken, lieve baas, die is so uytgelesen,
Dat elck die bemint om heur soetsapich snollich wesen.
Wie maar de koken siet, die werter af verblijdt:
En daarom werts' oock van Jan Alleman gevrijdt.
Hoe waarlijck datse zijn, hoe geestelijck, hoe heylich,[2]
Elck acht de koken hooch, ja lievens waard, en veylich.[3]
'Tis mijn onmogelijck om u te doen verstaan
De frayicheden die ter koken omme gaan.
Item inden eersten siet men daar onderhouwen
Een streng en scharp gerecht, dat mer of ysen souwen:
Daar wert onthalst, onthooft, gehangen en gesoon,
Gebraan, gedroopt, gedrenckt, door kocx, door beuls, door boon.
Op sijn Griecx, op sijn Turcx, op sijn Pools, die menkander verpocchen[4]
Met Olipodrigo, met grutten, en Westphaelsche jocchen.[5]
Men onderhout dat recht daar niet om kat of hongt,
Die men altemets werpt een hauwbeet in de mongt,
Maar om wat aars, die't wist, dats om de Mater en de Pater.[6]
Ten tweeden men werter gedient met klaar en warm water.
Wie sou mijn lochnen dat de koken niet verstreckt
Een Corps de garde van 'thuys, daer men wel hulp van treckt?
Want komt u buytenluy of andre gasten over,
Men treckt maar by de schel, of men roept maar wat grover,
Terstondt siet men daar uyt in ordinancy treen
Heele legers met volck, bequaam in haar geleen,[7]
D'een met een schapen-bout: dees met een karmonade,
Een ander met een hoen, sommige met salade.
Die stootje daar voor uyt gewapent met een schilt
Van een potdecksel, hey gants bloet dat staat soo wilt.[8]
De snoeckdragers aldaar ter monster vry passeren
Voor lustige piekeniers, die met haer bree geweren
Al snijen watse sien. O wonderbaarlijck goet!

Vs. 529—563. [1] G r o e n, verliefd. — [2] W a a r l ij c k, wereldlijk. — [3] V e y l i c h, een toevluchtsoord. — [4] V e r p o c c h e n, overbluffen. — [5] J o c c h e n, soep. — [6] D i e 't w i s t, als je 't maar weet; M a t e r en P a t e r, de hoofden van 't huis. — [7] B e q u a a m in h a a r g e l e e n, behoorlijk in het gelid. — [8] W i l t, wijdsch.

Sy laten ongeschent wat datter oock gemoet.
Wien sou u, o mijn Heer, haar deugden al voorstellen?
Men sou eer (geloof ick) de druppels konnen tellen
Die daar druypen uyt jou koutvorstige neus. Merckt, wat doet
Dat elck in zijn beroep soo arbeyt en soo wroet?
Segt, isset niet om dat de koken wel sou rooken?
O soete, lieve koken, die de harten soo weet te strooken
En beschermt voor 'tgraveel, voor de koors, voor 't kolyck,
Voor 'tPodagra, voor schiatica, voor de gelu, voor de fijck,[1]
Voor Hooftseer, voor maag pijn, voor vaak in de tangden,[2]
Voor trillen en schudden in armen, beenen en hangden.
O die in de koken is, die is altoos wel bevrijdt
Voor de Malcontenten, voor de moeskopers, voor oorloch en voor strijt.[3]
Sijn goet wert hem niet gerooft, gebrandt noch gebroken.
O heylige veylige vryheyt en blijheyt van de koken!
Wien dat u maar geniet is buyten alle noot.
Want soo men seyt, daar blijft geen kock voor de koken doot.
En wien dat wel koken kan, krijcht elck eens genegentheyt,
En raackt in een goe keucken, en daar krijcht men gelegentheyt
Om te eten leckerbeetjes, leckerbeetjes goet en soet
En leckerbeetjes en leckerbeetjes die maken goet bloet,
En goet en versch bloet maackt een goe gesteltenisse
Des lichaams. Siet meester, so fijn en fix isse,
Dat sy de mensch in meer gesontheyt hout,
Dan al de lapsalvery van salf, van smeer, en smout
Van al de quackverkoopers en timmerluy van menschen.
Daarom heb ickse gewenscht en salse altoos wenschen.

Vader. Lecker dat hebdy wel en wonderlijck geseyt
Met een Ciceronische treck van welsprekentheyt.
Ick vrees niet anders dan dat ghy dit sult bederven,[4]
En dat ghy in de huyt noch van een geck sult sterven.
Maer doet Ascagne dus, en raast hy dus als ghy:
Tis inde tweede maant dat hy eerst quam by my,
By my hier in de dienst; maar ick en sach mijn daghen
Geen jongeling die hem souw beter konnen dragen.

Vs. 564—598. [1] Gelu, geelzucht; fijck, fijt. — [2] Vaak in de tangden, groote honger, verg. Kl. v. d. Koe 543. — [3] Moeskop(p)ers, vrijbuiters. — [4] Bederven, met uw verderf bekoopen.

LECKER-BEETJE

Hy is sober en stil, naarstich, getrouw en vroet,
Weselijck en beleeft: in als so opgevoet,[1]
Al waart een Princen soon. Hy spreeckt van alles schrander
In vierderleye taal, elck netter oock als ander,
Als Italiaens, en Spaensch, oock Fransch en goet Latijn.
Lecker. Poep! dat is niemendal, ick kander mier als ien dosijn,
Ja wel ien hiel half vijfentwintich, mien ik op mijn spraak bykangs.
Ick kan Amsterdams, Haarlems, Haachs, Dorts, Delfs, Layts,[2]
Hoorens, Enckhuys, Medenblicx, Noorders, Waterlangs,
Updams, Munckedams, Broecx, Raareps spreeck ick hiel wayts,
Oock Purmereynts, Oosaans, nou maack ick niet veul werckx
Van't Houtewaels, van't Jaaphannes, van't Diemes, van't Ouwer- [kerckx,
Van't Amsterveens, van't Overtooms, van't Slotens, van't Sloterdijcx,
Van't Heynboons, van de Katuysers, en al die preutel. *Vader*. Noyt [hoord ick desgelijcx.
Ick kan my waerlijck nauw van lachen wel bedwingen.
Haalt mijn Ascagnes hier, op dat hy van mijn dingen
Een weynich my bericht, hoe dat de saken gaan,
Fluckx, Leckerbeetje, voort, waar na soo blijfdy staan?

Carponny, Lecker. Ascagnes komt uyt.
Lecker. Komt voor Ascagnes, hou! in wat gat mach hy steken?
Hoorje niet, jongen? Hier, mijn miester wilje spreken.
Ascag. Waer is hy? *Leck*. Wel siet daer. *Vad*. Heeft Signoor Hans be- taalt?
Ascag. Ja mijn Heer ick heb't eergisteren gehaalt,
En heb beneffens dien de brieven van Castilie
Beantwoort en ick kreech strack schrijving van Sivilie:[3]
De gewoonelijcke Post en Bode van Milaan
Heb ick gesproken oock, en heb van haarlien verstaan
Als dat sy brochten u van Jonckheer Jan van Deelen
Eenige packjes gout, met brieven van juweelen.
Ick heb ter Beurs gehoort, dat 'tschip de Swarte Vis,
Dat na Peru toe was, oock aangekomen is,
Wel rijckelijck gelaan, het sal seer veel uytgeven.
Vader. De Heere sy gedanckt, ick hadt al door geschreven.

Vs. 599—630. [1] Weselijck, ingetogen. — [2] Voor het volg., zie Aant. — [3] Sivilie, Sevilla.

Margrieta en Lucelle.
Lucelle. Ick weet niet Margariet,
Wat dat myn is geschiet,
Wat mijn is opgekomen,
Wat ick heb ingenomen,
Of wat voor dampen mijn
In't hooft geslagen zijn,
Die soo diep zijn ingaande,
Dat sy 'tsedert twee maande
Mijn stage vrolijckheyt
Verandert heeft in leyt:
Mijn lacchen (laes!) in grynen,
Mijn jeucht verkeert in pijnen,
En myn gesontheyts kracht
Geswackt heeft tot onmacht.
Het beste van myn dagen
Verslijt ick (och!) in klagen,
In treuren en in wee:
Mijn oogen my een Zee
Van traantjes streng uytparsen.
Daar leyt yet in mijn harsen
En 'twemelt door mijn bloet,
Dat my dees quelling doet,
En treckt door al mijn leden,
Sinnen en sinlijckheden,
Ja 'twribbelt sich soo vart[1]
Tot midden in mijn hart,
Daar voel ick't vaak opdringen
Met veel veranderingen.
Ist dat ick sta of sit,
Ick werde root of wit,
De vlammen my opstygen,
Die flaeuwelijck versygen.[2]
Al doe ick my al los,[3]
Het klappend' blosend' blos
Tuycht van mijn soete smarte,
En weedom van mijn harte.

Vs. 631—666. [1] Wribbelen, voortschuiven; vart, ver. — [2] Versygen, wegtrekken. — [3] Al ontrijg ik mij.

Wat men ter weerelt siet
Is my niet dan verdriet,
En ick mach voor mijn oogen
Doch niemant niet gedoogen.
Den reuck dunckt my een stanck
En louter gal mijn dranck:
De spijs die staat mijn tegen,
'k Ben niewers toe genegen,
Want 'teten heeft geen smaack.
Ick koor, ick spouw, ick braack.
Al is de nacht geschapen
Tot rusten en tot slapen,
Ick leg, en krijg geen vaack,
Ick doe niet dan ick waack:
Ick wacht met duysent sorgen
Na de gewenschte morgen.
Ick wend' my heen en weer,
Maar werwaarts ick my keer,
'tIs nimmermeer te degen.
Dan is mijn hals verlegen,
Of 'tschort my hier of daar,
Ick val van 't een op 't aar,
Heel woest en wispeltuurich.
Geen ding is soo geduurich,
Als het gestadich leet,
Dat my verterend' eet.

Margr. En soud' ick tot u pynen
Geen middel konnen vynen?
Komt, segt my maar u quaat,
Misschien weet ick wat raat,
Of salse sien te krijgen.
Soo lang de siecke swijgen
En sussen haren noot,
Soo wert de quaal vergroot.
De sorgelijcke wonden,
In tijdts versien, verbonden,
Staan soo geen avontuur:[1]

Vs. 667—703. [1] Avontuur staan, gevaar loopen.

Maar daar men de quetsuur
Laat ongeacht vervuylen,
Daar barst sy uyt door buylen
Vol etter, bloet en stanck,
En 'tmaackt den mensch soo kranck
Dat de Surgynen vreesen
De sulcke te geneesen.
Dus spreeckt u letsel uyt,
Ick sal de kracht van't kruyt
Door Doctors kunst uytpuuren,
En u te hulpe stuuren.
'tWaar jammer dat een maacht
Soo seer sou syn geplaacht,
Soo lang der Artzenijen
Hier in d' Aptekerijen
Te krygen syn om gelt.
U hart te vreden stelt.
Of syn't sulcke secreten,
Dat ick nu niet mach weten,
Waar't u in't lichaam schort?
En doet u niet te kort.[1]
'kWeet soo ervaren vrouwen,
Die moochdy't wel vertrouwen,
Al waar't oock vry wat quaats,
Sy weten vry wat raats.
Hoe sydy soo neerslachtich?
U Vader die is machtich,
En heeft u so bemint
Als yemant oyt zijn kint,
Al souw hy't liever derven,[2]
Eer dat hy u sach sterven.

Lucelle. Al is mijn Vader rijck,
Al heeft hy gelt als slijck,
Al heeft hy myn verkoren,[3]
Het is noch al verloren.[4]
Syn macht, noch oock syn gunst,

Vs. 704—739. [1] Benadeel u (uw gezondheid) niet. — [2] Al 't, alles. — [3] Verkoren hebben, liefhebben (boven anderen). — [4] Het helpt toch niets.

Noch al des weerelts kunst
En kan my doen ontfangen
Daar ick meest na verlangen.

Marg. Wel ist myn Ziele dan?
Maackt daar geen swaarheyt van.
'k Wil om u lieve leven
My in de doot begeven.

Lucelle. Ach! 'tis Ascagnes, ach!
Die'k niet verkrygen mach.
Steets voor mijn oogen swieren
Syn schoonheyt van manieren,
Syn hoffelijck gelaat,
Syn blygeestige praat,
En syn volmaackte leden,
Verciert met edelheden.
Die hebben my gerooft
Myn vryheyt. *Marg.* Ick gelooft,
En siet, Lucella, klaarlijck
Wt u gesicht, en waarlijck
Wie dat Ascagno siet,
En siet ten eersten niet
De rijckdom van syn gesten,[1]
Dat trots en tart de besten.
Syn geestich snel vernuft
De grootste Prins verbluft:
Syn woorden syn lieftallich,
Syn wesen is bevallich.
Sijn standen staan gheplant.[2]
Al wat hy treckt ter handt,
Gheschiet in sulcker wijsen,
Dat yeder dat moet prijsen.
Hoort, luystert eensjes toe,
Daachs voor eergistren, doe
Sy inde boomgaart saten,
En juyst quamen te praten
Van paarden tuysschery,[3]

Vs. 740—775. [1] Gesten, manieren. — [2] Staan gheplant, zijn vast en flink. — [3] Paardentuysschery, paardenhandel.

En onder ander hy
Began daar van te spreecken.
U Vader gaf een teecken,
Dat men het Spaansche paart,
Twelck hem is lief en waart,
Souw rusten met den Sadel
Ter eeren van den Adel,
Die by hem waren doen,
En wandelden in't groen.
   Na 'tkuysschen en bereyden,
Twee stalknechts tsamen leyden
Dat vrolijck-hartich dier,
Dat met een blijt getier
Tgeselschap scheen te groeten,
Het neychden met zijn voeten,
En 't bruysden schuym sneewit
Door 't waulen op 'tgebit,[1]
En 'tliet hem lustich hooren,
Opstekende zijn ooren,
Als had het uytgetart
Yder beschouwers hart,
Twelck Vader oock begeerde
Dat yglijck heus afkeerde.[2]
   Ascagne had terwijl
Sich toegerust in yl,
En quam daar angetreden
Vol moets en dapperheden,
Gelijck de Son bewijst
Sijn grootsheyt, als hy rijst,
En 't hooft vergult met stralen
Treet door des Hemels salen.
Na dat hy had gegroet
De Heeren en haar stoet,
Soo is hy onbedwongen[3]
Ter sadel ingesprongen.
Het hoogmoedige beest

Vs. 776—811. [1] Waulen, knauwen. — [2] Afkeerde, t.w. zijn hart van de neiging het paard te bestijgen. — [3] Onbedwongen, vrijmoedig.

Verheuchden in zijn geest
Door d'Edelen beschryer,
En bronsten dies te blyer.[1]
Het trat gelijck een bruyt
Brallend' ten boogaart uyt:
De hoeven noch de teenen
Geraackten nauw de steenen.
  Maar doen't nu buyten was.
Doen gingt een styver pas,
Dan soetjes, dan weer saffjes,[2]
En dan weer propre draffjes,
En 't stack steets moedich op
Sijn schoone korte kop,
Die't yder lieflijck gunden.
Maar doen sy tsamen runden,
Het scheen dat man en paardt
Sou storten stracx ter aardt,
Ach het viervoeten yslijck.[3]
Na die loop heeft hy wijslijck
Het jachten wat geschort,
En opgehouwen kort,
En voort heeft hy met springen,
Met knielen, en met ringen
En brillen in het sant
Te maken, zijn verstant
Volkomen uytgegeven.
Ick en sach van mijn leven
Niemant, ick segh u dat,
Die soo te paarde sat,
Noch niemant so besleepen,[4]
Syn toonen nauw de reepen
Genaackten; zijn geweer,
Sijn kleedren, en zijn speer
Ter hant en lichaam passen,
Al waarter angewassen.
  Wat onse Ruytery

Vs. 812—847. [1] Bronsten, brieschte. — [2] Saffjes, zachtjes. — [3] Viervoeten, galoppeeren. — [4] Besleepen, ervaren.

Die heefter gants niet by,
Sy sitten gelyck boeren,
En kunnen haar niet roeren,
Sy sacken met haar lijf,
En houwen haar soo stijf
Als staken en als stocken,
Hy weet niet eens van schocken.
Al loopt het als een schim,
Al willens sit hy slim,[1]
Recht of hy steets sou vallen,
Maar meenter geen van allen.
Hy mendent paart dan slincx,
Dan rechts, dan syelincx,
Dan achterwaarts met schooren,[2]
En noopten hy't met spooren.
Het sprong gelijck een droes,
En't swoegden wonder kroes[3]
Met blasen en met roncken.
In't kort het quam anproncken,
En 'twas soo wel ter handt,
Als eenich paart in't landt.
Maar hy kon't soo afrechten,
Puf pyckeurs en stalknechten:[4]
Een yder prees het beest,
Dan doch den ryer meest.
Wie isser die de vrouwen
Soo wel weet t'onderhouwen,
Gelijck Ascagnes doet?
Al waar hy opgevoet
In't hart van 'sweerelts steden,
Soo mocht hy doch met reden
Niet beter zijn verciert,
Noch hooger gemaniert.
Hy weet een kouwt te maken
Van landen, steden, saken,
Soo scharrep van vernuft,

Vs. 848—883. [1] Slim, schuin. — [2] Schooren, zich schrap zetten. — [3] Kroes, vurig. — [4] Puf, spijt.

Dat yder sit en suft.
En wie dat hem siet speelen,
Die denckt in alle deelen
Voor seker anders niet,
Dan hy Apollo siet.
En komtet te gheschieden
Dat hier de Edellieden
Eens maken een bancket
Soo kostelijck als net,
Hy werdter stracx gebeden,
Om zyn vermaacklijckheden.
Mijn Vrouwe niettemin,
Ick bidd' u, siet dit in,
Datmen heden ten dagen
Soo vele niet en vragen
Na vroomheyt van gemoet,
Als na het tytlijck goet.
De deucht wert niet gerekent,
Al is hy schoon welsprekend,
En of hy't alles kan,
Men sal u aan een man
Die machtig is besteden.
Och Heer! de goede zeden
Die zijn nu niet geacht,
En hebmen geen geslacht
Soo even als de grooten,
Soo wortmen stracx verstooten.
Maar kompter met wat goets
Een knecht, al is hy broets,[1]
Gelijck veel ouwe klouwers,
Al hadden schoon zijn ouwers
Een weynig gevrybuyt,
Ter Zee gerooft, geruyt[2]
En d'armen onderkropen
Het goet, en uytgesopen,
Dat neemt men niet soo nauw.
Sulck vollick noemt men gauw.[3]

Vs. 884—920. [1] K n e c h t, jongmensch; b r o e t s, zot. — [2] R u y t e n, plunderen. — [3] G a u w, handig, glad.

En 'twinnen dat is eerlijck,
Al smart het and'ren deerlijck,
En Ascagnes, als ghy weet,
Die heeft toch nietten beet.
Dit moet ghy overleggen.
Hy schaamt hem niet te seggen,
Als dat zyn vader bloot
Met visschen wint zyn broot,
En dat zijn schaamle moeder
Hout kramery en voeder.

Lucelle. Wat daar gheef ick niet om,
De ware edeldom
Die moet uyt deuchde spruyten.
Ick acht geen rijcke guyten,
Hoe groot sy zijn van staat,
Als sy het goet en quaat
Niet kunnen onderscheyden,
Noch al zijn geesticheyden,
Die in hem zijn soo veel,
Dat ick hem houw voor eel,
Voor eel en wel gebooren,
Dies heb ick hem verkooren.
En wat het goet aangaat,
Dat heb ick boven maat,
En 'twast noch alle jaren.
Doch om dat te bewaren,
Soo schort my maar een man,
Die dat regeren kan.
Daar toe neem ick hem an,
Wel grootlijcx tot mijn voordeel.
Want hy heeft seer goet oordeel,
Verstant en kloeck beleyt
In overvloedicheyt.
Maer 'tis met mijn t'ondegen.[1]
Het staat nu so gelegen:
Of ick moet haast vergaan,
Of hy moet haast verstaan

Vs. 921—957. [1] T'ondegen, kwalijk gesteld.

De smarte van mijn sinnen
En heymelijcke minnen.
Dan doch hy is te schuw,
Lucelle, en voor u
En sal't niet willen vlijen,[1]
Den Jongeling te vrijen.

Margr. Siet altoos wat ghy doet,
En weest wel op u hoed,
Want vond' u oude vader
U beyden eens te gader,
'Tliep qualijck met u of.

Lucelle. 'Ten souw, ick heb verlof
Verkregen, na begeeren,
Dat hy mijn wat sou leeren
En wysen op de luyt.
Margrieta treet eens uyt,
Bidt hem van mynent wegen,
Dat hy sich veronlege[2]
Te komen ten aanbijt[3]
Ten na-noen, wat goet tijt.

Margr. Ick sal gaan doen mijn vlijt.

TWEEDE BEDRIJF.

De Vader en Lucelle.
Waar sydy lieve kint, mijn dochter-lief, komt nader,
Komt hier mijn halve ziel, komt by u eygen vader:
Op dat ick met u spreeck van een saak, die ick weet
Dat u verheughen sal en my sal wesen leet.

Lucelle. Wel hoe, mijn Heer? wel hoe? de schakels van u pijnen
En zyn die dan niet vast gekloncken an de mijnen?
Wat ist dan, dat u smart, en dat my niet en deert?
Seght op, soo't u gelieft, wat ist dat ghy begeert?
Ick snaker na, mijn Heer. *Vad.* Wel luystert op mijn seggen:

Vs. 958—987. [1] Vlijen, passen. — [2] Veronlege, eig.: onledig houde. — [3] Aanbijt, eig.: ontbijt.

Monsr. Henry de Baron die quam my vooren leggen
Met statelijcke reen, of ick niet was gesint
Te geven u aan hem? het welck ick, o mijn kint,
Heb an, noch of geseyt; doch dat ick u behagen
En uwe wil en raat een antwoort soude vragen.
Ick denck, dies ben ick droef, dat ghy 'tsult slaan ter handt,
Want hy van Adel is de treffelijcxst van 'tLandt.

Lucelle. Tgebieden staat aan u, en my sal't gehoorsamen
Van uwen wil en raat gevoegelijcxst betamen.
Maer mijn Heer vader-lief, ick ware meer verblijdt,
Indien ick by u mocht noch blyven voor een tijdt:
Op dat ick mocht mijn dienst en vlyticheyt besteden
In't gereckelijck onthaal van u verstramde leden.[1]
Want hoe ghy meer den loop uws levens hier vervult,
Hoe ghy my meer van nood gewislijck hebben sult.

Vader. Soudy dan waarde kint, wanneer ghy quaamt te trouwen,
U voldoende gewoont niet willen onderhouwen?[2]

Lucelle. Mijn Heere, ick geloof, dat ick in sulcken schijn
Niet beter moog'lijck souw dan al de vrouwen sijn,
Die als sy zyn gehout, door liefde tot haar mannen
En kleene kindertjes, het medelijden bannen
Uyt haar gemoet en hart, en laten d'oude lien
In haar ellendicheyt, daar sy niet eens na sien.
Maar dat sy var van my. Ick sal, ist u behagen
U dienen nacht en dach, en bet als oyt mijn dagen.
'Tis my van harten leet, dat ick niet dencken ken
Meerder eerbiedicheyt, als ick u schuldich ben.
Dus bidd' ick vriendelijck met oogen neergeslagen,
Dat ghy den Heer Baron wilt desen antwoort dragen.

Vader. Warelijck in dit stuck soo speur ick, o mijn kint,
De goe genegentheyt, daer ghy my met bemint.
Dies 'tvaderlijcke hart dat brandt my lancx hoe heeter
En 'tdistilleert myn liefd van beter in noch beter.
Ick sal hem uwe wil beleefd'lijck doen verstaan,
En dancken hem met een van d'eer aan ons gedaan.

Vs. 988—1022. [1] Gereckelijck onthaal, geriefelijke bediening. — [2] Voldoende, weldadig.

Tweede Uytkomen.

Lucelle met haer Spelinne Margriet.
Margrietgen singt my eens mijn droevich treurich liedt
'Tgeen dat ick heb gemaackt gelijck ghy selfs wel siet,
Ick sing mijn droefheyt, ick verbly mijn in mijn klachten
Om te versoeten het verdrieten van mijn wachten:

Op de Wijse: O schoonste Persoonage, &c.

Lof Moeder vande Minne,
Met u geswind en schutterlijcke jongen,
Die mijn verneerde zinne
Wel eer met eer en achtbaarheyt ontfonge.
Ghy die 'tgemoet
Soo vrolijck voet,
En zalicht steets met vreuchden,
Kompt daalt hier bymen,
En leert my konstich rymen
Myn liefs deuchden.

O schoonheyt net besneden
Van leest, van schick, van swier, van stal, van standen,[1]
Van uytgelesen leden,
Van hooft, van hals, van heupen en van handen,
Niet rang noch vet,[2]
Maar wel gheset,
Bevallich en behendich.
Doch grooter gaven
Syn in u ziel gegraven,
Noch inwendich.

Och wat volmaackte reden
De wyse mont met val en vlot ontslippen,[3]
Die met verstandelheden
Eerst zijn gekleynst door't breyn en lieve lippen.[4]
In sonderheyt

Vs. 1023—1051. [1] Schick, bouw. — [2] Rang (rank), schraal. — [3] Val, rhythme, welluidendheid. — [4] Kleynsen, ziften.

Met onderscheyt[1]
En kennisse der dinghen,
Door dit opmercken,
Geen woorden noch geen wercken
Hem ontspringhen.[2]

Sijn hooghe geest doorluchtich
Weet met de Pen te schildren en te schrijven:
Soo aardich en soo kluchtich,
Dat ons gemoet en sinne 'tsamen kijven,
Of'tware sijn,
Of stoffeloos schijn
Voor onse geesten sweefde.
Hy maalt het vrijen,
Het rechten en het strijen,
Of het leefde.

Ick prijs Lief u manieren,
Ick roem in rijm van u hoochdragend wesen,[3]
Al wat ghy keunt versieren,[4]
En wat ghy looft, het wert van mijn gepresen.
Ick lees en schrijf
Om tijt verdrijf.
Lust my te Reden-rijcken,
Ick soeck in vele,
Maar hope dy ten deele
Te gelijcken.

Ghy die my plach te leeren
Het Goudt, gemijnt uyt 'tlichaam vander aarden,
Lof-hartich te ontbeeren,[5]
En'tsienlijck goet te achten na zijn waarden.
Maar boven al
In't aartsche dal
Het Hemelsche te wenschen:
Want sulck verkiesen

Vs. 1052—1084. [1] Onderscheyt, onderscheidingsvermogen. — [2] Ontspringhen, ontgaan. — [3] Hoochdragend, hooghartig. — [4] Versieren, verzinnen. — [5] Lofhartich, prijselijk.

En baart geen swaar verliesen
Voor de menschen.

Wat baat my nu dit weten,
Mijn kloecke kunst, u leerelijcke Lessen,
Als ghy mijn wilt vergeten,
O Toveraar van Joffers en Princessen!
Die mijn bekolt,
Ja rolt en solt
Besweert en keunt belesen,
Moogdy myn haten,
Of dus ellendich laten
In dit wesen?

Margr. Beginnen niet, Gespeel, u aderen te rijsen?
Siet daer Ascagnes al gereet om u te wijsen
De grepen op de luyt? Wilje dat ick eens brem[1]
En wenck hem hier by ons? *Luc.* Och neen, och ja, roept hem.

Margr. Ascagnes, komt om hoog ter kamer van Lucelle,
Haar luyt is wat ontsnaart, ghy moetse wat verstellen.

Lucelle. Ascagnes sydy daar? Godt geef u goeden dach,
Met al wat men een vrient ter weerelt wenschen mach.
Het schijnt ghy syt beswaart met sorgen, die ick achte
Dat van de liefste komt, die u misschien mach wachten.
Waar sydy doch altijt, dat m'u soo luttel siet?

Ascag. Vergeeftet my, Jofvrou, 'kben so geluckich niet
Dat yemant my bemint: oock heb ick niet verkooren.
Want ick denck dat mijn lief noch niet en is gebooren.

Lucelle by haar selven. Ach suldy jonge maacht soo stout wel sijn van sin,
Dat ghy soo onbedocht verklaren soudt u min
Een slecht man? een vreemdeling? een gants onbekende?[2]
Ick moet. Ach! 'tis gewelt, mijn raat is al ten ende.
Sy gaat by hem. Ist mooglijck Ascagne, dat ghy noch niet en vrijt,
Daar ghy nu in de bloem van uwe jonckheyt zyt?
Ghy die soo wel gheschickt en aardich weet te leven,[3]

Vs. 1085—1117. [1] Bremmen, hemmen. — [2] Slecht, gering. — [3] Aardich, welgemanierd.

'Tis vreemt dat ghy u niet tot minnen kunt begeven
Eenige groote Vrouw, of Joufter van de Stadt,
Die hier niet weynig zyn, waar saachdy, segt mijn, dat
Hem eenigh Edelman soo koel oyt heeft gehouwen,
Dat hy, gelijck als ghy, 'tgheselschap schouwt van Vrouwen?
Den Adel is voorwaar al heel van ander stof,
Sy sijnder liever by, ghy sijtter liever of.
Wie weet hoe dick dat sy versierde namen dichten,
Als van gebuur, gevaar, speelnootjes, en na-nichten?[1]
Onder welck decksel dat de Hovelingen bly
Gebruycken onbenijdt haar soete vrijery.
Maar ghy treckt niet ter hant als een deel muffe boecken,
En wilt juyst op een prick der dingen gront opsoecken.
Laat voor de suffers grys het kibblen in schriftuur,
En vollicht ghy den loop van d'edele natuur.

Ascag. Mijn vrouw, soo'ck immer kreech gedachte soo hoovaardich
Dat het om minnen docht, ick achte my niet waardich
Dat my van eenich vrouw yet goets souw mogen schien.
Maar dat het soo geviel dat ick het quam te sien
Dat sy mijn jonst toedroech, het souw veel-licht geschieden
Dat ick wierde soo stout myn dienst haar an te bieden,
Op hope of sy haar mocht komen eens te pas
In sulcke saken daar sy wist des noodich was.
Doch'tmeestendeel waarom ick't hebbe laten drijven,
Dat was uyt vreese dat verachtert soude blyven[2]
Den handel van u Heer u Vader. Die den loop[3]
Der minnen wil voldoen, haalt niet veel over hoop,[4]
Want veel die reuckeloos haar het selfd onderwonden,
Die hebben sich int lest qualijck geloont gevonden.
Daarom docht myn, Me-vrouw, 'tis beter stil gestaan,
Als arbeyt te vergeefs met kleynen danck gedaan.

Lucelle. De vergelding bestaat in 's gevers onderscheyden,
Die merckelijcke let op 'spersoons waardicheyden.
Mijn dunckt het souw voorwaar wel zijn een lompe vrouw,
Die u minlijcke jonst afslaan of weygren souw.
En soo veel myn belangt, ick kender heden eenen

Vs. 1118—1153. [1] Gevaar, kameraad. — [2] Verachtert, achtergesteld. — [3] U Heer, lees waarsch.: myn Heer. — [4] Overhoop halen, uitrichten.

Die om u liefde lang en bitter heeft gequenen.
Ascag. Boert vry, soo't u belieft, want ick ben te gering,
Dat yemant minnen sou dees arme jongeling.
Genomen oft soo waar, soud' ick niet mogen weten,
Waar dat dees Jofvrou woont? of hoe sy is geheten?
Lucelle. Ascagnes sydy dom? kendy de maget niet?
Het is Lucelle selfs, de gene die ghy siet.
Ick bent helas! ick bent, ick bent die u beminne.
Ick bent die't Nood-lot noyt gedoochden, dat mijn sinnen,
Noch dat mijn weecke breyn in't minsten was beroert
Met liefd of sinlijckheyt, maar ghy hebtse vervoert[1]
Door u geswinde geest: en dat in sulcker voegen,
Dat ick u selve moet, hoewel met ongenoegen,
Verklaren al myn min en lieffelycke pyn,
Die voor myn eygen hart geswegen hoort te syn.
Ascag. Mevrouwe, ick en weet te dencken noch bemoeden,
Of ghy dit segt tot proef, of dat ghy't doet ten goeden.
Maar immers houd ick my dobbelt geluckich, ach!
Indien ick maar u slaaf eeuwelijck wesen mach.
En denckt niet dat ick oyt belooning sal begeren,
Den Hemel sy mijn tuych, voor wien ick u besweren,
Dat ick my gants en al u eygen maak van nu,
Van nu tot in mijn doot, en voorts soo sweer ick u,
Ist dat het blint geluck mijn quade kans wil keeren,
Of soo 't my mid'len sendt om u na wensch te eeren,
Ghy sult u dienaar sien ootmoedich en bereyt
Tot u dienst, na mijn macht, niet na u waardicheyt,
Want die is my te groot. *Lucelle.* Lief u lust wel te spreken,
'Tis noodich, soo mijn dunckt, dat wy dit laten steken
Tot morgen voor de noen, op dese selfde tijt.
Wy sullen voorts te saam wat praten wijt en sijdt,[2]
Vaart wel mijn lieve helft. *Ascag.* Ghy oock, mijn welbehagen.
Lucelle. Ach gaat, vertreckt mijn lief, Vader mach na u vragen.

Derde uytkomst int tweede Bedrijf.

De Baron met zyn Lackay Pannetje-vet.
O Vonnis al te hart! de afdanck is te straf,

Vs. 1154—1187. [1] Sinlijckheyt, genegenheid. — [2] Wijt en sijdt, over allerlei.

Die mijn van desen dach Lucelles vader gaf.
Pann. Wel hoe, mijn Heer! wel hoe? *Bar.* S'is niet gesint te trouwen.
Pann. Dat is geseyt in duyts, ghy meugt u rust wel houwen.
Baron. Het is wel waar dat ick haar selven noyt en sprack.
Ick laat my duncken, dat ick mondling haar vertrack[1]
Een deeltjen van mijn leet en overgroote smarten,
Dat haar het ander deel souw dapper gaan ter harten,
Daarom ghy Pannevet loopt heen, siet datje raackt
By Leckerbeetje stracx, en segt hem, dat hy maackt,
Dat ick gelegentheyt mach krijgen om Lucelle
'Tsy morgen of van daach veel saken te vertellen.

't Vierde uytkomen, Tweede bedrijf.

Pannetje-vet, Lecker-beetje.
O Leckerbeetje hou, mijn groote kamer-raat!
Waar loopt gy doch na toe, dat gy soo besich gaat?
Lecker. Gy steurt myn met jou praat, en let mijn wel een roccheltje,
Ick stick schier an de fluym, wat brabbelt myn dit boccheltje?
Siet tegen wien ghy spreeckt, as ick mijn dingen doe,
Of as ick hoest oft fnies, dan spreeck ick niemet toe.
O dit wanschapen ding! wat is dit, lier gy dit van jou ouwers?
Pann. Wat schort jou op myn bult? ick draachse op mijn schouwers,[2]
S'is jou niet in de weech, of gy'er wat op schiet,[3]
Daar ickse heb gekoft, daar krijchtmense wel om niet.
Maar dats al even eens, Leckerbeetje, nu dat overgeslagen,
Mijn heer en meester de Baron die doet jou vragen
Of gy geen middel weet te brengen an den dach,
Waar door dat hy Mevrouw Lucelle spreken mach?
Soo gy hier in jou dienst gewillich wilt betoonen,
Hy sal't u na u wensch en na u wil beloonen.
Lecker. Ick houw van woorden niet, al synse noch soo schoon.
Hoort hier eens Fyllebaart, voor mijn verdiende loon,
Soo sou jou meester myn, die doch soo wel kan hoven,[4]
Het hovenierschap van zijn Koken moeten loven,

Vs. 1188—1218. [1] Vertrack, verhaalde. — [2] Wat schort enz., wat hindert je mijn bult? — [3] Schieten, schimpen. — [4] Hoven, feestvieren.

Want siet ick kan hovenieren by avont en by noen.
Pann. Wy hebben over Disch geen Hovenier van doen.
Vraacht na een ander staat, dits te kleyn en oneerlijck.[1]
Lecker. Wel maackt jou Meester dan niet veel bancketten heerlijck,
Noch waerdschappen, noch kostelijcke malen groot,[2]
Daar hy den Adel en het Juffermarckt op noot?
Schickt niemant dat daar 'thoort, dat daar niet wert op gesproken?
Pann. Gy wilt Hofmeester zijn en heerschip vande Koken.
Nu versta ick jou eerst. Wel, Lecker, dat is recht
Een dingen dat jou past. Ick moet met dese knecht
Wat alven, wat gecken, wat lacchen, boerten, jocken,[3]
'tIs sulcken mallen bloet. O gy kock aller kocken!
O komt hier voor den dach. Gy verstaat jou immers wel
Op de saussen van een saussys, of van een moye frickedel,
Gefricasseert in de bruyne brande graaf mouweris,[4]
Of op een snipje met zyn dreckje? also wel denck ick als Louweris,
Op de vreemde Composten en sopjes vande vossen dans?
Van de Almangie quapaart van een vette Gans?[5]
Van de Struyven en Taarten van galliaarde Spaenjen?[6]
Van de sinckepas over 'tgebraen? van appelen van Oraenjen?
Van de Bergomaskes en de maskarades van een hoen?
Van het droopen en de capriolen van een kappoen?
Van de bisarde grimassen van de Artisocken?
Van toekruyt, van gecoockte Salm, en Engelsche bocken?[7]
Over de pasteyen, met sla, van quins parlement?[8]
Ick gis datje de quaterbranckt lavagotte en peck in de ton wel kent.[9]
Lecker. Ick kan geen van al die toerientayen, noch snorrepypen.[10]
Waar haaljet al van daan? hoe kant jou verstant begrypen?

Vs. 1219—1246. [1] Oneerlijck, onaanzienlijk. — [2] Waerdschap, gastmaal. — [3] Alven, spotten. — [4] Brande graaf mouweris, naam van een dans, in den vorm brandemoris vaak schertsend gebruikt voor brandewijn. In het volgende komen, in navolging van het Fr., tal van woordspelingen en verwisselingen voor, gebaseerd op namen van dansen en van schotels. Namen van dansen zijn: vossendans, Almangie, galliaarde, sinckepas, Bergomaske, maskerade, capriolen, grimassen, quaterbranckt (quatrebrande), lavagotte (la gavotte). — [5] Quapaart, guitenstreek. — [6] Spaenjen, attr. bij galliaarde? — [7] Bocken, bokking. — [8] Quins, queens, q-parlement blijkbaar ook een danswijze? — [9] Peck in de ton, de danswijze Peckington's pound. — [10] Toerientayen, tierlantijnen.

Ja wel gy bint een man als morch, vaar, gy hebt een ysere hooft!
't Is vreemt dattet Jupiter niet met zijn diamanten byl op klooft,
Voor seker souwer een Pallas van de koken uyt komen.
Ja wel speciaal, gy hebt de kunst geweldich innenomen.
Gy moet met veel Heeren en Princen hebben verkeert.
Niettemin ick ben inde koken oock geweldig gevexeert,[1]
En trouwen de 9. vrye kunste oock, wil ick seggen: als in lastrolagie,[2]
Natimatica, ramatica, de gigromance, lusica, petorica, frobentomie.[3]
Maar insonderheyt sin ick baas uytgenomen in een stuck,[4]
Dat is, ick weet de luy te seggen veel goeder geluck,
En wat avontuur dat sy sullen krygen in haar leven.

Pann. Wel siet eens inde myn, ick sel een vaan ten besten geven,
En soo ick niet betaal, soo haalt de duyvel stracx.[5]

Lecker. Wil ickje wat segge, Pannetje-vet? ick ben niet goet bullebacx.[6]
Ay staat wat van mijn of, de duyvel die mocht falen,
Hy sou mienen dat hy jou had, en hy sou mijn halen.
Daar houw ick mijn geck me, ick heb geen sin in die geck.[7]
Maar om datje wilt vervullen mijn ellendig gebreck,
Want siet mijn holle maagh en al mijn lege darmen
Die kryten in mijn buyck, dattet een mensch sou erbarmen,
Vermits ick niet en heb genut, noch kouwe schaal, noch onbyt,
Noch brandemooris, extract, noch borstwater, noch taback, noch [nietemit,[8]
Komt geeftmen nou jou hant, op dat ick u seg te veuren,
Op dat ick jou vertel, wat jou noch sel gebeuren.

Pann. Siet daar, Leckerbeetje, en seght my 'tgoet en 'tquaat
Dat mijn hangt over 'thooft, wat mijn te wachten staat,
Praat mijn niet na de mont. *Lecker.* Ick sie hier in de strepen
En vouwen van jou hant veel wonderlijcke grepen.

Pann. Hoe stajy doch so lang? verteltmen hoe en wat.

Lecker. Ten eersten sie ick, dat ghy hebt maar een moer ehadt,
En de Vaars die gy hebt, die schynt datter so veel bennen,

Vs. 1247—1277. [1] Gevexeert voor geverseerd. — [2] Lastrolagie, astrologie. — [3] Mathematica, grammatica, negromantie, musica, rhetorica, anatomie(?) — [4] Uytgenomen, bij uitnemendheid. — [5] Duyvel, er staat duyve. — [6] Goet bullebacx, op goeden voet met den b., bullebaksgezind. — [7] Daar houw ick mijn geck me, daar moet ik niets van hebben. — [8] Nietemyt, niemendal.

Dat gy den een voor den ander qualijckt keunt bekennen.
Ist niet waar? *Pann.* Spreeckt daar niet of, spreeckt van mijn.

Lecker. Staat stil Pannetjevet. Hier staat in dese lijn,
Dat gy een oolycke guyt bent, en wert dagelijx slimmer,
En dat gy een laccher bent op straat, en binnens huys een grimmer.
Ist niet waar? Hier blyckt dat gy altijt sondaechs jou gelt verpoyt,
En dat gy niet gaarn jou Roosen voor Verckens stroyt.
Ist niet waar? Hier staat datje noch passelijck by'tgehoor bint,
En datje wat murw en wat dick achter jou oor sint.[1]
Hoe nou? staet stil, wat so, datsen vryer, soo dat is fraytjes,
Gy drinckt gaern Antwerps bier, gy eet gaern bestaytjes.
Gy hebt altoos snoepery in jou diessack, seg ist niet soo?[2]
Gy bent gaern op de Rederijckers kamer, en thuys benje noo.
Gy lecht gaern een blaetje, dat kan ick uyt jou duymen sien.
Ay Japickje, gaat van mijn, hartje, of ick vijst een pruyme stien.[3]
Ick sie, dat gy liever een vrouw in 'themt siet,
As een man in 'tharnas. Ist niet waar? *Pann.* Ick bent alleen niet.

Lecker. Noch sie ick inde vouwen en kreucken van jou vingeren,
Dat gy snachts gaern wat loopt byder Straten slingeren.
Ist niet waar? en daar sie'ck in jou Borgoense kruys,
Dat gy met de jonge maats veel tijts loopt in't Olykoekxhuys.

Pann. Hy dat is al geschiet, gy meucht daar wel van swygen.
Secht my wat avontuur dat ick hier noch sal krygen.

Lecker. Twee dingen ken ick jou noch toe te komen sien,
Dat is, jou sal een goet gelock, en een ongeval geschien,
Want 'ten sy dat gy geen soberder leven wilt verkiesen,
Soo suldy haast jou neus tusschen jou wangen verliesen:
En dat souw my van jouwent wegen dapper moeyen.
Siet jou wangen die sellen over jou neus heen groeyen,
Soo gy dat brassen en bruysen en slempen niet en laat.[4]
En nou Pannetjevet, wat dat het geluck angaat,
Dat staat in jou eygen hant, kundyt maar wel beleggen,
En vollich gy de wech die ick jou wel kan seggen.

Pann. Ay secht het myn doch knap, segt mijn de raat, mijn vaar.

Vs. 1278—1311. [1] Murw, onnoozel; dick achter 't oor, dom. — [2] Diessack, diefzak, geheime zak. — [3] Comische uitroep van schrik. — [4] Bruysen, uitspatten.

Lecker. Maar gy selt noch een koopman werden van veugels, of een
[veugelaar,
Doch gy moet u geen moeyten ontsien, noch an u niet laten gebreken,
Gy moet jou hooft inden grooten hoenderkou steken,
En roepen, wie wil mijn veugelen, wie wil mijn,
En soo gy jou selfs verkoopt, sel gy dan geen koopman sijn?

Pann. Dat jou de pocken haal met jou liegen.[1]

Lecker. O lieve soetert, 'kben niet vervaart voor driegen.[2]

Pann. Hoort eens Leckerbeetjen, hoort, laat ons dit overslaan,
Wanneer en waar sal mijn Heer best by Lucelle gaen?

Lecker. Maar nou van avont spaa, dan sal sy gaan ter kercken;
Laat hyse nemen waar, niemant sal daar op mercken.[3]
Hy kanse dan na wensch daar komen wel ter spraack.
Maar seght hem oock van mijn, dat ick mijn reeckning maack,
Om heer en baas te zijn van zijn kelder en koken,
Gelijck het in't verdrach te samen is besproken.

Pann. Ick sal dat seer wel doen, stelgy jou maar gerust.

Lecker. Eeleman hout jou woort. Och, ick heb soo soeten lust.

De vijfde uytkoomst in het tweede deel.

Pannetjevet en Baron.
Pann. Lecker heeft mijn geseyt, dat sy sal gaan te preken
Nu 'tavont, en dat ghy haar veylich daar meucht spreken,
In't in of uyt gaan, na dattet komt te pas.

Baron. Ja mijn Pannetjevet, ick wouwt al avont was.

HET DERDE DEEL.

't Eerste uytkomen.

Baron en Lucelle.
Baron. Ick bidt u, vrouwelijn, dat ghy niet vreemt en vijnt
Indien men totter doot sich uytmergelt en pijnt
Door 'tonkeerlijck gewelt der meer als sonderheden

Vs. 1312—1335. [1] Pocken, syphilis. — [2] Driegen, dreigen. — [3] Laat hij op haar loeren, niemand zal er op letten.

Des Goddelijcken glants van u volmaackte leden,
Daar mijn te keurigh oog eerst hongerig op viel,
Maar meest verwan mijn hart de deugde van u ziel:
Waar met den Hemel u verciert heeft overdadich.
Ick ben gedwongen door mijn lijden ongenadich
Te vollegen het spoor des genen die ghewont
Is van een Scorpioen of van een dollen hont,
Dewelcke niet en kan gesontheyts kracht erlangen,
Als door de geen van wien hy't gift eerst heeft ontfangen.
Daarom, o schoone maacht, de wonden doch geneest
Die ghy gheschoten hebt in't binnenst van mijn geest,
Want ander hulp en raat en vind' ick in geen boecken.
Mijn doot en leven is alleen by u te soecken,
Door 't goed' of quade kruyt van't woortje ja of neen,
Met vrundelijck bescheyt en antwoort op het geen
Dat u Heer Vader heeft verklaart van mijnen't wegen.
Doch eer dat ghy't uytstelt, als voor u niet gelegen,[1]
Soo bidt ick ernstelijck: erlegt in u gemoet,[2]
Wien dat ghy u onthout, en wat ghy my al doet.
Siet hoe ick selfs mijn selfs mijn selven heb ontstolen
En u genadicheyt mijn selven gantsch bevolen.
Doch wildy niemant dan die juyst geheel is waart
U deuchts hoochvaardicheyt? g'en vint hem opter aardt.
Maar sydy eens belust u trouwtste slaaf 't aanschouwen?
Siet hier siedy hem staan, o pronck van alle Vrouwen,
Hy smeeckt u goetheyt an. sijn bidden eens verhoort,
En geeft zijn harte hoop slechs met een gunstich woort.

Lucelle tot de Baron.
't Is ongetwijffelt Heer, dat ons huys en wy souwen
Door u ghe-eert zijn, dies ben ick aen u gehouwen,[3]
Mits die seltsame jonst die my van u geschiet.[4]
Ghy weet wel dat ick sta noch onder het gebiet
Mijns Vaders lief en waart en dat my daar beneven
Met allen niet en voegt hier antwoort op te geven,
Door dien ick willeloos myselven noch bevijn,
Of heb ick een'ge wil, sy hangt heel an de zijn.

Vs. 1336—1370. [1] Uytstellen, ter zijde stellen, afwijzen. — [2] Erlegt, overlegt. — [3] Gehouwen, verplicht. — [4] Mits, op grond van.

En die, geloof ick vast, seyd' hy u wel voor desen,
Dien moogdy, soo ghy wilt, genoech u laten wesen.
Ick bid' u voor ditmaal en spreeckter niet meer van,
En doet u selven moeyt, noch my geen quelling an.
Vaart wel mijn Heer, ick ga.

Baron. Ha bittre wreede woorden,
Die op een selfde stondt mijn lijf en siel vermoorden.
Komt heylicheden, komt, slaat met een donderkloot
Tot pulver al mijn borst en al mijn leven doot.
Komt Susteren Fatual, komt, wilt u doch verhaasten,[1]
En maackt dat desen dach mijns levens sy de laasten.
Hoe sydy Minne doch soo wrevel en soo vreemt,
Dat ghy geen ander vreucht dan in het pijnen neemt:
En hoe dat ghy te meer de uwe gaat beschaden,
Hoe dat ghy noch te min u selven kunt versaden?
Al is het Ecchel-dier een gulsich slockend' vraat,[2]
Het wijckt doch van de wond, wanneer't sich voelt versaat
Met voetsel en met spijs. Den brassaart oock door t' eten:
Maar ghy Mensch-eter niet, die met heel groote beten
Uw' eygen dienaar schockt, en vreet haar vleys in 't lijf[3]
En doet de grootste moort slechts om een tijt-verdrijf,
Blijft even selde-sat, en wert vernoecht, noch dicker.
Ghy houwt van schransen op ghelijck de Lever-picker,
Die nacht en dach het hart van d'arme verscheurt,[4]
Die 'tbreken van zijn eedt onmenschelijck betreurt.[5]
Lucelle kondy soo mijn liefde tot dy mercken,
Als ick u schoonheyts kracht voel in mijn siele wercken:
Ick wierde eyndeling van u wel eens bemint.
Veel beter waar 't geweest, waar ick geboren blint,
Soo had den blixem van u glansen niet geslagen
In mijn gesicht, en 't ooch en had my niet doen klagen.

Sijn Vrient komt op het slach.
Wel hoe mijn groote vrunt, wat staady hier en klaacht
Met Vrouwelijck geween, dat om een slechte Maacht?[6]
Ghy die soo manlijck u in vreesselijcke strijden

Vs. 1371—1403. [1] Susteren Fatual, schikgodinnen. — [2] Ecchel-dier, bloedzuiger. — [3] Schockt, opschrokt. — [4] D'arme, d.i. Prometheus, (er staat d'arme darm). — [5] Betreuren, boeten. — [6] Slecht, onbeduidend.

Ten Oorloch hebt gehadt, ghy die daar dorst doorrijden[1]
De hoopen dicht gemengt: de dromels ysre lien,
Die koegels, noch geschut, noch niemant hebt ontsien,
Die Ridderlijck ten Hoof brocht de gesprengde vanen,[2]
U Vaderlandt tot eer, u vyanden tot tranen,
U vrunden tot een prick, u selven tot een staat,[3]
Die van verdienden lof tot barsten swanger gaat,
Moet ick dien Eedlen heldt, die hem soo heeft gehouwen,
Een slaaf sien van de min, een lecker van de Vrouwen?[4]
Al is sy schoon al schoon, al is sy wel geacht,
Wat is haar schat by d'uw? haar bloet by u geslacht?
Komt by u selven eens, en stelt doch uyt u sinne
De sotte frenesy der breyneloose minne.
Ghebruyckt u goet verstant, ontweckt u, siet dit in.
Het kleene vonckje viers is lichter in 't begin
Te dooven in de pot met sorrichvoude handen,
Dan of men reuckeloos liet huys en hof verbranden.
Wildy dees rasery in 't eerste niet weerstaan,
Soo sal't met u in't ent heel jammerlijck vergaan.
De loffelijcke faam door soo veel sweets ontfangen,
Sult ghy die an de gunst nu van een vroutjen hangen?
O kunst-baarende hooft, van wiens Godlijck verstant
Trompetten wijdt en sijdt de grootste van het landt,
Die de Raadts-heeren, en de hooge-school-geleerden
Als een gebooren Godt en weerelts wonder eerden:
Ghy die 'tghemeene volck besadicht en vervaart
Door 'tkrassen van u pen, en 'tblickren van u swaardt,
Waar is u dapperheyt en wetenschap ghebleven,
De klare spiegels en de sporen van ons leven?[5]
Wat maact haar weerschijn dof? wat maact haar prickels plomp?
Of is de geest benart in den vleeschlijcken romp?
Wel hoe dus moedeloos? wel hoe, waarom versuchje?
Ick sie watter af is, de geest is om een luchje.[6]
Maar wat heb ick gedaan, dat ghy u mijnder schaamt
En snorden om de kop als ghy mijn tegen quaamt?[7]

Vs. 1404—1438. [1] Gehadt, gehouden. — [2] Gesprengd, met bloed besprenkeld. — [3] Prick, prikkel. — [4] Lecker, jongen, troetelpop. — [5] n.l. de oogen. — [6] Is om een luchje, is een luchtje gaan scheppen, is afwezig. — [7] Omsnorren, schielijk omwenden.

Dan dat is nu alleens, komt laat ons met malkandren
Gaan buyten op ons lant of na den boogaart wandren.

Het derde bedrijf.

Lucelle, Margriet, Leckerbeetje, Ascagnes.
Lucelle. Het geeft my al te vreemt, 'ken weet niet wat 't beduyt,
Dat my Ascagnes niet komt leeren op de luyt,
Gelijck hy gisteren my in't uytgaan wis toeseyden,
En d'uur is lang voorby die wy te saam bescheyden.

Margri. O sekers zijn versuym is noch geen half kartier,
En had hy geen verlet, hy waar gewislijck hier.

Lucelle. 'Tis waar, Margrieta. Maar de recht verliefde sinnen
Valt het verwachten lang van dingen die sy minnen.
Waar blijfdy lieve lief? *Marg.* Ick loof niet of gy spot.

Lucelle. Spotten! o neen 'tis ernst. *Marg.* Soo sinneloos noch sot
En kan ick nimmermeer Carponys dochter achten,
Dat sy een vreemdeling van nederen geslachten,
Veracht en onbekent, souw plaatsen in haar sin.

Lucelle. En spreeckt my meer geen quaat van 'tgeen dat ick bemin.
Mijn ziel siet op zijn ziels volwassene hoocheden:
Dies min ick blindling niet, maar door 'tbeleyt van reden,
Die mijn zijn deucht anprijst: sulcx dat niemant als hy
Soo grooten heerschappy sal hebben over my.
Och! had ick maar 'tgeluck dat ick hem slechts mocht krijgen.
Siet hier Margriet, siet hier mijn blos vast opwaarts stijgen.
Mijn bloet bruyst in mijn lijf, mijn borst wert toegestopt.
Ick kan niet spreken. Ach! voelt hoe mijn hartje klopt.

Margri. U aangesicht dat geeft volle getuygenissen
Van d'innerlijcke ongesteltheyt uws gewissen [1]
Door de menichvoude verwisseling van kleur.
Maar doet al wat ghy doet heymlijck, op dat hier deur
U Vader out en kout geen mes en wert gegeven,
Dat hem afsnyd den draat van zijn geluckich leven.

Lecker. Wel wat wil dit toch zijn, dit sta ick vast en peys,
Dat ick Ascagnes sie van d'eene reys op reys

Vs. 1439—1470. [1] Gewisse, gemoed.

Soo snuyven heen ter sluyp op onse Juffers kamer ?[1]
Lucelle, datje't liet, het waar u veel bequamer[2]
Dan dus gemeen te zijn met dese vreemde knecht.
'tEn is geen deeglijck spel ; de wagen gaat niet recht.
Daarom loop ick ter schuyl ter syen vanden tooren,
Om 't gat eens door te sien. gangs bloet koom ick te hooren[3]
Dat hy. dan dats alliens, ick sweer't hem by mijn sier,[4]
Ick sel hem soo knellis duyvelen. dan nou ick sech niet mier.

Ascag. Mevrouwe syt gegroet. soo 'ck langer heb gebleven
Als de gestelde tijt, ay wilt my dat vergeven.
'T quam door u Vader by. *Luc.* Ick neemt garen in't goet :
Wat kan men straffen hem die nieuwers in misdoet.
Ghy soudt u nimmer oock soo qualijck kunnen dragen,
Dat ick mijn uwer souw verstooren of beklagen ;
Vermits u goede geest en wackere aardicheyt
Van al u gantsche doen, d'welck my so heeft verleyt
Dat ick betovert ben, gelijck ghy meucht bemercken,
Gelooft mijn woorden niet, maar siettet an de wercken.
Mijn sinnen zijn beroert en dwarlen vast door een,
Mijn tong kleeft an mijn mont, ick haaper in mijn reen,
Mijn hart beeft in mijn lijf en 'twil van vrese breken,
En immers moet ick nu een weynich met u spreken
Van saken die mijn self op 't naaste aane gaan.
Wat komt mijn over ? ach ! het is met my gedaan.
Ick ongeluckige, wat deed' ick oyt gebooren.

Ascag. Ick bidde u, mijn vrouw, so't bidden kan bekooren,
Secht my wat klaarder uyt het gene dat u let
En op u dienaar trouw een vast betrouwen set :
Die om u wel te doen souw wagen duysent levens,
Indien dat ickse had, ick schonckse alle tevens,
En eygendens' u toe uyt grontslach van mijn hart,
Als ick u mocht daar met verlossen van u smart.
Ach help ! wat hebdy dat u verru soo verwandert ?[5]
O mijn ! ghy bent soo bleeck, u wesen dat verandert,
En over al breeckt uyt dat klamme koude swiet.
Sit neer, ick haal Azijn ! *Luc.* Ach neen, neen doet dat niet,

---

Vs. 1471—1506. [1] S n u y v e n, snuffelen. — [2] B e q u a m e r, voeglijker. — [3] Zie aant. — [4] S i e r, ziel. — [5] V e r r u, verf, kleur.

Maar laat my doch begaan, dat bidd' ick u, so lange
Tot dat ick weer bekoom. ach! my is noch so bange.

Ascag. Wel leent dan wat aan my, geeft u toch wat te vreen,[1]
Versterckt u swacke Geest en rust u flauwe leen.

Lecker. Wat droes! wat hoor ick hier? kan men hem so vergeten?
Foey Lucelle, foy. (sus) ick moet dat grontgat weten.[2]

Lucelle. Ick kan u langer nauw verbergen mijn verdriet
En innerlijcke pijn, vermits ghy selfs wel siet,
Hoe dat de starcke Min, so bloedich als tyrannich,
Met krachte nederdruckt mijn willen wederspannich,
Mijn plicht door het gewelt van de bevallicheen[3]
En hoflijckheyt uws aarts, die veer boven 'tgemeen
Doorluchtich in u blinckt, soo dat ick ben gedrongen
My gants te geven op de soete sotte jongen,
Die my, ick wil of niet, doet seggen (laas!) met pijn,
Als dat ghy hebt so veel gewonnen nu op mijn,
Als minnaar oyt van lief mach eerelijck begeeren.

Ascag. Soud u volmaacktheyt haar wel kunnen soo verneeren
Om mijn te minnen? mijn? mijn, sech ick, die daar ben
Een woeste vreemdeling van slechten huyse? en[4]
Een die niet waardichs heeft, ick schaamt my te belijen.
Mijn Vader, arme Man, slooft in zijn visscherijen,
Mijn Moeder, goede Vrouw, die sit met kramery
En wint de schaamle kost. Hoe soudy dan op my
U oogen kunnen slaan? en dat my meer doet schricken,
Dat het u Vader wist, hy sloech myn 'thooft an sticken.

Lucelle. Bruyckt sulcken redens niet mijn lief, mijn troost en vreucht,
Want liefde heeft geen wet, den eeldom spruyt uyt deucht.
'k Heb goederen genoech, dat meen ick, voor ons beyden,
Mijn vader is stock out, en sal wel haast verscheyden.
Ons schort maar lijdsaamheyt dien tijdt te dulden af,
Tot hy het eene been als 'tander heeft int graf.
En weest versekert vry dat nimmermeer de minne
Eenich veroveraar sal maken van mijn sinne,

Vs. 1507—1540. [1] Geeft u te vreen, kom tot kalmte. — [2] Dat grontgat, het fijne van die zaak. — [3] Mijn plicht, mij afhankelijk maakt. — [4] Woest, onbeschaafd, of misschien: verlaten, op zichzelf staand.

Die meerder is als ghy. dits een besloten saak,
Indien ghy swaricheyt niet meer als ick en maak.

Ascag. Ick waar wel onbeleeft, waart dat ick ging ontseggen
't Geen daar veel Edellien te kost om souden leggen
Haar eygen vleys en bloet. 'tgeluck dat ghy my biedt
En soud ick waarelijck verruylen willen niet
An 't hoochste Keyserdom of Koningrijck verheven.
Want ick wens in u dienst te sterven en te leven.

Lucelle. 't Woortjen dat ghy daar spreeckt komt dat uyt 's herten gront?

Ascag. Mijn hart en tong zijn eens, noyt dacht ick dubble vont.
Maar waarom vraagdy dat? *Luc.* Om dat ghy jongelingen
Soeckt eerelijcken lof uyt schandelijcke dingen:
Voornamelijcken in der reyner Maachden val,
Het welck ghy u beroemt als treflijck over al,
Niet achtend' uwe ziel, noch de vervloeckte eeden [1]
Op de verdoemenis van eeuw tot eeuwicheden,
Indien dat oyt u trouw of dat u jonst vergaat,
Die langer niet en duurt dan als de valsche praat,
Die men gesuyckert maackt met honich-soete woorden,
Om 'tleven van de eer der Dochters te vermoorden,
Met tranen biglend' en met een geveynst gesucht,
Die met u vruntschap stracx verstuyven in de lucht,
Soo haast als ghy de vrucht (laas!) van het licht vertrouwen
Genooten hebt en laat de Deernen droef in rouwen.

Ascag. Ick heb vermoeden dat wien ghy 't geluck toelecht
Om met u eens te treen in wettelijcken echt,
Dat die hem ymmers wel vernoecht sal kunnen houwen
Met d'eelste en de schoonst van alle aartsche vrouwen.

Lucelle. De blonde Oenon en suyvre Dido rijck,
By wiens schoonheyt ick my in 't minste niet gelijck,
Die hebben wel versocht, doch met haar schand en schade,[2]
De fixe trouwicheyt en 't meyneedich verraden
Van haar versworen liefs, wiens jonst niet was dan wint.

Ascag. Maar alle menschen zyn niet even eens gesint.
Of schoon daar een'ge zijn besmet met die gebreken,

Vs. 1541—1575. [1] Vervloeckte eeden, gebroken eeden. — [2] Versocht, ondervonden.

Men moet de vromen om de boose niet versteken.[1]
Want ick belooft u, siet, geeft mijn u rechterhant,
Uyt een verwonnen borst en by mijn goet verstant,
Dat ick u nimmer sal verlaten noch begeven,
Noch ongenoecht aandoen in al mijn gantsche leven.
En soo ick anders doe, so moet het Hemels vier
Mijn lichaam heel tot as en stof verbranden hier.
Eer dat ick schend' mijn trouw die ick u nu belove,
Eer sullen ongeveynst de groote Heeren hoven,[2]
Eer sal de aard de zee, eer 'tlichaam sonder pijn,
En wat onmooglijck is dat sal eer mooglijck sijn.

Lucelle. Wel aan, gedenckt altijt eer ghy komt t'overtreeden
Aan u beloofde trouw met overgeven eeden.[3]
Ick weet niet wat ick u doch meer bevelen souw,[4]
Als dat ghy mijn, o lief, oprecht zijt en getrouw.
Dat is d'eenige kroon en kransse van de Minne,
En die de Minnaars doet geluckelijck verwinnen.
En tot verseekring van mijn vriendelijcke jonst,
Hoefdy geen ander proef, als dat ick sech op't ronst
Met dese mijne trouw, en houttet voor waerachtich,
Dat niemant anders mijns oyt wesen sal deelachtich.
Dees kus neemt tot getuych, en tot een soet gedenck
Soo draacht dees eedle rinck die'ck u op trouwe schenck:
Waar in dat ghy sult sien gegraven en gesneden
Hoe veel de kunst vermach der geestige Goutsmeden,
Oock hoe Cupido daar sit schrylincx op een hont,
En wijst te swygen met een vinger voor de mont,
Met welck' afbeelding dat ick heb beduyden willen
'T gunt dat van binnen staat, siet leest, *getrouw en stille.*

Ascag. Mijn vrouwe, ach helaas! mijn macht is al te kranck[5]
By de genegentheyt daar ick u met bedanck.
Ick sal die vingerling aan mijnen pinck nu steken,
Daarse geen levend' mensch met cracht my sal afbreken,
Ten waare na mijn doot. Nu dient ons te versien,
Hoe, en wanneer, en waar ons houlijck sal geschien.

Vs. 1576—1610. [1] Versteken, verwerpen, afstooten. — [2] Hoven, hun hof houden. — [3] Overgeven, vol toewijding. — [4] Bevelen, op het hart drukken. — [5] Kranck, zwak.

Lucelle. Gaat heen, mijn lief, gaat heen. daar is veel tijts verstreken,
T'wijl ghy hier zyt geweest. en komt my t'avont spreken
Ontrent de klocke tien, als vader is te bedt.
Wy sullen dan raatslaan, wat 'tbeste aansien het.

Ascag. Ick kus u handen lief, vaart wel dan tot tien uyren,
Die korte tijt helaas my hondert jaar sal duyren.

Lucelle. Vaart wel, mijn Bruydegom, tot t'avont. wel hoe dus?
Het mach niet van mijn hart, komt geeft men noch een kus. *Binnen.*

Leckerbeetje alleen.
Ach wat heb ick gehoort? wat heb ick moeten hooren?
Och had ick doof geweest, of had ick doch geen ooren.
Sy zijn t'samen getrouwt. de duyvel en de droes.
Ick byt mijn keel schier of. de kop is mijn soo kroes.[1]
Mijn Heerschip heeft de guyt genomen van de straat,
En hy vergelt de deucht met sulcken snooden daat.
Daar hy die weldaat hoort met dienst en danck te kennen,
Daar is hy over uyt zijn meesters eer te schennen,[2]
Dat in zijn eygen huys, dat an zijn eygen kint,
Sijn een'ge dochter waart, soo schoon als wel bemint.
Maar ick belooft den boef en die lichte Lucelle,
Dat ick heur allebey een spulletje sal bestelle,
Dat heur wel heugen sal. Dat kost heen na den baas,[3]
Ick sal hem lang en briet gaan doen sulcken relaas,
Dat hy hem met een streeck wel lichtelijck sel genesen
Van pocken, mocken, lempten, en wat in hem mach wesen.[4]
Mijn miester is een quaan Turck, soo fel, ik weet niet hoe,
Ick mien gelijck een schaap. En dan voort na den Baron toe.
Want of hy den ouwe man ter vlucht quam t'ontloopen,
Soo sal de Baron en ick hem lustich t'samen stroopen[5]
En peuluwen hem lustich of met wat ongebranden as.[6]
Ick souwt seker niet doen, waer't dattet niet en was
Om dat ick de Baron zijn koken sel bewaren.
O suycker eelekaerten, hoe lustich wil ick daar varen.
Mijn tangden watren alries, mijn buyck bomt as een trom,

Vs. 1611—1643. [1] K r o e s, wild. — [2] O v e r u y t, integendeel er op uit. — [3] K o s t, zou kunnen. — [4] M o c k e n, soort van zweren; l e m p t e n, (geslachts)ziekten. — [5] S t r o o p e n, binden. — [6] A f p e u l u w e n, afrossen.

Ick kan soo lang niet wachten tot ick tot zijners kom.
Mijn dunckt ick proef alries de propre teneetjes,[1]
De Lambsboutjes, de kieckskens en de leckerbeetjes,
De wijnsopjes, de doopjes, de droopjes, en[2]
Al de soete smullery, die ick niet noemen ken.
O hemelsche leckerny! o kost hoe wilje smaken.
Nou ick mach binnen gaan het avontmaal reet maken.

Het vierde bedrijf.

Baron, Panne-vet, Lucelle.
Komt hier Pannetje-vet, komt mijn getrouwe knecht,
En haalt men stracx mijn luyt, want ick ga regelrecht
Voor mijn Lucelles deur mijn droefheyt haar verklaren,
Laas! met een jammer sang vermengelt met mijn snaren.

Pann. Ick ga mijn Heer, siet daar, mijn bootschap is gedaan,
Gaan wy alst u belieft. *Bar.* Wildy wat achter gaan?

Pann. Daar staat sy aan de poort. Gaat Heere by haar kouten.
Beschreumtheyt hindert vaak, 'tgeluck dat helpt de stouten
Door veel gevaarlijckheyts en voor al in de min.
Daarom, mijn waarde Heer, treet lustich daar op in.
Haar oogen staan soo soet. gaat, wilt geen tijt versuymen.
Veellicht heeft sy verkeert in 'tgoet haar quade luymen.
Want ongestadich zijn de vrou-lie van natuur,
En wisselen van sin wel tien maal in een uur.

Baron. Houdt daar, bewaart mijn luyt en wilt my hier verwachten.
Indien de Goden hier, o vrouw van mijn gedachten,
Soo veel gelucx en heyls den mensche geven wouden,
Dat sy haar sinlijckheyt gebreydelt kunden houden,[3]
Ick soud' op heden nu niet smaken dese pijn,
Noch u ten tweede maal so moeyelijck niet zijn,
Met mijn lastich gebedt te lemmen aan uw' ooren.[4]
Gewaardicht u doch eens mijn bidden te verhooren
En schuttet voor den doot, o uytverkoren vrouw,
U dienaer, die u mint gestadich en getrouw.

Vs. 1644—1674. [1] Teneetjes, dineetjes. — [2] Doopjes, sausen. — [3] Sinlijckheyt, neigingen. — [4] Lemmen, zeuren.

Hebt doch melijden met m'ondracchelijcke smarte,
Leest in mijn aansicht doch de weedom van mijn harte,
Die door u schoonheyt in mijn ziel oorsproncklijck sproot,
Die s'weerelts Schepper tot verwondren in u goot.

Lucelle. Mijn Heere ick en kan in 'tminste niet gelooven,
Dat ick yets heb in mijn dat u persoon sou slooven [1]
Of dus wanhopen doen. En aangesien oock dat
Hier soo veel Joffers zijn in dese groote stadt,
Die ongetwijffelt haar geluckich souden roemen,
Indien sy maar voor haar u liefde mochten noemen;
Daarom dunckt my voor 't best, dat ghy u geeft tot die
't Meer waardig zijn, als ick my selven acht of sie.
Ick lyd' oock gaaren dat sy my ver overwinnen [2]
In lichaams schoonheyt en in schranderheyt van sinnen,
Oock in welsprekens kunst. *Bar.* Ick denck niet datter leeft
Een schepsel dat by u in waardicheden heeft.[3]
En hierom ist dat ick somwijlen onverduldich,
De nootschicking wel trots en lasterlijck beschuldich,
Omdat sy heeft mijn sin op sulcken plaats geleyt,
Daar ick, noch levend' mensch, hoe groot van waardicheyt,
Souw konnen by bestaan. Waar 't datmen u toeseyden [4]
Dien u gewillich meest bewijst zijn diensticheyden,
Ick souw mijn selven dan beloven voor gewis
't Geluck dat niemant, noch de werrelt waardich is.
Want recht als de natuur u schoonheyt heeft gesondert [5]
Tot die volkomentheyt dat yder is verwondert,
Alsoo heeft sy aan mijn een dienaar u gejont
Die in getrouwe jonst noyt zijns gelijck en vont.
En nauwlijx ick geloof, straft my, soo ick 't verschulde,
Dat sy u boesem schaars met soo veel deuchden vulde,
Als sy heeft in mijn hart gehoopt en toebereyt
Innige diensten vol van goe genegentheyt.
Daarom besluyt ick met Wet-stichters en verstandelen
Soo godlijck als waarlijck, die van de liefden handelen,[6]
Dat ghy gehouden zijt, indien ghy zijt gesint

Vs. 1675—1709. [1] Slooven, zich moeite geven. — [2] Lijden, bekennen. — [3] Heeft, te vergelijken is. — [4] Bestaan, staande blijven, niet in 't niet vallen. — [5] Gesondert, bijzonder gemaakt. — [6] Waarlijck, wereldlijk.

Om wel bemint te zijn, dat ghy eerst recht bemint.

Lucelle in haar selfs.
Ksie dat mijn Heer Baron begint alsulcken reden,
Waar in ick vruchtloos souw mijn schoone tijt besteden.
Zijn lellen haacht my niet, eer meerder pratery
Soo vind' ick goet dat ick hem datelijck afsny.
Ick bidd' u, luystert eens, en komt een weynich nader,
Wien roept my daar? myn Heer! het is mijn eygen Vader.
Dus neem ick mijn verlof, soo't u belieft ick ga. *Sy gaat wech.*

Pann. Wel geeftse wat gehoors? oft seytse noch geen ja?

Baron. Ick weet niet, soo ick souw in't ernste eerst beginnen,
Soo riep de Vader haar en voort so ging sy binnen.
Dan nietemin ick vond' haar wesen noch haar taal
Soo streng niet noch soo stuurs, als lest de eerstemaal.
Ick denck dat sy haar lief gesien heeft en gesproken.[1] *Leck. uit.*
Wel is dit Lecker niet, het Heerschap van de koken?

't Vijfde uytkomen.

Lecker, Baron, Pannevet.

Lecker. Goen avont Heer Baron. *Bar.* Wat tyding hebdy nu?
Segt brengdy ons wat goets? *Lec.* In 't minste niet voor u.

Baron. Wat isset dan? secht op. *Lec.* Maar Ascagnes dien bengel
Wort van u lief gelieft gelijck een aartschen Engel.
Sy acht hem als een Godt en mint hem alsoo hooch,
Dat sy hem liever heeft als d'appel van haar ooch.

Baron. Maar sekers, is het waar? *Lec.* Ick heb't van daach vernomen,
En sal't morgen veel bet te weten kunnen komen.
Hy is u inde weech, ja sekers sonder jock.
Ick weet u goeden raat, wilt ghy myn maken kock
En heer en meester van jou broot en van jou suyvel,
Ick sel jou stommelen op een sulcken dollen duyvel
Als ymmermeer de aard' hier an de weerelt brocht,
'Tis sulcken quaden droes, al had j'hem uytgesocht[2]

Vs. 1710—1738. [1] Men zou verwachten dat deze regel door L e c k e r b e e t j e werd gezegd. Doch ook het Fr. laat ze door den B a r o n zeggen. — [2] A l, als.

Uyt al't Nickers gebroet. Eens als hy sou gaan varen
Ten ooreloch ter zee, en soos' in'tseylen waren,
Ontmoet haar onversien een Boot met lichte vracht,
Als van vyanden van het menschelijck gheslacht,
Te weten Zee-roovers en schuymers van de stranden.
Wel wat het hy te doen? hy neemt zijn swaart in handen,
En sloech met een slach door last, door mast, door sack,
Door pack, door kat, door hongt, door man, door muys, door back,
Door kom, door tin, door bier, door broot, door wijn, door koorn,
Door sout, door smout, door teer, door smeer, door 't splits en smeer-
Door bacboort, door stuirboort, door after en voor het schip [hoorn[1]
Door stroom, door zee, door lant, door sant, door berch, door klip
En een stick van Neptunes neus, die wacker trock an't vragen:
Wat schricklijck onweer heeft my schielijck daar geslagen?
'Tis Bullebacx Jan, seyd' een. mit dat Neptunes wist,
Soo sloot hy stracks zijn poort en had hem schier bepist.
Hy gaat wel goekoop mee, als hy de vrije slemp het,
En als m'hem niet en geeft, de felle karel nempt het.

Baron. By gans bloet, by gans doot, ick wil niet dat hy sterf
Door yemant als door mijn: mijn lust dat ick hem kerf
Gelijck een brasemvis. 'ksal hem dat kinnebacken
Tot mortlen of tot gruys met desen houwer hacken.

Pann. Die moeyten is te groot, oock ken ick wel vermoen
Dat ghy hem noch u lief daar vrientschap souwt me doen:
Want siet Lucelle is te seer tot hem genegen.

Lecker. O dats een kleynicheyt, wats doch an hem gelegen?
Al sloechdy hem al doodt, verwacht geen meer gewach:
Want hy heeft vrient noch maach, die hem vereysschen mach.[2]
En'tis meer als gewis dat mijn vrouwe Lucelle
Door het afwesen hem wel uyt de sin sal stellen.
En let hier op, mijn Heer, de Bloemkens die men siet,
Die teelen alle jaars, en gaan allencx te niet:
Maar al de min en jonst, die hier de Vrysters dragen,
Die hebben duur noch tijt, maar sterven alle dagen.

Vs. 1739—1772. [1] S p l i t s h o o r n, marlpriem; s m e e r h o o r n, hoorn als bewaar plaats van vet. — [2] V e r e y s s c h e n, opeischen.

Heden beminnen sy en lieven boven maat,
En morgen is die Liefd al weer verkeert in haat.
De Goden hebben dies haar lichtheyt ongeduurich
Verleken by de Maan: die Sweef-ster wispeltuurich
Heeft haar een plaats gejont in haar verkeerlijck rijck,
Want na het oude woort, *gelijck bemint gelijck.*
Of schoon de Maan verformt haar wolcken en haar ringen,
De Meysjes zijn niet min oock vol veranderingen.
Sy maken van haar hart een gasthuys en een nest,[1]
Schyt liefde, eer of eedt, de lest behaacht haar best.[2]
Al ist dat u vertreck haar dapper schijnt te smarten,
'tIs al gelijck men seyt: *uytter ooghen, uytter harten.*
Siet daarom, so dunckt mijn, behoort het Dochters gilt
Drye pluymen licht en kleyn te voeren in haar schilt.
Geen beter spreuck soud ick hier by te passen vinden,
Als dees, so kort als waar: *wy gaan met alle Winden.*
Wt dese oorsaack, Heer, so maticht wat u druck
Met lijdtsaamheyt, en hoopt op't aanstaande geluck:
En moedicht maar u hart, om saken te beleggen
Tot uwen hoochsten nut: door middel van mijn seggen,
Komt by mijn morgen vroech, in't kriecken vanden dach
Sal ick Ascagnes met een sonderlingen slach
U levren in de handt, dan meuchdy hem soo smeeren,
Dat hem noch hooft, noch hals, noch hant, noch tant sal sweeren.[3]
Bickter op, 'tis een wees, maar siet toe waar gy slaat,
Ick ben tot uwen dienst, so ghy't wat hebt te quaat.

Baron. U Redens zijn geschickt, en ick sal sonder feylen
Hier morgen uchtent zijn, eer Aurora sal deylen[4]
De bloosde krieck, den dach. *Lec.* Wel an, mijn heer, ick ga.
Hem sick, hou, poep! hem sick! maar evenwel laat niet na
My te bestellen doch in een soo vette keucken,
Daar ick mijn gladde Kin mach in de Botter meucken.[5]

Baron. Ick sal Lecker, ick sal. *Lec.* Wel daar me streef ick voort.

Baron. O wat een knecht is dit! *Lec.* E hem! maar hout je woort.

Baron. Ongeluckige Min, hoe lang suldy benijden

Vs. 1773—1807. [1] Gasthuys, herberg. — [2] Schyt, zij hebben maling aan. — [3] Sweeren, pijn doen. — [4] Deylen, schenken. — [5] Meucken, zacht maken.

Mijn goude vryicheyt? ick moet vermaledyden
De rampsalige uur en oorspronck van mijn smert,
Doen ick ellendige u slaaf en dienaar wert.
Maar drye en viermaal zijn vervloeckter noch de schichten
Die ghy verborgen schoot uyt die soete gesichten [1]
Van mijn hoochmoedige en lieffelijcke Vrouw,
Die wederwaardelijck my dompelt in den rouw.[2]
'k Sie niet dat mijn behaacht, het is my alles tegen,
Ick schuw 't geselschap, en ick soeck de naarste wegen,
Tot midden in de nacht de klocke een of elf.
Om dat ick haar bemin soo haat ick selfs mijn self.
't Verdriet dat is mijn spijs, mijn voedtsel en mijn leven.
In plaatse dat mijn bed my sal versachting geven
(Gelijck ick was gewoon) so ist my een anbeelt,
Waar op dat mijn gedacht met duysent hamers speelt,
En klinckt, en klopt, en kleunt mijn sinnen grof so scharpjes,[3]
Dat die mijn grillich smeen wel duysterley bewarpjes [4]
Van sorge rusteloos, van swaarheyt ongemeen,
Die stracx in haar geboort ontijdich sterven heen,
Gelijck de vroege en de onvoldragen vruchten
En barsten in de lucht met den storm van mijn suchten,
Die wederom 't forneys en 't half gedoofde vier
Flux heftelijck opblaast met innerlijck getier.
Wel an ick sal nu gaan de saken so besteken,[5]
Dat ick my morgen mach eens aen Ascagnes wreken.

HET VIERDE DEEL.

Eerste uytkomen.

Ascagnes, Carponi, Leckerbeetje.
De glinsterige Son is onder't water duyck,
En laat zijn plaats de Maan, die met haar swarte huyck,
Beschaduwt en bedeckt d'Ultermarine salen
Des Hemels, want 't is nacht, waar in haar aasem halen [6]
Het lastdragend' gediert en 't afgesloofde vee,

Vs. 1808—1837. [1] Gesicht, blik. — [2] Wederwaardelijck, mij slecht gezind. — [3] Kleunen, slaan, kloppen. — [4] Bewarpjes, plannen. — [5] Besteken, opzetten. — [6] Haar aasem halen, uitblazen.

De Vogeltjens vermoeyt, ja selfs de menschen mee.
De heele werrelt rust: alleenlijck uytgenomen
Lucelle, die mijn wacht in dese uur te komen,
Om te voldoen mijn trouw met vruntschap ongeblust,
In 't vrolijck Paradijs van ons vermaack en lust.
O onverlijckbaar uur van vreuchden en van vreden!
O geluckige nacht! o uur vol salicheden
Voor my! siet daar, de deur is open, doch met wil.
Nu ick sal binnen gaan bequamelijck en stil.

Ascagnes binnen. Lecker spreeckt.
O bloemer harten, foey! gans kruys ick mis mijn sinnen.
Waar bleef Ascagnes daar? o mijn! hy is daar binnen.
Gaat veugel daar gy gaat, je loopt selfs in u val,
Gelijck de muys. Hy is al daar hy sterven sal.
Ick sal in aller yl mijn meester wacker maken,
Dat hy dit spul eens siet, maar 'kmoet voor alle saken
Bedencken eerst een vondt en loose schallickheyt:
Want hy houwt dese twee in sulcken achtbaarheyt,
Dat hy het minste quaat van haar niet heeft te duchten,[1]
En 't wyl ick't hem vertel, so mochten sy ontvluchten.
Op, op, mijn meyster, op ter wapen, wapen, op.

Carpo. Wel wat dolheden heeft den esel in zijn kop?
Wat rasery is dit, dat ghy my steurt in't slapen?

Lecker. Ick sech niet anders Heer, als haast u toch ter wapen,
En rijst, en laat u rust, of ghy wert dese nacht
De allerarmste man van u geheel geslacht.
Want siet twee dieven zijn in u kantoor geklommen
By't sydelvenster in, en rooven u rijckdommen,
En die kleynodie en 'terf van Doktor Jan Baptist.

Carpo. Wel wat? ist oock een droom? hoe? mijn heymlijcke kist,
Waar in ick heb geleyt mijn dierbaarste juweelen?
Fluck haalt mijn kortelas. Ick sal haar leeren steelen.
Voor seker zijnt doo luy. *Lec.* Ay maacktse niet vervaart.
Was ick as gy, ick souw gaan halen mijn slachswaart,
En die huysbrekers stracx met een scherm-slach afkloppen
Tien, twintich armen, en een veertich, vyftich koppen.

Vs. 1838—1872. [1] Vul aan: dat hij denkt.

Gy souwt dan met een lust en met verwondren sien
Hoe dat dat lijfloos goet souw spartlen onder ien:
Die hoofdeloose guyts, hoe vreemt souwen die kijcken?

Carpo. Maar Leckerbeetje hoort, gy moet my niet beswijcken.[1]
Nu wacker als een man, siet dat ghy vroom u houdt,
Gaat toe, en vatse an, treet in. *Lec.* Ghy eerst, heer schout.

Carpo. Voort wijst my dan de wech. *Leck.* Gy selt dat selfs wel klaren.
Ick sal hier blyven staan en d'achtertocht bewaren.[2]
Waar heen mijn Heer? houwt stil en luystert an de poort.
U dochter wordt verkracht, heb ick aars recht gehoort.[3]

Tweede uytkomen of Bedrijf.

Ascagnes, Lucelle, Carponi, Leckerbeetje.
Wel aan mijn lieve helft, dat wy geen tijt verspillen
Met sloffen reuckeloos, maar ons vereende willen
Bevestigen met doen, en nemen wat geneucht
In't speelhof van de lust en houwelijxsche vreucht.
Ick sal u wijngaart zijn, die woeckrend' u sal geven
Voor een verdrietig' uur een salich lustich leven.
Laat ons gaan plucken tsaam de soetste vruchten, daar
De Liefde mede kroont haar gunstichste dienaar.

Lucelle. Och mijn genegentheyt! hoe ben ick dus geluckich,
En krijch soo blyden loon nu in mijn minne druckich?
Mijn hartje klopt en slaat: ick ben ick weet niet hoe,
Ick geef mijn selven op, en u de zege toe.[4]
Doch evenwel mijn lief weest altoos toch gedachtich
Het woort *getrouw en stil. Carpo.* Ick sterf, ick sterf waerachtich.
Ick wort kranckhoofdich. och! ick beef, ick schud, ick schrick
Door 't vreesselijck gesicht. maar raas ick? of sien ick?
Ick sien Ascagnes is by Lucelle gheleghen.
Och of de Goden nu afsonden eenen regen
Van solpher, peck en vier, daar dees godloose twee
Mocht van der aarden of geblixemt worden mee.
Breeckt daatelijck de poort, slaat doot, en wilt niet schromen,
Op datse door de vlucht niet vande kamer komen.

Vs. 1873—1904. [1] Beswijcken, in de steek laten. — [2] D'achtertocht bewaren, in de achterhoede blijven. — [3] Aars, althans. — [4] Opgeven, overgeven.

Het derde bedrijf in de vierde Deeling.

Leck. Ha ghy bedrieger en ghy schender van mevrouw,
Geeft u gevangen, kort, eer ick u 'thooft afhouw.[1]
Soo ick Ascagnes docht de kop te smijten stucken,
Of in zijn borst dit knijf tot an het hecht te drucken,
Soo schiet hy om geswint, verset dit met een treck,[2]
En sloech mijn aveshans recht voor mijn platte beck.[3]
Wat drommel soud ick doen? ick sweech, ick dorst niet spreken.
Klopt so niet meer, docht ick, ick sel de klincksnoer uytsteken:[4]
Maar hy ontsprong mijn stracx en vlooch voort met een wip
Na zijn slaapkamer toe, ('k versin me) na zijn knip,
Want siet, ick liep hem na en ben flux toegeschoten
En heb van buytene daar binnen hem gesloten.
Daar sit hy noch en kyckt. nu ty ick heen en haal
Mijn baas, die nu spreeckt met Lucell' in de zaal. *Carp. uyt.*
Holla daar is hy juyst. ay hoort den grynsert morren,
Dat hy Sint Teunis verckens op had, hy mocht niet meer knorren.
Hy knarst, hy knoeyt, hy hort, hoort knor, knor, knor knor knor.
Nu ick mach swijgen stil, eer ick hem meerder por.[5]

Carp. O schellemachtich kindt! de rampsaalichste Vader
Ben ick (laas!) van mijn eeuw, oft oock van allegader.
O ongetrouwe knecht! o mijn bedurven huys!
O mijn wreede Planeet! och fortuyn, wat een kruys
Lecht ghy mijn outheyt op? helas! ick mocht wel seggen,
Dat mijn dit groot geluck een loose laach sou leggen.
Wat kan ter weerelt toch my swaarder komen op,
Dat meerder prangen mach voor desen kalen kop,
Als dat mijn eenich kint, mijn dochter na den bloede
(Dochter? neen Aaterling en bastert van 'tgemoede)
Verlaat het pat des deuchts, en slaat ter slincker om?
Mijn kint, mijn steunstock van mijn kromme ouderdom,
Die heb ick moeten sien selfs voor mijn oogen schenden,
Niet van een Koninx kint, maar van een onbekenden
Verarmden Visschers soon, en sy is noch soo stout,

Vs. 1905—1937. [1] Kort, schielijk. — [2] Verset dit met een treck, belet dit met een handigheid. — [3] Aveshans, met den rug van de hand. — [4] De klincksnoer, n.l. om de deur te openen, de heele uitdrukking is een grappige uitbreiding van klopt so niet meer. — [5] Porren, prikkelen.

Dat sy mijn seggen darf, dat sy hem heeft getrout.
Oock dat sy was van sin om met hem wech te trecken,
En had ick 't niet belet. dees woorden die verwecken
Een sulcken strijt in my, dat 'ck twijffel wat ick wil.
De spraack begaf mijn. ach! 't scheen dat my 'thart ontvil,
Doen dit de Deeren sprack. ick ging beschaamt van boven
En sloot het slot int slot, de grendels voorgeschoven
Tot door de krammen heen. soo sal de deur oock staan
Tot ick in dese saak my beter sal beraan.

Lecker. Ascagnes sit oock vast, want soo hy mijn ontsnapten
En sloop zijn Kamer in, die hy oock stracx toelapten,[1]
Daar docht hem was hy vry. wat denckje deed ick doe?
Ick ging en sloot de deur wel vast van buyten toe.
Nu overlecht, mijn Heer, wat dat u is van nooden
En met wat doot dat ghy Ascagnes wilt doen dooden.

De Vader. Maar waarom suff ick dus en wend mijn wijsheyt an
Een sake die ick doch geensins beletten kan?
Want siet sy zijn getrout voor Gode met haar beyden,
En wat God t'samen voegt dat mach geen mensche scheyden.
O eer van mijn geslacht! adieu mijn suyvre staat.
De Kindren sullen my nawijsen by der straat.
't Geselschap dat ick plach in eeren te behagen,
Dat sal my schuwen trots, of spijtich van sick jagen.
Mijn vyant sal (o spijt!) noch spotten met mijn schant,
De vreemde speelders die soo loopen door het landt,
Die sullen over al op Kamers en Tonneelen
Dese geschiedenis afschildren en naspeelen.
Ick sal het sproockje zijn van de gemeene lien,
Een yder sal my daar scheets lacchend op aansien.[2]
De dieven, die de eer bedeckt van vrome steelen,
Die sullen mijnen naam met lasterdichten streelen.
Men sal my over dis, op wagens, of in schuyt
Tot een tijdtkorting dit vertellen als een kluyt,[3]
Gelijck als voor wat nieuws, wat koddichs, of belachlijck.
Dit soude my (helaas!) doch zijn te onverdrachlijck,
Ick weet een beter raat, al is sy schoon wat wreet.
Daar is noch niemant die van desen handel weet,

Vs. 1938—1974. [1]Toelappen, toesmijten. — [2]Scheets, schamper. — [3]Kluyt, klucht.

Dan ghy, van welckes trouw ick my wel vast verseker.
Gaat stracx tot mijn gevaar Meester Hans d'Apoteker,[1]
En secht dat hy u doet twee oncen scharp Fenijn,[2]
't Sy van Marmatica, of dat soo quaat mach zijn,[3]
Dat een kleen greyns gewicht een mensche kan doen sterven
In eenen oogen-blick. *Lecker in.*

De Vader in zijn selfs.
O help! hoe menichwerven
Ben ick bedrogen door het uyterlijck gelaat!
Maar d'aldergoetste schijn is valscheyt inder daat.
Want op Ascagnes trouw soud ick hebben gesworen,
En op de Vaders liefd mijns Dochters uytverkoren,
Die luttels tijts verleen wel heuschlijck heeft ontseyt[4]
Den edelen Baron van hooger waardicheyt,
Om datse souw dan doch wat meer vernoegings geven
Mijn jaren afgement en moe en mat van leven.[5]
't Is waar dat schijn bedriecht, gelijck hier staat in schrift.
Sy sullen alle bey sterven an dat vergift,
Dat Leckerbeetje stracx is heen geloopen halen,
Want na Ascagnes sal doch niemant niet eens talen.
Een snelle sieckt of pest mijn Dochter heeft gedoot,
Dat sal ick seggen wis, en voort en macht geen noot.[6]
Al doet het my al seer dat ick haar sal verliesen,
Men moet toch van twee quaan altoos het minste kiesen.

Lecker. Siet daar is het vergif. hy seyt het is wel fijn,
't Sal in een omme sien haar helpen uyt de pijn.

Carpo. Hoe nypje so jou neus? wel wat beduyt doch datte?

Lecker. Mijn Heer, ick vreese seer dat het mijn oock sal vatten,
Gelijck de Mostert doet. *Car.* Wilt stracx mijn sinckroer laan,[7]
En mengelt dit in een en volcht mijn achter aan.

't Vierde Bedrijf.

De Vader, Ascagnes, Leckerbeetje.
Hout daar, Ascagnes, houdt, houdt daar ghy nuw-gehouden,

Vs. 1975—2003. [1] G e v a a r, vriend. — [2] D o e n, geven. — [3] M a r m a t i c a, zekere vergiftige delfstof. — [4] O n t s e y t, afgezegd, bedankt. — [5] A f g e m e n t, afgesloofd. — [6] N o o t m o g e n, gevaar opleveren. — [7] S i n c k r o e r, pistool.

De morgen-gaaf die ick u geef met u getroude.[1]
Fluck neemtse dat ick 't sie, eer ick door gramschap dool.[2]
Ick geef u keur van bey, de dranck of de Pistool.
Voort, kiest of deylt oock stracx wat u dunckt het gesienste.[3]

Ascag. Is dit de loon, mijn Heer, van mijn getrouwen dienste?

Vader. Nu swijchtmen, sech ick, swijcht, en spreeckt mijn niet een [woort!
Ascag. Ick bid ootmoedich dat ghy doch een luttel hoort.
Mijn Heer aanschout u knecht, die met gevouwden handen
U om vergeving bidt. *Vad.* Wel an, ick sal afbranden,
Geeft mijn het sinckroer hier, ick los het in zijn krop.

Ascag. 'k Sal u gehoorsaam zijn. *Vad.* Drinckt de helft uyt de kop.

Ascag. Houdt daar, soo 't u belieft, ghy meuchtse weer wech leggen.

Blijft daar tot hy verscheyt, en komtet my dan seggen. *(Vad. binnen.)*

Ascag. O barbarisch gemoet! o wreede tyranny!
Die nu soo onverhoet (helaas!) doet sterven my.
Wat heb ick jonger helt een leven moeten leyden
Gestapelt en gepropt van alle swaricheyden!
Want het is seker dat van mijn geboortenis
'tRampspoedich ongeluck my staach gevollicht is
En heeft my allesins bevochten en bestreden.
Maar dit sou zijn een lust in mijn ellendicheden,
En selve na mijn doot soo sou mijn vleesloos bien
Een sachter rust ontfaan, soo'ck haar noch eens mocht sien,
Om haar te spreken yets van sulcx, in dier voegen,
Dat haar niet anders souw als hartelijck vernoegen.
Ach Leckerbeetje doet soo veel om mijnent wil,
En doet haar komen hier bedecktelijck en stil.

Lecker. Hier komen? benje mal? wel wat mach de sot spreken?
Hoe na, wouw gy weer jou sleutel in haar slot steken?[4]
Neen, neen, sy het te doen, ten komter niet te pas,
s'Is besich by haar Vaar. my dunckt dat beter was,
Dat ghy in u gemoet gingt nechtich overwegen,[5]
Hoe dat u reekning staat. bedenckt dat eens te degen:
Op dat ghy niet met schrick voor 't Godlijck aanschijn vreest.

Vs. 2004—2037. [1] Morgengaaf, geschenk op den morgen na het huwelijk. — [2] Dolen, uitzinnig zijn. — [3] Gesien, aangenaam. — [4] Hoe na, wat nu? — [5] Nechtich, ernstig.

Spreeckt dan: *in uwen hant beveel ick mijnen Geest.*

Ascag. Patiency, secht haar dan, als ick ben overleden,
Dat sy het bly cieraat verander in treur-kleden,
Doch datse duldich draach haar opgekomen kruys,
En dat sy weduw' is, die tsaarte dochter kuys,[1]
Selfs van een Edeling', van 't adelrijcke huys
In Walachien 't groost van 't Coningrijck van Polen,
Die om de achterklap (helas!) heeft moeten dolen
Tot in het Fransche rijck, tot Lyons in de Stadt
'tVillicht dat sy eer lang hier breer bescheydt afhadt.
Vermits mijn Vader soeckt door mid'len en door kunsten
My weer te dringen in mijn Heer de Prins syn gunsten.

Lecker. Ghy rijmelt, ghy raas-kalt. hoe ist hier eelen baas?
Is dit uw' uyterste? hy is nescq of ick raas.[2]
Maackt dat de kindren diets, hoe dat in ouwe tijen
De Mannen plegen op een beusem stock te rijen,
En dattet Vroutjen eerst ging wacker op haar hooft
Of andre beusling. gy liecht dat gy't selfs gelooft.
O goetdunckende geck, wat laat ghy u doch veur staan?[3]
Buuren kijck uyt, staat breet, laat d'Edelman doch deur gaan.[4]
'tIs moog'lijck dat u Vaar hier voortijts is geweest
De Luytenant generaal van Ragot onbevreest.[5]
Waarom geen Koronel van 't Leger van de luysen?
Lest las ick in 't chronijck van een van hoogen huysen,
Ascagnes oock genaamt. nu weet ick niet voorwaar,
Of het u oudtoom was, of bloetvrient, of Groot-vaar,
Die sulcken slagen sloech, dat hem niet een ontslipten
Die hy niet met zijn duym of met zijn nagel knipten.
Schijt Samson, Hercules, ja al de reusen kloeck.
Dees neerlaach is geschiet in de naat van zijn broeck
En dickwils in zijn Hemd, als hy 's nachts niet kon rusten
Door die Mensch-eters wreet, die 't bloet suypen met lusten.
O 'tis een vinnich volck, voorteelich en onkuys,
Haar aansicht is van kleur niet anders als een luys.
Maar hy wasser te gau, hy wistse te betrapen,

Vs. 2038—2073. [1] Tsaart, teeder. — [2] Nescq, zot, gek. — [3] Goetdunckend, verwaand. — [4] Breet, zóó dat ge een breeden doorgang laat. — [5] Ragot, historisch persoon?

Het was een oorlochs-man geboren met de wapen.
Na dit moeskoppen fel so lieper by de zoom [1]
Een stroock en streeck van bloet, gelijck een waterstroom.
Dat duurde wel een uur: en sint wert hy verheven,
De kalen adel heeft hem tot een eer gegeven
Van zijn heldachticheyt dit wijtberoemde schilt:
Drye grauwe luysen op een grys versleten vilt.[2]
Ascag. O wreed en boose mensch! wat relt ghy voor mijn ooren?
Swijcht van u guytery, ick macht niet langer hooren.
Eylaas! hier is de stondt dat ick vergeten moet
Wat my ter werelt is behagelijck en soet.
Gedenckt Ascagnes nu aan 't eynde van u dagen,
Aan 't eynde van u pijn, aan 't eynde van u plagen,
Aan d'alderleste weeck, aan d'alderleste dach,
Aan d'alderleste uur, daar niemant af en mach.
Want siet u doot genaackt, vermits dat ick bemercke
Dat 't ingenomen gift met kracht begint te wercken.
O vernielende doot! sult ghy dan vetter zijn,
Wanneer ghy hebt geschockt dit lichaam (laas!) van myn? [3]
Neen neen ghy seker niet, maar ick sal zijn geluckich
Door 't scheyden uyt dit dal der tranen droef en druckich,
Om deelachtich te zijn het alderhoochste goet
En 't Godlijck wesen van d'alwijse Schepper soet.
Al wat de Son beschijnt en sich vertoont op aarden,
Dat is verganckelijck en van seer kleener waarden,
By 't onverderflijck, dat hier boven is om hooch,
Van welcx opmercklijckheyt het alderscharpste ooch [4]
So verre sich vergrijpt, so verre sich vergeet,[5]
Dat het vant tydelijck noch van het aartsch en weet.
Dat is het gene dat d'aal-oude Dichters melden,
Dat onse schimmen gaau over d'Elysy velden
Tot aan Lethes rivier, welck is van sulcker kracht,
Dat sy vergeten doet al't werreltsche geslacht.
De gryse Griecken die van wijsheyt mogen roemen,
Die gaan niet ydelijck het smenschen lichaam noemen
De kercker van de geest, vermits sy hem besluyt,

Vs. 2074—2108. [1] Moeskoppen, vrijbuiten, moorden. — [2] Vilt, woordspeling met veld. — [3] Geschockt, geschrokt. — [4] Opmercklijckheyt, waarneming. — [5] Sich vergrijpen, zich verliezen.

Dat hy niet mach na wil zijn vleug'len strecken uyt.
Het schijnt dat ons geboort, die doch begint met treuren,
Ons propheteren wil wat ons hier sal gebeuren:
Dat's weenen, ongeval. want die't al wel besiet,
Selden beleeft men meer als quelling en verdriet.
Geluckich synse die haar strijdt hebben gestreden,
Haar loop hebben ge-ent en slapen nu in vreden.
O doot! ghy die daar zyt de ruste van mijn ziel.
O doot! wiens naam dat my eertijts soo lastich viel.
O doot! geen doot, maar eer gemeene wech ten leven,
Door wien dat men ontgaat d'ellenden, daar beneven
Het wissel-waalbaar lot des rancken avontuurs.[1]
O doot! o goede doot! die voor een weynich suurs
Eeuwige soetheyt geeft. de gelucksalige zielen,
Die in't hemelsche hof rontsom haar Koninck krielen,
Sy sien geen ongeluck, sy sien geen ongelijck,
Want niemant is daar arm, maar alle zyn sy rijck.
Het schricken van de kans doet haar niet ancxstich swieten.[2]
Onsterffelijcken God! laat my dit luck genieten.
Gebiedt u knechten doch met Goddelijck bestier,
Dat bidd' ick innichlijck, dat zy mijn ziel van hier
Doen vliegen opwaarts op, door wolcken en gewemel,
Tot voor u gouden throon en alderklaarsten hemel,
Dat sy de vruchten smaack en het onentlijck licht,
Dat stadich flickert van u heylich aangesicht.

Lecker. Sijn naars die is al kout, nou moet hy onder de kluyten.
Maar holla, ik moet ierst gaan huylen tranen met tuyten
Na d'ouwe wet. och och! daar leyt hy soete vaar.
Och 'twas sulcken vrouwe man! och 'twas sulcken sneuckelaar![3]
Hy kon't soo moytjes doen, wie sel't nouw voor hem bewaren?[4]
Staach sat hy en stelde: stronck strongt soo gingen al zyn snaren,[5]
Daar leyt die schoonpraat, och! daar leyt hy die schoon in't ooch,
Die valsch achter de rug, och! daar leyt hy met de pisser vast om hoog!
Maar krijt ick al genoech? kijck, hettet al wat gracy?
Och 'twas een bet vol stancx. och 't was een straat vol stacy.

Vs. 2109—2143. [1] Waalbaar, veranderlijk; ranck, onvast. — [2] Schricken, verspringen. — [3] Sneuckelaar, snoeper. — [4] Bewaren, bezorgen. — [5] Stellen, stemmen.

Och 't was een kerck vol volckx. och 't was een huys vol wercx. och 't
Och ick verbly myn wel een ellen in mijn gat.[1] [was ick weet niet wat.
Hoe koom gy doch al weer doot myn lieve soete gecks-kuyf.
Adieu, och dat ick soo haast van jou scheyen moet speckstruyf.
Maar waar sullen wy'er mee heen? hoe krijch ick hem buyten'shuys?
Carp. uyt.
Wil ick hem met een stien om zyn hals gaan werpen in de sluys?
Of wil ick hem in de back of in het kackhuys schieten?

Carpo. Neemt ghy hem om de borst, komt hier voort Margeriete,
En draacht hem op die leer die ghy daar ginder siet.
Brengt mijn kint dit juweel, secht haar en latet niet,
Dat sy nu soo veel lust soeckt uyt zijn doot te scheppen,
Als hy wel vreucht genoot doen hy hem plach te reppen,
En dat sy dese dranck alleen geniet van mijn,
Om eeuwelijck met hem vergaart en wel te zijn.

Lecker. Siet hier Juffvrouw de vriendelijcke presentacy,
Die u u Vader sendt, vrouw van de lichte nacy,[2]
Mijn Meester stuurt u dit, en dese brave kroes,
Op dat gy al dit goet souwt drincken eens gaaroes[3]
Op de gesontheyt van al die u hier in dienden,
Met al u bruylofts volck en aldernaaste vrienden.

't Vijfde Bedrijf.

Lucelle, Margarieta, Leckerbeetje.
Komt sulpher-geesten vaal, komt spoocken snar en snel,[4]
Komt Eungers, komt geswindt en klautert uyt de hel.[5]
Komt Duyvels, Nickers komt, komt ysselijcke droomen,
Komt nachtgesichten, die daar waren aen de stroomen
Van den vervloeckten gront in't naare heylloos rijck.
Komt onder-aartsch gedrocht beklontert van het slijck,
Loopt, blickert, blakert, brandt met u beteerde toortsen.
Komt dulheyt, rasery, komt sieckten, pesten, koortsen,
Serpenten, slangen en giftige dieren wreet,
Die tot vernieling van den menschen zijn gereet,

Vs. 2144—2173. [1] Een Ellen, een el; in mijn gat, in mijzelf. — [2] Nacy, soort van volk. — [3] Gaaroes, duitsch garaus. — [4] Snar, vinnig. — [5] Eungers, booze geesten.

En schent, en schiet, en scheurt de werrelt, is het doenlijck.
Komt swarte Goden boos, komt Parcken onversoenlijck,
En ghy o blixem vlugg' vliet vluchtich ende ras,
Brandt huysen, toorens hooch tot pulver en tot as.
Wat toefdy, donder, die het trotste hart doet schricken?
Gaat baldert, klatert, klapt hemel en hel in sticken.
Ick trots u guychel-spel, ik puff u grootste kracht,[1]
Ick tart u allen uyt, komt hebdy hart of macht.
Bortelt op dese borst, en knuest mijn kloecke leden,[2]
En martertse tot stof. Ick wensch te sterven heden,
Om dat ick nu moet sien (o gruwel al te groot!)
De huys-heer van mijn hart en al mijn blijschap doot.
O aarde luyckt doch op, barst open, neemt rechtvaardich
Wraack van 't onnoosel bloet, gelijck de schelm is waardich.
Och ongeluckichste van al u levens tijdt![3]
Wat doedy felle doot mijn ziel een groote spijt?
Mijn sinnen borlen tsaam, mijn harte schopt van vresen.[4]
Margriet, ick sterf, ick sterf. ay helpt my in dit wesen.[5]

Margri. Helaas! sy heeft voldaan en alles uytgevoert.
Ick sie niet dat sy lidt of leen of lichaam roert.
Sy haalt haar aasem noch, brengt mijn eeck. ach Lucelle!
Verpijnt u, maackt wat moets, het lijfje mach haar knellen,[6]
Ick sal 't onthaken en een weynich haar ontdoen
De koussebanden en de linten van haar schoen:
Op dat haar laffe hart, quackx van 't anborstich hygen,[7]
Weer wat verquickins en wat vryer lucht mach krygen.

Lucelle. Wel aan geeft my de dranck van water en Fenijn,
Dat tegenwoordich sal het ware middel zijn,
Waar door ick heylichlijck, met innerlijck verblijen,
Mijn jonge leven sal dit koude Lijck toewijen,
En offren't op't altaar mijns ziels een offerandt
Van't suyverst' van mijn hart en't klaarst van mijn verstandt.
Ach edel lichaam, dat door u bediensticheden
Verdienden al mijn dienst en hoogste jonste mede.

Vs. 2174—2207. [1] Guychel-spel, ijdel vertoon. — [2] Bortelen, woeden. — [3] U levens tijdt, uw eeuw. — [4] Schoppen, schokken. — [5] Dit wesen, deze toestand. — [6] Verpijnt u, doe u best. — [7] Quackx, slap, flauw.

Houdt daar, herneemt den Nap, en secht mijn vader danck
Van vaderlijcke gunst en van zijn lieve dranck:
Die mijn veel waarder is dan al de Artsenijen.
Want hy souw mijn voorwaar met een verdrietich lijen
Gemartelt hebben, by so verre ick een nacht
Laas! na mijn Bruyd'goms doot souw hebben doorgebracht.
Ghy meucht hem vryelijck oock wel te kennen geven,
Dat mijn Ascagnes is noch levendich gebleven,
Al leyt hy uytgestreckt aflyvich in de schijn,
Siet hier zijn eygen helft, hy leeft hier noch in mijn.
Ach glory van u tijdt! die staat-sieck noch eer-suchtich,
Manhaftelijck verkreecht den tytel van doorluchtich,
De bloem des Edeldoms en welgeboren jeucht,
Door anders daden niet, maar door u eygen deucht.
Ach schoone oogen! ach de sonnen van mijn leven!
En soud ick niet voortaan in't duyster moeten streven,
Dewijl een staage nacht verdooft u glansen blont?
Ach soete lippen bleeck! ach liefelijcke mont!
Wiens wyse redens my bekalden vaack in't hooren
En trockt ten lichaam uyt mijn ziele door de ooren,
Vermits 'tbewegen van u heusche toover-taal.
Ick moet u soenen (ach!) hondertich hondertmaal.
Ach! ist gelijck men seyt dat als twee Liefjes kussen
Den ander voor de mont, dat t'wijlen ondertusschen
De sieltjes spreken tsaam, als door de vensters van
Het ongevoelijck lijf: siet ick besweer u dan,
O alderbraafste ziel, hebdy eenige krachten,
Of kunst, of wetenschap, so wilt mijn niet verachten.[1]
Maar secht doch nu Adieu slechts eensjes noch een reys.
U mistroostige lief. ach vleysje van mijn vleys,
Ach mijn waardige ziel, mijn leven en mijn lusten,
Hoort mijn klachtige stem. Hoe moochdy doch so rusten?
Siet u bedroefde Bruyt is moedeloos en swack.
Mijn troost secht my Adieu met d'alderleste snack.

Margreta in haar selven.
Ach wat een wangelaat! ach wat weemoedich treuren![2]

Vs. 2208—2242. [1] Hebdy eenige... kunst of wetenschap, zijt gij tot iets in staat of weet gij nog ergens van. — [2] Wangelaat, misbaar.

Ach sietse 'tschoon aanschijn, heur hayr en kleeren scheuren,
Gelijck de dolle luy, sy krabt haar wangen op.
Hoe schricklijck branden nu de oogen in haar kop?
Ick durf niet by haar gaan, sy mochtmen oock verderven.
Ach susje moet ick u sien voor mijn oogen sterven?
Lucelle, ach ik sterf, of maticht wat u druck.

Lucelle. Ick sal geen slaaf meer zijn van't hartneckich geluck.
Want siet de doot die komt, die mijn de deur maeckt open
Ten blyde boogaarts daar de saligen naar hopen.
Adieu, ick kus voor 't lest u koude handen tsaart,
O lichaam dat alleen is 't eewich leven waart.
De witte Engeltjens die zijn misschien onledich
En leyden nu dijn ziel voor't Godlijck aanschijn sedich
Onder 'tverkoren tal, daar ghy mijn plaats bewaart
En wacht my swoegend' van u hooge hemelvaart
Door wolcken en door lucht. Goon doet mijn vader smarten
En leet zijn onse doot: die'ck hem vergeef van harten.

Margr. Helaas! daar leyt sy doot gelijcken of sy swymt,
Haar mont schijnt an haar lief Ascagnes mont gelymt.
Ach onbillijcke doot! ghy toont aan al u wercken
De wreetheyt van uw' aart door moortdadige mercken.

De seste Handeling.

De verliefden Baron ende Margareta.
Hola ick wacht te lang. de roode dageraat
Die kundicht dat de Son zijn fluckse paarden slaat
Ten gulden wagen in en smoort de donckre lampen
Zijns susters, hy treckt op de nevelige dampen
En geeft het vrolijck licht, den aangenamen dach,
Den dach (segh ick) dach die Ascagnes vloecken mach.
Om dat hy my met list de hoop soeckt af te snijen
Door de verwaantheyt van zijn ongeoorloft vrijen,
Soo sweer ick hem de doot. ick spouw mijn gal van spijt,
Waar sydy Lecker nu? die my op dese tijt
Den schellem hebt belooft te leveren in handen,
Dat ick mijn wreken mocht van de geleden schanden.
Ick hield' hem arm en been ja 't hooft wel van zijn lijf.

Vs. 2243–2276.

Wat houwt my dat ick hier dus samelende blijf?[1]
Wel ick gaader na heen, gelijck als na een Kopper.[2]
Hoe nu? de deur is toe, dan doch hier hangt de klopper.
Goeden dach Jofvrouw, is heer Ascagnes t'huys? *Mar.* Neen,
Hy heefter al geweest. *Bar.* Hoe? is hy overleen?
Margr. Helaas! weet ghy 't alrees? *Bar.* Ach ick kom om te wreken
Van sulcken trotsen trots, die ick niet mach uytspreken.
Wat souw hy? is hy doot? wel hoe kan dat geschien?
Ist moochlijck? is het waar? dat moet ick eens besien.
Ach! most ick hier in treen, op dat ick souw anschouwen
Dit deerlijck schouwspel? hoe? wel wat is dit? mijn Vrouwe
Lucelle die is doot en siet Ascagnes an,
Waarachtich het is meer als ick begrijpen kan.
Ick twijffel in dit stuck. misschien ist by gekomen,[3]
Dat van haar beyder liefd de Vader heeft vernomen
Te vrye vruntschap, die oock mooglijck was so groot,
Dat hyse daarom heeft vergeven of gedoot.
Noch gistren heeft u knecht my yets daar van vertrocken.[4]
Ach! ick swem in een zee van gulle ongelocken,[5]
Hoe'ck meer dees Frenesy wil smijten uyt mijn sin,
Hoe ickse verder laat ter zielen kruypen in.
Ick slacht 't gewonde hart, dat met zijn snelle voeten
Zyn eygen doot verhaast, of wanneer alst met vroeten
De welgetroffen pijl wil wriblen uyt zijn sy,
En drucktse dieper in, recht gaat het so met my.
O Schepper, Bouw-heer van de eeuwige woonsteden,
Tot wat ramp heeft de noot myn toch geroepen heden?
Mijn sech ick, die versocht heb met de starckste mans[6]
Hoe vele dat vermocht de treffing van de lans:
Dan (laas!) ick arme sot en heb niet konnen dencken
Dat my een teere Maacht mijn moedicheyt sou krencken[7]
En rucken uyt mijn borst het harte sonder slach,
Maar met een lieve lonck en lodderlijcke lach.
Ick die heb uytgestaan soo veel hazaards en lijden,
In tochten prijckeloos, in slachten en in strijden,[8]

Vs. 2277—2311. [1] Sam(m)elen, treuzelen. — [2] Kopper, feest? — [3] By gekomen, hierdoor gekomen. — [4] Vertrecken, verhalen. — [5] Gul, overvloedig. — [6] Versoeken, beproeven. — [7] Moedicheyt, fierheid. — [8] Prijckeloos, periculeus; slachten, veldslagen.

In het beleegren en verwinnen van de steen
En heerlijckheyden groot: sal ick eylaas alleen
So bitter zyn onthaalt van die al-waarde Vrouwen,
Die al de mannen doch voor 's werrelts suycker houwen?
Ick souw met meer gedult vergeten noch mijn leyt,
Indien dees schoone Vrouw so dreuts niet had ontseyt[1]
Mijn ongevalschte jonst, alleen om te behagen
Een vreemdeling, een slaaf. dat kan ick niet verdragen.
Ick moet mijn gramschap nu versoenen door het recht,
En duwen hem dit swaart in't lichaam tottet hecht.
Hoe nu toe? ben ick geck, dat ick wil oorloch voeren
Met een versturven, die zijn selve niet kan roeren?
Wel an gedenckt my niet dat hy is uyter tijt,
En dat hy al zijn lust en leven nu is quyt?
En alst oock is geseyt, de Jongman is onschuldich.
Veel beter stort ick uyt mijn tooren onverduldich
Op dees smaelige Vrouw, die mijn twee jaren lang[2]
Helaas! doen singen heeft den droeven jammer-sang
En mijn oprechte min onwaardelijck versmeten:[3]
Dies ick heb vruchteloos mijn schoone tijdt versleten.
O groot' ondanckbaarheyt! die waarlijck waardich waar
Dat men u graafden in een tafel oft altaar,[4]
Tot een geheugenis, op dat nakomelingen
En tijdt-genooten beyd sich spiegel aen u dingen,
Mits dat ghy zijt gestraft so vinnich en so quaat,
Gelijck de grootheyt eyscht van de begangen daat.
Ghy die afkeerich schout den offer van mijn sinnen,
Een overgeven siel die blaackten in u minnen:
Daar ghy in tegendeel verkoost een slechte slaaf
En weygert een Baron groothartich eel en braaf.
Dan 't is der Vrouwen aart beleefden te ontseggen
En op een plompe loer haar sinlijckheyt te leggen.
Gelijck de Wollefin in haren heeten loop
De wanschapenste lieft van al den heelen hoop.
Heeft de natuur u dan met schoonheyt gaan stofferen,
Om uw' uytnementheyt een plompert te ver-eeren?

Vs. 2312—2347. [1] Dreuts, bits; ontsegghen, afslaan. — [2] Smaelig, versmadend. — [3] Onwaardelijck, geringschattend, versmijten, wegwerpen. — [4] Graven, griffen.

Of stelts' een slechte siel in 't lichaam schoon en moy,
Recht als de Vogelaar schiet in een fraye koy[1]
De aldersnootste Vinck, om wat meerder schijnbaarheyt.[2]
De Vrouwen zijn meest al bedriechsters inder waarheyt.
Och mijn beminde vrunt, ghy seyde tegen mijn,
Dat mense bruycken most gelijck de eedle Wijn,
Die matelijck genut doet ziel en lijf verheugen
En wackert het verstant: maar wiese daarenteugen
Onnuttelijck inneemt, bedroeft zijn goede geest,
En al zijn menslijckheyt verandert in een beest.
Gelijck het blijckt an my, diense wel plach te smaken,
En nauwlijck nu en weet hoe icker of sal raken
Dan door de leste raat in vertwijfling en noot,
Dat's 't ent van alle ding, hetwelck men noemt de doot.
Doot waarom kort ghy niet de draat van al mijn jaren?
Tot wat groot ongeluck wildy my noch bewaren?
Of werdy nu gelijck den Jager onbeleeft,[3]
Die 't wiltbraat niet en wilt dat selven sich opgeeft?
Waarom versmady mijn, die u soeck te gemoeten,
Om dat ghy souwt mijn pijn versachten en versoeten?

HET VIJFDE DEEL.

Het eerste uytkomen.

De Capiteyn Baustruldes.
'kHeb sedert myn vertreck uyt Polen soo gereen,
Gereyst, gerotst, gerunt door wegen, bergen, steen,
En dach noch nacht gerust, maar naarstich doorgetogen,
Op hope of ick souw te vinden komen mogen
Myn heer de Casteleyn van't Posnanische slot,[4]
Vermits het machtige en dwingende gebodt
Van de Prins en Palsgraaf van 't landt van Walachyen,
Sijn Vader, die my dwang op dese tocht te tyen,
Om dit packetje flux te brengen aan zijn soon,
Den armen Prince, die uyt vreese sich ter woon
In ongewoone dienst vrywillich heeft gegeven

Vs. 2348—2378. [1] Schieten, steken. — [2] Aldersnootste, allerminste. — [3] Onbeleeft, die niet weet hoe het behoort. — [4] Posnanisch, van Posen.

En slijt in slaverny 't Keurvorstelijcke leven.
Den eedlen Heere dient een minder Heer als hy,
Hier binnen in Lyons, tot eenen Carponny,
Banckhouder van de Stadt, daar hy om te verbloemen
Sijn Princelijcke naam, Ascagnes hem laat noemen:
En wacht daar met gedult het eynde van zyn druck
En van zyn ballinckschap en spytich ongeluck.
Maar houwt! siet hier het huys daar men my seyd' voor desen
Dat sich de Prins onthoudt (laas!) in het knechtsche wesen.
De deuren staan op. hou! niemant komt voor den dach,
Noch niemant antwoort my. ick hoor een swaar geklach.
'Tis best dat ick mijn gang daar lijslijck ga na vlijen.[1]
Wat deerlijck schouspel! ach! ick smelt van medelijen.
Maar is het oock een droom? of is het oock een schijn?
'Tis leven in der daat, dat moet waerachtich zyn.
Hier staat een Edelman kranckhoofdich en gewapent,
Daar leggen twee gedoot of zijn ten minsten slapendt,
Het sy dan een van twee, gins sit een schoone maacht[2]
Die met een groot misbaar ellendich schreyt en klaacht.
Wel aan, ick ben gemoet den Elinck an te spreken.[3]
'k Sal met een heusche groet zyn dulle gramschap breken
En vragen hem met een na tyding en bescheet,
'Tis moog'lijck dat hy van mijn Heer de Slot voocht weet.

Tweede handeling in't vijfde Bedrijf.

Capiteyn, Baron, Lecker-beetje.
Vergeeftet my mijn Heer, ist dat ick buyten reden[4]
Vrypostich en te stout tot u hier binnen trede,
Na dien ick heb geklopt, geroepen en gesocht,
En vand'ick niemant die myn vraachd' of antwoort brocht.
En soudy my myn Heer niet sekers kunnen seggen
Waar dat Ascagnes is? *Bar.* Daar suldy hem sien leggen,
Met vergift omgebracht van zyn Heer Carpony,
Om dat hy met zyn kindt en dochter was te vry
In handel van de min, die hy oock van gelijcken

Vs. 2379–2410. [1] V l ij e n, voegen, hier: richten. — [2] H e t s y d a n e e n v a n t w e e, wat van beiden dan ook. — [3] G e m o e t, gezind, E l i n c k, edeling. — [4] B u y t e n r e d e n, onredelijk.

Vergeven heeft, gelijck ghy selve moocht bekijcken.

Capit. Ach hemel wat ick sie! hy ist. wie heeft gehoort
Van sulcken moordery? van sulcken Princen moort?
Ontfermharticheyt brengt voort van alle kanten
'Tgerecht, de Maarschalck met zyn dienaars en sarjanten:
Op dat sy wreken stracx de manslacht en de doot
Des eedelen Eerentfest Landtdrost en bontgenoot
Selfs van de Poolsche kroon en Princen vanden bloede.
O moort! o moordery om uytsinnich te woeden!
Ach waar blijft doch de wet, de Marckgraef en de Schout?
Ach! komt myn Heeren komt. *Lec.* Ick sweert soo waar as gout,
Dat dese selfde man wat met de kop equelt is,
Of met de lepelsucht. ick denck 't rabbat ontstelt is.[1]
Hoe ist Jan kurckevaar? hoe ist man van deus aas?[2]
Waar schortet jou toch? in je buyck? of in je blaas?

Capit. Ach help, myn Heeren, help, helpt burgers ende buuren,
En wilt myn het Gerecht doch stracx te hulpe stuuren.

Lecker. Hoe raast dees karel soo? hoe ist hier? binje mal?
Of quelje de keyseroen? o vaar se licken jou al.[3]
Ba neus, o mannetje mug,
Sy klimmen jou al by de rug,
Sy byten jou puysten as vuysten
En gaten als half vaten.

Capit. Wat let u stucke boefs? wat drijfdy noch de spot
Met de doot van een Prins? gaat wech vervloeckte sot,
Of ick sal u terstont die boose keel afsnijen.

Lecker. Dat gat en boorje niet, 'kmach dat peutren niet lijen.
De keel of? ja wat haast. snijen? ick schey'er uyt.
Snij gy jou buyck vol en laat my myn hiele huyt.

Lecker trekt zyn Meester an een sy.

O watte duyvel baas? nou is het ommekomen.[4]
Och had'jer geen van bey het leven doch benomen:
Soo waar ick sonder vrees van vangenhuys of gevaar

Vs. 2411—2442. [1] Lepelsucht, hongerziekte; rabbat, kanten kraag; ontstelt, in de war. — [2] Man van deus aas, man van niets (deus aas, laagste worp bij het dobbelen.) — [3] Keyseroen, de kei? — [4] Het is ommekomen, wij zijn verloren.

Voor pijnbanck of voor doot, want dese man seyt waar.
Ascagnes als hy starf die heeftet myn gesworen,
Als dat hy was een Prins gewonnen en geboren,
In 't rijcke van de Pool. daarom mijn meester gaat
En vraacht wat meer bescheyts van hem en van zyn staat.

Carp. En maackt geen swaaricheyt, mijn heer, om tevertrecken
U last en wien u stuurt: ick sal u dan ontdecken
De oorsaack van zyn doot, en d'uytvoerders van dien.

Capit. De Palatijnsche Prins van Walachijen, wien
Wiens Heer en Vader is de hals-heer der heerdijen [1]
Van 't vlacke platte lant en't huys van Posnanijen,
Dien gaf mijn volle macht te soeken dien beroemd'
En hooch verheven heldt, die ghy Ascagnes noemt:
Om hem in aller yl de tydinge te dragen,
Hoe dat Vladislaus de Coninck is verslagen,
(Die hem gebannen heeft) alsoo hy op een tocht
Van't Turcxsche leger is beklipt en omgebrocht.[2]
En om de sekerheyt des lants niet te verliesen,
Sijn't de Keurvorsten eens, een ander hooft te kiesen
En hebben t'saam beraamt, waar en wanneer en hoe
De kiesing sou geschien. daar is de Paltz na toe,[3]
Al waar twee duysent man te paarde hem geleyden,
En ter bestemder plaats zyn wederkomst verbeyden.
Daar wil ick nu na heen: haar sal te wreken staan
De schrickelijke moort aan haren Prins begaan.

Baron. Maar isset soo, mijn Heer? *Cap.* 'tis seker als myn ziele,
Of God moet mijn zyn rijck niet weygeren te dielen.

Baron. Soo ist mijn bloetverwant van myn grootvaders sy,
Die oock van afkomst was vant huys van Walachy,
Maar mits zyn oudtste soon het stieren wert bevolen [4]
Van't vaderlijcke goet, vertrock hy voort naer Polen
En gaf sich in den dienst des Franschen Conincx wijs,
In't welcke dat hy sterf bekindert, rijck en grijs.
Maar d'afgehouwen boom die bloeyt noch door zijn loten,
Van dees loflijcke stam is myn persoon gesproten.

Vs. 2443—2477. [1] Hals-heer, bezitter van het halsrecht. — [2] Beklip, overrompeld. — [3] Paltz, Paltsgraaf. — [4] Bevelen, opdragen.

Carpo. Mijn beenen trillen en myn oude borst die slaat.
Ick weet niet hoe ick ben, ick sie myn gants geen raat.
Ick moet dees vreemdeling een weynich meerder vragen.
Ach! 't is met my gedaan, ick mach my wel beklagen.
Ach! ellendiger mensch ter weerelt niet en leeft.
Ick biddet u, mijn vrunt, dat ghy myn antwoort geeft
Op 't geen dat ick u vraach. Segt, wast om scha of schande
Dat hy moest ballingslants soo swermen achter lande? [1]

Capit. Eer ick't u seggen souw, ghy styven ouden bloet,
Ick sloech u liever met de hamer onder voet.
Vertreckt, vervloeckte grijs, nu daatlijck uyt mijn oogen,
Want myn gedult en kan u langer niet gedoogen.
Sijn vader de Pals-graaf, spits van beleyt en raat, [2]
Die hielt hem soo geschickt en dapper in zyn staat,
Dat Koninck Vladislaus en oock de Koninginne
Tot hem en tot zyn soon droech vrundelijcke minne,
In dier manieren, dat dees Prince op dat pas
De welgesienste van de Poolsche jonckheyt was.
Hy was het! die gewoon de prijsen wan vant steken
En 't rinnen met de Speer. hy was het! die met spreken
En minnelijck gelaat der Vrouwen harten stal
En dwangse tot zijn liefd': maar meest en boven al
So nam de Koningin in hem so groot behagen
(Vermits de eerbaarheyt) dat sy hem alle dagen [3]
Ten hove riep en sprack wel lieffelijck, maar heus,
Soo dat de suyverheyt de alderminste kneus
Noch quetsinge en leet. maar siet de felle spinnen
En bittre nijdicheyt der booser menschen sinnen,
Die suygen haar fenijn daar de voedtsame by
En d'alderbeste mensch treckt soetheyts leckerny.
Want een'ge boeve-jacht, of van zijn valsche vrunden, [4]
Die dese vryicheyt en vruntschap hem misgunden,
Die deden aan haar man de Coning dit verstaan,
Dat sy haar echt met hem te buyten had gegaan.
De Coning, die voorheen jaloers was op zijn Vrouwe,
Heeft dees beschulding snood voor waarheyt stracx gehouwe,

Vs. 2478—2513. [1] Z w e r m e n, zwerven; a c h t e r l a n d e, door het land. — [2] S p i t s, scherpzinnig. — [3] V e r m i t s, behoudens. — [4] B o e v e - j a c h t, boevenpak.

En sonder ander proef, als op zijn slim vermoen[1]
Heeft hy den jongen Heer door al 't hof soecken doen;
Syn vader voort ontboon, die by gestaafden eede
Van zijn kint niet een mijt te weten heeft beleden,
Waar op hy heeft terstondt de trompet flucx doen slaan,
En door het gantsche Rijck de wete voort gedaan,
Wien dat den eedlen Prins souw brengen om het leven,
Of wien hem brocht zijn hooft, dien souw de Coning geven
Een heele tonne gouts, zijn goederen en schat
En 't Casteleynschap dat te voren hy besat.
Uyt dese oorsaack liet hy Vaderlant en vrienden
En doolden achter landt, tot dat hy quam en dienden
Alhier in dese Stadt in onbekent gewaat,
Al waar 't hem is gegaan, recht alst die gene gaat
Die de vreeslijcke smuyl Charybdis willen schuwen[2]
En vallen Schilla wreet bedoven inde kuwen.[3]
Maar zijt versekert vry dat zijn onschuldich bloet
Den Hemel bidt om wraack; al is sy lauw te voet,
So sal zijn droeve doot niet blijven ongewroken.
Want ick ga voor het recht de sake so bestoken,
Dat my de Gouverneur sal komen haast te baat,
En dat de moorders hy niet ongestraft en laat. *Binnen.*

Carp. Hoe dickmaals seyd mijn hart inwendich my te voren,
Dat van so kleenen volck hy niet en was geboren,
Als hy mijn wel beleet. Gaat sadelt 't Spaansche paart,
So rijd ick over al, 't is my wel rijdens waart.
O Aarde scheurt en gaapt en slockt mijn leven binnen
U holle ingewant, want ick sie in mijn sinnen
Dat nu het oordeel Gods een straffe my toeschickt,
Vermits mijn felheyt, daar de helle voor verschrickt.
Ick die den vromen Prins doen sterven heb onschuldich,
Mijn Dochter van gelijck, uyt eer-sucht onverduldich
Of uyt kleynmoedicheyt. dies werd ick op een tijdt
Mijn lieve kindt, mijn eer en al mijn goedren quijt.
Ach! ick geloof voor vast, dat mijn quaat gaat te boven

Vs. 2514—2548. [1] S l i m, boos. — [2] C h a r y b d i s, 2de nv. — [3] B e d o v e n, zóó dat men bedolven wordt; k u w e n, eig. kieuwen, doch gevoeld als verwant met kauwen.

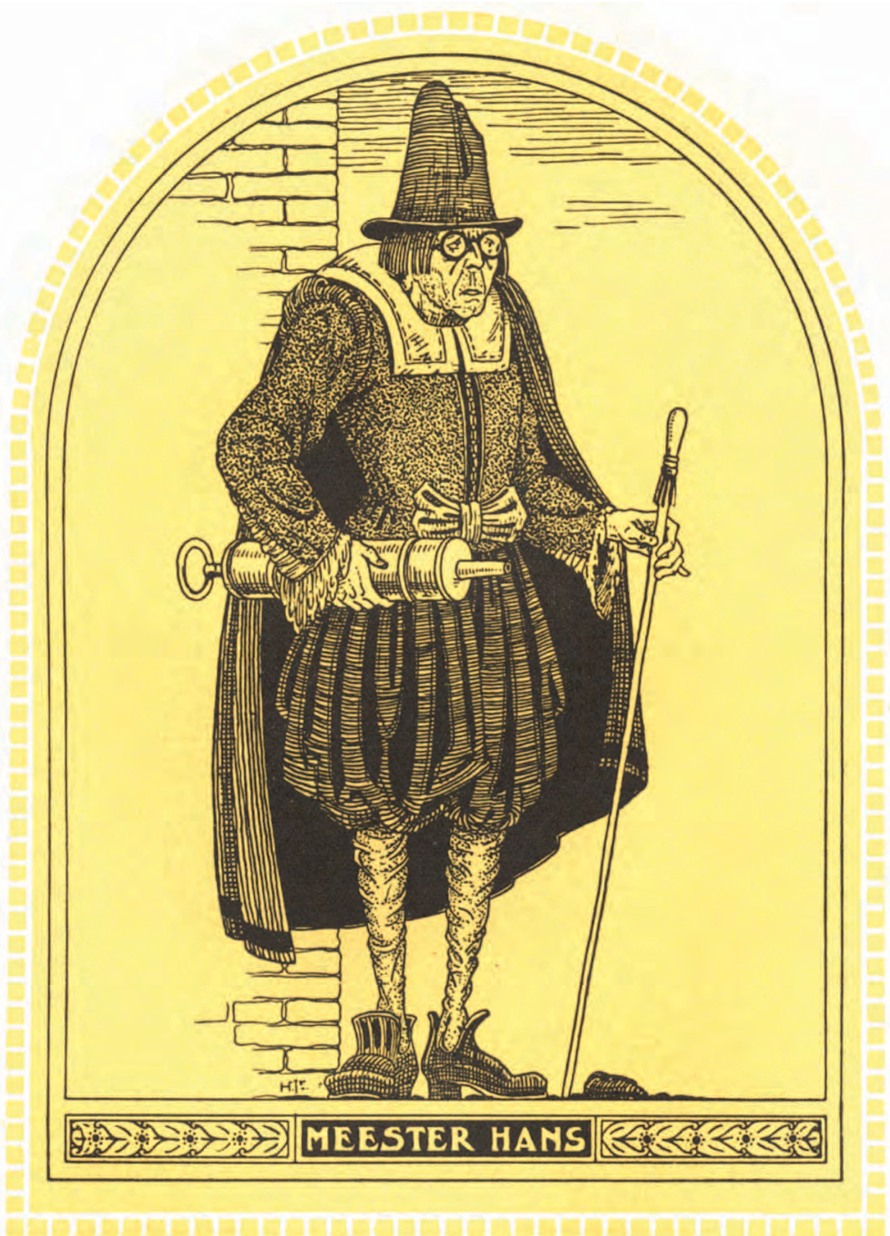

MEESTER HANS

De geesten lang vervloeckt, verworpen en verschoven.[1]
Flux brengt mijn paart, mijn paart. *Lec.* Wel meester, wel ick sal.
Maar Heere ick geloof men eet niet over al:
Daarom soo vind' ick goet dat ghy eerst tijdt an 't eten
En peuselt een dicht lijf: want dit moet ghy wel weten,
Dat wie hem in zijn tijdt een weynich doet te goet,
Die het dien lust voor uyt, als hy toch sterven moet,[2]
En die een uyrtjen soets in't leven mach genieten,
Die sal zyn sterrefdach in't minste niet verdrieten.

De vierde uytkomst, in't vijfde deel.

Meester Hans de Apteker, en de Vader alleen uyt.
Ick weet niet wat mijn Heer Carpony heeft gedacht
Te doen met dat fenijn daar hy om sont te nacht
Door Leckerbeetje, die geen rust en kan gedoogen.
Mijn jongen met de vaack noch hallif in zijn oogen
Die heeft hem wel vertast en gaf hem juyst twee loot
Van Mandragora fijn, die slapen doet als doot.[3]
Het welck my niet en rouwt, want wie weet tot wat ende
Dat hy't gebruycken wouw. 'ten waar dat ick hem kende
Voor degelijck en vroom, ick souw voor wis vermoen,
Dat hy daar yemant me gesocht had te verdoen.
Ick moet hem vragen eens, waar toe dat hy 't liet halen,
Hier staat hy al gelaarst en doet zijn paart vast salen.
Goe Vader goeden dach, waar heen dus vroech, dus snel?

Carpo. Ick treck eens op mijn lant, ick heb nu haast, vaart wel.

Apteker. Vertoeft een weynichjen, 'k heb wat met u te slechten.[4]
Wat wouwt ghy doch te nacht met dat slaapkruyt uytrechten
Daar ghy om sont so laat? *Carp.* Wel hoe? ist geen fenijn?

Apteker. Neen 't Heere, doch de knecht die eyschten 't wel van mijn,
Maar ick heb mijn versint alwillens om te missen,[5]
Niet uyt onwetenheyt, gelijck men licht souw gissen.
Want siet het vil mijn in, houwt mijn ten besten vrunt,
Dat ghy yet quaats te doen op yemant hadt gemunt.

Vs. 2549—2579. [1] Vul aan: dat van; verschoven, verstooten, verdoemd. — [2] Het, heeft. — [3] Mandragora, alruinwortel. — [4] Slechten, tot klaarheid brengen. — [5] Versinnen, vergissen.

So mach het toch geen noot, al waar 't al ingenomen,
Ick kan de lieden stracx wel weder doen bekomen
Met dese bus met salf en op dat ghy't glooft,
So strijckt haar met dit smeer in't slapen van haar hooft.
Sy sullen voort opstaan, 't sy beesten of't sy menschen.

Carp. Ick schonck u al het geen dat ghy van mijn souwt wenschen,
Al waar 't mijn halve goet, al wasset oock noch meer,
Kont ghy mijn dese twee in 't leven brengen weer.

Aptek. 'tWaar jammer en 't waar scha dat dese jongelingen
So vroech en voor haar tijdt de snelle doot ontfingen.
Siet daar me ick begin, eerst aan u kint terstont.[1]

Carp. O wonder overgroot! mijn dochter wert gesont
En staat op van de doot, dies moet ick Heer u loven,
Dan doch u groote kracht gaat ver mijn danck te boven.[2]

Vijfde handeling in't vijfde deel.

Lucelle, de Vader, Apteker, Ascagnes, Capiteyn.
O Hemel suldy staach inbinden tegens mijn?[3]
Mijn dwingen weer te sien 't licht van de sonneschijn?
Och sydy niet vernoecht met wreedelijck te schenden
En scheyden onse jonst door een mistroostich enden?
Wildy noch andermaal in d'ander werrelt my
My rucken van mijn Liefs seer lieve lieve sy?
O Heylige Godtheyt! bewoonders des besonden
En luyster-rijcken throons, ach! siet op mijn geschonden
En afgescheurde helft des ziels, van die hier leyt,
Anschouw mijn droeve druck doch met medoogentheyt.
Ach sydy wel so wreet, dat ghy een schaamle Vrouwe[4]
In een gedurich leet en lijden steets wilt houwen,
Alleen om datse mint? neen neen, dat denck ik niet,
En sekerlijck mijn jonst is suyverlijck geschiet
Aan mijn getroude man. u bid' ick nu met knielen
Dat ick hem volgen mach by d'uytgelesen zielen
Aan de vergetel-beeck, daar hy de mijn bedroeft
Met groot verlangen sit weemoedelijck en toeft.[5]

Vs. 2580—2611. [1] Daarme(e), aanstonds. — [2] Dan doch, maar evenwel. — [3] Inbinden, den strijd aanvaarden. — [4] Schamel, arm, ongelukkig. — [5] Sit en, zit te.

Doch so gh' uyt lust of nijdt snackt na mijn qualijck varen,
Tot meerder tegenspoet en kundy mijn niet sparen,
Als dat ick Tortelduyf souw van mijn gaye zijn[1]
In stage treuricheyt en endeloose pijn.
Maar so u goetheyt u beweechlijck gaat ter harten,[2]
So kort mijn leven en de grootheyt van mijn smarten.

Vader. Neen neen mijn Dochter neen, bedaart u, 'tis geen noot,
Mijn Heer Ascagnes slaapt, hy is voorwaar niet doot.

Lucelle. Vertreckt, soo't u belieft, en laat mijn duldich wachten
'tEndt van mijn levens loop en al te luyde klachten.

Vader. Maar hoort ons spreken eens, wy sullen u dan siet
Verlossen uyt u rouw en pijnelijck verdriet.

Lucelle. Indien u woorden zijn als Basiliskus oogen,
Die 't aansien van de mensch niet kunnen wel gedoogen,
Maar doen hem sterven stracx, so hoor ick u met lust;
Vermoortmen, brengtmen om, so krijcht mijn ziele rust.

Apteker. De seeckre schijn zijns doots sal haar 't geloof beletten,
Tot dat ick met mijn kunst daar tegen my versetten.
Siet hoe hy sich verroert en in den yl verrijst.

Ascag. Ick bidt u dat ghy my so veel heusheyts bewijst,
Dat ghy o schoone ziel my toelaat te ontdecken
'tVerborgenst van mijn hart. ay hoortet myn vertrecken,
Eer ick te grave vaar, gelieftet u, mijn Heer,
Aan my onwaardige te gunnen dese eer,
Dat ick mijn waarde Vrouw vertelle voor u allen
Mijn afkomst, staat en landt, en hoe ick ben vervallen
In dese knechtsche dienst. *Vad.* Ick bid ootmoedelijck
Mijn Heer den Paltzen soon van 'tmachtich Poolsche rijck,
Dat ghy dees oude man genadich wilt vergeven
De misdaat die ick heb aan u persoon bedreven.
Ick sondichde, ick ken't, doch uyt onwetentheyt,
Maar Heere dits u schult, dat ghy dus hebt verdrayt
U naam en waardicheyt. want had ick die geweten,
Ick had mijn tegens u soo groflijck niet vergeten.

Vs. 2612—2645. [1] T o r t e l d u i f, oudtijds vast symbool van treurende achtergeblevene. — [2] Zoo uw goedheid uw hart kan bewegen.

Dan daar de schijn bedriecht, daar oordeelt men verkeert,
En sonder dat, myn Heer, ick had u gefesteert,
Gelijck ghy waardich waart in't eten, gaan en leggen.

Ascag. Wel hoe? hoe kendy mijn? of hebdy't hooren seggen?

Vader. Stracx quam hier inder yl den reysiger gerost,[1]
Te weten, die de Paltz houwt voor zijn eygen post,
Welck brieven van belang te brengen was bevolen
Aan u, en dat ghy nu moet keeren weer na Polen,
Dat Koren-rijcke Rijck, u lieve Vaderlant,
Want de Koning is doot en leydt nu al in't sant,
Die u gebannen heeft (so hy vertrock) onschuldich:
Doch mits dat hy u sach, hy raasden onverduldich,
Door dien hy niet en kon gelooven dat ghy sliept,
Maar hielt u vast voor doot, hy baarden en hy riep,[2]
Dat ick mijn kint en u so wreet als ongenadich
Met schadelijck fenijn vergeven had moortdadich.
Hy liep voort na 't Stadthuys en klaacht de Heeren daar
De schrickelijke moort en my als moordenaar
Van u vernaamde Prins; ick heb geen ander vresen
Als dat hy hier terstont met al 'tgerecht sal wesen
En met de Gouverneur. *Capit.* Ach wat een schelmery!
Ick ben betoovert door haar loose tovery.
Maar dat sy doen haar best om my te doen gelooven
Het geen der niet en is: sy preken voor een dooven.
Men weet wel als de Ziel de holle romp verlaet
Dat sy niet wederom in't koude lichaam gaat.
Want niemant en vermach te rugge weer doen varen
De schuyte voerder van de helsche water-baren.
Eneas die zijn vaar droech uyt de Troysche brant,
En kan Anchises hier niet schicken weer ter hant.
Noch Orpheus kan de vloet des afgronts so niet dwingen,
Dat hy zijn vrouw krijcht weer: hoewel hy alle dingen
Beweechden door zijn Liers leer-lieffelijck geluyt.
Wie eens ter zielen vaart en komter niet weer uyt.
Hoe souw mijn Heer de Prins dan weder zijn verresen?
Misschien door swarte kunst en Duyvels te belesen
So heeft dien ouden dwaas een boose geest verweckt,

Vs. 2646—2682. [1] Reysiger, ruiter. — [2] Baren, aangaan.

Die schijnend in hem leeft en valslijck in hem spreckt:
Op dat hy souw also versuffen en versachten
De strengicheden van mijn suchten en mijn klachten.
Neen neen falsaris, neen: siet hier de Gouverneur
Met al zijn lijf-wacht, en de stoepjes noch by heur,[1]
Die sullen u terstont vast knevelen en knellen,
Gebonden en geboeyt den Hencker stracx bestellen.[2]
Dus denckt niet anders dan als op u sonden swaar,
Want daatlijck salmen u doen sterven openbaar.

De Prins van Posnanien, hier voor genaemt Ascagnes.
Weet ghy niet, Capiteyn Bastruld', dat de ziel-loose
Lichamen, die ghy secht vervult te zijn met boose
En swarte geesten, verruweloos en vol pijn,
En lacchen nimmermeer? daar tegen siedy mijn
Gebloost en wel gedaan van wesen en van wangen.
Gelooft dan 't geen ghy siet, en doet my voorts ontfangen
Mijns Vaders brieven met volkomene bescheyt.
Hier lees ick, Lief, God lof! in aller eewicheyt,
Hoe dat van ongeluck en ramp wy zijn ontbonden,
En dat mijn Vader heeft om mijn te haal gesonden.
'tIs noodich dat ghy u oprust en toebereyt
Om nu met my te gaan. doch met eerbiedicheyt
Vraech ick oft u gelieft, mijn overwaarde vrouwe.

Lucelle. Dies ben ick, o mijn Prins, grootlijcx in u gehouwen[3]
Van so veel eers als ghy my heuschelijck aenbiedt.
Hemel-gewenster saack en macher komen niet.
Ist dat ick in u doot u wilde niet begeven,
Het sal my lusten meer met u in vreugt te leven.
Maar u sal voegen best een vrouw wel opgevoet,
Groot van aansien en staat, en u gelijck in goet:
Die ick nedrige dienst sal toonen al mijn dagen,
Het sy oock waar ghy zyt, so ick u mach behagen.

P. Ascag. So waar ick, lieve helft, wel dorper van gemoet,[4]
Indien ick u verliet om't werelts wanckel goet,
En stelden dreuts ter sy d'oprechte vruntlijckheden[5]

Vs. 2683—2716. [1] Stoepjes, (Amsterdamsche) stadssoldaten. — [2] Bestellen, overleveren. — [3] Gehouwen in, verplicht aan. — [4] Dorper, laag, eerloos. — [5] Dreuts, barsch.

En suyvre jonsten van noch gisteren verleden,
Als ick knecht zynde, ghy o alder maachden son!
Mijn verkoost en verliet den edelen Baron.
Ick sal om uwent wil mijn woort stantvastich houwe,
En weygren, mocht ick schoon, de Koninglijckste vrouwe,[1]
En vollegen den wech dien ghy mijn hebt gebaant
Door u genegentheyt: en op dat ghy niet waant
Als dat ick met u duen, so gaa ick u besweeren[2]
Voor u maegschap en bloet en voor dees vrome Heeren,
Voor wien ick hier getuyg, dat ick de oude trouw
Voor bondich en voor vast en noch van waarden houw
En hoopse noch daar by mijn vader te doen kennen
Voor heylich en voor goet, als wy in't lantschap bennen.

Vader. 'Tsal dan voor u vertreck u zyn een noodich werck
Dat ghy den anderen trouwt in Margarieten Kerck
Met een staatlijcke sleep van voorbarige lieden,[3]
Op dat u bruylofts-vreucht so blijdlijck mach geschieden,
Als wel u beyden groot de droefheyt is geweest.
Ick souw u altesaam hartgrondich noon te feest,[4]
Maar mits mijn groot geslacht van vrienden my beletten,
Dus neemt dit dan voor lief, want ick mach u niet setten.[5]

Lecker. Mannen, men miester het jou drie tonnen biers besproken,[6]
En ick sel jou alle geuse gaar beschaffen en bekoken.[7]
Jou Baal-sack een hiel schaep, en jou Pieter proper en half lam,
En jou Kees kluyf wat schaepsvoetjes, en jou dicke Melis een ham
Met negen schoone pekelharingen, en seven soute varsche Mackerielen.

Jan. Ick ben gien fray eter: Ick houw't al met halven en hielen.[8]
Het eten, lieve man, dats my nou alle daan,[9]
Ick wodder niet eens een voet-stap om buyten gaan.
Een goe toog, moer, liechter niet om, als ic 'smargens so wat peusel,[10]
En daar een paar vaan Delfs bier toe, liefste dan groey ick wel een
[hangt dick reusel.
Daar achter de waach inde kelders reeckent men geen quaat gelach,

---

Vs. 2717—2748. [1] Mocht ick schoon, t.w. haar krijgen. — [2] Deunen, spotten. — [3] Voorbarig, voornaam. — [4] Tot het publiek. — [5] Setten, plaatsen. — [6] Het verdere niet in het Fransch. — [7] Geuse gaar, gansch en gaar. — [8] Halven en heelen, n.l. kannen. — [9] Alle daan, al gedaan. — [10] Liechter niet om, is de moeite waard.

Ick giet altemets een reys, en so blijf me keel so fix assen vierslach.
Ick moetse toch doorspoelen van de stien, kalck en stof.

Lecker. Ja neen neef niemant wort vet of grof, of hy weet waar of.
Gaat heen, gy goet slocker, gaat heen, gy buyckje vol zielen,[1]
Men sousen dicke darmen om het smier wel schielen.[2]
Kom hier mager-heyn, lang-neus, dicklip, en gy hang-lijf,
Gy selt onger jou vieren kluyven een kleyn groot swart wit kort [langwijf,
Ick selje dat koken uyten eeckje, want een bottertjen is te vet.[3]
En gy slockspeck bint welte vreen, denck ick, as gy een kabeljau het.
Hier gy Hoorensche wortelen en gy Rouwaensche kammen,[4]
Kom jou bespreeck ick wat varckens ooren en osse-mammen.
Wel, Dirckje drol, komt by den back, hoe blijf gy so after of staan?
Kom an mijn groote maat, wy sellen tavont geweldich grof gaan,[5]
Met Gosen, met Floris, met Jochem, met Melis en met Frans,
Dit is by gut gien kijeren spul, daar gaan ouwe hoeren aende dans.
Hoe ? ist heerschip alle wech ? wel hoe sel dat tieren?[6]
Nochtans hy eet soo gaern haenekammen, poddestoelen en ramsnieren
En Papegays tongetjes en de stuyt van een goe phasaan,
En de gayle manlijckheytjes van een groote kalkoensche haan.
Maar gy Jan after-lam, gy pleegt wel een goet smuller te wesen,
Hoe vaart? souje nou oock voor een deel kappoenen vresen ?
Wat hebt gy een man eweest in jou tijt, gy ende nop?[7]
Want Harmen laadje-koken die schiet noch altemets wat in zijn rop.[8]
Hy is een man als speck. Hy weet die Overtoomer boeren
Asse maar vis schaffen te besuckt elements te loeren.[9]
Gy Jan neef, gy meucht een man prijsen die hem op den dranc verstaat,
Maar seker een goet eter en is oock voor al niet quaat.
En warachtich onse Stadt en is gien hoyschuur, s'is soo niet uyt [esturven,
Of men vyntse noch wel die een hiele harst allien opschillen durven.
O 't eten is een fray ding! tissen treffelijcken kunst!
Het staat so wel an een tafel dat men wat eet voor de qua gunst,[10]

Vs. 2749—2780. [1] Buyckje vol zielen, dikbuik — [2] Schielen, schrappen. — [3] Uyt een eeckjen, in de puntjes, en ook: uit de azijn. — [4] Kammen, hanekammen? — [5] Grof gaan, de bloemetjes buiten zetten. — [6] Tieren, goed gaan. — [7] Ende nop, enden-op, een bijnaam? — [8] Rop, maag. — [9] Loeren, er in laten loopen (door veel te eten voor zijn geld). — [10] Voor de qua gunst, om niet te kwetsen.

Al sien 't sommige karige, sparige luy niet garen,
Ick sie nochtans datter veel menschen wel of varen.
't Is loflijck, 't is hoflijck, 't is groflijck, dat men wat te stuwen weet,
Dan 't is prijslijck, 't is wijslijck, 't is afgrijslijck datmen gulsich eet,
Al hetmen onse gierige peete-griet lest so ongnaertich verweten,
Heer, seyse Leckerbeetje, gy souwt een mensch de ooren wel van't
Kynt, seyse, koken kost, ast is, seyd' ick soo, petegriet,[1] [hooft eten.
Het best is de beste koop, wat niet en kost, seyd ick, dat deucht niet.

Jan. Mijn keel smacht van dorst, men souw hier 'tvleys wel gaar braan
[en niet droopen.
Wilje me, so gaat me, of ick sel al mijn best na de keucken loopen?[2]

Lecker. Hola, gy muege-veul! waar heen? wel hey wilje soo deur?
Nou fraytjes, schicktje after men kaar, nou mannen datsje veur!
Gaat nou en reys op jou safst, nou en reys op jou harsten!
Gans lijden nou willen wy drincken en eten, al souwer een Darm
barsten.

Jan. Ick sel by get suypen en swelgen dat men buyck as een trom ge-
[schoren staat.[3]
Wat 't is beter datter een darm barst, dan dat de dronck verloren gaat.
Nu hoort, ghy Heeren hoort: Heeft jou dit spel verheucht,
Beweecht, of wel gesmaackt? bewijset ons met vreucht.
Met hant-geklap verblijt, en doet mijn alle nae:
En soo 't u wel behaecht, soo roept een-stemmich Jae?

Overgeset en gerijmt door

G. A. BREDERO.

't Kan verkeeren.

Vs. 2781—2799. [1] Ast is, zoo is het. — [2] Me, mee. — [3] Geschoren, gespannen.

MOORTJE

G. A. BREDEROOS

MOORTJE

WAAR IN HY TERENTII EUNUCHUM HEEFT NAE-GHEVOLGHT

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY
MCMXXII

Aen den Edelen Heer Myn Heer Iacob van Dijck, Raet ende Ambassadeur ordinaris uyt den name ende van wegen des Doorluchtichsten ende Grootmachtichsten Heer ende Koninck, Gustaef den II. van dien name, der Sweden, Gothen, Wenden Koninck ende Erff-Vorst; Groot-Vorst in Finland; Hertoch tot Esthen ende Westmanland; residerende by de Hooge Mog. Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Myn Heer,

Als ick, waarde Heere, met opmercken naaspuere de groote vrundtschappe en eer-bewysinghe die my door uwe E. aangheboren beleeftheden zyn betoont en bewesen: soo bevind' ick inder waarheyd myn selven heel ellendich in 't vermoghen, om met volkomen danckbaarheyt uwe E. so wel lieffelycke als loffelycke goeddadicheden te vergelden. En u myn Heere ryckelyck begaeft met alle Heerlycke en Princelycke Duechden, dies vertrou ick aan U. E. sonderlinghe[1] groote bescheydenheyt, dat ghy aan myne goede wille vernoeghen, en met myn Armoede van macht mede-lyden hebben sult; doch om dat ick met geen Hoofsche-praatjes my en wane te ontschuldigen van myn behoorlycke plicht, so had ick ghedocht (hoe wel met weynich bevallicheyts) u eenighe erkentenis der weldaden over te stieren, maar so haast desen yver in my branden, soo flucx is sy oock wederom uytgeblust, niet door mangel van goet-jonsticheyt: maar door dat ick (ô waardige Mecenas van onse Tydt!) gewaare wierdt de treffelycke wercken en hooghe vereeringhe der dapp'rer geleerder Mannen en Meesteren van verscheyden spraken; nietemin of sy in verwonderingh van gheleertheyt, en aansienlyckheyt van schenckagie my verwinnen, soo en sullen sy nu noch nimmermeer my in goedt-gunsticheyt tot uwaarts overtreffen: Waaren (seydt L. Anneus Seneca) de weldaden gheleghen in de giften ofte uyterlycke dinghen, ende niet inde goedwillige ghenegentheydt om wel te doen, soo moste de grootheydt der gaven oock de wel-daden te grooter maken: 'twelck soo niet en is, want dickwils verbindt ons eenen meest die kleyne dinghen vry-

[1] Sonderlingh, bijzonder; bescheydenheyt, oordeelkundigheid.

willich geeft; die met zyn harte een Koninckx schat gelijck is. Men moet niet anmercken hoe groot de giften zyn, maar van wie die, en hoe die gegeven worden. My dunckt, Eerwaardige Heere, dat ick in desen ghevalle mach spreken het gene dat die Edel-moedige Jongelingh sprack: *Als veel andere Socrati groote gaven (na haar vermoghen) brachten, sprack Æschines zijn arme jongher: Ick en hebbe niet dat so goedt is, 'twelck ick u met eeren schencken mach, daer in ick sonderlinge myn Arremoede mercke: daaromme gheef ick u alle dat in mynder macht is, dat is, myn selven, dese gifte (hoe wel die kleyn is) bidde ick u in't goede te willen nemen, ende dencken dat andere u vele ghevende noch meer behielden.* Ick sal my waarlyc geluckich achten, indien ghy dese myne aanbiedinghe met blyder harten wilt ontfanghen: Wel is waar dat ick uwe E. Groot-achtbaarheyt in sulken achtinghe hebbe, dat myne gediensticheyt my altoos te luttel vallen sal. O Nederlantsche Sonne! O blinckendt-Licht van alle uytnementheydt! wiens sonderlinghe Wijsheydt en Wetenschap soo helder hebben geschenen, dat niet alleen Haerlem sich daerinne verheucht, maar verhoovaardicht, vermits dat selve uytheemsche Koninghen met gebeden en soete vryerijen dese Doorluchtighe Fackel van Holland te Leen verwurven hebben. Ghy zytet, ô waardighe Man! Ghy zytet die alleen waardich zyt gekent boven alle de allederwyste In-gesetene van het Sweetsche Ryck, om de saken van die Grooten Heldelycken Vorst uyt te voeren, en zyn waardicheyt en aansien hier te vertoonen: En nademaal ick weet en bevroede door de ervarentheydt van U. E. dat de staten van Princen heel moeyelyck en lastich zyn te bedienen, en gemeenlyck met sware bekommeringh ondermengelt, waar uyt nootsaackelyck het verladen Gemoedt, door de ghewichticheyt der saken, na lustige verquicking yvert, pooght en jaaght: beneffens dien weet ick dat uwe seer Edele Heerlyckheyt, en over-wackere gheest altoos een groot genoeghen en vermaken heeft ghehadt in alle frayicheden; insonderheydt inde duytsche Poësie, het welck ick hebbe vermerckt als ghy met lust en vruechde anhoorden myne duytsche Leecke-Broeders Rymerijen, en overmits dat ick sach dat U.E. de soeticheden wel gevielen: Hebbe ick niet kunnen noch willen na laten U.E. dit Boekxsken te vereeren en toe te eygenen; versekert zynde dat het U.E. behagelyck zyn sal, niet om de kunst die ick hier inne souw mogen hebben gebruyckt (die doch daar wel in te soecken, maar niet in te vinden is) maar om de genueghelycke stoffe daar het van handeldt. Ick

hebbe de Kartaginees Terentius after met loome schreden na gegaen, en evenwel meesten tyt wat wilt-weyich[1] uytgeweydt, gebruyckende een Poëtsche vryicheyt, denckende dat een getrouw oversetter niet gedwongen en is juyst van woort tot woordt te volgen. Heb ick zyn sluer,[2] noch aardige geesticheyt niet voeglyck na-ghebootst, dat is mogelyck myn schult, dan doch de verscheydenheydt van tyden, van spreken, van plaatsen en persoonen hebben daar toe geen kleyne oorsaken gegeven, vermits ick was belust het selve te maken als oft hier te lande en in myn Vaderlycke stadt over ettelycke Jaren ware geschiet, om dat het so by de gemeente te kundigher[3] en te angenamer soude wesen; So ghy, myn Heere, dese reden geloof, en macht geeft, so sal ick genoeg van myne dwaal-streken en faal-grepen ontschuldicht zyn. U biddende dat ghy myne vrymoedicheydt (die toch nieuwers toe en dient) als om U.E. een vrolycke verlichtingh en verlustingh an te brengen, en myne goetwillicheyt tot uwaarts te vertoonen, goedelyck nemen wilt. Daar en boven wensch ick uyt gantscher zielen eens de gelegentheyt te hebben om u E. een grooter vermaak, en waardigher dienst te doen. Hier mede sal ick endigen, en Heylighen u toe de Offerhanden van myn gunstighe ghedachten, op den Altaer van het Goedt-vertrouwen, dat ick hebbe aan u E. reden-ryck en bescheyden oordeel dat myne goede wille aanmerckende dese geringe gifte als of sy grooter ware met genegener herten an-nemen sult: Endelingh beveel ick u E. niet alleen inde gunste en ghenadighe beschermingh vanden Sweedtschen, maar vanden Almoghenden Koningh aller Koningen, die u E. wil verleenen een geluckigh en zaligh Nieuwe-Jaar met al het gene dat zyn onuytsprekelycke Wysheyt tot een God-vruchtich en Kristelyck leven weet te behooren, hetwelck u E. wenscht uyt Amsterdam den lesten December, int Jaar 1616.

Uwen Dienst-willige Vrient en Diender

G. A. BREDERO.

---

[1] Wiltweyich, met groote vrijheid. — [2] Sluer, trant. — [3] Kundigh, welbekend, vertrouwd.

Reden aande Latynsche-Geleerde.

Eerwaerdighe hooggheachte Meesteren der wydtberoemde Latijnscher Tale, hier sult ghy sien (indien't u lust) de groote stouwtheyt van een slechte Amstelredammer (die maar een weynich kints-School-frans in 't hooft rammelde) de vrymoedicheyt ghebruycken, dat hy die van u allen ghepresen Terentius derf inde handen nemen, en dwingen dien suyverlycken Latinist niet alleen mal Hollantsch, maer (dat van elck der naaghebuur-Steden begheckte) Amsterdams te prevelen, en te revelkallen:[1] Dan niettemin dese myne sotte stouticheyt en sal u mogelyck niet alleen doen verwonderen, maer misschien een hueghelyck lachen bereyen, vermidts de soete mallicheyt van onse uytspraack, insonderheyt duer 'tverkorten, of by u ongewoon, of ongebruyck der woorden. Ick heb hem niet alleen van syn onvolloofde uytnementheyt van spreken doen verwisselen; maer heb vrypostelijck de versierde geschiedenis uyt de schat-kamer van de werelt, uyt dat Keyserlyck Roomen ghevoert, maer dat meer is, in mijn Vaderlijcke Stadt ghesleept en gherabraackt, waer van dat ick vreese, dat ghy-lieden my levendich sult veroordelen, voor een Moordenaar: Dan ghy Alderwijste Doctoren, als u immers[2] de moeyten lust, ghy sult mijn barmharticheyt bevinden, want ick heb hem voor sijn doodt op onse wijse en na mijn macht eerlijck, en uyt eenderhandt eenparich ghekleet, niet met een bedel-rock van hondert duysent snorrepijpen, van kromme-lappen en ander uytheemsche geleende snipperlingen, gelijck als hy over tsestich Jaren was uytghestreken[3] in Brabant: Hy sacher uyt, met oorlof, anders noch anders als Esopus Raven, sulcx dat, soo yder 'tsijne hadde gheeygent, hy souwder voorseker heel kaal afghekomen hebben. Heb ick hem gemartelt, het is my waarlijck leet, ick had hem niet gemeent so hart te handelen; dan 't schijnt dat hy leckerlijck[4] opgevoedt zijnde, geen Amsterdamsche grove troetelingen kon verdragen, en dat hy so in mijn goede wille gestorven is: Had ick hem in syn eygen Moeders tale gehoort, ick sou hem onghetwijfelt (had ick ghekent) meer te goet ghedaen[5] hebben, maer siet, ick sprack hem niet dan door een Fransche tolck, die ick selfs nauwelijx en verstondt, en die, gheloof ick dat hem oock niet grondich verstaan heeft. Want siet, ick heb so veel van syn onuytsprekelijcke welsprekentheyt

---

[1] Revelkallen, raaskallen. — [2] Immers, althans. — [3] Uytghestreken, toegetakeld. — [4] Leckerlijck, weekelijk. — [5] Te goed doen, recht doen.

ghelesen, dat ick hem beminde eer ick hem sach: maer doen hy my in dat geckelijck gheschockiert Antwerps verscheen, ick stondt in beraadt of ick huylen wouw of lachen, heb g'er lust in, ghy sult hier of daer noch wel een schampeljoentje[1] kryghen, dat u mogelyck wel bevallen en een groot vermaken sal geven, indien ghy gedient zijt met redenen vol getappijte of geborduurde woorden, ghelijck als veel spreeuwen van Hovelinghen Stadts schrijvers besighen. Hola! besongierende Kooplieden, en andere die haar eyghen spraack verarmen en gewelt doen, en liever met een ghelapte gecks-kap brallen, dan dat sy willen gaan blincken in een onbesproken effene Mantel. Ach! wat een willighe arremoede hoor ick over 'tgantsche Nederlandt? Souder wel eenich volck onder de Sonne zyn, die met dese verkoren[2] raseryen bevanghen zyn so seer als wy? het mach wel, maer ick denck het niet. Dan dit weet ghy Hooge Gheleerde best, vermits dat ghy over al t'huys zijt. Meent ghy niet mijn Heeren dat dese mengel-moes van spreken herkomt van een aart van menschen, die dese verbasteringh of verwerringh van woorden ghebruycken voor een edele frayicheyt? Of souwt wel zijn van lieden die eer sy haer eygen sprake kennen, andere talen leeren, die naderhant duytsch sprekende, haar dickwils om 'tlichtste met een vreemdelings woort behelpen moeten? Een dingh heb ick veeltijts beklaagt en 'tberouwt myn noch, dat de Geleerde hare geleertheyt meer voor de School-geleerde, als voor ons uytheemsche-letterloosen-ongheleerde, leeren. Hoe sullen wy weten wat ghy weet en kent, indien ghy ons niet wijs en maackt hoe wijs dat ghy bent? Al u weten is niet, soo varre ghy't maer u selven weet: niemant is sijn selver[3] gheboren. Laat dan u Vader-lant so veel van u wijsheyt genieten, als de Romeynen oft andere varre ghelegen volckeren, so sult ghy uwe Lantsluyden die de botste niet en zijn, verstandiger en wijser maken. Dat heb ick menichmael gewenscht, en bidt u tegenwoordich Eerwaardighe hooggeachte Leeraren der wijdtberoemde Latijnsche tale, dat ghy mijn moedich bestaan van 'tveranderen en toedoen van tijt, plaats, namen en andere diergelijcke dingen, met u geleert verstant ten goede wilt keeren: want ick hebbet voornamelijc so verschickt de slechte ghemeente te gevallen, die van de Grieckse ghewoonte luttel weten, en dese ghedaanten best verstonden. Heb ick sijn treckjes, sijn aardicheytjes niet getroffen, 't is mogelijck by mangel van

---

[1] Schampeljoentje, staaltje. — [2] Verkoren, vrijwillig. — [3] Sijn selver, voor zichzelven.

verstant, of door feyl van quade voorgang, niet vande Kartagiaen, maer vanden Franck. Ick en hoeve u mijn Heeren hier niet te verhalen de uytstekentheyt van sijn sonderlinge kennisse der wereltlycke saken, de verscheydenheden van 'tleven der menschen, hoe levendich hy yghelijckx aart en natuure afbeeldt, haar zeden, spreken, leven. Want soo ick dat voor nam, soo souwde ick Water in Zee, of Zant in Duyn willen brenghen. 'Tis my ghenoech dat ick u andermaals bidde, dat ghy my Leeckebroeder wilt ontschuldighen, dat ick myn onwetende handen in het sinrijcke deegh van dien scherpsinnighen man ghesteken, en dat op sijn Hollants gekneet, en na de mont van mijn soetmondige medeborgers ghebackt hebbe, an het welcke niet en twijfelt, Eerwaerdighe hooggeachte Meesteren der wijdtbekende Latijnsche tale, dat ghy sult doen

Uwen in allen vlijtighen Diender en Vrunt

G. A. BREDERO.

't Kan verkeeren.

Inhoudt van 'tSpel van de Moor.

Sinnelycke Lesers en hongerige Leserinnetjes, het Spelletje dat ghy hier siet, is over eenighe hondert Jaren gemaackt by den geestigen Kartagynenscher Terentius, die het selvige doen den name van Eunuchus gegeven heeft, vermidts het meest speelde op een persoon, die Vrouw noch Man en was, die daer te lande veeltyts wierden gebruyckt voor Kamerlingen en bewaarders van weeldige dartele Princessen en Vorstinnen: maar also die slach van menschen hier so seer niet en zyn bekent, heb ick dien vrymoedelijck verandert in een Moor, ten ansien der verouwderde steden, zeden, en sinnelyckheden [1] der uytheemscher volckeren, die doch heel luttel gemengschap en ghemeynschap met onse lantsluyden hadden. So heb icket dan myn medeburghers en naghebuuren ten goede verschickt, en ghestelt oft hier in Nederlandt waer ghebeurt.

Ten tyden, als door der Spaanschen hooghmoedt het nederighe Nederlant meest was vernedert, wert Katrijntjen, een Haaghs-dochtertje, van een Spangiaert in Spangien gevoert, en an de Moeder van Moy-aaltje (die de kuyste Vrouwe niet en was) ver-eert, die welcke haer, als oock haer eygen Dochter alle frayicheden na die gewoonte liet leeren, sulcx dat de lieden haar voor twee ghesusters hielden. Moy-aaltje (dagelycx gelief-koost van een Oosterlingh,[2] die daer voor Legger[3] lach) vertreckt met hem stil-swijghent in Hollandt tot Amstelredam, alwaer hy nauwelyck gekomen zynde, sterf, en liet haar syn vertrouwde goederen tot een Erf-deele achter. Naderhandt werdt dese suyverlijcke Weduwe gevolcht en gevrijt van den verwaande Roemert, Roover en Ruyter, namaals Kapiteyn te Water, die sonder bestellingh de Zee door swierde en swerfde, ontmoet en ontmant wonderbaarlyck een van des Koninx Kraken, waar inne hy, beneffens veel onwaardeerlycke schatten, vindt het voorseyde Haagsche Dochtertje, die na 'toverlijden van Moy-aalen Moeder in de handen van haar Broeder was gebleven. Desen gelt-gierigen slocker gedreven zynde van een Duyvelsche begeerlijckheyt, nam voor dit witte Meysjen an eenighe Moorschen Vorst of Koning te verkoopen: dan de opsetten en voornemen der menschen en vallen altyts niet uyt, gelyckse wel bedacht werden, soo't an hem ten alderklaarsten bleeck; want hy wert daar

---

[1] Sinnelijckheden, neigingen. — [2] Oosterlingh, iemand uit de Oostzeelanden. — [3] Legger, zie vs. 158.

voor slaaf verkocht, ende sy wiert t'Amsterdam gebracht om tot een Kamenier an Moy-aal geschoncken te werden. Dan Roemer den eenrinsche[1] Narre-kop verstaande dat sijn boelschap haar met een Koopmans soon op nuws vermenghelt hadde, en wilde haar de Maagt niet gheven, ofte sy most haar leste Lief doen ritsen,[2] en hem de plaatse ruymen: dat sy (soo 't schijnt) hem toeseggheh moest. Ritsart de verliefde Jonghelingh, na syn gewoonte komende, wert de Duer wel druetsch[3] voor 'thooft ghesloten: waer over hy swaarhoofdich en ten hoogsten verstuert was, doch wiert endeling door de mindelycke mont van Moy-aal besadicht en te vrede ghestelt, vermidts dat sy hem de oorsaack van dien handel ten vollen vertreckt, en bidt hem beneffens dien twee daghen maer van daar te willen blijven, op dat sy alsoo hem het Meysje bequaemelijck afpollen[4] mocht: het welck hy haar belooft, en schenckt haer op haer versoeck een Mooris, die dese dochter gade slaan soude. Writsart, de Broeder van Ritsart, ghemoet onvoorsiens het aanminnich Maachdeken, sose van den schoonpraat Kackerlack wert geleyt naar Moy-aalen: Hy ontsteken door een natuurelijcke en brandende raserye, door dien hy te nauw had besichticht des Dochters sin-betooverende Schoonheyt, weet raat noch middel te versinnen om by haar en tot een gewenscht eynde te komen. In dese swaricheyt zynde, komt op't slach syns Vaders Makelaar, aan wien hy syn saack bekent: die gheeft hem in syns Broeders Moortjes kleederen an te trecken, en dat hy hem so gekleet in haar plaats Moy-aal anbieden souwde, vermidts hem de last van Ritsart opgeleyt was: Dit wiert besloten en ghedaan. Daer nae gelegentheyt hebbende, ontset hy de Maagt schandelijck van haar reynicheydt. Sluytelyck, men wert wijs, dat de Dochter noch een levend' en seer welvarende Broeder hadde, dien gehaalt, en de Jongmans Vader loosselyck daar ghelockt zynde, besluyten en maken sy t'samen het houwelijck tusschen dese Jonge lieden. Ritsart en Roemert die Moy-aaltje gesamentlijck beminden, werden bevredicht en goede Vrienden door de loosheyt van Kackerlack, die dat wel dubbelt[5] besteken hadde.

De leeringen, die uyt dit spel zyn te leeren, sal een verstandich Man wel kunnen vatten: want hier wert klaarlyc in uytgebeelt de breyneloose dulheyt der Minnaren. Ten anderen, die geckelijcke vleyinghen en oorsmeeckery[6] vanden pluymstrijckende Kackerlack. Ten darden,

[1] Eenrinsch, eigenzinnig. — [2] Ritsen, uitrukken. — [3] Druetsch, hondsch, onvriendelijk. — [4] Afpollen, afvrijen. — [5] Dubbelt, sluw, eig. trouweloos. — [6] Oorsmeeckerij, mooipraterij.

de liefdeloose Liefde der lichter Vrouwen, die in gheender manieren te vertrouwen zyn. Ten vierden en ten lesten, de meer als sotte vermetelheyt van den hovaerdighen en overdwaalschen Kapiteyn, van welcker eyghen behaaglycke mallicheyt een yder hem spieghele, en bekenne syne gebreken in aller ootmoedicheyt. Doet, leest, en leeft wel.

NAMEN DER SPELENDE PERSONAGIEN.

RITSART, een Jonghelingh.
KOENRAAT, des Vaders Makelaar.
MOY-AAL, een Snol.
WRITSART, een Aankomelingh.[1]
KATRYNTJE, 'tHaagsche Dochtertje.
KACKERLACK, de Panlicker.
ROEMERT, de Kapiteyn.
ANGENIET, een Dienstmeyt.
FREDERYCK, een Jongman.
REYNIER, een Vryer.
KLAARTJE KLONTERS, een Morssebelletje.[2]
NEGRA, de Moor.
JAN-NEEF, de Kock.
GEERTRUY, de Minne-moer.
LAMBERT, de Vader van Ritsart en Writsart.

---

[1] Aankomelingh, jongeling (adolescens). — [2] Morssebelletje, slordig dienstmeisje.

EERSTE UYTKOMEN VAN HET EERSTE BEDRIJF.

Ritsaardt. Koenraedt.

Wel wat sal ick dan doen? sal icker gaen of niet
Nu sy myn uyt haer selfs en vrye wil ontbiet?
Of wil 'k myn sotte lust met reden nu besnoeren
En vlieden het bedroch der afgherechter hoeren?[1]
Die looslijck met myn spot, als ick tot harent kom
Dan sluytse myn voor deur, dan roeptse myn weerom,
En set my toot op toot en loopt by andere pollen.[2]
Ick weet niet hoe ick wil, soo is myn kop op rollen!
Neen ick en gader niet al badt sy noch so seer,
Myn sinnen zyn ghekeert. *Koenr.* 't Is u oock 't best myn Heer
Dat ghy de gayle tocht des herten gaet in houwen,
En gheefdy gheen ghehoor der looser lichter vrouwen,
Ghy wert u selven voocht, 't is wel datmen begint,
En stadich blyft by 't werck, ghestadicheyt verwint:
Doch is u sin soo wuft dat ghy u niet kunt breecken[3]
Noch koelen u ghemoedt, en loopt haer weder smeecken
Met lieffelijck gheplaar van woorden suycker-soet,[4]
Tot hare schalckheyt merckt dat ghyt uyt liefden doet,
So ist met u ghedaen! u saken gaan verloren,
Want sy sal u met schijn van vruntschap so bekoren,
Bekollen dol en dom: soo dat ghy sonder maat[5]
Nauw weten sult of ghy op hooft oft voeten gaet.
En hangdy hart of siel an haer beveynsde treken,[6]
So sal sy endelingh den draack noch met u steken;
Dat is der Hoeren aert. *Rits.* Dewijl de saack soo staat,
Besint u en versint voor my een goede raadt:
Denckt eens, noch eens, noch eens! en vraacht an u ghepeynsen
Hoe dat ick myn verdriet en minne best sal veynsen.

Koenr. O Meester! u ellendt ontroert my sonderlingh,[7]
En wat de min belanght dat is een seldsaam dingh,[8]

Vs. 1—30. [1] Hoeren, enkelv. — [2] Een toot setten, ezelsooren opzetten (Kiliaan); pol, minnaar. — [3] Breecken, overwinnen. — [4] Gheplaar, gefleem. — [5] Bekollen, beheksen. — [6] Treken, streken. — [7] Sonderlingh, bijzonder. — [8] Seldsaam, vreemd.

MOY-AAL

s'Is raadt en redenloos, en so wilt van manieren
Dat wijsheyt, kracht, noch kunst, haer woestheyt kan bestieren.
Al dees ghebreecken zyn voorneemlijck inde min
Als laster, quaat vermoen, bekommeringh van sin,
En rueckeloosheyt slof, en veel onnutte vreesen,[1]
En sorghen, licht-gheloof, betuetering van wesen;
En achterclap, en haat, en twijffelinghen mee,
En verand'ringhen van bestant, van krijch, van vree.
Beseylt dan op 't Kompas vande beslepe reden
Eens een'ge sekerheyt, in des' onsekerheden.
Vergheefs is al u moeyt, al woeldy noch soo hart,
Ghy vindt noch rust noch vree, maer eyndeloose smart.
So u vermoeyde gheest door't hopeloose trueren
Op eyghen slapheydt dan u selven gaat verstueren
En vaart onheb'lyck uyt, uyt dulheydt meer verwoedt
Dan redelyck of recht, met bittre mondt en moedt
Bescheldent uwe schuldt, en vloeckt dan vloeck op vloecken
Op't ongh'luck, dat wy selfs benaarstighen en soecken.
Neemt by u selven voor van daar niet meer te gaan,
En treckt het hart en hooft met onwil daar van daan,
Segghende in u selfs: en soud' ick haar niet haten
Die nu een ander mint en my al heeft verlaten?
Ick waar veel liever doot: het sal oock soo gheschien
Dat sy wie dat ick ben te laat met leedt sal sien.
Dit opset is wel goet, en billich oock ghenomen,
Maar krachteloos en ijl, want wiljer weder komen
Sy sal u vlieghen met veel jonsten om den hals,
En gheven u een praat van schoone woorden vals,
En soecken met gheweldt van wringhen en van wrijven,
Een traantje soo ghemaackt, ten ooghen uyt te drijven,
En met gheveynst ghebaar versieren een onschult,[2]
Waar op dat ghy terstont u gramschap laten sult,
En 't al te dweech ghemoedt van wreede tyrannijen[3]
Beschulden, als of ghy waart oorsaack van haar lijen,
En gheven uyt u selfs u over inde macht,
Die met betraant ghelaat om u in't harte lacht.

Vs. 31—66. [1] Slof, nalatig. — [2] Versieren, verzinnen; onschult, verontschuldiging. — [3] Dweech, week.

Rits. Die schandelycke treck, 't bedroch, en schelmerijen,
Dat werdt ick nu ghewaar, maar meest myn sotternyen,
En 't wonderlyck verraadt. Ick brande van een vlam
Die uyt onkuysche lust haar eerste oorsprongh nam,
Ick doe al wetens quaadt, al streefter reden teghen,
Myn sinlyckheydt verwindt, ick ben te seer gheneghen,[1]
Ick sterf dat ick sie, ick leef, ick weet niet hoe,
'k Heb noch belul, noch raadt, ay raadtmen wat ick doe?[2]

Koenr. Staet af van't snoodt vervolch van u verbode minne,[3]
En tueghelt met verstandt u toomeloose sinnen:
Valt u 't beginsel swaar, of barst u 't hart van spydt,
Allengsjens dat versacht met hulp van werck en tydt:[4]
Gheen beter middel mach u yemandt hier voorstellen,
Om u op 't alderminst in dese saack te quellen.[5]

Rits. Maar houdy dat voor best? *Koen.* Ja Heere! dats ghewis,
Maackt toch gheen swaricheydt, noch groote droeffenis
Om een lichtvaardicheydt, den vrouwen aangheboren,
Die licht vergheten 't gheen sy lichtelyck verkoren.
Siet daar, daar komtse selfs, die pest en het verderf,
Die u gheheele goet verteert als eyghen erf.

Moyael. Ach arme! ick helas! ick ducht, dits al myn vreesen
Dat Ritsaart seer versteurt en toornich sal wesen.
Op myn, om dat ick hem voor deur heb laten staan,
Niet wetende waarom ick sulcx heb ghedaan.

Rits. Ach Koenraadt wat is dit? ick kan gheen wesen houwen,[6]
Myn hart ontsinckt my slechts alleen door het anschouwen.

Koenr. Hebt goede moedt, myn Heer, komt nader by het vyer
Al waardy stijf van kouw, u wermte die is hier.

Moyael. Wel wie spreeckt daar? zyt ghyt? o sleutel van myn sinnen!
Hoe blijfdy nu soo staan? hoe gady niet na binnen?
En krijch ick goeden dach? noch die ghewone kus?
En spreeckt gy niet een woordt? wel lief! hoe swijchdy dus?

Rits. Lief! ja lief, goen dach lief, hoe meuchdy noch soo spreken?

Vs. 67—99. [1] Sinlyckheyt, neiging, zin. — [2] Belul, benul. — [3] Snoodt, onwaardig; veryolch, najagen. — [4] Versachten, lichter worden. — [5] Op 't alderminst, zoo min mogelijk. — [6] Wesen houwen, zich goed houden.

Hoe lief dat ick u waar dats gist'ren wel ghebleken:
Die valsheydt hadt ick noyt in u te zyn ghelooft,
Dat ghy my sonder reen de deure sluyt voor 't hooft.

Moyael. Ay lieve laat dat na, laat ons wat anders praten,

Rits. Wat sechdy! soud' ick dit so los dan varen laten?
Och! oft ick eens van Godt soo vele maar ontfingh
Dat my de min als u niet dieper in en gingh;
Oft dat u eens de vlam die my het hart doet blaken,
Met sulcken hitte mocht u siele brandent maken.
Of roock ghy maar de geur, ghy sturreft van myn leedt,
En van de bittre spijt, die ghy my gist'ren deedt.[1]

Moyael. Bedroeft u niet myn hart! myn lievert! ach myn waarde?
Daar is gheen soeter mondt (gheloof ick) opter aarde.
Myn uytverkoren! ach! 't is niet uyt trots gheschiet,
Noch oock om lievers wil, neent seeckerlycken niet,[2]
Maar tot een goeden endt al myn voornemen streckten.[3]

Koenr. Ja dat gheloof ick best! en dat ghy 't daarom reckten
Ten goeden eynde, he? en om beterswil quansuys
Soo sloot ghy ons uyt liefd' soo moytjes buytenshuys.

Moyael. Ja dunckt u dat? wel an, ick wil u nu bedieden
Om welcke saake ick u hebbe doen ontbieden.

Rits. Int u belieft, secht op? *Moya.* Eerst bid ick datje secht[4]
Of hy wel swijghen sal, den desen, uwe knecht?

Koenr. Wien, ick? seer wel, maar houwt! ick sweert u by myn trouwen,[5]
Soo langh ick waarheydt hoor, kan ick myn mondt wel houwen;
Maar soo ghy yets versiert van leughens dit, of dat,
So brengh ick het terstont over die heele stadt,
O ick kan soo larye, trots yemandt vande beste[6]
Larysters van't heeckel-velt, van 't katte-gat, van 't hol en vande vesten.
Dats nou al eveleens, spreeckt op, en sechdy reyne biecht
Soo sal ick swyghen, en u straffen als ghy liecht.

Moyael. Ick had een moeder die woonachtich was in Spangjen,
Doch Brabants van geboort. *Koe.* dats wel! *Moy.* als de Prins van
Hier uyt het lant vertrock, met zyn eedlen en bloedt, [Orangjen

---

Vs. 100—133. [1] Spijt, onvriendelijkheid. — [2] Lievers, iemand lievers. — [3] Endt, bedoeling. — [4] Int, indien het. — [5] Houwt, wacht. — [6] Larye, kletsen.

Wt vreese van het straf bedwinghen van't ghemoedt,
En soob'ren staat des lants, en dat d'Hollantsche Steden[1]
Den grooten overlast, en 't schricklyck moorden leden:
So wasser seecker Don, een loosen ouwden guyt,
Die een kleyn Meysje hadt beneffens and're buyt,
Die hy (soomen daar riep) wel loff'lyck hadt verwurven,
Dit schonck hy an myn Moer, en voorts is hy ghesturven
An die fransoysche sieckt, en quellingh vande Maagh.[2]
Hy seyde eer hy stierf, dit kint is uyt den Haagh.

Koenr. Uyten Haagh? *Moya.* So denck ick, ick ben niet sekers vroeder;[3]
Sy noemde dickwils my haar Vader en haar Moeder:
Maar voort gheen meer bescheyt, noch van haar staat of stadt,
Van welck door jonckheyt sy gheen kennis heeft ghehadt.
Daar na myn Moeder hiel dit jonghe wicht in eeren,
En lietet Kunsten, en veel schoone wercken leeren,
Van Naayen met de naalt, van teeck'nen uyter handt,
Van 't spelen op de Luydt, na de manier van 't Landt:
Van lustigh dansen, oock van meesterlyck te singhen:
Int kort sy brochtse op in alle soete dinghen;
Myn Moeder hadtse toch te wonderlijck besint,[4]
Niet als een vremdelingh, maar als een eyghen kint;
En ick hadse oock lief, en sach haar byster garen,
De lieden waanden dat wy twee ghesusters waren.
Daar na so ist ghebeurt, dat ick seecker verdragh[5]
Maackten met een Jonghman die hier voor legghef lagh:[6]
Een Oosterlingh, die mijn (God wil het hem vergheven)[7]
Hier troond, en brachtmen tot dit onbehoorlyck leven:
Hy hadmen seer bemindt ghelyck het bleeck in't ent,
Want siet hy maackte mijn al 'tgoet by Testament.
Na wat verloops van tydt so quam hier doen een Ruyter,
Een hallef mallen bloet, een Roover, een Vrybuyter,
Die had de Muts op myn, en heeft mijn vaak besocht,[8]
Tot dat hy lest vertrock en reysden op een tocht.
't Sint viel u oogh op myn, ghy quaamt by my verkeeren,

Vs. 134—167. [1] Dat, toen. — [2] Fransoysche sieckt, morbus gallicus, syphilis. — [3] Ik weet het niet zeker. — [4] Besint hebben, lief hebben. — [5] Verdragh, afspraak. — [6] Leggher, agent, factor. — [7] Oosterlingh, waarschijnlijk van de Oostzee. — [8] De muts hebben, verliefd zijn.

En trockt myn hart en sin, ick mocht u niet ontbeeren,
Als ick u niet en sach, myn siel was ongerust:
Als ick u weder sach, ick vlamden steets van lust.
U selven ist bekent, hoe ick u plach te streelen,
En myn verborghentheen so grondich te beveelen:[1]
Ghy waart alleen myn raat, myn hulp, myn huel, myn heyl,
Dien oydt was meest de wech tot mynen boesem veyl,
Daar myn als brandent lont de ving'ren van u handen
Ontvonckten 't ingewant, en deet als Bus-poer branden.
En elcken woordt, hoe kleyn dat ghy tot mywaarts sprack,
My als een Sulpher-stock de heete borst ontstack.
Helas! wat kittelingh gevoel ick door 't vernuwen![2]
Myn troost! waarom ist myn belet met u te huwen?

Koenr. Ja hadse dat geluck die afgereden Queen,[3]
Hy trouwe? ja koopje geen glas? ick denck wel neen.[4]

Moyael. O waardige! gedenckt hoe ghy eens waart ghelegen,
Nevens myn groene sy: ghelyck wy dickwils pleghen
Te doen: Maar noyt so soet als die ghewenste nacht
Die van ons beyden wert met vreughden door-ghebracht.

Ritsa. Wat nacht, wanneer, en hoe? *Moy.* Maer doe ghy onder allen[5]
Verwonnen vande vaack in slaape waart ghevallen;
Mijn hooft lach in u narm, u hand lach an myn sy,[6]
U oochjes hallef toe die lonckten noch op my:
Wie weet wat tochten dat my inde sinne viellen,
De reden met ghewelt myn lusten teghen hiellen,
So niet, of ick rees op, en kusten voort terstont
U voorhoofd, wangh en kaak, maar boven al u mont:
Ick sprack, ghy snoofd, ick woeld, en stille bleefdy legghen,
En wat ick meerder docht dat sal ick u eens segghen.

Koenr. Also! liech al voort, wel seecker jy kuntet prompt,
Ist geen jammer dat liegen sondt is, daert so wel te pas kompt?
Wat gherammel heb ick hier? jy sult de waarheyt spreecken,
En beginnen daar jy eerst u reden by liet steecken.

Moyael. Wel ymmers hoort dan toe hoe dattet voorts bevoer:[7]
Myn moeder sturf, en liet het jonghe kindt haar broer,

Vs. 168—202. [1] Mijn geheimen volkomen toe te vertrouwen. — [2] Vernuwen, ophalen. — [3] Queen, hoer. — [4] Koopje geen glas, 't mocht wat. — [5] Onder allen, onder de bedrijven. — [6] Narm, arm. — [7] Bevoer, ging.

Wel verstaande mijn Oom, die somen wel magh weten
Van een gierigen droes was gants en al beseten:
Niettemin voor eerst so nam hy 'twicht wel waar[1]
Onghevaarlyck den tydt van thien of twalif jaer,
Int leste wiert myn Oom heel suynich en heel kaarich,
Doch d'oude lieden zijn hier meest van onderwaarich,[2]
Sy garen sparen steets alst minst haer is van noot,
S'onthouwen om het geldt haar selven kleet en broot.
Wat strenghe straf lecht ghy, o giericheyt! rechtvaardich
U slaven op? en acht haar kost noch voetsel waardich.
De man hadt ghelt en schat in grooten overvloet,
Wat wast? hy was en bleef een dienst-knecht van zyn goedt.
Des smorghens stont hy op in een kaal onderrockje,
En gingh int vulles-vat, en roerdent met een stockje,
Oock somtijdts met zyn hant, en sochtet scharrep duer,
En vulde so een sack met d'een en d'ander luer.
Hy brayde alle daagh zyn korfjes en zyn matten,
En bleef een Bedelaer by Ridderlycke schatten.
Wat baat de Ryckdom dan alsmense niet besteet
Tot ons of 's naastens nut? ach armen niet en beet!
O geltsucht! o ghy plaagh! ghy gront-vest aller quaden!
O hongher diemen kan vernoegen noch versaden!
Maar wat de Duyvel denckt en blaast de mensche in
Volbrenght hy met een set om 't snoode gelts ghewin:
Ghelyckmen Noom, die om veel gouts te saam te hoopen,
Besloot dit lieve Lam aan yemant te verkoopen.
Ritsa. Wel hoe verginckt hem doch? *Moy*. Recht als Æsopus hondt,
Die om de schijn van 't groot, verloos 'tvleys uyt zyn mondt:
Hy is uyt Spaengien voort met dit opset ghevaren,
Om haar te veyllen by de Turcken of Barbaren.
Ritsa. Onmenschelyck ghebruyck! Godloose schelmery!
Datmen de menschen vent tot paartsche slaverny![3]
Hier zynder oock in stadt, die sulcken handel dryven,
In Farnabock: maar 't sal Godt niet verhoolen blyven.
Moyael. De Spaansche Kraack en was met ballast niet ghelaan,
Maar met Jan gatten, die'r niet op de vaart verstaan:

Vs. 203—238. [1] Waarnemen, zorgdragen voor. — [2] Onderwaarich van onderhevig aan. — [3] Paartsch, als van een paard.

Sy dwarlen inde Zee met neerghestreeke Seylen,
En weten star noch grondt te schieten noch te peylen.[1]
De kracht vande Magneet en wasser niet bekent,
En niemant was van haar de dolle Zee ghewent,
Voorts kompter bruysent an een schip vol ruekeloosen
En Godt-vergeten guyts, van schuymers en Matroosen,
Die klampen hem anboort en legghen hem een laagh
Gheschuts ter zyen in, en raken so voort slaagh:
Dat groote Back-beest dat verlaan was met ses hondert
Spaenjaarden, was terstont verovert, en gheplondert,
Gepluystert, en geplockt, van gelt en kostlyckheen,[2]
Diese waanden op de tocht te mang'len en besteen;[3]
De Specken, die haar lyf met gelt niet konden boeten,[4]
Die nam het Grauw gheswindt en spoeldese de voeten:
Myn Oom wert ande Mast recht overeyndt ghestelt,
En met een touw om 't hooft gewronghen en gheknelt,
Dat hem de ad'ren grof opswollen schier tot barsten,
So dat hy beet van pyn dat hem de tanden knarsten:
Noch leet hy nieten mydt: doen quam een oorlochs-boef[5]
En nam zyn voorste duym, en schroefse in een schroef
Dat hem ten naghel uyt, het bloet met krachte spuyten,
Syn lyf was hem so lief niet als zyn Spaensche kluyten.[6]
De Schieman sprack tot hem: wijst met gemack u ghelt,[7]
Of ick salt u eerlangh doen segghen met ghewelt!
Dan ick raadt u voort best, verweckt my tot gheen tooren,
Of 'k sal met Bossekruyt vervullen dyne ooren
En steeckent met wat vier hiel luchtigh inde brandt,
Ist dat ghy hier u geldt niet daadlyck schaft ter handt!
Doen isser 't groote woort dusdanigh uytghekomen:
Ick hadt, o mannen! hoort, grootmoedigh voorghenomen
Te sterven, eer ick u souw wysen geldt of goedt,
Doch een dingh wringht en wroegt, ja geesselt myn gemoet
So fel en yssellijck met hondert duysent strepen[8]
Om dat ick myn o schandt! so byster heb vergrepen:
Dat witte meysje, dat daar ginder sit en schreyt,

Vs. 239—273. [1] Star schieten, de hoogte van een ster waarnemen. — [2] Gepluystert, geplunderd. — [3] Mangelen, ruilen; besteen slaat op geld. — [4] Specken, Spanjaarden. — [5] Leet, bekende; nieten mydt, geen zier. — [6] Kluyt, geldstuk. — [7] Schieman, rang op een schip. — [8] Strepen, striemen.

Dat had ick laas! ghedocht uyt ickers giericheydt[1]
Aan eenich Moorsche Prins of Koningh te verkoopen,
Nu ist God danck met haar veel beter afgheloopen;
Och! doeter toch gheen quaadt, doet myn vry watje wilt;
Het is my schier alliens of ghy myn braat of vildt;
Daar leyt myn geldt (seyd hy) deylt ghy dat bootsghesellen:
Voort heeft hy't avontuur van't meysje gaan vertellen,
Van waar, en hoe sy quam, en wien haar heeft ghebrocht,
Kort om, myn noom is daar voor slaef int landt verkocht.

Ritsa. Hoe tommelt het gheluck van 's menschen staat en leven![2]
Maar wien heeft u soo vlack al dese reys beschreven?[3]

Moyael. Den Hopman, myn boelschap die heeftet myn vertelt,
Want hy was Kapiteyn van't roovers schip ghestelt;
Van fyn ducate goudt soo schonck hy myn een keten
Tot een wellekom; maar doen hy quam te weten
Dat ick met u op nuw soo kennis hadt ghemaackt,
Soo quam hy op zyn Paart, hy is doch haast gheraackt,[4]
Die sotheydt heeft hy, dat hy om lueren en sueren,
Als een by-slapen, hem soo hevich gaat verstueren;
Myn dunckt 't is mis-verstandt, datmen daar soo op siet:
So veel als myn angaat, ick neem dat soo nauw niet.

Ritsa. Wat onbeschaamtheyt groot ghebruyck gy in u woorden?
Waar bleef het meysje doch? dat woud' ick dat ick hoorde.

Moyael. Hy brochtet met de buyt in dese meeningh hier,
Om my te schencken tot een meydt of Kamenier,
Dan nu hy siet en hoort hoe dat wy 't samen leven,[5]
Nu is hy niet ghesint de Dochter myn te gheven
Voor en al eer dat ick (het dient u toch gheseyt)
Een wijltydts met hem leef in alle vriend'lyckheydt:
Niet dat ick op hem soo tochtich ben verslinghert,
Die niet soets aan hem heeft, ick spot maar met den dringhert,
Ten is gheen Ritsaardt! ghy Toovenaar ghy maackt myn
Een ander mensch als ick voor dese plach te zyn.
O vriendelycke mondt! verhoort toch myn ghebeden
En laat myn sulcx toe om drie besond're reden:

Vs. 274—308. [1] Icker, duivel. — [2] Tommelt, tuimelt. — [3] Vlack, vloeiend. — [4] Haast, gauw. — [5] Dan, maar.

Voornaamlyck om dat sy myn suster was gheacht,
Ten andren om dat sy is van een goet gheslacht;
Ten derden op dat ick, soo ick an haar kon raken,
Met wedergheven my hier vrienden mochte maken
Van haar vriendtschap, met weldaadt, ghy weet dat ick ben [1]
Hier vreemt en vriendeloos, en dat ick niemandt ken,
Siet hierom bid ick u, ick kan u niet ghebieden,
Vergunt my dat zyn wil en myne mach gheschieden:
En maackt de stomme niet, maar gheeftme doch antwoort! [2]

Ritsa. Wien heeft zyn daghen oyt so snooden vondt ghehoordt?
O harteloose mondt! u valsheyt en u snootheyt
Beken ick door de tijdt in haar volwassen grootheyt; [3]
O loghens sonder grondt! o al te dubble reen
Van onschult: maer te blauw en vol lichtvaardicheen: [4]
Het kindt dat is gherooft, de Spaengiert is ghesturven,
U moeder die is doot! u noom heeft 't kint verwurven,
Die heeftet opghequeeckt, die ist daar nae ontrockt
Van Hopman Roemer, die ghy't garen weer onttrockt
Om haar te lev'ren aan haar Maachschap, om haar vrinden
Door sulcken grooten duecht en vruntschap te verbinden. [5]
Versieringh schoon versiert, dan daar toe maar beleydt [6]
Om te bedrieghen myn simple onnooselheydt
Met het gheleent ghelaat van u ghesplete minne [7]
En gunsten sonder hart: Ritsart waar zyn u sinne
En siedy niet, dat zy nu in haar hart besluyt
Een Zeeroover! een bloedt! en u, die schoptse uyt?
Doch schoon bewimpelt om met vruntschap u te slijten [8]
Wt jonst niet, maer uyt vrees, dat ghy haar souwt verwijten
Het hoerachtich onthaal. *Moyael.* Ach! Ritsardt lief, 'k en doe
Ghy weet immers wel bet, vertrouwdy myn dat toe?
Waar heeft dat yeuwerts aan int minste doch ghebleken? [9]
Hoe macht u van u hart so wrevelich te spreken?
Gheloofdy het bewijs nu minder als 't vermoen?
Myn waardert! ach myn troost! wat wildy? ick salt doen;

Vs. 309—342. [1] Vriendtschap, familie. — [2] Maackt, speelt. — [3] Bekennen, leeren kennen. — [4] Blauw, waardeloos. — [5] Duecht, weldaad; vruntschap, vriendendienst. — [6] Versieringh, verzinsel; dan, doch. — [7] Ghesplete, gesplitste. — [8] Slijten, loozen. — [9] Yeuwerts, ergens.

Wist ick den oorsprongh maar van u weemoedich trueren,
Ick souse weeren dat 't u nimmer sou ghebueren.
Ach! siet soo droevich niet, 't schijnt dat u 't harte sluyt:[1]
En weet ghy niet myn lief! dat u druck overspruyt?[2]
Komt geeft my noch een kus! hoe; laatje myn noch pracchen?[3]
So sekers kindt, ick docht of ghy niet eens souwt lacchen?
Myn hartebreecker! ach! waarom bedroefdy myn?
Hoe soud' ick van u doch ghescheyden kunnen zyn?
Bidt Godt maar dat hy u alsulcken vrouw doet trouwen
Die u bemint als ick, ghy sult u gh'luckich houwen.
Myn troostertje! myn hart! ghy en sult nimmer sien
Dat yemant meerder jonst als u en sal gheschien,
Dus stelt u siel gherust, ick sal u van myn leven
Noch nu, noch nimmermeer vergheten noch begheven.

Ritsa. Verradelijcke Vrouw! die myn bedriechlijck kust
Wt valsheyt meer vervloeckt dan van een lieve lust.[4]
Ick merck u helsche treck, u meyneedt en u loghen[5]
Daar ghy myn hebt soo schelms en schendich met bedroghen.
Wat Duyvel heeft u tot dit weyfelen beroert?[6]
Ghedenckt u niet den eet die ghy soo dickwils swoert,
Dat niemant 't gheender tijdt my uyt u sin souw drijven,
En dat ick in u siel de opperste souw blyven?
Of hebdy, o Moy-aal! nu gheen gheheuchenis,
(Hoe wel ter nauwer noodt verhaalens waart en is,)
Hoe dat ick u van't Jaar een lustigh huys gingh huuren,
Van alles soo versien, dat ghy neffens u buuren
Heerlijck mocht komen uyt? dat weet myn Vaders kas,[7]
Die int sluyten van't boeck vry wat ten acht'ren was.
Hoe dickwils deedt ick 's nachts de stadts Speel-lieden speelen
Voor u deur? dat meer is: wat schonck ick u juweelen?
Heb ick u niet vereert met Par'len en Kourael?
Dan met een goude Ringh: dan met een silv're Schaal,
Dan met een Siserandt, en ander frayicheden?[8]
Wat Vryers hebdy doch, al zyn s' uyt ander Steden,

Vs. 343—376. [1] Sluyt, toeknijpt. — [2] Overspruyt, overslaat. — [3] Pracchen, bedelen. — [4] Versta: meer uit vervloekte valschheid. — [5] Treck, streek. — [6] Weyfelen, ongestadig zijn. — [7] Komen uyt, voor den dag komen. — [8] Siserandt, halsketen.

Die u sulckx doen? ick kent, ick was noyt uyter Stadt[1]
Veerder dan in Brabandt, daar leertmen oock al wat:
Hoe datmen leven sal met vriendelycke Vrouwen.
Heb ick oock yet belooft 't gheen ick u heb onthouwen?
Heb ick u yet ontseydt dat ghy aen my versocht?
Wat weygerd ick u oyt daar ghy met lust om docht?
Eergist'ren badje myn dat ick u eens souw koopen,
Of kryghen een Moris; ick hebber een beloopen[2]
Die onse Schipper selfs gints van Angola brocht,
Dees heb ick op het duurst hem uyt de handt ghekocht;
Die schenck ick u op nu, suldy al dit beloonen[3]
Met my te bannen om een ander hier te troonen?

Moyael. Wel Ritsardt wat is dit? Hoe wel ick hadt ghewaant
Dit te bestellen juyst so ick u heb vermaent:[4]
Te weten, dat ick docht hem 't meysje te ontsmeken:[5]
Maar liever, eer ick u (ick bidje! hoortme spreken)
Te vyandt kryghen souw, ick vollich u ghebien;
Secht wat u best ghevalt. *Rits.* O Godt! mocht dat gheschien.
Dat ghy't van harten spraakt: of kon ick het vertrouwen
Voor waarheyt, so dat ick my mocht versekert houwen;
Ick lietet u noch toe, hoewel met groote smart.

Koenr. Dat woordt dat heeft al ree gants omgheset zyn hart.

Moyael. Ick meent van harten, ach! ach! dit is te beklaghen
Dat ghy niet sonder my souwt kunnen zyn twee daghen.

Ritsaert. Myn lief! een dagh of twee, dat waar een kleyne saak,
Maar al myn vresen is, waar door ick swaarheydt maak,
Dat die twee metter Tydt wel twintigh souwde warden.

Moyael. Neen sekerlijck, ghelooft, hy salt niet langher harden
Als twee daghen, of etc. *Rits.* Of! heb ick u niet gheseydt?[6]
Ick schey'er uyt, ick gheef u gants gheen vryicheydt.

Moyael. Ghewisselyck hy sal dan datelyck vertrecken,
Als ick het meysjen heb, sal ick noch met hem gecken.

Ritsaert. Wel an, ick ben te vreen, die tydt wert u vergunt.

Vs. 377—409. [1] Kent, erken het. — [2] Moris, moorin; beloopen, opgeloopen. — [3] Op nu, op heden. — [4] Bestellen, aanleggen; vermaent, verhaald. — [5] Ontsmeken, door vleien afhandig maken. — [6] Etc. drukt uit dat M. door wil spreken.

Moyael. Met recht heb ick u lief, myn aldergrootste vrunt!

Ritsaert. Gaat, en doet wel, en ick sal met myn speel-genooten
Gaan tijen op ons Landt en Hof-ste buyten Sloten,
Haast dat een dagh of twee daar lichtlyck henen springt.[1]
Myn hart my tot de wil van myn Moy-Aaltje dringt.
Ghy Koenraat, brengt de Swart, gelyck het is besteecken.[2]

Koenr. Gaaren. *Rits.* Moyaal vaart wel, wilt u beloft niet breken.

Moyael. Ach Ritsaart! ach myn Siel! gelieft u oock yet meer?

Ritsaert. Ick weet niet dat ick nu yet sonders meer begeer.[3]
Dan dat, als ghy sult zyn by den korsel en weersoordich[4]
En gemelycken bloedt, met 'tlichaam tegenwoordich:
Dat ghy dan met u hart afkeerich van hem scheydt,
En kompt by my op 'tlandt met u genegentheydt.
Siet dat ghy my bemindt by daghen en by nachten,
En dat ghy my begeerdt, en wenscht in u gedachten,
En dat ghy in my hoopt, en u in my verblydt,
En dat ghy over al in myn by-wesen zyt:
Endelyck, dat ghy my door myne Jonsts vernuwen
De myne wert en blyft, gelyck ick ben den uwen.

Moy. Het moeyt myn in myn hart, dat hy noch so wantrouwt,
Dat hy myn minne voor niet bondigher en houwt[5]
Als die Straat-hoeren die haar Lichaam aller uuren
Aan d'een en d'ander guyt verkoopen en verhuuren:
Ick bender so niet an, te vroom is myn ghemoedt,[6]
Daar ben ick seecker toe te eerlyck en te goedt.
Daar leydt geen soeter naam en spartelt in myn hartje,
En hippelt op myn tong, als Ghy, o myn Ritsartje!
Al 'tgeender is geschiet of datter sal geschien,
Is om het Maaghdeken, van welke dat ick mien
Dat ick de Broeder heb gevonden, door vernemen[7]
Na 'tGeslacht, en dat sy malkander so wel swemen;
Oock heb ick van Oude-lien daar volle kennis of:
Hoe dat haar Vaders huys stont tegen over 'tHof

Vs. 410—442. [1] Haast, allicht. — [2] Besteecken, beraamd. — [3] Sonders, bijzonders. — [4] Weersoordich, onhandelbaar. — [5] Bondigh, bindend. — [6] Ick bender so niet an, zoo is het met mij niet gesteld. — [6] Vroom, deugdelijk. — [7] Vernemen, informeeren.

Daar ande Vyv'ren-bergh, en dat een van zyn sonen,
Die daar de Brandt ontliep, hier 't Amsterdam quam wonen,
Siet om de veyllicheyt, want de Spechten de'en hier [1]
So veel quaats niet, als wel de Bloedt-raadt en het vier.
De Jongman die is ryck en machtich van Geslachte,
Ick heb hem tans ontboo'n, ick ga hem t'huys verwachte.[2]

Eyndt van het Eerste Bedryf.

Vs. 443—448. [1] Spechten, spekken, Spanjaarden. — [2] Tans, zoo even.

HET TWEEDE DEEL.

HET EERSTE UYTKOMEN.

Ritsaardt, Koenraadt.

Flucx Koenraadt doet also gelyck ick u beval,
De Moris brengt terstont tot Moy-aal. *Koen.* Wel ick sal.
Rits. Maar strax. *Koen.* Ick ga. *Rits.* Nu voort! *Koen.* Ick
[vlie. *Rits.* Wel an geringhe,[1]
Ist niet genoech getoeft? *Koen.* 'Tis nooloos te dwinghen,
Die van zyn selven is gewillich en bereydt,
Als ick ben tot u dienst en tot gehoorsaamheydt:
Ach Ritsaardt hadt ghy maar Moy-Aalen jonst verkregen,
Ghelyck ghy doet de myn, sy stont u nimmer tegen:[2]
Maar Hoeren-liefd is windt, sy hebben sin noch Siel,
Niet langer duurt haar Min, tot dat ghy licht u hiel,
En inde drumpel treedt, ghy bent so haast niet buyten,
Of huegenis en al sy teenemaal uytsluyten.
Dier schuecken vindtmer veel; al schynen sy al vroom[3]
En van een goedt Geslacht, haar hart en heeft geen boom.
Haar minne is bedroch, en niet dan valsche kunsten,
En mommery geveynst, met moolicken van gunsten,[4]
Of schimmen sonder zyn. *Rits.* Koenraadt weest niet verstuert
Om dat ick gnortich spreeck, uyt yver ist gebuert.[5]

Koenr. Neen ick geensins, myn Heer! dat kan lichtlyck geschieden:
Gelieft u oock yets meer u dienaar te gebieden?

Ritsa. Niet anders, dan dat ghy u woorden wel belecht[6]
In 't aanbien van myn gift, en jonsticheyt oprecht.
En maackt haar, so ghy kunt, met u geswindtheyt wacker,[7]
Den mallen Ruyter wars, myn Minne-maat en macker.

Koenr. En sorght niet, ick sal 'tbeschicken inder daadt.

Ritsa. En ick ga op het landt. *Koen.* Vaart wel. *Rits.* Hoort, eerje
Vertrouwdy dat ick daar my kunnen sal geneeren,[8] [gaat.
Gedurende die Tydt, en hier niet wederkeeren?

Vs. 449—476. [1] Geringhe, gauw. — [2] Tegenstaan, dwarsboomen. — [3] Schuecken, hoeren. — [4] Moolick, vogelverschrikker, hier stroopop. — [5] Gnortich, knorrig; yver, hartstocht. — [6] Belecht, overlegt. — [7] Geswindtheyt, bijdehandheid. — [8] Geneeren, bezighouden.

Koenr. Neen toch, ick denck het niet, want siet van ongedult
En van jeloursheyt ghy stracx herwaarts keeren sult.

Ritsa. Ick sal daar Visschen, en gaan Schaak'len met lusten
Myn selven moe en mat, om beter 's nachts te rusten.

Koenr. Ja doet al wat ghy wilt, u slaap sal zyn met smart,
De droomen sullen u daar wringen by de start,
Gelyckmen d'Ossen doet. *Rits.* 'kMoet dees dwaasheyt verjagen,
Haar breydel ben ick loof, ick wilse niet meer dragen:[1]
'Tis kintsheyt dat ick my een slaaf maack van myn lust,
En quijn, en slyt myn Tydt in quelling en onrust.
De Lely is het waardt, ick sal myn daar beproeven,
En tuegen huech en muech drie dagen lang vertoeven.

Koenr. Drie dagen, 'tis te veel! *Rits.* Het is so myn besluyt.
Gaat heen, en voert u last voorsichtelycken uyt. *Ritsaert binnen.*

Koenr. O help! wat sieckt is dit, die ons antast soo vinnich,
En maackt ons Edel breyn ghesondt zynde, krancksinnich?
Ist waar? ist moog'lijck! dat de krachten vande Min
De kloeckste soo verrockt, en wiss'len doet van sin,
Dat sy int alderminst haar selven niet ghelijcken?
Ick vindet inde proef, en moetet oordeel strijcken.
Gheen Jonghelingh en was soo ijv'rich noch soo kloeck,
Steets was hy op't Kantoor en met de nues int boeck;
Syn mutsjen op zyn hooft, zyn mouwen an voort wrijven,
Want hy was besich staach met dit of dat te schrijven:
Dan sloot hy zyn ballans, dan sach hy nae de kas,
Ja wel, hy had soo veel te doen dattet wonder was!
Wat het hy in zyn hooft winckeltjes, en kassen,[2]
En hockels en laadjes, dosijnen van Lyassen,[3]
Vol Assingnatie, vol Oblygatie, vol boomery,
Vol Wissel-brieven, vol Retour, en vol Factory,
Vol Konnossementen, en vol Konvoy-biljetten,
En Kamers vol Journaals, Schuldt-boecken, alphabetten,
En Riemen kladt papiers, van loopende uytgift,
En Tafels vol chijffers en schalien vol schrift.[4]
Staagh was hy op de brugh by de Negocyanten,[5]

Vs. 477—511. [1] Loof, moe. — [2] Winckeltjes, hoekjes. — [3] Hockels, hokjes. — [4] Schalien, leien. — [5] De brugh, de beurs?

Of op een Komparisy, by zyn participanten
Van zyn Westersche, of van zyn Cypersche vaart.
Hy rabatteert in kontanct teghens acht en een quaart.
Hy wist stracx op een prick wat dit 's Jaars con beloopen,[1]
Hy verstondt hem, (te besucht!) op Acksjen te koopen,[2]
En hy verassureert licht een heel schip met goet.
Noch heeft hy ('t is vreemt) niet eens ghebanckeroedt!
En oft schoon soo gheviel dat hy quam te fallieeren
En loopt hy om een Ces, 't is weer een man met eeren.[3]
Als dese Koopluy doen, diemen naa's Keysers kuer,
Souw hanghen by de keel, dat in haer eyghen duer,
Vermits sy diefs ghewijs, veel goede luy doen trueren.
Begonmen dit! het souw so dickwils niet ghebueren.
Kackerlack en Katrijntje uyt. Maer wien komt doch daar gints? 't is Kacker-
Wat schoonder Maghet ist die hy daar met hem leydt? [lack, ontbeydt,[4]
Om aan Moyaaltje nu te schencken en vereeren,
Die sy in schoonheyt self schijnt varre te passeeren.
Myn Moortje dat is swart en leelijck noch daar by,
Nu lech ick over staach, en dapper inde ly.[5]

Katryntje, Kackerlack, Koenraat.
Wilt yemant het beloop der tijttelijcke saaken,
En haar beroerlijckheen, volkomelijck naamaaken?
Die vecht teghen zyn schim; doch lust hem maar een deel
Te sien ghetaeffereelt op een bereydt panneel,
Die wert hier stof en saak om Schilderen ghegheven,
An die veranderingh van myn rampsalich leven,
Door't drayen des Fortuyns haar suyssebollend wiel
Dat nimmer is vermoeyt, noch nimmer op en hiel.
De Stadt die met de glans haars Prinschen trost haar buuren,
Die met haar burghers bralt, maar met gheen steene muure,
Die Adel-rijcke plaats, 't Hollandsche Hof, den Haagh!
Is myn heer Vaders stadt, daar ick de naam of draagh,[6]
Daar saachdy allereerst, ellendighe Katrijne!
Het helder Hemels licht in u ghesicht verschijne.
Onghevaarlijck vier Jaer soo waardy vry van druck,[7]

Vs. 512—545. [1] Stracx, onmiddellijk. — [2] Besucht, verduiveld. — [3] Ces, acte van boedelafstand. — [4] Ontbeydt, wacht. — [5] Over staach, overstag. — [6] Of, van. — [7] Onghevaarlijck, ongeveer.

In weelden soet en sacht: maar 't nijdighe gheluck
Dit alderbeste goedt afgunstich u mis-gunden,
En trock u met ghewelt van Vader, en van vrunden,
En bracht u een Maraan of Moorder inde handt[1]
Die, zynde rijck ghebuyt, u voerden uyt het landt[2]
Nae 't prachtich Spangjen toe: daar sach ick veel Neer-landers
Van licht alloy, ick quam by verloopen Brabanders,
En bleef aldaar een tijdt van thien of twaelf Jaer,
Doch ick verwisselde van d'eene plaats op d'aar,
Tot myn schijn-vader my uyt boose schelmerije
Vervoerden over Zee, naat diefsche Barberije,
Dat Roof-nest! ja de marckt van het ghestole goedt!
Daarmen nu daghelijcx een starcken handel doet
Van reyne koomenschap, daar sy niet an verliesen,
So gauw zyn haer Factoors, Doot-eters en Kommiessen,[3]
Of yemandt die daer me sich wel behelpen kan,
Een smeerich Officy! daar kleeft te schendigh an.[4]
Maar waarom praat ick nu niet meerder van ons varen?
Dewyl wy onder seyl en voor de Haven waren,
So koelt en went de windt, die ons int eerst was mee.
Daar komt een Oorlochs-boodt ghevloghen door de Zee,
En set een styve kours, en komt so fel ansnuyven,
Dat de baren met kracht op 't schip anstucken stuyven.
Hy viel ons op het lyf, en leyden ons anboordt:
Och! wat gheschiede daer een schrickelycke Moordt!
Twas wonder om te sien, hoe dat die fraye Mannen
En al dat Krijghs-volck haar so klackeloos liet spannen[5]
Van sulck gorle goy! van Jonges, en van Maats:[6]
Dat oolyck krombient goedt zyn vinnige Soldaats!
De Spangiaerts konden dat niet eten noch niet kauwen[7]
Dat sulck ghepuffel snoodt, van wespen, en Rabbauwen[8]
Haar rockjes trocken uyt: en datter in het slaan
Met sulck schip en volck, soo veel weers was ghedaen.[9]

Vs. 546—578. [1] Maraan, Spanjaard. — [2] Rijck ghebuyt, rijkgeplunderd. — [3] Doot-eter, iemand die op den uitkijk staat naar binnenkomende schepen. — [4] Smeerich Officy, vet baantje. — [5] Spannen, binden. — [6] Gorle goy, schorrie morrie. — [7] Niet eten noch niet kauwen, niet verkroppen. — [8] Ghepuffel, gespuis; wespen, rabbauwen, boeven. — [9] Weer, weerstand (ironisch).

Het most al over boordt wat zyn lyf niet kon koopen,
En wie 't rantsoen op brocht, die lietmen naakt wech loopen.
De plunderinghe wert daar ande Kust ghebrocht,
De menschen en haar goedt zijn meestendeel verkocht,
En myn schijnvader oock, en ick quam doe in hande
Al vande Kapiteyn, die brochtmen hier te lande:
't Is een ondraagh'lijck mensch, hovaardigh, quaat en sot,
Waarmen my brenghen sal, dat weet de goede Godt.

Kackerl. Gants lyde! wat verscheelt de eene mensch by d'ander?
D'een is een lompe loer, en d'ander die is schrander![1]
d'Een weet hem by de luy wel moytjes te doen voort,
En d'ander is een geck die weet niet hoe het hoort:
Dit schoot my inde sin, juyst als ick onder ander
Een van myn kennis sach, myn lantsman, een wtlander;
Die al zyn goedtje hadt verslampamt, en versluymt,[2]
En uyt onachtsaemheydt, verwaarloost, en versuymt,
Ghelyck als ick, die 't heb vertuyswuyst, en verspeelt,[3]
Verhasardeert, versloert, verslemt, en verbourdeelt.[4]
Ick sach hem an, hy stont en was beroydt en pover,
Ellendigh, jichtigh, kranck, en had noch om, noch over.[5]
Wel Landsman (seyd ick,) hoe dus schamel en bedruckt?
Och! (sprack hy) al myn goedt is gants verongheluckt:
De vleyers die wel eer myn ware vrienden schenen,
Syn als myn mid'len nu verdreven en verdwenen,
Of isser yewers een, die scheert met my de geck.
Myn Maachschap schuwtmen, en aansien my met de neck,
Helaes! wat komt my op, de doot is al myn wenschen,[6]
My, die verlaten ben van God en alle Menschen.
Myn ooren wierden dol, myn tongh sprack seer verwoet:
Hebdy dan alle raadt verlooren met u goet?
Slaa-loose traghe mensch, ist so verre ghekomen[7]
Dat u de wan-hoop heeft oock alle hoop benomen?
Dat is een oevelle saack, so bin g'er byster an,
Ick ben van stadt en staat u gildebroer: een man

Vs. 579—612. [1] Loer, vlegel. — [2] Versluymt, verslempt. — [3] Vertuyswuyst, verdobbeld. — [4] Versloert, verslonsd. — [5] Noch om noch over, geen kleeren aan 't lijf. — [6] Opkomen, overkomen. — [7] Slaa-loos, onverschillig.

KACKERLACK

Die oock wel heb gheproeft verscheydenheyt in spoeden,[1]
Van ruyme weelden, en van schaarsche Arremoede,
Nochtans was ick ghetroost, en heb my gants gheset
Nae 't avontuur my dwongh, 't was mager dan, of vet.
Anschouwt nu eens myn staat, en myn welvarentheden,
Van gladde lijf en leen, van propre nette kleden:
Ick had niet als ick quam, het was al door de keel,
Ick heb niet, en ick heb al evenwel noch veel:
Vermits my niets ghebreeckt (doe sprack hy) ach ick vreese!
Dat ick der Rijcken-geck en Taeffel-sot souw wesen.
Neen seyd' ick weer daar op, ick heb een seek're kunst
Daar ick my met gheneer, en krych een yders gunst:
Hier is een slach van volck die doch in alle punten
De meeste willen zyn met treflijck uyt te munten,
Hoe welse plomp en plat en boers zijn van ghestalt;
Dien blaes ick in het oor het geen hun best bevalt,
Dien prijs ick het verstant, en schoonheyt van Manieren,
En grootheyt van haar gheest, al moet ick het versieren:[2]
Diens loven, loof ick oock, ist recht, onrecht of boos,
Haar oordeel acht ick hooch al waart gants rueckeloos;[3]
Ick schick my nae den tydt en na haer sotte grillen,
Ick doe al wat zy doen, en wil al wat sy willen,
Ist met der harten niet 't is altoos nae de schyn,
Dit doeter veel gheacht by groote Meesters zyn.

Koenr. Waarachtigh dits een gheest in sonderlinghe saken,[4]
Want hy van malle luy weet dolle luy te maken.

Kackerl. Al dus praatende, siet, so quam ick inde Hal:
Daer riepen de Vleyshouwers ghelijck van over al
Hy sick! hem sick! hou sick, myn Heer selje wat koopen?
Hier by! ouwe kennis je moet van men banck niet loopen,
Ick heb moy Kallef-vleys, Runt-vleys, Were-vleys, Schapevleys, hoort [me Kaer![5]
Siet dats een Wieringer sock-lam, dats een Schaeger-schaep, dats een [Lang-start vannen Jaar.
Wel gaeje op een aer? gy seltet jou seper beklagen.[6]

Vs. 613—645. [1] Spoeden, lot. — [2] Versieren, verzinnen. — [3] Rueckeloos, zinneloos. — [4] Een gheest, een piet. — [5] Were-vleys, ramsvleesch; kaer, vriend. — [6] Seper, zeker.

Doe quam myn Pietertje, en Wabbetje Gerrits vragen,
Heerschip! sel ick wat dragen? en ick liep uyt de Hal vangt geraes,
Op de Vuegel-marckt; daer kreten de wyven, hoort hier wat elenbaes!
Schortje nou een exellenten Haes? of geerje nou gien reyne Kap-
[poenen? [1]
Wel Vennitje, wilje gien Knynen, gien Duyven, gien Hoenders, noch
Om inde Venesoenen te setten, te larderen of te bra'en? [3] [Kalkoenen, [2]
Van daar ben ick moytjes met hem op de Gaar-marckt egaen,
By 'tvolckje die daar voort-staen, met huer jonge Biesten en nochteren
[Kalven,
Siet dats een Kruysschonckje, dats een Koocker-stickje, die voor Noos,
[om vier en ein halven, [4]
En die Hals-knoock om dardalve stuyver: Wilje nou geen Pens, noch
[Koe-voet?
Gien nieren, gien Lever, gien middel-rift, gien hooft-vleys, noch het
[smaackt so soet! [5]
Wilje gien warme Buelling, leverling, bloeling, pieperling hiel goet, [6]
Soeckje slabberaen Jasper Goedbloet? ick kanmen waar niet prysen. [7]
Wat hadje gaeren goe Heer, gesalyde Worsten, Verckens-jues, of fyne
[Sausysen? [8]
Nou niet, seyd ick, Giertje Gysen, en so kuyerde wy vast voort,
Verby de Speck-koopers, byde vreemde Vueghel-luy, die villen my
[anboort,
Hier ouwe Koopman hoort, wel so verby? dat mach niet door de
[bueghel,
Waer nae sieje? nae een overseesche Swaan, een Rotgangs, of nae
[een Ent-vuegel?
Ick kreech vlus uyt de Kuegel een slee met Winders en Tayllingen,
[siet, [9]
Dat zyn Knobben, dat zyn Smienten, dats een vogel die Hans hiet. [10]
Dats een Pyl-start, 'teelste beesje dat by de lucht vlieght, sulcx heb
[icker noch by paeren

Vs. 646—666. [1] Reyne, mooie. — [2] Vennitje, ventje. — [3] In de Venesoenen setten, misschien vetmesten. — [4] Koocker-stickje, kaakstukje; voor Noos, voorneus? — [5] Noch, och. — [6] Pieperling, gepeperde worst. — [7] Slabberaen. een of andere weeke spijs. — [8] Gesalyd, met salie er door?; jues, zult? — [9] De Kuegel, De Koog; winders, eendensoort. — [10] Knobben, brilduikers; die Hans hiet, een baas.

Wilje geen Kamper vuegels, al geplockt? neen seyd ick, die sie ick
[niet gaeren,
Se siender uyt soo smerich al haddese voor Kocx jonghen inde kom-
[buys evaeren,
En al de aaren, die sin myn te paers en te groen, 'tis dat niet, seydy,
[gy hebt te vuel kuers,
Nou Moncksuer Kackerlack, gheeft nu een reys een vaen inde Graef
[van Muers,[1]
By onse ouwe Kittebruers? nou niet sey'k, ick moet duese wech kiesen,
Doe ginge wy op Sinte Pieters Kerck-hof, ant kleyn Halletje by de
[Vriesen,
Ick macher niet an verliesen, sey Sieuken Sipkes van Fraanjer, soo
[waer ick leef,
De hielle bouwt om ien ryaal. Ick docht dat morsige goedt is duur
[enoch te geef.
Mit sietmen de Wortel-teef, Tryn Dubbeldin van Bunschooten,
Wat selje hebben Liestentje, Pynsternaeklen, Bietwort'len of
[Kroten?[2]
Kyck dat hartjen is esloten, ick heb Warmisje en groen toekruytje
[daer by,
En Horense Wortelen, en Raepjes, se smaeken as emmer-appelen
[en Rysen-bry.
Doe gingen wy verby de Brouwery van't Jerusalems kruys,
En juyst most ick bloemen, en ick liep onger de Varcke-sluys:[3]
Daar sat Koren Jansz en vertrock van 'thuys en d'afcomst van Britten[4]
Mit dat hy men sach, nam hy zyn naers insen arm, hy rees en lietme
Myn Lansman sach ditte, die ging vast pruetelen, en sprack: [sitten,
'Tmoet een groot Monsuer wesen desen verschreven Kackerlack.
Doe verlienden ickse daer een quack van ouwe kousjes Jaergetijen,[5]
Van 'teevangely van 'tspinrocken, van Waaren en Spookerijen,[6]
Die in hiel ouwe Tijen hier dickwils plegen te geschien.
De guesen moeten Duyveljagers wesen (seyd ik) want hy laetum nou niet
Doe tegen wy op de bien, duer de Hal-steech, en onderwegen [sien.
So groeten ons al de Arrebeyers die ons quamen tegen.
Ick schickte myn baert te degen die myn schier inde mont quam,

Vs. 667—691. [1] Vaen, groote kroes. — [2] Liestentje, lieverd. — [3] Bloemen, zijn gevoeg doen. — [4] Blijkbaar een omschrijving van hetzelfde begrip; vertrock, vertelde. — [5] Quack, grap; ouwe kousjes jaergetijen, oude bakerpraatjes. — [6] Waaren, verschijningen.

En so stryke-baerdende, so quam ick in myn fasol op de middeldam:[1]
Doe Lysbet Fokels my vernam, seyse: Koopman ick gheefje schier
[de granje[2]
Komt koopt nu Krenten, Mangellen, Garsynen, en Aplen van Jeranje,
En nuwe Karstengen, uyt Spanje, die ons volck lest hebben evrybuyt.
Doe quamen wy op de Vis-marckt, daer wast Pieter-Cely, dit uyt,
Emmerlock, hoor hier Kornuyt, komt hier me vaer: koopt een sootje,[3]
Leest jou ga'ing uyt dit tobbetje en schietse in dit Vlootje,
Ick hebse noch wel een schootje grooter, komt hier! waer sinje Ot?
Haelt een net met vis, wt de korf of kaer by 't vlodt,
Brengt doch gien wtschot, gaet heen mijn koorentje van achtien Jaren.[4]
Al ree man (seyd hy) moer, ic selje dat wel opsen elvendartichst klaeren,[5]
Ick verstaeme op die snaeren, also wel als onse buurman Klaes Os.[6]
Y-bot, Hoeck-bot, dats blaeuwe Braet-spieringh, dat sin Melckbaers-
[jes, en purmer-pos.
Kom, heerschip, maacktme los, dats lustighe water-scheeps vis,[7]
Datsen rootschilde-braesem, en een Korper die inden Ysel gevangen is,
Die muen-vooren dobbelt die mis? siet, datsen lecker gelt-snoeckje,[8]
Hoor hier wat Lijsbet Leffers, hoort hier wat, wel moer wat soeckje?
Mit snapten ic om't hoeckje, daer stonde die mossel-eters een hiel gerit[9]
Hael mosselen, hael mosselen, Zeelantsche mosselen, varsch enne wit!
Watte varsche mosselen benne dit, 't zijn mosselen as oesters seyden
[die kluyvers,[10]
Daer quam onse buurwijfs meyt, en haelden een emmer vol voor twee
[stuyvers.
Get hoe gluurden daer die snuyvers, na een tas van een parlde-pop,[11]
Daer quamen die Dief-leyers, en maaktent daer byt huysje so ruym op,
D'ien gaf de meydt een schop, die een koontje, en d'ander een klaater,[12]
En wurpen de maeten, de matten, de paenders int waater,[13]
Plom verlooren vande sluys.
Andere schortent onder haer arrem, en brochtent moytjes 't huys,
O docht ick dit ghespuys, wie mienese nou wel datse binne?

Vs. 692—719. [1] Fasol, fatsoen. — [2] Granje, al wat je maar wilt. — [3] Emmerlock, de dikste paling. — [4] Koorentje, lieveling. — [5] Opsen elvendartichst, in de puntjes. — [6] Op die snaeren, eig. snarenspel. — [7] Los, uitverkocht. — [8] Dobbelt die mis? telt die niet mee? gelt-snoeck, homsnoek. — [9] Gerit, oploop. — [10] Kluyver, snoeper. — [11] Tas van een parlde-pop voor p. v. e. tas, d.i. meid. — [12] Koontje, oorvijg; klaater, klets. — [13] Paender, mand.

Se souwe de dieve vangen, en laete de schaemel-luy een duytje winnen,
Wat selt volckje nou beginne, se hadde daer so moy voort edaen,[1]
Ja docht ick in myn selfs, 't is leelijck datse so op middel-straet staen.
Doe saegen wy de vis-slaghers de vis of-slaen, doe sach ick na de Zee-
[vis bancken.
Daer stonden die brandewijn-drinckers, en droncken 't mutsjen om
[twee blancken,
Met riep Jannetje Vrancken, datsen stranckt-visje, datsen gul, dats
[schellevis![2]
Ick hebse met lever en kuyt, die soo varsch als een wronghel is,[3]
Siet vryers hoe stijf datse is, s'is tangsjes ierst of eslaghen.[4]
Dat sin meysjes met blancke borsjes, muegese jou niet behaghen?
Maer Aaltje van Schaghen, mijn koopwijf, die weesme gaet verby.
Doen tradden wy na de ael-wijven, daer ande drie vijseltjes sy,
By Griet Jan dicken, en Fy die soo ficks is op het vel te stroopen,
Daer wast hoor hier vrient, selje neb-ael, grof-ael, of fijn-ael koopen?
Soeckje puyt-ael, leb-ael, kat-ael, wilt niet veerder loopen, Ick heb
[vry wat keurs,
Doe gingen wy de waech neer, 't water langes, over de koren-marckt
[nae de beurs,
Daer kregen wy so veel Bonsjours en Baeselmanis van de rijcke
[monseurs,[5]
En soo veel goen dach van pelsers en schruers, dat hy bril sach, en ick
[mostmen omkieren,[6]
Om Godswil Landtsman, seyd hy: Ghy mochtmen dat oock wel lieren,
Strackx begon hy myn te vieren en te eeren als een groot Kaddet,[7]
Wel hoort hier seyd ick: en siet, dat ghy wel op myn woorden let:
Ghy moet pluym-strijcken, en schoon-praten, en liefkoosen
De groote rijcke luy, al warent Goddeloosen,
En smeeren haer het zeem van Honich om de mondt,
Dit is een nutte kunst, die mijn verstandt eerst vondt,
Treet myn voetstappen na, so salt u gaen na wensche,
En maackt afgoden van de veel vermoghen Mensche.
Na dien ick dit gheslacht so aartich heb verweckt,
Soo heb ick oock ghedocht te voeren in de Seckt

Vs. 720—747. [1] Voort edaen, uitgestald. — [2] Gul, soort kabeljauw. — [3] Wronghel, hangop, dikke melk. — [4] Tangsjes, daarnet. — [5] Baeselmanis, kushanden. — [6] Schruer, kleermaker; bril sien, op zijn neus kijken. — [7] Groot Kaddet, groot heer.

Van myn eyghen naam, dats vande Kackerlackisten,
En waarom ick so wel niet als d'andere seck-tisten?
Want yder die nu is een weynich wel bespraackt,
Een seckt, of aanhangh na zyn fantasye maackt;
Mits nueswijs misverstant der menschen dart'le ooren [1]
Meest altoos zyn belust om steets wat nieuws te hooren.
Maar ick verpraat myn tijdt, ick moet gaen doen myn last
En schencken haar de Maacht, en bidden haar te gast.
Hola! 'ksie Koenraat daar, de Dienaer van de vryer,
Die staat daar voor de deur, bedroeft, ach arme strijer!
Hy heeftet seecker slecht, daarom is hy beschruemt,
Hy sterreft schier van kouw, hy schijnt wel seer verkluemt,
Verkonckelt in zyn blaas, en knoffelt met zyn handen,[2]
Al was hy om de Noort an die Way-gatsche stranden.[3]
Syn Turf is hier te licht, ick moet met dese guyt[4]
Wat alven, wat boerten, en haelen hem wat uyt.[5]

Koenr. O desen sot die meent hy heeftet al ghewonnen
Met zyn schenckagie, en 'tis noch nauw begonnen.

Kackerl. Hout! dat ick niet te slecht op zyn steeghjes volck groet,
Maar als Grandisimo met vijf treen ande hoedt
Dus, een, twee, drie, vier, vijf, A la mode de Fransche,
Moers volckje sal dit haast by Alterum Partum dansche.[6]
Met Eerbiedighe dienst, die u hoocheyt verdient,
Wenscht Monsuer Kackerlack zijn aldergrootste vrient
Koenraat gesontheyt toe, en voorspoet in zyn saaken:
Hoe staje so en kyckt, wat meuchdy hier toch maaken?

Koenr. Ick sta stil, en recht op, en doe ter weerelt niet.

Kackerl. Maar siet ghy hier niemant die ghy niet gaeren siet?

Koenr. Ja, u. *Kac.* dat gheloof ick, maar noch gheen and're dinghen?
Hoe sie ick dan in u so veel veranderinghen?
Ick spuer dat u ghemoedt sich t'eenemaal ontset.

Koenr. Ick sie niet dat myn deert, ontroert oft yet belet.

Kackerl. Dit vuyltjen, wat dunckt u, en sal sy oock wel passen

---

Vs. 748—780. [1] Mits, door. — [2] Verkonckelt enz., verstijfd ofschoon hij in zijn handen blaast. — [3] Al, als. — [4] Hij heeft hier niets in te brengen. — [5] Alven, spotten; uithalen, uithooren. — [6] By Alterum Partum, beurtsgewijs.

Tot een Dienst-maasen, om de schotelen te wassen?
En wat 't een, en wat aars? *Koen.* 'tis een meyt als een kruyt,
Ja wel, s'is het waardich als een duyts broot een duyt,
Sy souwtje op een stil watertje wel of klaaren.[1]

Kackerl. Men souw' een sieke bruydt daer kunnen me bespaaren.

Koenr. Och lieve vaar, dat is met u toch al ghedaen.

Kackerl. Komt tot myn ouwerdom, het selje oock vergaan.
Hoe plech ick onse Trijn int langhe gras te graeslen.

Koenr. Nu, gis ick, ben jy al over 'tPocken en 't Maeslen,
En wat souw jy doch by een jongh Venus dier doen?

Kackerl. Haast soo veel als ghy, laatje hartje gien sier doen;[2]
Ick ben een ouwt Soldaat, myn alderbeste maatje!

Koenr. Wil ick u wat seggen, Speciaal? u schort een praatje,
En 't komt my niet te pas met u hier langh te staan.

Kackerl. Hoe na, sal jy yewers op de kittel-jacht gaan?[3]

Koenr. Daar en behoef ick u gheen bescheyt van te gheven.

Kackerl. Souw dat dan d'eerste reys nu wesen van u leven?

Koenr. Ick loop so niet als ghy! *Kack.* Nochtans Koenraat ick gis
Dat gy al garen gaet daer wat te lacchen is.

Koenr. Daar ben ick te vroom toe, te deeg'lijck, en t'oprecht.

Kackerl. Ghy sult de kost wel krijghen, houtje maar wat slecht;[4]
Kuendy maar wat bangh sien, of na de mont wat spreken,
Ghelyck u Meester, die de Meysjes kan bespreken,
Siet, door de aable kunst van zijn geswinde geest,
Want met een aardicheyt hy Weeuw en maacht beleest:[5]
Wanneerder yemant sit en naydt, of ployt haar doeckje,
Hy vlijt hem neder tzeet, en haalt dan voort zyn boeckje[6]
Vande Nigromancye, en doetje daer een les,
Die langher niet en duurt dan van een uyr vyf ses:
Al sit de Meyt en wringt om op 'tghemack te wesen;

Vs. 781—810. [1] Obsceen. — [2] Sier, zeer (maak je niet bezorgd). — [3] Hoe na, wat? — [4] Ghy enz., jij weet er alles van. — [5] Gezochte woordspeling tusschen belezen, bezweren en belezen, voorlezen. — [6] Vlijt hem neder tzeet, gaat zitten.

Wat dunckje kan hy dan de Meysjes niet belesen?
En siet wat u belanght! ghy bent een zeer wijs knecht,
Ist dat ghy u verstant an dese kunst eens lecht,
Ick mien dat ghy u Baas haast over 'thooft sult leeren,
Want ghy sult dan de Droes beleesen en besweeren.

Koenr. Gordt! hoe ga gy daar me duer! *Kack.* dat is so, dat blijckt.[1]

Koenr. Wil ickje segghen, wat myn dunckt dat ghy gelijckt?

Kackerl. Wel wat doch? *Koen.* een werelt so schoon en uytgelesen
Sydy, en ghy hebt al wat inde werelt mach wesen
Van schalckheyt, achterclap, en van pot-boevery,
Van haat, en van Italiaensche deuchtnietery,
Ick loof niet anders, dan de man van u komst geweeten het
Die de Mensch aldereerst een kleene werelt geheeten het.
Hoe voerje daar we'er geest? *Kackerl.* Wel, jy kuntet uyt legghen,
Swijgen best! wy kenne melkaar geen eer opsegghen.[2]

Koenr. Ja ghy hebt schaamt en eer te Kercken al gebracht.

Kackerl. Ick gis dat ghy mijn, en meest al dit volckje slacht,
Die op een ander steets veel schrollen en veel spreken,[3]
En haalen telckens op van ellick-eens ghebreken.
Nu dat is daer Koenraat, geeft doch Moy-ael een praat.
Bidt haer van uwent weghen datse mijn inlaat,
Want siet om mynent wil so begin ick te vresen,
Dattet mijn gaeren souw wel druets gheweyghert wesen.[4]

Koenr. Daar is een seeker Radt dat aller weghen drayt
Dat schielijck werpt om hoogh, die gantschlijck t'onder leyt,
En 't smackt hem licht om laach die op haer macht hier trotse:
So salt oock gaan met u! o ghy doortrapt en schotse[5]
Panlicker als ghy zijt! of ghy nu schoon de poort
Met u kleyn vingertjen, of't alderminste woort
Kunt op'nen als ghy wilt, by daaghen en by nachten,
Ick sal nu van't geluck nu oock mijn kans verwachten,
Dat toch by buerten gaat, en yder heeft zijn Tijdt.

Kackerl. Secht my de waerheyt eens, en doet u dit gheen spijt

---

Vs. 811—843. [1] Door gaan, er wat van maken. — [2] Eer opsegghen, iets eervols vertellen van. — [3] Schrollen, schimpen. — [4] Druets, hondsch. — [5] Schots, onvriendelijk.

Dat voor u ooghen ghy dit dus moet sien geschien?
Siet vrijer datsje veur! maer hebdy oock t'ontbien[1]
Hier binnen in huys an Moy-ael, of an haer meysje?

Koenr. Nu niet Kackerlack, Ja hoort hier? soentse een reysje.

Kackerl. Dats garen edaen. *Koenr.* Ick kant hem nu niet beletten,
Maer 'kwed ick eer yet langh hem sulcx sal ontsetten
En segghen: staeter nu buyten datje swiet,
So en wayt u de roock dan inde oogen niet,
Tis sulcken kabouter, o mijn! 't is sulcken vrientje!
Hy belooft alle dingh, maer hy mienter niet ientje,
Tis Jan allemans vrient, hy heeft ellick een lief
Soo langh hyer by is: zijn heerschip het een brief[2]
Als de hielle Zuyer-Zee, mit een groote zegel
Ghelijck de Diemer-Meer, wat ick gun hem den egel
In zijn klapmuts. Wel hy! wie kijckt daer gunts soo snel?[3]
Exce komplurius, scheele luy sien niet wel.[4]
Aaris konicketutel stae gy so opje toonen?
Heer! wat het dat meysje twee bolle vette koonen,
Maar sinjer mee booren, soo isset gangs geen noot?
Kackerl. wt. Wel hoe! benje mal? wel waerom worje root?
Siet hier! hier is hy weer, kijckt hoe gaet hy prijcken:
Had hy een beesem in zijn naers, hoe souw hy strijcken?
O mijn! hy is so blijt, dat hy hem schier wilt lacht.

Kackerl. Wel borst sing'er noch? hoe nae, houje schilt wacht?
Of wil gy eens bespien wie dat hier al mach komen?
Oft vreest de vryer nu dat sy hem vande vromen[5]
En stoute Kapiteyn sal werden nu ontleydt?

Koenr. Wel hoe kundijt soo raen? wie heeftet u gheseyt?
Sulcken ding is het, je hebt seeckere quinck-slaghen:
Gaat heen gy licht-schuyt! gaat vry deur gy leghe waghen!
Achter sie ickje lest, gaet heen ghy rechte guyt![6]
Hoort hier! als ghy onder gaet soo blaest de kaers wt.
Het is een fray ghesel die elck toet inde ooren,

Vs. 844—876. [1] Datsje veur, volg mij maar! (hij is op het punt binnen te gaan). — [2] Een brief hebben, zich veel verbeelden, veel praats hebben. — [3] Tot het publiek. — [4] Exce komplurius, het is er meer dan een. — [5] Vroom, dapper. — [6] Lest, lees: liest, d.i. liefst?

Writs. wt. Niet dat hem leet is, maar dat hem lief is te hooren.
Wel is dit Writsert niet? Jaat, 't is ons jonckste soon!
Zijn vader hadt hem thans wel stricktelijck gheboon[1]
Dat hy de schipper die op Lissebon sou vaeren
Souw schicken in het schip de alderbeste waeren,
Eer dat de koude vorst met gront-ijs al het Y
Beschiet met schots op schots: waar door voorseker hy
Sou blijven van zijn reys met achterstal versteken,[2]
Behalven dattet goedt sou vervriesen, ofte breeken.
Wel wat ghebaar is dit? hy siet seeker wel woest
En kijckt nu hier, nu daar, hy heeftet dapper noest![3]

Writsert en Coenraedt.
Wat staat my nu te doen? ay mijn! ick siese nieuwers,
Waar dat ick loop of kijck: en immers is sy yewers.
Wat sal ick dese steech of ghene straat in slaan?
Of sal ick nae de brugh of nae het waater gaan?[4]
Ick weet niet hoe ick wil; dus stont ick noyt mijn daghen;
Sy is de nuwendijck of de kolck ingheslaghen.
Sy is waar datse is, s'is buyten mijn ghesicht;
Sy sal my hoop ick eens noch komen in het licht.
Ach wtstekende Maacht! die mijn dus doet verdwaalen,
Souw selfs de schoonheyt self by u wel kunnen haalen?
Ick weet niet watse souw, het schoonst dat my verscheen
En 't suyverlijckst wel eer, dat is nu maar ghemeen![5]
O wtghenomen beeldt! met wat vermoghen krachten
Zo wentelt, weldt, en woelt u schoonheyt mijn ghedachten,[6]
Ten was gheen schoonheyt, dat ick eerst voor schoonheyt hiel:
U schoonheyt ongemeen is alder schoonheyts Siel,
Met wat bevallicheyt zijt ghy int ooch ghecropen?
Koenr. Wel desen heeft al mee van't selfste sop ghesopen!
Writsert. O dien oude draf-sack! *Koenr.* O desen is soo tjats[7]
So 't Ritsert deedt om 't jocks, hy salt wel doen om twats!
Het moeytme van mijn Heer, en 'tis oock te beklaghen,

Vs. 877—908. [1] Thans, zooeven. — [2] Achterstal, schade. — [3] Het noest hebben, het druk hebben. — [4] Het waater, het Damrak. — [5] Suyverlijck, vlekkeloos; ghemeen, alledaagsch. — [6] Weldt, beroert. — [7] Tjats, minziek.

Dat al zijn kind'ren haar soo onghereghelt draghen:
Want d'outste die is gayl, en op een hoer versot,
En dese jongen loopt van kuf, van kot in kot.[1]

Writsert. Foey, dat dien saggelaar my daar juyst most ghemoeten,[2]
Had ick doch doorgesnapt sonder hem eens te groeten,
So hadt ick dat ghelel so langhe niet ghehoort:
Ick wedt hy hondertmael verhalen mocht een woort,
Ick stondt vast in mijn selfs verstuert en parlementen[3]
Om dat myn oudt Oom daar so langhe stont en drenten.[4]
Wel hier comt Koenraat, siet, Godt geef u goeden dach!

Koenr. En ick wensch u myn Heer al watmen wenschen mach:
Wel hoe drul-oorje dus? hoe dus verbaast van wesen,[5]
En pruetelt binnens monts, ist van vruecht oft van vresen?
Van waar koomdy so snel, en siet dus droef en wreet?

Writsert. Ghy vraachtme Koenraat, dat ick selve niet en weet;
Ick weet niet wat ick weet, ick soumen niet vermeten
Te weten dat ick weet of ick oyt heb gheweten:
Ick weet niet of ick sit, ick weet niet of ick sta,
'k Weet niet van waar ick koom, veel min waar dat ick ga,
So harssen-loos ben ick, doort rasen van myn sinnen,
Door d'onghebondenheyt van myn te dolle minne.
Gedenckt u Koenraat wel, dat ick u dickmaals brocht
In ons Packhuys; daar ick u menichmaal bedocht
Met roockte Salmen, en met heele korven vyghen,
Met Brooden Suyckers, en wat ick meer kon krijghen:
En vulden ick u niet een anckertje met wijn
Nu lestent, doene wy tot uwent souden zyn?
En sloockent in een Mandt, die met Hoy ghedeckt was,
Myn Vader peyldent, hy docht dattet gheleckt was.
Ghelyck als Jasper Buur, die een moy hallif Aam
Rynsche Wijn inley, (teghen zyn Vrouw haar Kraam)
Die de Maartens en knechts allengsjens uyt lickten:[6]
En so hy eens met kracht het vatten en wickten
Hoe veel der noch mocht zyn: hy tilt so stijf an 't vat

Vs. 909—942. [1] Kuf, gemeene kroeg. — [2] Saggelaar, zeur. — [3] Parlementen. pruttelen. — [4] Drenten, treuzelen. — [5] Verbaast, ontdaan. — [6] Maartens, dienstmeiden.

So dat hy met de start vil lustich op zyn gat.[1]
So ginght oock met de Man van onse Kniertje Louwen,
Die met zijn halfvat bier docht kerremis te houwen:
Maar Knier was hem te gauw, sy dronck voor tijdt-verdrijf
En lurckten so langh, tot zyt hadt in haar lijf;
Op Sinte Kermis kreech de Man zijn beste vrienden:
Hy nam een groote pot, die hy vol tappen miende:
Hy licht de pottaart op, en hy klopt uyt het vat[2]
De dueffick, en stopt zyn duym int lege gat.

Koenr. Maar Writsert watje seght: ick kanme niet bedwinghen
Van lacchen, dats een klucht! o Menschen! watte dinghen,
Het is te wonder soet: ick hebbet noyt ghehoort.

Writsert. Al mallicheyt ghenoech, luystert in aernst voort:
Kreech ick niet van 't Kantoir uyt doosen en uyt laaden
Konfyten ingeleyd, en veelderley Suckaden?
En statet u niet voor dat ghy doen dickwils sey:
O Writsert oft gheviel dat ghy u sinnen ley
Op Dochter, Vrouw, of Weeuw, ghy moocht my wel gheloven,
Ick souw om uwent wil als voor myn selven sloven.
Dit hebdy my belooft, betoont nu wie ghy zyt,
'k Sal op een hoedt niet sien, ist dat ghy wel bedijt;
Ghy bent seker soo eel om yemants woort te houwen,[3]
Als ick niemant vant gilt sou konnen toebetrouwen.[4]
Stelt nu de macht int werck van u welsprekens kunst,
So langh tot ghy verkrijcht myn alderliefstens gunst,
Wiens schoonheyt uyt haar selfs natuurlijck is ghebooren,
Niet met quacksalvery, noch dranckjes van Doctoren.
Ghelijck sommighe luy, die so hebben gheklieckt[5]
Om schoon en moy te zyn, dat zy nu zijn vol sieckt,
Vol quellings, en vol fluyms, waardoor dat zy verwerven
Een leven sonder lust, en sterven sonder sterven:
Recht als die Blieck-vyst, die daar gist'ren achter sat,[6]
Die om dit nuwe snofs-wit so veel rommelinghs at,
Van Boeckweyt, Gort en Krijt, en watter te koope was,
Nu gaatse, goede Meydt, of haar peeckel ontloope was:

Vs. 943—977. [1] Start, staartje. — [2] Pottaart, pot. — [3] Woort houwen, woord doen. — [4] 't Gilt, n.l. der advokaten. — [5] Gheklieckt, van allerlei geslikt. — [6] Blieck-vyst, bleekneus (eig. bleekscheet).

Dan klaachtse voor haar hart, dan wijstse voor haar Borst,
Ach Moertje seydse lest: daer leydt myn sulcken korst,
Met vielse op haer buyck en gaf drie groote kreeten:
Doen sprackse overluydt, 'k sal myn leven niet eten
Dat ongesonde tuych van onbereyde spijs,
Van raeuwe Taruwe graan, van Haver, Garst of Rijs,
Van sant, van turf, van as, van koolle noch koolstruycken,
Ick sal in alle dingh myn ouwers raat gebruycken.
Ick kander oock een deel die heele groote lappen
Van wolle laaken uyt haar rock en Huycken kappen:
Vondense de schuurmanckt met d'ooly-doecken staen,
Hoe souw dat volck dan wel in grasduynen gaen![1]
Die Rijcke luy'er kluer die staater mennich duur,
Ick laat de Joffers staan, die swack zyn van natuur:
Maar siet de Dienst-meysjes, die starcke schoncken hadde,
Die siender uyt, of s'uyt een gieter ghedroncken hadde,
De Vrouw die is wel dol, de Dochter is wel geck,
Die voor een schoonheyt hout dat jammerlijck ghebreck!
En isset niet met Godt hartneckelijck ghestreden,
Wanneer men niet vernoecht, en maact and're schoonheden[2]
Als ons zyn wijsheyt gaf? Sy toonen met die schijn
Hoe ondanckbaar, hoe slecht van oordeel datse zyn.
De Moeders zyn wel sot die hare kleene kind'ren
So rijghen, dat sy haar het wassen gants vermind'ren,
En dringhen 't teere wicht in een ghebootste lyf
Van blick of loodt benaydt in harde steecksel stijf,
Daar gaan de wichters in benepen en ghespannen,
En werden nimmermeer volwasse kloecke mannen.
Wert hier een Dochter nu wat poeslich vet en blos
Die dunckt haar te zijn nut in't Leger voor een Tros.

Koenr. En u lief, is sy schoon? *Writs.* Ja Koenraat so volcomen!
Dat nuwe schoonheyt heeft haar aansicht aanghenomen,
Sy heeft een eyghen verf die niet is gheblancket:
Haar lichaams stal is fray, niet rangh, noch niet te vet.

Koenr. Hoe out? *Writs.* Na datse scheen aan't wesen of bedaaren[3]

Vs. 978—1012. [1] In grasduynen gaen, zich te goed doen. — [2] Vernoecht, vul aan: met de schoonheden, die enz. — [3] Bedaaren, houding (fout voor gebaaren?).

So is sy out ontrent haar ses of achthien Jaaren.
Koenr. Int bloemeken van haar tijt! *Writs.* Siet Koenraet dat je maakt
Dat ghyse lockt met list, en met gheweldt haar schaakt;
Bedenckter u eens op, hoe ghyse sult bepraaten
En stommelt u bedroch nu wacker wt de gaaten:
Bedriechtse met een vondt en levertse an my,
Ick wil dat ghyse brenght het sy oock hoe het sy.
Koenr. O! wat besluyt is dit? sonder sich te bevraagen;
Secht my wiens dochter ist, of wien zijn toch haar maaghen?
Writs. Dat weet ick niet. *Koenr.* Dats vreemt! hoe ist dan datse hiet?
Van waar isse? waar woontse? *Writs.* dat weet ick niet.
Koenr. Waar hebdyse ghesien? of waar quam sy u teghen?
Geeft mijn doch wat bescheyts? *Writs.* Op straat hier onderwegen.
Koenr. Waar bleefse toen int lest? waar gingse? *Writs.* Dat weet God.
En ick en wetet niet, dat maakt mijn dol en sot.
Koenr. Hoe so? *Writs.* Maar vraagje dat? soo ick na haar was gaande
So ontmoet my Jan Kray, mijn noom die hiel my staande,[1]
Ick sweerje dat ick hem niet met mijn ooghen sach
In een heel hallef jaar, als juyst op desen dach
Doen ick hem alderbest wel moghen hadt ontbeeren.
Koenr. Wel gingje niet weerom? *Writs.* Ick dorst niet ommekeeren.
Hy was mijn op het lijf, eer ick het sach of wist,
Ick hadde anders in een steegjen eens ghepist:
Den schudde-bol, die sprack al stamerend' met lispen
Wel hoe bocht-jachtje dus? Dit moet ick u berispen.[2]
Hoo dus wilt-weyich? ha! wat sinje voor een knecht?[3]
Secht u vaer dat ick ben gheroepen voor het recht,
En stae op Schepens rol, en dat hy teghen morghen
My eenen Advokaat en voorspraack moet besorghen:
Dit was telckens weer an en duurde sonder endt.
Hy gingh, ick sach, ick liep vast hier en daer ontrendt,
Maar vont haar nieuwers niet. *Koenr.* moglijck oft die persoon is
Die duer Kackerlackje Moyaeltjen angheboon is.
Writs. O bloedt waar machse zijn? *Koenr.* En wasser niemant by
Die haar bewaarden of gheleyden an haar sy?

Vs. 1013—1047. [1] Noom, oom. — [2] Bocht-jachten, woelen en jachten. — [3] Wilt-weyich, jachtig.

Writs. Ja Kackerlack die guydt, die volchde haare schreede.
Koenr. 'k Heb nu verslachs genoech. die selfste meen ick meede.
Writs. Spotje metme! hoe ist? *Koenr.* Ick meen dien oock voorwaer.
Writs. Kundyse Koenraet? segt, en waar soo zaachdy haar?
Koenr. 'k Hebse gesien, ick kent; en weet waar sy ontrent is.[1]
Writs. Ach! Koenraet wat ick hoor! ist waar dats u bekent is?
Koenr. Ick kense, en ick weet waar dat sy haar onthouwt:[2]
Want s'is gebracht vereert, en in Moy-aals ghewouwt.[3]
Writs. Wien is soo rijck van macht, die sulcken personagie
Kan sluyten wt zijn hart en schencken voor schenckagie?
Koenr. Den Hopman Roemer is 't, en die heeftse soo koel
Gheschoncken en ghestuurt u broeder Ritsaarts boel.
Writs. Ach broeder lief! ick merck alleen uyt dese deelen
Van dit verhaal, dat ghy een droeve rol sult spelen.
Koenr. Maar weetje wat u broer zijne vereeringh is?[4]
Writs. Wel wat, secht dat, ick bids? *Koenr.* Een verrompelde Mooris.
Writs. Wat is mijn broer so sot, dat hy sou durven dencken
Een soo mismaackten mensch by sulcken beeldt te schencken?
By sulcken creatuur! soo kan ick wel bevroen,
Dat hy te laach leyt, en daar niet op sal doen.[5]
Seker die yemants hart met gifte soeckt te stelen,
Die moet niet gierich zijn, maar moet de gilde spelen.[6]
Wel Koentjen, ick wist noyt dat ons Moy-aal soo naar
Woonachtich, noch dat sy ons nae ghebuure waar:
Want ick en hebber noyt in't minsten af vernomen,
Hoe nae is sy hier oock eerst metter woon ghekomen?[7]
Koenr. Sy heefter wel gewoont ontrent een maant oft thien.
Writs. Wel dat is seker vreemt, ick hebber noyt ghesien:
Maar is sy doch soo schoon ghelijck sy wert ghepresen?
Koenr. Jase waarlijck! *Writs.* Maar niet ten aensien van desen.

Vs. 1048—1077. [1] Kent, beken het. — [2] Onthouwt, ophoudt. — [3] Ghewouwt, macht, handen. — [4] Vereeringh, geschenk. — [5] Te laach leggen, in de lij liggen, het afleggen. — [6] Gilde, verkwister. — [7] Hoe na, hoe is het?; eerst, pas.

Koenr. Dats wat anders. *Writs.* Dats waar mijn aldertroutste vrient,
Ick bid u doet u best dat ghyse my verliendt.

Koenr. Dat wil ick gaaren doen wt minnelijcker harten,
Ghelieft u oock yets meer? *Writs.* Waar heen? *Koenr.* 'tHuys om de
Te brengen aan Moy-aal, ghelijck u broer beval. [swarte

Writs. Gheluckige Mooris, die salich wesen sal.

Koenr. Waarom doch? *Writs.* Maar daarom: om dat sy alle daghen
By haar sal zijn in huys, en nae haar wel behaghen
Verklaaren haar ghesicht in d'ooghen van de Son
Die met haar flonckeringh mijn Sieltje soo verwon:
En sal sy niet altijt haar moghen sien en spreken
In kamer en vertreck? en 's nachts onder de deken
Sacht slapen an haar zy? *Koenr.* Wat souwt zijn of ghy waart
Soo salich en so rijck, ghelijck ghy hier verklaart?

Writs. Wat middel of wat raat soudy hier toe toch vinne?

Koenr. Maar dat ghy eens anschoot het kleedt vande swartinne!

Writs. Hoe, haar kleedt? wel hoe voort? *Koenr.* Dan souden wy met
Met lijmswart, of met tuych van eenich ander goet [roet,
Besmeeren 't aengesicht, en uwe hande beyde.

Writs. En dan? *Koenr.* En dan sal ick u in haar plaats ginder leyde.

Writs. Wel; dat gaat noch seer wel. *Koenr.* En zijnde daar geleyt
Sal ick een reden van u broers gheneghentheyt[1]
Vertoonen aan Moy-aal, met stuypen en met nijghen.[2]
Maar wat ghy hoort en siet gy moet altoos stil-swijghen.

Writs. En soricht niet ick salt beschicken inder daat.

Koenr. O wat gheleghentheyt sich voor u mercken laat;
Ghy sult dan vryelijck daar moghen met haar spelen,
En stormen, en kussen, en stoeyen, stroocken, streelen,
En slapen neffens haar, van niemant niet bekent,
Want wie souw dan vermoen yet anders of ghy bent
De Mooris van u broer? *Writs.* My is in al mijn leven
Van geenich mensch die leeft soo goeden raat ghegheven!
Komt gae wy al ons best, en vaerdich my anschiet
Haar kleedt. *Koenr.* Ick secht in spel, binje mal? ick mient niet.

Vs. 1078—1111. [1] R e d e n v e r t o o n e n, vertoog houden. — [2] S t u y p e n, buigen.

Writs. Wat duyvel mueghdy dan de geck met mijn so scheren?
Koenr. Weetje wel 't is verboon by klock-slach vande Heeren
Dat niemant wie hy sy mach loopen meer voor mom
By nacht nochte by daagh? *Writs.* Wat daar geef ick niet om.
Komt gae wy slechts maar duer. *Koenr.* Ghy sultet u beklaghen!
Writs. Dat ben ick wel ghetroost. *Koenr.* Oft qualijck quam te slaghen,
Hoe bangh soumen dan sien? *Writs.* Laat mijn daar met begaen.
Koenr. Het spijtmen in mijn hart dat ickt u heb gheraen:
Want soo 't blat ommeslaat, datmen u quam te kennen
Of eenich bordeel-brock zijn handen quam te schennen
Aan u persoon, of goedt, u Vader souw mijn straf
Doen gees'len, om dat ick die snoode raat u gaf:
Oock wroecht my het gemoedt aan dese schelmerije.
Writs. Wel, is dat schelmerij, datmen die valsche prije
De hoeren eens bedriecht? hoe slechtjes sydy noch,
En siedy niet hoe sy steets omgaan met bedroch?
Wat lief en soet gelaat dat sy aan yeder toonen?
En hoe sy noch in 't lest haar lieve liefjes loonen?
Dat weet en sietmen wel aan Jan rap en zijn maat,
En aande ghene die treck-beenen by de straat.
En an sommighe mans die haer vrouwtjes bedurven,
In voeghen dat sy zijn ellendich noch gesturven!
Wat zijn de hoeren meer als fenijn voor de jeucht
En putten des bederfs, en pesten van de deucht?
Ick acht de man wel groot die haarlie van ghelijcken
Met vuylheyt en bedroch kan schandelijck uytstrijcken.[1]
En oft ten quaatsten quam, dattet heel qualijck voer;
Wat souwmen seggen? niet, men weet wel 'tis een hoer;
Sy moet de Jongman eerst eens hebben uytghestreken
Dat hy rechtvaardelijck hem dus heeft moeten wreken.
Koenr. Indien ghy so besluyt 'k sal u behulpich zijn;
Maar lecht doch naderhant de schult dan niet op mijn.
Writs. Neen ick verseeckert u, ick wilt, volcht myn ghebieden.
Koenr. Wel alst u soo ghevalt u wille sal gheschieden.

Eynde van het tweede bedrijf.

Vs. 1112—1145. [1] Uytstrijcken, te pakken nemen.

HET DERDE DEEL.

HET EERSTE UYTKOMEN.

Roemer, Kackerlack, Koenraat, en de stomme Moor Writsert.

Roemer.

Maar seecker isset waar, bedanckte sy mijn seer?
Kackerl. Gheweldich! *Roemer.* Wat sechdy wasse wel in
[haar schick? *Kackerl.* Ja Heer!
Dan doch so seer niet om die seer schoone schenckagie,
Als om datse haar wert geschoncken van so grooten per-
[sonagie!
En dat is 't eerst daar sy haar hooghe moedt op draacht.
Koenr. 'k Sal letten op mijn tijdt misschien of het soo slaacht,
Dat ick mach an Moyaal dees mijn Mooriske schencken:
Dan siet den Hopman daar, hy sou licht arch dencken.

Roemer. Ja die gracy heb ick, dat al wat ick begin
Dat heeft een aart, soo dat ick over al wellekom bin!

Kackerl. Als gy wat brenght denck ick, dats mijn genoech bekent.

Roemer. Daarom sey den Hartich: Hopman ghy bent excellent!
En hy bedanckt mijn staach om dat ick soo kan leven,
Sonder dat, hy hadme de Kornet niet ghegheven.

Kackerl. O dat gheloof ick wel, ghy verwerft door u gheest
En door u groot verstant dat elck u eert en vreest,
't Is wonder hoe dat gy met wijsheyt en met reden,
En woorden schoon gepronckt u saken kunt bekleden,
Het volck is verbaast wanneer ghy kickt of bremt,
En wat ghy eens versoeckt wert stracx u toeghestemt;
Ghy krijcht meer door u tongh en geesticheyt bescheyden,[1]
Als and're met haar dienst en bloedich arrebeyden.

Roemer. 't Is de fijne waarheyt. *Kack.* Sijn hoocheyt bruyckt u raat,
Om dat ghy't recht van 't landt so wonderlijck verstaat.

Roemer. Wel bescheyelijck. *Kackerl.* Hy most het ooch seer op u
[houwen.

Roemer. Ick wasset dien hy 't woort en 't Legher dorst vertrouwen.

Vs. 1146—1171. [1] Bescheyden, oordeelkundig, knap.

Kackerl. Dat kan ick wel dencken. *Roemer.* Wat dunkje? *Kackerl.*
[Een groote saak.
Roemer. En als hy somtijts wouw eens nemen zijn vermaack
In jacht, of in bancket, of dat hy wouw wtspannen,
Soo koos hy mijn alleen wt soo veel hondert mannen.
Kackerl. 't Is wonder! wat een geck? *Roemer.* En als 't volck hem
Door al haar tuyldery, recht alliens weetje niet?[1] [verdriet
Kackerl. Ick weet, ick weet: of hem de walch hadt ghesteken
Van al haar honniesnap, dan gingh hy met u spreken[2]
Van saaken van belangh. *Roemer.* Ja seecker dat gaat vast,
En daarom noot hy mijn oock mennichmael te gast.
Kackerl. Een eellenbaas van een prins, vintmen sulcke Heeren?
Roemer. Sijn hoocheyt die sel by gheen slechte luy verkeeren.
Kackerl. Ghelijck soeckt zijn ghelijck, besonder wijse lien
Die sullen aldermeest na haars ghelijcken sien.
En gaat hy met u om (hoort: onder reverency)
Soo verkeert hy by de anderde Sapiency.
Roemer. De geest spreeckt uyt u mont! *Kackerl.* Wat sotter vent is dit?
Roemer. So komtet dat ick staech het hoochst' an tafel sit.
Kackerl. De garde. het komt u toe! *Roemer.* So wy lest int gespreck
Ick sprack, sy sweghen ofse een lap in haar beck hadden. tradden[3]
Den Hartich sachmen an, ghelijck zijn Magisteyt,
En hy ontsetten hem van mijn welsprekentheyt.
Kackerl. Een mirakel van een Man! ist so? *Roemer.* 'tIs waar ick sech het
Kackerl. 't Is met al 't Hof gedaan, so hy de smaack eens wech het
Van u groote wijsheyt: u woorden hebben kauw.[4]
Schijt Cicero! Siet, siet nu treet hy als een pauw,
Ja lieve Neskebol; hoe swiert en swayt den geckert![5]
Roemer. Wat seyt den Rekel, he! *Kackerl.* Den Hartoch is verleckert
Op u gheselschap: Want seker als hy u mist,
So mist hy al zijn vrolijckheyt en vreucht. *Roemer.* So ist,
Ick tast niet an myn hoedt wien my oock mach gemoeten,
Ten sy de grooten my met blooten hoofde groeten.
Kackerl. Ghy bintet waardich, ick mien een voet in jou gat,

Vs. 1172—1204. [1] Tuyldery, ijdele praat. — [2] Honniesnap, vleierij. — [3] De garde (terzijde), de roe (komt u toe) — [4] Kauw, pit. — [5] Neskebol, zot.

Wijstme sulcken dwaas eens inde heele stadt!
Roemer. Wat vraagh ick na de luy, of syter wat antrecken,
Ick doet wanneert mijn lust. *Kackerl.* Men vindt veel sulcke gecken!
Den Hertoch is verciert als ghy hem doet de eer,[1]
Dat ghy eens met hem gaat de straat op ende neer.
Roemer. Hy steekt zijn borst op als een Gans. *Kackerl.* Ja gy bent heer-[lijk,
Roemer. Door mijn deucht maack ick hem en al de zijnen eerlijck,[2]
En daarom set hy mijn staach aan zijn hoogher sy.
Kackerl. De gallich om u hals. *Roemer.* Al de werelt gingh my
Achter mijn rugh hierom beschimpen en besmalen,
En al mijn leempten schots en bitter op te halen.
Ick lietet onghemerckt doorslippen voor een tijdt,
Sy pruylden, en pratten, en borsten schier van spijt.
Maar ick sets' in mijn deer met al wat sy verschaffen,[3]
Sy sullen an mijn stock niet eensjes komen blaffen,
Want ick souse straffen, al waren sy so koen,
Dan niemant wil van haar de kat de bel andoen,
't Hart sinckter inde schoen, so vreesen sy mijn tooren,
Wat seggen sy, Roemer het bloedt in zijn ooren
Quam hy het te hooren, het lieper heel slecht of
Ick hielder wis de neus en 't goedtje soo recht of[4]
Sneedt ick een meyts vlecht of, met de hiel vanner bien,
Ick lietet te kermis hier inde kramen sien.
En spracker yeuwers ien, dat an mijn eer mocht raaken,
Een dubbelden Aernt souw'k van zijn lichaam maaken[5]
En spouwen hem het hooft tot daar toe, en 't resje van melkaar
En voeghen d'armen en de sijen eens te gaar,
Of setten kop op kop, een been boven en onder,
En stuuren hem soo duer de werelt voor een wonder.
Rodrigo de Malta die maackteme lest soo quaat,
Mits hy soo permantich en pruets gaat by de straat,
Om dat hy nu as kacx konstapel int leegher is![6]
Weet hy wel (sey'ck) datsen vaar een stillevegher is?

Vs. 1205—1237. [1] Verciert, gecoiffeerd. — [2] Deucht, voortreffelijkheid; eerlijck, in aanzien. — [3] In zijn deer zetten, te doen hebben met, beklagen. — [4] Hielder, hieuw hun; of, als (bij den volgenden regel). — [5] Dubbelden Aernt: met gekloofden kop. — [6] As kacx, quasi, zoogenaamd; konstapel, bevelhebber van de ruiterij.

Kackerl. Gants lijden! dats een streec! *Roemer.* Korts geschach mijn
Vanden Hertochs koetsier! ick reedt hem weer op schots, [een trots
Wel seyd' ick wat is hier? hoe komt dat ghy dus wildt krijt,
Of ist, om dat ghy Overman van't slepers gildt zijt?

Kackerl. Dats waerachtich aardich! wat een geest heeft de man!
De Droes souwt niet sinnen, dat hy versieren kan,
'k Wedt hy stondt en sach of hy het hoorde donderen.

Roemer. Hy sweech as een pissebet! *Kackerl.* Dats niet te verwonderen:
Sou hy niet? *Koen.* Dats een lichtmis, dats een guyt, en d'ander
Is een Zee-roover! *Kackerl.* Hoe quelle schaamle luy menkander?

Roemer. Heb ick u wel vertelt, hoe'k de brabler quam anboort?[1]

Kackerl. Noyt niet, secht op: ick hebt wel duysent maal ghehoort.

Roemer. Dees brabbelaar die quam in een kuf over tafel
Daar een Snol bymen sat, stracx gingh hem daar de wafel
Wt de kerf, lief say, da'k mayn stooter t'ouwent brocht?[2]
Hangt vande banck seyd' ick jongen 't vleys is verkocht,
Wat doeje int pardiel? je souwtje nae de Kerck spoen,[3]
Gaat leest jou getijen! en laat jou vaar dit werck doen.

Kackerl. Ha ha hay! *Roemer.* Wel wat ist? *Kackerl.* Kluchtich! ghy
Wtghenomen aardich, daar is gheen verbeteren an, [weter van,
Ist een spreeck-woort, of hebdijt uyt een boeck ghesocht?

Roemer. Hebdijt meer gehoort? *Kackerl.* Dick. *Roemer.* Ick hebbet
[oppebrocht.[4]

Kackerl. 't Most den dartelen lecker wel schrickelijcken spijten.

Koenr. Dat jou de Nicker haal! *Kackerl.* Trouwen ghy kunt verwijten!
Hoe hield' hy hem doch al? Maar kreech hy soo koel slip?

Roemer. Wat souw hy doen, goet man! hy keeck als een Poel-snip,
Hy wist niet waar hy best zijn weesen soude laten,[5]
Sy lachten haar schier doot die inde kamer saten,
Somma, ick had daar mee de schrick in al de rest.

Kackerl. Het was gheen onghelijck. *Roemer.* Maar wat houje voor
Sal ick Moy-aal 't vermoen nu wt den hoofde drijven [best?[6]

Vs. 1238—1268. [1] B r a b l e r, t.w. Brabander. — [2] S a y, zei hij. — [3] P a r d i e l, bordeel. — [4] O p p e b r o c h t, in de mode gebracht. — [5] W e e s e n, figuur. — [6] G h e e n o n g h e l i j c k, met recht.

Van dat ick 't meysje min? *Kackerl.* Neen: wilt haar eerder stijven
In dat achterdencken. *Roemer.* Waarom? *Kackerl.* En weet gy niet
Als sy van Ritsart rept, hoe bril dat ghy dan siet?[1]

Roemer. 'k Weetet. *Kackerl.* Let op mijn raat, als sy Ritsert gaat
So moet ghy van Katrijn haar soete vrientschap roemen: [noemen,
Seyt sy: laat ons Ritsaart noo'n te gast, so beveelt
Datmen het meysjen haalt, op dat sy u eens speelt.
Soo sy zijn wijsheyt prijst, en hoe hy haar gaat vieren,
So looft haar schoonheyt, en bevallige manieren.
Roemt sy van Ritsaarts Duecht, so boogh ghy weer van haar.
Somma speelt leer om leer, en gheeft haar waar om waar.

Roemer. Waar sy verlieft op myn, so souwt wat moghen baten.

Kackerl. Als sy u gift ontfanght, en die niet wil verlaten
Om datse dat bemindt uyt jonst die ghy haer droech:
Wat klaghen hebt ghy dan, is dat niet lief ghenoech?
En onghetwijfelt 'tsal haar dapper oock verdrieten,
Dat dan een ander sal de lieve lust ghenieten,
En het ghenot, dat sy dus langh van u ghenoot,
Indien ghy u verstuert. *Roemer.* 't Is wel geseyt, maar 'tschoot
My juyst niet inde zin. *Kackerl.* Dats wat nuws, bymen sonden
Ghy dochter niet om, aars ghy haddet licht ghevonden.

Moyaal, Roemer, Kackerlack, Koenraet.
En heb ick niet terstondt gehoort myn Hopmans stem?[2]
Mijn dochtet, ja wel siet, hoe schoon, hier vind ick hem,
Myn Roemert weest gegroet. *Roemer.* Myn boeltje, kanjewieltje![3]
Heb jy myn nu niet lief? het dienst-meysje, gevieltje?

Koenr. O wat behendicheyt! o wat een heusche groet
En wat eerbiedicheyt hy an zyn liefste doet!
O wat bevallicheyt van intre! wat aardicheyt!

Moyael. So seer niet om haar selfs als om u hooghwaardicheyt!

Kackerl. Ay gaewe eten stracx, ick heb soo langh ghevast?[4]

Koenr. Ja wel het is een volck dat op malkander past.[5]

Roemer. Als ghy wilt, ick ben ree. *Koenr.* Nu ick wil haar gaan teghen

---

Vs. 1269—1300. [1] Bril sien, op zijn neus kijken. — [2] Terstondt, zoo even. — [3] Kanjewiel, soort van peer. — [4] Stracx, terstond. — [5] Passen op, passen bij.

Als of ick quam van Huys: waar is de reys gheleghen?

Moyael. Wel Koenraat sydy daar? *Koen.* Ay lieve hoort een woort?

Moyael. Dat deed' ick garen; maar ick moet voor dees tijt voort.

Koenr. Waar? *Moyael.* Waar! en siedy niet den Hopman en den [desen?

Koenr. Gewisselijck ick siet, met spijt en met leetwesen,
Ghy moocht soot u ghevalt ontfanghen nu de Moor.

Roemer. Wel waar na wachtmen nu? waarom gaan wy niet door?

Koenr. So de beleeftheyt oyt had plaats in u, myn Heeren,
So laat my an Moyaal myn schenckingh nu vereeren
Met woorden van bescheyt. *Roemer.* Ho! dat moet al wat zyn:[1]
Ick gis datse doch is veel schoonder als de myn!

Koenr. Ick weet niet wat het is, het dinghen salt bewijsen;
Ick houw van pocchen niet, het moet zijn selven prijsen.
Moortje komt voor den dach! *Roemer.* dees kost een spaensche kluyt.

Kackerl. Secht een vaan Delfs-enghels! *Koenr.* Hoe nu, wat seyt de [guyt?[2]
Komt herwaarts Moortje! dees sy u vereert myn vrouwe.
Haar gaaf en glat aanschijn dat muechdy wel beschouwe:
Besiet een weynich doch haar lieffelijck ghelaat,
Haar fiere, frische jeucht is in haer beste staat.[3]

Roemer. Waarachtich sy is eel! *Koenr.* Wat segh gy Kackerlackje?
Wat schorter an? Het sy een rimpel of een vlackje?
En ghy Hopman Roemert! wat dunckter u toch van
Siet ghy't nu, dit of dat, secht mangelter wat an?
Sy swijghen alle beyd', dat is ghenoech ghepresen.
Sy schrijft goet vaerdich schrift, sy kan oock lustich lesen,
Sy handelt braaf de Luyt, sy singt heel soet Musyck.
Sy doet oock wat sy doet, sy doet het meesterlijck;
Voor een seer geestich mensch so wort sy u ghegheven
Die opghetrocken is om voor een Prins te leven
So kuys en 'tzaart is sy gemaniert, ick sech, dat
Haar zedicheyt beschaamt de Dochters van de Stadt.

Roemer. Sy is seecker wel moy: en ginght niet na de Vasten,
Ghelijck het doet, ick vrees, ick soumer an vertasten.

Vs. 1301—1333. [1] Woorden van bescheyt, passende woorden. — [2] Vaan, kroes; Delfs-enghels, biersoort. — [3] Fier, bloeiend, welig.

Koenr. Der geender dies u schenckt en wel vrywillich gheeft,
Die wil niet dat ghy juyst alleenich by hem leeft:
Noch alst hem komt te pas dat ghy dan and're buyten
Om zynent wil alleen souwt voor de deure sluyten;
So honts en is hy niet: hy stelt u los en vry,
Hy roemt sick nimmer van zijn stoute vechtery!
Hy soeckt gheen yd'le eer, ghelijcken veel groot-spreeckers,
Dat niet dan Guyllen zijn, en Blaffers, en Wint-breeckers,[1]
Die brommen met haar schandt, en toogen borst en hooft,[2]
Waer sy gheteeckent zijn, ghehouwen en gheklooft.
Noch hy belet u niet dat ghy met eenighe Vryers
U lusten souwt voldoen, als sommighe benijers,
Maar alst u wel behaaght dat hy u eens gherieft,
Ontbiedt hem, waar ghy wilt, en wanneert u ghelieft.

Roemer. Dit is een lust te sien! en 'tblijckt dat dit een knecht is
Van een beroyden baas, myn dunkt dat dit wel slecht is.[3]

Kackerl. Dats waar! dat weet ick wis, en hy't om 'tgelt niet liet[4]
Hy leedt hem andersins met sulcken pracher niet.[5]

Koenr. Swijcht wayfler, swijgh ghy: O ghy schuym van alle boeven,[6]
Want na dat ghy 'tproffijt van 'tvleyen quam te proeven,
So hebdy al u gheest en al u kunst gheset
Om te panlicken steets dees dolle droncken slet:
Want ick acht datmen u, met een taart, of een struyfje,
Sou kryghen waarmen wouw: 'tOuwerkerck om een schuyfje:[7]
Want met een tooghje Wijns, of met een beker Bier
So soumen jagen u door Water en door Vier.

Roemer. En wanneer gae wy voort? *Moyael.* 'kSal dese binnen leyden,
En bestellen met een eenige nootlyckheyden,[8]
Dan koom ick u strax by. *Roemer.* Kackerlack ick gae vuer,
Verwacht ghy Moyaal hier, en vollicht my met huer.

Koenr. Neen; dats behoorlyck en 'tsouw niet mogen sloeren.[9]
Dat een Hopman by daagh sou sling'ren gaan met hoeren.

Roemer. Wat sal ick meer seggen? het spreeckwoort is oprecht:

Vs. 1334—1366. [1] Guyl, lafaard. — [2] Brommen, pralen; toogen, toonen. — [3] Slecht, simpel. — [4] En, indien. — [5] Zich lijden, genoegen nemen; pracher, schooier. — [6] Wayfler, draaier. — [7] Schuyfje, pijpje tabak. — [8] Bestellen, bezorgen. — [9] Sloeren, geduld worden (verg. sleur).

Sulck Man, sulck vis, sulck Meester, sulck knecht.

Kackerl. Ha'hay. *Roemer.* Hoe lachje dus? *Kackerl.* Om dat gy schempt
Nu weer met Koenraat, en vlusjes met den Brabander;[1] [so schrander,
Maar siet, daar komt Moy-aal. *Roemer.* gae gy u gangh al voort,
Bereyt de maeltijt stracx met al zijn toebehoort.

Kackerl. Ik gae! *Moyael.* Angniet hoort hier! *Angniet.* Wat ghelieft u
Moyael. Doet alle dingh soo wel als ick u toevertrouwe. [mijn vrouwe?
Soo Vrederijck hier komt, so geeft hem goet bescheydt,
En bidt hem vriendelijck dat hy een weynich beydt,
Doch heeft hy yets te doen, of zijn orber te besorghen,[2]
Verdachvaart hem op nieuw dan weder teghen morgen:
En wil hy daar niet an, en weyghert hy dit gants
Soo doet hem brenghen voort ten huyse des Hopmans.

Angniet. Ick salt doen. *Moyael.* Maar houwt! 'k beveel u sonderlinghen[3]
Dat ghy de jonghe Maacht bewaart voor alle dinghen;
Op dat haar suyverheyt van niemant wert besmet,
Siet toe dat ghy een voet niet buyten 'thuys en set.

Roemer. Nu gaan wy, het is tijdt. hoe langh suldy noch marren?

Moyael. Gaat binnen ghy lie, of vervolcht ons van varre.

Het derde deel, Het derde uytkomen.

Frederyck de Broeder van 't Haechsche Meysje.
Waarlijck hoe ick mijn meer bepeyns en wel versin
Dit gaan en komen heeft al veel bedenckens in.
Nochtans soo isser yet dat my 't hart kan beroeren,
En doet mijn sinnen al een heftich oorloch voeren,
De leydtslie vande strijdt, die zijn voornaemlijck dees,
Ter eender sy de hoop, ter anderer de vrees:
Want van Moyaal en kan my anders niet gheschieden
Als schaad' en schand, en opspraack by de vrome lieden,
Die als sy 't sullen sien, stracx vraghen en vermoen
Wat dat Frederijck heeft met dese hoer te doen?
Nochtans sach ickse noyt als dese reys verlede,
Als sy my met haar meyt tot harent halen dede,

Vs. 1367—1397. [1] Vlusjes, onlangs. — [2] Orber, belang. — [3] Houwt, wacht.

En nae dat ick daar quam, sy vant wel haast een saack
Om my te houden daar een wijltijdts met der spraack.
Met schijn-heylich ghelaat soo heeft sy haar ghelaten
Ghelijck of sy met my yet sonders had te praten,
Van saaken van ghewicht: maar stracx docht ick, dat sy
Bemantelde met schijn van deucht haar boeverij,
Recht als my was geseyt, dat sulcke loose vrouwen
Die trecken bruycken om de Jonghmans an te houwen.
Sy schickt haar an't buffet, verciert op zijn ghesienst,[1]
En treckt my neffens haar, en biedt my alle dienst,
En socht soo middel en loose gheleghentheden
Om my te vraghen uyt met d'een en d'ander reden:
Int kort so vraaght sy myn met een te dubb'len gheest:[2]
U Ouders Frederijck, zyn sy langh doot gheweest?
Ick noemden haer den tijdt, helaas! van haar verscheyden.
Voort vraecht sy na myn goedt, en meer omstandicheyden:
Hoe, waar myn Vaders Huys ghestaan had in den Haagh;
Ja duysent dingen meer, int lest doet sy een vraagh
Of ick gheen Suster, noch jongh zynd, had verlooren
Inden Troubel? en oft aan haar niet was ghebooren
Waar an datmense mocht bekennen? en midtsdien
Of ickse kennen souw, als ickse quam te sien?
Waarom soo vraacht sy dit? hier staat my op te letten,
Misschien of dit de pry met valscheyt uyt gaet setten,[3]
Om my te maken diets, dat sy myn Suster is,
Die yewers is vervoert van eenige lichtmis;
Doch so myn Suster leeft, door Godts krachtich bewaren,
So is sy oudt ontrendt haar ses of achtien Jaren.
Moyaal is wel so ouwt, of minder niet als ick,
Oock ken ick haar voorstel wel dooden schriftelick.[4]
Sy heeft my we'er ontbo'on, dies ben ick onverduldich;
Ick sweert de dardemaal blijf ick de reys haar schuldich.
Houw sick houw! *Angniet.* Wien is daar? *Fred.* De gheen die ghy [ontbiet.
Angniet. Myn Jofvrouw is niet t'huys! *Fred.* Ja wel, docht ick het niet?
Of hebdy t'saam bedocht om my eens te bedrieghen?

Vs. 1398—1432. [1] Ghesienst, prachtigst. — [2] Dubbel, valsch. — [3] Pry, kreng; uytsetten, t.w. als een net. — [4] Voorstel, voorstelling.

Angniet. Ay lieve komt in huys, en hoort eens sonder lieghen;
Moyaal die bidt u, dat het u ghelief, myn Heer,
Te komen morgen eens, om harent wil hier we'er.

Fred. 'k Heb anders wat te doen. *Angniet.* Ay wilt toch so langh [blijven
Tot dat sy weder comt. *Fred.* Ick moet myn handel drijven,
Dus haaltse of ick ga. *Angniet.* Blijft doch ick bidder om.

Fred. Ick wil een Schellem zyn, soo'ck wacht of wederkom.

Angniet. Meendij't waarachtich Heer, ick sal u stracx doen leyden
Ter plaatse daar sy is. *Fred.* Laat my niet langer beyden.

Angniet. Klaartje Klonters, laat staan de schoot'len die gy wast,
Brenght dese fijn-man, daar ons Joffvrouw is te gast.

Het vierde uytcomen, Het darde bedrijf.

Reynier een Jonghelingh.
Nu gist're middach soo wy gingen op den Dam,
Daar d'een en d'ander lanst vast by de borsten quam:
So maackte wy een ringh ghelijck de Poortegysen,
Den een die begon dit, en d'ander dat te prijsen:
Wat, seyde Licht-hart, 't is hier lang enoech estaan,
Goemannen wat raat, waar selle wy toch gaan?
Komt gae wy op de Hal en sien de geesten speelen.
Maar packe-bier die sey ick mach geen schempen veelen,
'k Ben liever inde kroech by een excellente Trijn;
Ick mach so langh oock by gheen Redenrijckers zyn:
Want dit volckje wil steets met alle Menschen gecken,
En sy kunnen als d'Aap haar afterst niet bedecken;
Sy segghen op haar les, so stemmich en so stijf,
Al waar gevoert, gevult, met klaphout al haar lijf![1]
Warent de Enghelsche, of andere uytlandtsche
Die men hoort singhen, en so lustich sien dantse
Dat sy suysebollen, en draeyen als een tol:
Sy spreeckent uyt haar geest, dees leerent uyt een rol.
't Isser weer na (seyd ick). alst is, sey Eel-hart schrander,[2]
Dat verschil is te groot, besietmen 't een by 't ander!
D'uytheemsche die zyn wuft, dees raden tot het goedt,

Vs. 1433—1464. [1] Klaphout, duigen. — [2] Alst is, zoo is het.

En straffen alle quaat bedecktelijck en soet:
't Was moy, sey schalcke Jan, dat sy lieten haar ghekibbel:
Maar 'tis telckens weer-an met een hibbel en dribbel.[1]
Noch leeren sy de luy te laten nijdt en twist,
En 'tis een volck dat selfs staagh buyten de pot pist.
Wat schaat dat? seyden ick, of sy somwijls wat twisten,
Dat doen wel fijnder lien, al zynt gheen Kameristen.
Doe sprack daar op Klaas Kluft, ick ben dees praat al wars,
Mesjeurs wat nieuws, daar zyn nu Oesters kars en vars,
En nuwe Rijnsche wijn gints op de Hantbooghs Doelen,
Komt gawe, seyd hy, en laat ons dit eens doorspoelen.[2]
Wy ameldent al: maar Piet recht-uyt wouw na de Kerck,[3]
Ick doe oock goet sey'ck, als ick in 's Lants mid'len werck;
Want waar souwen de Waarden, Pachters, en Penningmeesters tgelt [haalen,
Daar de Staten de Steden me versien, en de Soldaten me betaalen?[4]
Wat sinje een nuw-man, sey Melicker, die wouw na de vrijsters,[5]
Wel, seyd ick, benje mal, als dese Amsterdamsche Asse-vijsters:
Die een heele uytstrenghen dach gaen loopen by de meyt,
Ghelijck als men van Dirick-door tot een geggetje seyt,[6]
Die niet troeven en kon, maar dat hy eerst lierde dat[7]
By Lysje met een oor, dan 'tkosten hem wel een half vierde vat
Rabbauwen, met een beniste Koeck, en dardalfpont karstengen.[8]
Wat noch prijs ick myn selfs, ick weetmen tijdt beter door te brengen
Met een pasdijsje, een trocentje, een ticktackje en een verkeertje,[9]
Wat seghje daar of, eellegeest? kuen gyt niet, hoort hier! ick leertje.
Waarachtich ick sech eer ick de meyt wou loopen na haar gat
Ick wouw liever dat sy de fransoysen of sintvelten hadt,[10]
Komt, gaat met ons en drinckt een kanne wijns, of anders wat sel icker
Meer of segghen? als Melckert is een rechte meyde-melcker:
Loopt schijten met de meysjes, ick ry liever te Paart
Een singeltjen eens om, dat is toch de moeyten waart.
Ick wouw liever een roosenobel verrosesoolesen en vertabacken,[11]

Vs. 1465—1491. [1] Met een hibbel en dribbel, om de haverklap. — [2] Dit, deze praat. — [3] Amelen, beamen. — [4] Versien, versterken. — [5] Nuw, eigenaardig, raar. — [6] Geggetje, lolletje. — [7] Troeven, obsceen. — [8] Rabbauwen, appelsoort; beniste, menisten. — [9] Pasdijsje enz., dobbelspelen. — [10] Fransoysen, syphilis; sintvelten, vallende ziekte. — [11] Verrosesoolesen, aan de likeur rosolis verdoen.

Eer ick by dat geschuerde goedt sou praeten alderleye quacken.[1]
Of ick ga so lief in een Kaatsbaan en haal een warm lijf,
Dat komt so nauw niet, al verspeul ick hondert gulden vier vyf,
Wilje me, so gaet me (seydese), wy sellen om 'tgelach maer spuelen,[2]
Wy willen hier niet langher gaen als een Paert in een rosmuelen,
En blijven hier int ooch van het graeuw, of dit ghespuys.
Doen seydese: Writsaart, ghy bent op de Doelen een kijnt ten huys,
Wilt so veel doen en gaender heen, en segghen:
Dat sy voor ons sessen dry Kapoenen, en vijf Snippen anleggen,
Met een deel Vincken, en Lijsters, met een delickate Bouwt,
En seght Heereman en Ariaantje, dat sy ons de beste Kamer houwt:[3]
Siet, Writsert, wy maken u Heer enne Voocht van morgen avent,
Maacktet so bont als gy wilt, 'tis toch alle daagh gien Vastelavent.
Schaft louter vol op, voor een Prins, het moeter nu op staen,
Al souwen wy te nacht de klapmuts en de botter op een rooster braen.[4]
Wel Writsert namt an, dat hy dit teghen nu t'avent sou beschicken;
En nu wy daer komen en isser te bancken noch te bicken:
Wy keken op menkaer, want wat souwen wy toch doen?
Wy wisten niet wat wy souden dencken of vermo'en:
Dan ick denck dat hy van sijn laagenoots heeft vernomen,[5]
Datter weer een nuwt haertje, of swaentjen is gekomen[6]
Yewers in een kufje, daer hy hem by vergeet.[7]
Daar is niet een kamer-katje, niet een stijfstertje dat hy niet en weet:[8]
Want hy het de besteetsters en rofsters, en koppelsters op sijn hant,[9]
So datter niet een nuw snofje komt van oosten of van brabant,
Of hy heefter sijn Kouranct of, hoe wel s'et niet luyt roepen.[10]
'Tis een goet schic van een knecht, tis jammer dat hy so loopt snoepen.[11]
Ten is geen wonder al is hy jongh dat hy alree brilt:
Want van sijn vijftien of sestien Jaer so raackten hy op het wilt
Door sijn Bierdragers, waagdragers, Koorendragers daer hy me uyt ree,
Die lierden hem alle schellemerij als hy slechts de witten uyt dee,[12]
En spueldent Heerschip. Hoe souwen vuel koopluy huer goet niet [mind'ren

---

Vs. 1492—1528. [1] G e s c h u e r d e (gescheurde) g o e d t, vrouwen. — [2] M e, mee. — [3] H o u w t, reserveert. — [4] Allerlei dwaasheden uithalen. — [5] L a a g e n o o t s, gelaggenooten. — [6] H a e r t j e, s w a e n t j e, meisje van plezier. — [7] K u f j e, kroegje. — [8] K a m e r k a t j e, meisje dat op haar kamer ontvangt. — [9] R o f s t e r, koppelaarster. — [10] K o u r a n c t, tijding. — [11] S c h i c, slag. — [12] W i t t e n, blanke guldens.

Diens sonen so diep gaen, en teren aars noch aars als grave kindren,[1]
Die 'tachten vuer een truesnues datmen duysent kroonen opset,[2]
En so komt datter mennich haar goedtjen en huer koeck op het.
Nu, mijn Spitsbroers die hebben de last geleyt op mijn
Om Writsert te vinden, ick vind' oock waer ick hem vijn.
Gordt vondt ick hem nu t'huys, ick sou hem loos uyt haelen.
Wat sie ick ginder? wel wie komt daer van Moyaalen?
Is hy't? neen hy! 'Tis hy! wat souw hy? Hy ist! ick ghelooft:
Hy moet de Vastelavondt wel dapper hebben in sijn hooft,
Of 'tmoet een wedt-spul zijn, dat hy heeft wille winnen,
Of souw hy't doen uyt liefd' tot lust van sijn Vriendinne?
'Tis wel een gecklijck kleedt, de Karel is wel nar,
Had hy'er twee tot hem, so mocht hy singhen met de Star:[3]
Hier kamen wy Haeren mit onse steeren,
Das Kindelyn Jesus willen wy liben ond eeren;
Der jungste Kuningh is wolle bekant,
Dat isser de Koningh aus Greeckenlandt.
Maar is hyt seker al? ick souwtme licht ontgeven:
't Ghelijckt hem an zyn gangh: hy isset al zyn leven!
Ja wel het is te mal, de geck is seecker sot,
Hier schort niet dan een blaas, of so een rommel-pot,
Om voor de luyer duer te rasen en te singhen[4]
De neske-deuntjes met de kinderlijcke dinghen[5]
Als: gheeft my een Panckkoeck uyt de pan, ho man, ho:
De Vastelavondt die komt an: so myn Heer, also:
Ick wil hier eens gaan staan, en luysteren te deghen,
Wat tot dees dwaasheyt mach den jonghelingh beweghen.

Writs. Ach! is hier yemant oock? neen hier is niemant niet,
Die myn vervolcht of hoort, of niemant die men siet:
En sal ick niemant dan myn vreuchden eens ontdecken?
Och! of hier yemandt waar, die ick dit mocht vertrecken![6]
O myn! nu ist de Tydt, dat ick de wreede doot
Sou nemen wel in danck, op dat mijn blytschap groot
Door ramp noch ongheval, schielijcken comt te sterven,

Vs. 1529—1562. [1] Diep gaen, veel uitgeven; aars noch aars, niet anders. — [2] Truesnues, bagatel. — [3] Singhen met de star, als drie-koningen rondgaan. — [4] De luyer duer, der lieder deur. — [5] Nesk, mal. — [6] Vertrecken, vertellen.

WRITSART

Oock mach ick opter Aardt geen grooter vruecht verwerven.
Maar waarom komt hier nu niet na myn wil en wensch
Eenich verneem-kleetje, noch geen nieuws-gierich Mensch,[1]
Die myn het hooft wat breeckt, met lastigh uyt te vraghen?
O Writsert wat is dit? wat sotheyt doet u draghen
Dit malle Momme-pack? hoe koomdy doch so bruyn?
Wel hoe grim-lachje dus? wat hebdy voor Fortuyn,
Dat ghy u dus verhuecht? hoe staatet lijf soo rustich?[2]
Hoe zydy doch so blijdt, so sorgheloos, so lustich?
Waar hebdy doch ghehaalt dit grillighe gewaat?
Waar koomdy doch van daan? of waar ist dat gy gaat?
Hoe staatet hooft so los? sydy wel by u sinnen?
Wat rasery is dit die u dit doet beginnen?

Reynier. Ick sal eens by hem gaan, en spreken hem eens toe
Mogelijck of ick hem daar vruntschap mede doe.
Wel Writsert! wel hoe nu? van waar dees sotte dinghen?
Wat mallicheyt is dit? ghy slacht de hockelinghen;
Ghy hippelt, ghy drabbelt, ghy raast, ghy springht, ghy baart[3]
Al eveleens of ghy niet gaar gebacken waart.
Wie heeft u dus gheswart? laat ghy u dus besmeeren?
Hoe raak gy Eelleman an dit fatsoen van cleeren?[4]
Wel dusken Joodschen doeck om 't hooft, mach dit bestaan?[5]
Meen jy dit nuwetje te brenghen op de baan?[6]
Dit volck is so mal niet, sy houwen watter dracht is
Quamje te Delft, of yewers daar de pracht is
Ghy kreeght een dicke duyt ten minste voor 'tfatsoen,
'Tzyn Apen van menschen die alle dingh na doen.
Hoe bendy dus verblyt? u hooft gaet als een muelen:
Sinje met de kop equelt? loopese wat spuellen?
Hoe siedy my dus an? wat isser? ist geen deech?[7]
Wel hy! hoe swyghdy dus? maer toch, ben gy al sneech?[8]
Of waarom hebdy doch dees dwaasheyt voorgenomen?

Writs. O Doot! Reynier ghy mocht u leven so niet komen,
Dat ick u liever sach als tegenwoordich nu!

Vs. 1563—1596. [1] Verneem-kleetje, iemand die ieder uithoort. — [2] Rustich, zelfbewust, flink. — [3] Baren, zich gedragen. — [4] Eelleman, vriendlief. — [5] Dusken, zulk een. — [6] Op de baan, in zwang. — [7] Geen deech, niet in orde. — [8] Sneech, snik.

Reynier. Ay verteltmen doch wat, Writsert, dat bid ick u!
Writs. Hoorthier, ickkan myn vreucht noch houwen, noch beleggen;[1]
Maar 'tgeen dat ickje segh, dat moet gy niet we'er seggen.
Reynier. O neen! eer icket docht, ick deedt liever. vertel.[2]
Writs. Myn Broeder heeft een boel, Reynier kundyse wel?
Reynier. Ja ick: ghy meent Moyaal, alias de Spaansche Joffer.
Writs. Recht so, de by-sit vande Kakel-bonte Doffer.
Dees wert huy-morgen vroo een overschoone Maaght[3]
Gesonden, maar waarom en heb ick niet gevraacht.
Reynier! Hoe sal ick toch ten eynde toe vol-loven
Die doch in schoonheyt gaat de schoonste var te boven.
Ghy weet, o Reynier! wel, dat ick ('twelck ick beken)
Al vry wat nauw geset en kies op Snollen ben.
Daarom so mooghdy myn volkomelyck vertrouwen,
Dat ick wel oord'len kan wat schoon is inde Vrouwen.
Reynier. Wis. *Writs.* 'tMoet oock al wat zyn dat myn schier sat gemoet
Na sulcken nuwen smaak dus water-tanden doet.
Ja wel, ick segje dat, ten is niet uyt te spreken
Hoe my de soete Min het harte heeft ontsteken.
Reynier. Is het waar? *Writs.* Ja 't is so. dat gyse eensjes saacht
Gy souwt seggen, dat sy de kroon van schoonheyt draacht!
Wat is het doch van noodt veel woorden hier te maken:
Myn Broeder Ritsert heeft om zyn Boels jonst te schaken[4]
Een pick-swarte Moorin op haer versoeck gekocht,
Doch eer dat dese is tot haren huys gebrocht,
Ontmoet my by geval Koenraat, die dese swarte
Ging brengen an Moyaal, ick klaachde hem van harte
Wat dat my was ontmoet, ick sach hem nechtich an,[5]
En met myn deerlyck sien beweeghden ick de man
Tot myn behulpsaamheyt, maar meest ick hem verblinden
Met hoop van loon en lof: Stracx wist hy my te vinden
Een sonderlinghen vondt, hoe dat ick sonder gelt
Sou kryghen mynen lust; ick hebt in't werck gestelt.

Vs. 1597—1629. [1] Houden en beleggen, scheepsterm: een touw stevig vasthouden en aan een paal vastmaken, beleggen, hier: bedwingen. — [2] Ick deed liever, vul aan: ik weet niet wat. — [3] Vroo, lees: vroe(g). — [4] Schaken, veroveren. — [5] Nechtich, dringend.

Reynier. Wel hoe? *Writs.* Luystert toe en let wel op myn reden:
Wy ginghen dese Slaaf ontblooten en ontkleeden
Haar bovenste gewaadt van fijn Cineesche Zy,
Dit schickt hy my an 'tLyf, en maakt een Swart van my,
En brocht my int bourdeel. *Reyn.* wat wilgy my anpraaten,
Waar liet gy de Mooris? *Writs.* die heb ick t'huys gelaaten.

Reynier. Wel waar toe deed' gy dit? *Writs.* Wel dat is oock een vraagh
Die u niet wel en voeght: Om dat ick alle daagh
Haar spreken sou en sien, en doen voorts mijnen wille
Met dese schoone Maacht. *Reyn.* Ay Writsert swijcht doch stille,
En payt een ander met de nuwe bueseling:[1]
Ghy souwt so mal niet zijn om sulcken slechten ding.[2]

Writs. Is dat so kleenen saak en van geen meer belange?
Men schonck my aan Moyaal: na sy mijn heeft ontfangen
Brocht sy mijn vrolijck t'huys, en voorts int kort gheseyt,
Daer heeft sy mijn de Maacht te hoeden opgheleyt.[3]

Reynier. U? *Writs.* Ja mijn. *Reyn.* wat een praat? om dat sy niet sou
Heeft sy het arme schaap de Wollif selfs bevolen. [dolen

Writs. Sy beval my wel scharp dat ick noch Man noch Vrouw,
Hy waar oock wie hy waar by haar inlaten souw:
En dat ick gants alleen, alleen sou by haer blijven
Int veerst vertreck van 'thuys. Dit ging sy mijn voorschrijven.
Ick knickte met mijn hooft ootmoedich van ghelaat,
Dat ick te vreden was te volghen haren raat.[4]

Reynier. Arme schellem. *Writs.* sy sey: ick gae te noen uyt eten.
Ick was stilswijgens blijdt, dat muechdy vry wel weten.
Sy gaat en brengt my met het jonge meysje teer
In een ghecierde Zaal behanghen met gouwdt Leer:
Hier stondt een Ledekant, en daar veel naakte Beelden,
Gints hingh een Schildery van 'tvrolijck hof van weelden.
En siet Moyaal die brengt dit Maachdeken an 'tbedt,
Want 'tscheen of haer voor 'thart yet sonders hadt ghelet;
En voort so ging sy uyt, en liet aldaar ons beyden
Wel verre van de li'en en vande straat ghescheyde,
Sy streefde na haer pol ten noenmael oft bancket:

Vs. 1630—1664. [1] N u w e b u e s e l i n g, mallepraat. — [2] S l e c h t, onbeduidend. — [3] O p g h e l e y t, opgedragen. — [4] R a a t, besluit.

Maar sy hadt nauwelycx haar voet voor duer gheset,
Of 'tMeysjen heeft 'tghesicht dickwils om hoogh gheslaghen
Op een Taef'reel waer in dat Mars en Venus laghen
Gevanghen van Vulcaan. Besijen van de Schouw
Hing de verkrachting van de schoon Romeynsche Vrouw.
Dit sach ick vyerich an: want aansien doet ghedencken,
Het welck mijn opset niet int minste dede slencken.
Wel docht ick in mijn selfs, doen dit de groote Go'on
So ist immers geen sondt. Speelt dit een Konings soon
Die ons in alle Duecht behoorde voor te wandellen,
So sal mijn misbruyck licht geacht zijn by verstandellen,
Dat hem een Koopmans kint in sulcken stuck ontgaet.[1]
Hoe grooter de persoon hoe swaarder de misdaat.
Hoewel men aan een Prins de saaken wel toelaten
Daer hy om bitter straft sijn eyghen ondersaten.
Nochtans der Vorsten brueck dien arregert veel meer[2]
Al het gemeene volck, dat garen volcht zyn Heer
In loose boevery, als oft de Eedellinghen
Oft burgers kleyn van staat het selve ding beginghen,
Dies wert hy vaak ghedoot met alle sijn gheslacht:
Daer een boet-schuldich man alleen wert omgebracht.[3]
Sextus verkracht uyt haat een suyvere Heldinne,[4]
En ick schoffier een maacht uyt krachte vande minne:
Dewyle dat ick raed met al myn sinnen hiel,
De Maacht in slaap, en ick in een bekooringh viel;
Ick rees, ick gingh, ick sagh, sy lach en was beschoten,[5]
Ick keeck eens rondt ent om, en heb de deur gesloten,
Gegrendelt en gehaackt opt aldervaste toe.

Reynier. Wel wat beduyde dat? *Writs.* Ick ging na tbet. *Rein.* en doe?

Writs. En doe, heb ick myn wil onwillich noch ghekreghen.

Reynier. Hoe dorstje dat bestaan? *Writs.* Het quam so schoon gelegen,
Ick mochtet niet verby: want wie de oorsaack siet,[6]
En niet strax toe en tast, sy schiellijck snel ontvliet;[7]
Of die tijdt heeft na wensch, en achteloos laat glyen,[8]

Vs. 1665—1698. [1] Ontgaet, te buiten gaat. — [2] Arregert, ergert. — [3] Boetschuldich, veroordeeld te boeten. — [4] Suyver, rein. — [5] Beschoten, ingeslapen. — [6] Oorsaack, voor gelegenheid. — [7] Strax, dadelijk. — [8] Tijdt, na wensch, het gewenschte oogenblik.

Die en gebuertse noch verkrijghtse tallen tyen.[1]
Reynier. Ghy hebtet wel beschickt, waar sullen de gesellen
Nu tavont bancken? he! *Writs.* Dat sal ick wel bestellen,[2]
Dat alle dinghen zyn te achten noch ghereedt:
Komt, gaewe dat ick mach verwisselen dit kleedt:
Maar waar sal ick toch gaan, ick heb myn raadt verlooren?
Koom ick tot onsen Huys, myn Vader souw hem stooren;
En hoort myn Broeder van de loose guytery,
Hy moortmen! *Reyn.* Komt t'onsent dat is hier dichte by.
Writs. Ghy secht wel, nu treet an, so mach ick van ghewaden
Verand'ren, en ick sal my voorts met u beraden,
Hoe ick in dese saack sal leven. *Reyn.* Wel dats gangh.
O seeker, onse Maats die wachten al te langh!

Vs. 1699—1711. [1] t'Allen tyen, te eeniger tijd. — [2] Bancken, aanzitten; bestellen, in orde brengen.

HET VIERDE DEEL.

HET EERSTE UYTCOMEN.

Klaartje Klonters, de Dienstmaacht.

Maar wat een Vent is dat? de Karel siet so fel,[1]
Ick vrees dat dit Bancket niet wel afloopen sel,
Want Hopman Roemer is gestuert maar al te dapper!
Die seyt vast binnensmonts, gants lyden! ick kapper[2]
En hacker lichtelijck op. O bloedt! hy wierdt so gram
Met dat daar Frederijck de Magets broeder quam
By men Vrouw, hy gaf haar een gesicht, die de neghen[3]
Een doot-slach soude doen, en voort heeft hy gheswegen,
En broeden eenen wraak met morren in zyn bloedt
En luypten als een fiel bedeckt onder zyn hoedt[4]
Op 'twesen en gelaat dat Frederyck mocht houwen,
En dan we'er diefs-gewys na d'oogen vande Vrouwen.
Myn vrouw die nooden hem wel vriendelyck, dat hy
An Tafel komen souw, en sitten me wat by:[5]
Hy weygerdent wel sterck met schrueppeloose grillen.[6]
Den Hopman sprack in't lest (doch om Moy-alen willen)
Hier hy gy Slocker-hals! durfje niet? doetet vry
En komt hier by den back en hebt so goedt als wy.
Hy sprack met geen gemoedt, maar met jaloursche sinnen.[7]
En veynsden sich vol jonst, en vloeckten hem van binnen,
Van binnen in zyn hart: Voorders scheent dat myn Vrouw
Den Jong-man Frederyck yet sonders seggen wouw
Van zyn Suster Katryn: sy wees hem swyght met wencken;
Den Hopman sacht, dit steef zyn vorigh' achterdencken,
Dies borst hy toornich uyt na Kackerlacx vermaan;[8]
Strax trock hy ande schel, en wouw datmen souw gaan
In alder yl geswindt, om Tryntje daar te bringen:
Want hy belust was haar een duentje te doen singen.
Dit heeft myn Vrouw terstont wel tegen lang gestaan,[9]
En sprack: O Roemert! dit en dient toch niet gedaan,
Datmen de ze'ege maacht op vrolycke maaltyen

Vs. 1712—1742. [1] Fel, kwaadaardig. — [2] Gants voor Gods. — [3] De neghen, er negen. — [4] Luypten, loerde; fiel, booswicht. — [5] Me, mee. — [6] Schrueppeloose, scrupuleuse. — [7] Gemoedt, oprecht gevoel. — [8] Vermaan, aansporing (zie vs. 1272). — [9] Tegen staan, zich verzetten tegen.

Sou roepen, dat en mach haar kuyscheyt doch niet lyen:
Sy schuwt de dartelheyt, ghy weet wel dat de Wyn
Niet matichs in hem heeft, en hoe de Mannen zyn.
Hy brulden als een Stier, en voer voorts uyt met kyven:
En zy en sweegh niet stil, ick dorst niet langer blyven;
Doch eer dat ick verliep, heeft my Moy-aal dit gouwdt[1]
Van acht'ren, met een treck heym'lyck in d'handt gedouwt[2]
Dat ick 't t'huys brengen souw. sy sal hem oock ontsluypen
Indiense kan; sy vreest dat op haar kap sal druypen.[3]

Het tweede uytkomen, van 't vierde deel.

Ritsaart wederkomende van Sloten.
So ick na Sloten ging door myn bekommert-he'en,
So misten ick de wegh, en liep na Amsterveen.
Ick volchden 'twagen-spoor, myn sinnen onbescheyden[4]
Selfs sporeloos en wuft myn domme siel verleyden.
Ick ging in myn gemoedt en stapelde met kracht
Veelderley schocken van gedachten op gedacht:[5]
Ter harten trocken uyt de klachten droef met hoopen,
Dies my een Bronne is van Tranen afgeloopen;
Ick sprack myn selven an, hier ben ick, waar is sy?
Ach lacy! inde Stadt, en Roemer isser by,
En ick ga hier alleen myn suchten wijdt verspreyden,
Verselschapt van myn sorgh, en sware swaricheyden,
Ick sackten in myn leedt, en welden in myn smart;[6]
Het alderswaarst, helaas! dat viel my op het hart:
Ick seefden mijn gepeyns, het kaf daer uyt ghewannen,
Wat bleeffer in myn breyn? maar: Ritsaart is ghebannen,
De troetelinghen van den Hopman haar verleydt,
En de verkeerde sin van haar lichtvaardicheyt.
Ick stampten met myn voet, myn ooghen opgheslaghen
Ten Hemel! en ick staar; een Rotterdamsche waghen
Met rinckelend' geraas, en krakende ghekras

Vs. 1743—1772. [1] Verliep, wegliep. — [2] Treck, gauwigheid. — [3] Dat zij het op haar kop zal krijgen. — [4] Onbescheyden, zonder besef. — [5] Schock, zestigtal, menigte. — [6] Welden, zakte weg (als een wiel in de modder).

Verschoot my, en ick sach dat ick by 'tloopvelt was; [1]
Daar scheldt ick en verfoey flux myn onachtsaamheden,
En heb voorts met een sprongh de wech te rugh getreden,
Tot dat ick wel besweet by 't Overtoompje kom,
Dat over, en ick sla de Leydsche schinckel om,
Voort tel ick al myn schreen tot dat ick coom te Sloten,
Daar myn ghetal is uyt, en dit in't hooft gheschoten:
Ach ick ellendige! sal ick twee daghen hier
Verslyten gants alleen? of wil ick gaan te bier
By onbevoelijck volck, van onbevallijcke Boeren? [2]
Myn steeckt de wallich van het leven datse voeren.
Nu ick mach wederom gaan wand'len na de Stadt,
Neen dat is niet met al: waarom niet, wat schaat dat?
Ist dat myn lichaam haar niet daad'lijck mach anraaken,
Ick sal met myn ghesicht ten minsten haar ghenaaken:
En waarlijck het ghesicht in saken vande Min
Is al een treffelijck dingh! met dat my dit viel in
Besloot ick so terstont my na de stadt te spoeden
Ghelyck ghy siet. wats dit? dit gheeft my quaat vermoeden,
Dat Angeniet dus snel, dus besich en verbaast [3]
De vlucht neemt uyt haar huys, met sulcken grooten haast.

Het derde uytkomen, van 't vierde Deel.

Angniet, Klaartje, Ritsaart.
Waar sal ic die rabbaut, dien schellem doch verschalcken?
Maar zynder sulcke guyts ooc onder de schyt-valcken? [4]
Nu sie ick dat Damast, Fluweel noch schoon Sattijn,
De lieden niet maackt vroom, alst snoode guyten zyn.
Hoe heeft hyt durven doen, een Knapelijn te senden
In Vrouwelijck gheweydt, om 'tmeysje so te schenden? [5]
O schantvleck, o bedroch! o gruwel boos en fel!
Afgryselijcke daadt! past dit een jongh-gesel
Als u! of uws ghelijck, al waarmen sou op bouwen
Een Kerck? men mach voortaen noch man noch mensch vertrouwen.
Rits. O Godt! wat wil dit zyn? *Ang.* Hadt hy noch maar geblust

---

Vs. 1773—1804. [1] Verschoot mij, deed mij opschrikken. — [2] Onbevoelijck, ongevoelig. — [3] Besich, druk; verbaast, verschrikt. — [4] Schytvalck, heertje. — [5] Gheweydt, gewaad.

Syn moetwillighe wil en eer-vergheten lust:
Maar wt; hy heeft daar toe de Magets kleedt gheschonden,[1]
Gesletert en geschuert, en om zyn handt ghewonden[2]
De tuyten van haar hooft, en trockse by den haar
Langes de harde vloer, en lietse legghen daar.

Rits. Och! *Ang.* Och had ick hem hier! ick souwt hem so uytdrooghen,[3]
En krabden hem zyn licht met naghels uyt zyn ooghen!

Rits. Warachtich ick gheloof en ick denck anders niet
Of daar moet vry wat vreemts tot harent zyn gheschiet:
Vermits dat sy dus baart: wel wat doet u dus klaghen?[4]

Ang. Schaamdy u Ritsaart niet? maar durfdy dat noch vraghen?
Ghy booswicht als ghy bent, wech gaat van hier al stil,
Ghy en 't Moortje zyt waart dat ick niet segghen wil.

Rits. Waarom? wat isser gaans? *Ang.* Vraaght dat u ouwe schoenen,
Men hoort u allebey te ruynen en Kappoenen.

Rits. Waar over? en om wat? *Ang.* Ick spuw van spijt myn gal
Om u bedriegery. *Rits.* Hoe ist hier, sinje mal?

Ang. Neen dat en schort myn niet. *Rits.* Gy doetet myn gelooven
Door dese sotte praat, *Ang.* De Maacht haar eer te rooven
Met openbaar gheweldt! *Rits.* Gy bent werentich sot!
Wat pratery is dit? *Ang.* Men hoort hem opt Schavot
Te vierendeelen! *Rits.* O Angnietje gy bint droncken,
Heb gy te gast geweest? *Ang.* Ick ben seker niet beschoncken,
Maar 'thooft is opter loop. *Rits.* Bedaart u als een Meyt![5]
En slaaptet moytjes uyt. *Ang.* Wat foey u listicheyt!
Dat ghy ons voor een Vrouw also een man gaat stuuren.

Rits. Gaat en benochtert u, wat schaamt u voor de buuren;
Tis wonder dat de wyn de Menschen so verdwaast.

Ang. Ick ben niet droncken, so! *Rits.* Myn lieve kint ghy raast.

Ang. In waarheyt ick en doe. *Rits.* Hoe is dit toegekomen?

Ang. Omdat u Swartin heeft dat meysjes eer benomen.

Rits. Kindt mydt u voor den dranck, wat doe g'er me int lijf?

Vs. 1805—1836. [1] Daar toe, bovendien. — [2] Gesletert, stuk gereten. — [3] Uytdrooghen, afleeren. — [4] Baart, tekeergaat. — [5] Als een meyt, flink.

'tStaat lelijck voor'een man, noch lelijcker een wijf.

Ang. Ick heb gheen noodt vanden dronck, ick macher oock niet tue-
Ick drinck maar maattelijck, en dat maar tot verhueghen. [ghen,[1]
Och had ick oyt gedacht dat ghy so valsch souwt zyn?
Maar Ritsaart sydy oock so onghelijck u schijn?
Die u int aansicht siet en hoort u deftich spreken
Die valtet niet eens in, dat in u borst souw steken
Sulck een verraders hart, als gy an ons betoont.
Tis wreetheyt dat ghy niet d'onschuldighe verschoont,
Of u myn Vrouw onlangs also ter luere stelden,
Moet dat d'onnoosel maacht so jammerlijck ontgelden?

Rits. Ghy raaskalt, wel hoe nu? ick kan u niet verstaen:
Waar van beticht ghy myn? of wien heb ick misdaan?

Ang. Vergroot de sonde niet met u ontijdich lieghen,[2]
Men souw de wijste mensch ter werelt so bedrieghen:
Ghy schenckt ons een Moris, men hadt geen achterdacht,
Of sulckx als ghy spraackt so was ons voortghebracht.
Maar so wy nu bevroen en klarelijck bemercken,
So ist een man gheweest an zyn schellemsche wercken.

Rits. Ghy liechtet stuckevleys: want ick weet seecker, dat
De Schipper heeft by huer een kindt of twee ghehadt.

Ang. Hoe 'tis of niet en is, het werrick sal ons schayen;[3]
Watmen de Dochter vraecht, sy antwoort slechs met schrayen:
De schaamt sit op haar tongh, die 'tspreken haer verbiedt.
De schandt die knaacht haar hart en kluyftse met verdriet.
Ick sorich de Deeren sal dit al te seer inbinden,[4]
En dese Vrouw of Man is nerghens niet te vinden;
Dit doet myn vresen noch dat daerenboven hy
Int vluchten heeft ghepleeght eenighe dievery.
Ick heb een groote pleyt ter vierschaer van myn sinnen:
Want ist een Vrouw gheweest hoe souw sy dat beginnen?
Tis teghen de natuur: ist een Man van een swart?
De vrees die souw de lust hem drijven uyt het hart.
Ick weet niet hoe ick stae, so dut ick om dees schennis.[5]

Vs. 1837—1870. [1] Noodt van, last van. — [2] Ontijdich, gemeen, vuil. — [3] Het werrick sal ons schayen, de feiten zullen uitspraak doen. — [4] Sorich, vrees; inbinden, opkroppen. — [5] Dutten, tobben.

NEGRA

Rits. Waar sal sy loopen doch? sy heeft hier gants geen kennis,
Ten waar sy by geval nu weer tot onsent was.

Ang. Ay sietet eens ick bidts. *Rits.* Ick sal seecker so ras
Alst my maar mog'lijck is. *Klaer.* Wat dunckt u myn Vriendinne?
Wat sullen wy bestaen? wat raadt is doch hier inne?[1]
Ick hebbe noyt ghehoort so schandelijcke daat,
Die het verhalen self voor ons niet toe en laat.

Ang. My was wel eer geseyt (in ick recht heb onthouwen)
Dat die Moorianen zyn genegen seer tot Vrouwen.
Maar oft haar hart en sin wel tochtich daar toe track,
De angst voor doot of straf haar gayle lust wel brack.
My quam het minste quaat niet eens in myn ghedachten.

Klaer. Angnietje wel wie sou eens dencken om verkrachten?

Ang. Ja had ick dat ghedocht ick had hem wel geset,
Daar hy zyn ziel noch Maacht sou hebben so besmet.

Het vierde uytkomen, van 't vierde Deel.

Ritsert, Negra, Klaartje, Angniet.
Komt uyt ghy lelyck panckt! hoe langh suldy vertoeven?[2]
Komt voort ghy bavyaan, de droes moet u bedroeven.

Negra. Och Heere! genaed, och! *Rits.* swijcht, swijcht, dat is te vroech,
Als u de Buel wat gispt dan ist noch tijdts ghenoech.[3]
Wat beduyt dit? secht teef! dat gy durft wederkeeren?
Wat wil dit, dat ghy u verandert dus van kleeren?
Angnietje! had ick noch een weynich maar ghebeydt,
Sy waar ons wis ontsnapt, haar vlucht was al bereydt.

Ang. Och heb gy daar de gast? *Rits.* Ick hebse al ghevonden.

Klaar. Och dat is wel gedaan! *Ang.* is hy al vast gebonden?

Klaar. Waar is hy? *Rits.* dats een vraagh! hier heb ick huer, o die!

Ang. Ay Ritsaart wyckt wat op, op dat ick hem besie
Te degen int ghesicht. *Rits.* Wel Angeniet komt hender,[4]
Besiet en oordeelt selfs, is dit de Vrouwe-schender

Vs. 1871—1899. [1] Bestaen, beginnen. — [2] Panckt, pand, stuk. — [3] Gispen, geeselen. — [4] Hender, hierheen.

Die t'uwent is ghebracht? *Ang.* Wou jy ons so ontvlien?
Hoe nu? ick heb dees mens myn daghen noyt ghesien!
Rits. Hebdy hem noyt ghesien? *Ang.* O neen! het was een ander.
Rits. Ick hebber anders geen. *Ang.* 't Ghelijckt niet by malkander,
Wat dit is maar een fayl, d'aar was van stal, van staat [1]
Heel fier, heel fris, heel fray, en eerlijck van ghelaat: [2]
Gans voeghlijck van bestuur, en zedich van manieren.[3]
Rits. Dat dunckt u, en misschien dees kleeren hem ontcieren,
Want gist'ren had hy an een schoon Oostindisch kleedt,
Gheschildert met een Kunst die'ck selver niet en weet,
Want hoement rolt en vouwt 'tsal barsten noch verflenschen,
Veel Indianen zyn kunstighe kloecke Menschen: [4]
Voorts wat het kleet angaat, dat verciert vaak de Man,
Of het ontciert, naa 't is den ghenen die 'theeft an:
En waar sy weer ghepronckt, sy souw u licht bevallen.
Ang. Maar Ritsaart wat een klap? 't ghelijckt hem niet met allen,
Ghy maackt men dat niet diets, daarom so swijcht vry stil,
Wat tusschen dees en die is toch te groot verschil:
Want d'andere die was int hartje van zyn Jaren,
Wiens nues, wiens wangh en kin al even kaluw waren;
Het lyf stont hem so quicx, hy had so soeten lach,
Ick worde selfs schier groen als ick zyn ooghen sach.[5]
Die hy wel vriendelijck verroeren kon en reppen,
Dat ghy zyn aansicht saacht, ghy souwter lust uyt scheppen.
Wat desen die is lomp, maniereloos en grof,
En slaperich, en luy, en kruepel, ouwt en of.
Wiens beck en noos is plat, en van wiens dicke lippen
Men eenen afval souw met een scherp schaartje knippen.
Haar ooghen die zyn groot, en 'twit is zeeltich gheel,[6]
Dat glinstert als een kat by nacht, 'tvel is ten deel
Appelgraauw, en 'thayr is grijs ghelijck een Wesel.
Rits. Wel hey wat spul is dit? meen gy dat ick een Esel
Of sulcken grooten geck, of sulcken bottert ben,
Die niet weet wat hy doet? noch dat ick niet en ken
Wien dat ick heb ghekocht en t'uwent heb ghesonden?

Vs. 1900—1934. [1] Fayl, dweil. — [2] Eerlijck, fatsoenlijk. — [3] Bestuur voor postuur. — [4] Kloeck, knap. — [5] Groen, verliefd. — [6] Zeeltich, als het vleesch van een zeelt.

Ick salt u uyt haar mondt nu selven doen oirkonden,[1]
Komt hier, segh ick, komt hier, heb ick u niet ghekocht?
Negra. Ja myn Heer. *Ang.* 'kwouw ick heur oock wat afvragen mocht.
Rits. Wel vraacht heur wat ghy wilt. *Ang.* Sydy van desen daghe
Tot onsent oock gheweest? Neen seyt hy op myn vraghe,
Ick wist voorseeker wel, dat dees het niet en waar,
En d'ander is op t'hoogst achtien oft twintich jaar,
Die Koenraat 'tonsent brocht. *Rits.* Komt hier na myn begheeren:
Hoe quaamdy, en van wien so kreechdy dese kleeren?
Wel swijchdy nu, ghy beest? en spreeck gy myn niet aan,
Ghy monster van een mensch, of moet ick u wat slaan?
Negra. Writsert quam. *Rits.* wie, myn broer? *Negra.* ja. *Rits.* wanneer [quam hy? *Negra.* heden.
Rits. Hoe laat wast? *Negra.* de klock tien. *Rits.* met wien? *Negra.* [Koen wasser mede.
Rits. Hebdy myn broer gekent? *Negra.* myn leven niet. *Rits.* dats [mis:
Hoe weet ghy Meer-aap dan, dattet myn Broeder is?
Negra. Koenraat gaf my dit kleet, die seyt. *Rits.* 'tis ommekomen.[2]
Negra. Hy ruylde pack om pack, en heeftet myns ghenomen,
En gingen 'tsamen uyt. *Rits.* O menschen ick wordt dol!
Ang. Ben ick nu droncken, he? of heb ick myn gat vol?
Nu sie jy ymmers wel, dat ick niet heb gheloghen.
Och! 'tis maar al te waar, het meysje is bedroghen.
Rits. Wat swijght ghy malle meer! hoe komt dat ghy dus schreyt?[3]
Gheloof gy dan so licht, wat dat dit vercken seyt?
Ang. Ick gheloof dat ick sie, laas! aande droeve dinghen.
Rits. Komt hier, noch nader, so, wel secht myn nu geringe:[4]
Myn broeder Witsert, hoort, trock die u 't kleetjen af?
Negra. Ja Heer, en dese vod hy my in mangel gaf
En hy gingh tot Moyaal. *Rits.* En hy gingh tot Moyaalen
In u plaatse? *Negra.* ja heer. *Rits.* dit doet myn kennis dwaalen.
Wat schelmery is dit? *Ang.* ghy twijffelt ymmers niet,
Of dese vrouwe-kracht is van u broer gheschiet?[5]
Rits. Hoe sydy doch so sot, dat ghy noch meucht ghelooven
Dat dese Negra praat? ick kanse niet verdooven,[6]

Vs. 1935—1967. [1] Oirkonden, getuigen. — [2] 'tIs ommekomen, alles is verloren. — [3] Meer, eigenlijk: merrie. — [4] Geringe, gauw. — [5] Kracht, verkrachting. — [6] Verdooven, tot zwijgen brengen (bij zich zelven).

Ick weet nau hoe ick wil: hoort, lochent het nu al,
Dat ick in huer by-zyn u hier afvragen sal.[1]
Sal ick van desen dach gheen waarheyt werden vroeder?
Saachdy u daghen oyt, of kendy wel myn broeder?
Negr. Neen ick. *Rits.* nu seyt sy neen, daar sy vlus anders sey.
Ick sie watter of is, sy moet eens ande pley,[2]
Daar Meester Farel huer also langhe sal recken,
Tot hy de waarheyt haar wel uyt de mont sal trecken.
Negra. Gy nyptmen, och houwt op, o myn gy doet myn sier!
Rits. Fluck in! *Negra.* O myn! o myn! *Rits.* 'kwist niet op wat [manier
Dat ickt ontkomen sou, dat eerelyckst souw toonen,[3]
De saak die is so vuyl, ick kanse niet verschoonen.
Spot met u Meester weer, als hy u yet ghebiedt,
Sit daar en koekeloert, en pronckter dat ghy swiet.
Ang. Ick wetet Klaartje so waarlijck als wy leven,
Dat Koenraat Writsaart heeft dees snootheyt ingegheven.
Klaar. Dat gaat vast, 'tis gheschiet. *Ang.* dats over, 't heeftet al,[4]
Ick wedt dat icket hem te pas weer brenghen sal.
Maar wat dunckt u, Klaartje, hoe sal ick 't best anlegghen?
Klaar. Waar in Angnietje? o van Trijntje wilje segghen:
Ghelaat u, recht of ghy noch nergent of en weet,[5]
Rept van het bedroch, noch van 't geweldt niet en beet:
So blijft Moyaal gerust en 't meysje by haar eere.
Ang. 't Sal tot etter en bloedt dien Koenraat noch uytsweere!
Klaar. Secht, die Moris is wech. *Ang.* Wis, dat sal ick wel doen.
Klaar. Siet daar is Frerijck weer, dat doet my nu vermoen
Dat onse Joffrouw hier terstonden an sal wesen:
Want eer ick gingh van daar, was daar een twist gheresen
Tusschen den Hopman en myn Vrouw. *Ang.* Gaat veeghtet stof
Van 't Staat-tresoor, en voort so wascht u Vaten of.

't Vijfde uytkomen, vant vierde Deel.

Frederyck.
Stae vast als een Man, so: ick heb seecker wel stro-bienen,[6]

Vs. 1968—1998. [1] Tot Negra. — [2] Pley, eigenlijk: katrol, hier: rekpaal. — [3] Eerelyckst, 't fatsoenlijkst. — [4] Dats over, daar valt niet meer over te praten; 't heeftet al, het is zoover. — [5] Ghelaat u, houd u. — [6] Strobienen, slappe beenen.

FREDERYCK

Ick tre sulcke kruys-treen, wel hey! springe de stienen
Overeynt? hoe ist hier so doncker? of ist myn oogen schult dat ick
After in myn kap, margen weerkomen, ja alst is Moyaal![1] [dwaal?
Wat een eerelijcke Juffer, wat een dappere Joncker!
Hoe nouw? dats dollemans praat, ick ben geen fraey droncker.
Daer sinder, niemes te na esproken, al beter inde Stadt,
Die een vaan met een toogh drincken, en in een nacht een hallifvat,
Ick sie'er daar wel een diel, maar ick selse niet noemen,
Die voor een frayicheyt huer beestich drincken beroemen:
Wat dunckje gemannen, dattet gheen rustighe baasen zyn[2]
Die onder hun drien, op een sitten, droncken twintich kannen wijn?
Ja seker sulcke zynder al, diet huer wel hartich souden belghen
Dat sy de Oostersche kop met geen Pomersche sluerip souwen kunnen [uytswelghen,[3]
Dat is by gedt geen kinder-werck, het is een mannelijcke daat:
Wat ick houw noch vuel van en man die hem op den dronck verstaat,
En stadich daar by blijft, en hem niet en laat verguysen noch verbluffen:[4]
Al ben ick maar een slecht Burgher, ick souw noch voor geen Haarlemer
Om d'eer van Amsterdam, daar souw ick al vry wat om doen, [suffen[5]
Al souw ick een water-galletje te veynster uytwerpen, of moytjes in [myn schoen:[6]
Neen ick gaf het noch gheen kamp, dat hy myn braveerden of trosten,
Al souwt noch, sie daer, een gelach van vyfentwintich guldens kosten,
Wat rydt myn dat gladde speck, ick houwt seecker met de koeck,[7]
En alsment seggen mocht, de koeck is 'tspeck nou al ver te kloeck:
Al mienen de droogers dat sy allienich 'tventje bennen,
Wy hebben hier oock noch volck die lustich drincken kennen.
Dat bleeck wel an dat uytgelesen vaandel vanden Dam,
Dat met sulcken grooten eer van't trotsche Wtrecht quam,
Ghelijck als onse maats met groote smaack vertellen:
Siet daarom wy Swijght Wtert, voor onse Doele stellen.
Wat, onse volck, dat is volck, sy blyven even fris:
Het wel drincken is een kunst die elck niet egeven is.
So ick in huys quam daar sy an tafel waren geseten,

Vs. 1999—2030. [1] Alst is, zoo is het (ironisch). — [2] Rustigh, kloek. — [3] De Oostersche kop, een bepaalde beker. — [4] Verguysen, bespotten. — [5] Slecht, eenvoudig; suffen, bang zijn. — [6] Water-galletje, braaksel. — [7] Rijden, hinderlijk zijn; 't Speck, de Haarlemmers; de koeck, de Amsterdammers.

Sy noode myn alle bey, wel ick gingh daar sitten eten
Uyt een goethart, 't was telckers weer an nou vryer eet wat:
Maar die gesontheyt van zijn Excellency! o die weet wat.
Het was by get sulcken kellick met nuwe Spaensche Moskedel,
Ick roock, ick proefde, ick dronckse, o myn het smaakte so wel!
Dan wast met een beniste boortje, en dan met een Rondeeltje,
Dan de Santé vande Matres, dan een klaverblaatje met een steeltje,
Dan konfloribus, dan met een oochje, en dan met een Snaers,[1]
Stoot die Beker niet om vryer, wat so! veeght dat kynt zyn naers,[2]
Onthouwtje natuur niet: schiet inje rop, prop inje darmen.[3]
Och, docht ick, hoe weynich so dencken wy nu om den Armen,
Die oudt en doof, en slap, en sieck, en suchtich zyn;
Hoe souwen die snacken, hadden sy een kroesje wijn?
En men ken hier op een Burghers-maeltijdt wel so veel verteeren,
Daarmen 't ouwde Mannen Gasthuys me sou konnen stofferen.[4]
En alsmen inde Kerck, of voor yemants duer schelt en luyt,
Dan geven dese slempers wel een God helpje, of een oortje, of een duyt.
Men mach wel vrolijck zyn: maar wilmen Krist'lijck leven,
Men souwse noon te gast die niet weder kunnen gheven.[5]
Of gafmen een Bancket, men hoorde 'toverschot
Te deelen hier en daar, den armen om Godt.
Met nam den Hopman drie roemers in zyn handen, en twee in zyn [armen.
Avous duytsch-bloet, seydy, op 'twelvaren vanden Prins van Parmen,
Hy veeghdese louter uyt, en maacktese boven dicht:[6]
En trouwen, ick oock, gants lichters myn kop is so licht,[7]
Ick voeldent eerst niet, so ick noch ande tafel sat:
Ick wasser [niet] arch op, mits dat ick somwijls een wafel at,[8]
Maar doe ick inde lucht quam en wouw na huys toe gaan,
Ick suysebolden en ick kon op myn biennen niet staan;
'tVerstant wasse wech, ick knickebienden en bleef roncken,
Ick heb al een poos eslaepen, en noch ben ick moytjes droncken.

Ang. Waar mach myn Vrouw zyn? *Fred.* Angnietje! maar wat sin gy [een tas,[9]
Gy bint nou wel hellifte goelicker as gy tangsjens was:[10]

Vs. 2031—2063. [1] Verschillende wijzen van drinken. — [2] Drink schoon uit. — [3] Rop, maag, pers. — [4] Stofferen, opknappen. — [5] Souw, behoorde. — [6] Maacktese boven dicht, keerde ze om. — [7] Gants lichters, basterdvloek. — [8] Niet arch (niet ontbreekt in den tekst) niet verdacht. — [9] Tas, meid. — [10] Goelick, knap; tangsjens, daarnet.

Komt hier gy katte-quaatje! gaat mitmen om ien langetje:[1]
Gy Hagedisje, gy Addertje, gy Serpentje, gy Slangetje.

Ang. Nu Frederijck staat stil, het! gy bint wel goet soens,[2]
Heer, hoe rydt myn ien knecht? wel jou lust wel wat groens.

Fred. Gy Slackje, gy Spinnetje, gy Poddetje, gy kickertje,
Gy Kockedrilletje, gy Baseliskisje, gy Nickertje.

Ang. Fyn gesel praat gy dus als gy by jou Vrysters bent?
So ist gien wonder dat gy niet an-raken kent.

Fred. Gy schyt-venyntje, gy Monsterinnetje, gy Schorpioentje,
Gy Nacht-merytje, gy Gras-duyveltje, gy Griffioentje.

Ang. Hoe ist hier, Kees-quyl? speul-op met Jan Vlassen Harp.

Fred. Wel hay! moer worje quaat? so komtet jou wel scharp.[3]
Binje quaat, so blijft quaat, en loopt vry voor de pocken.

Ang. Nu Frederijck laet staan, nou seker sonder jocken,
Nou tis hoogh genoech: en niet te veel dat is soet.

Fred. Ba nues, kyck moer, wel hey sy is niet welle moedt.[4]

Ang. Maar Monsuer Frederijck en hebdy niet vernomen
Van myn Vrouw? *Fred.* Angnietje, is sy noch niet ekomen?
Dat geeft my al te vreemt: 'tis wel een uyr gheleen[5]
Dat sy van daar verliep en liet my gants alleen.

Ang. Wel hoe quam dat toch by? *Fred.* Sy worden t'samen twistich,
De Kapiteyn en sy; doch sy ontsloop het listich.

Ang. En gaf sy u gheen lues te volghen met een winck?[6]

Fred. Sy deed een teycken, maar wel vluchtich met een swinck.[7]

Ang. Wel was dat niet genoech? *Fred.* Jaat, maar ick en cont niet
Den Hopman begon stracx op myn pruylend' te pratten,[8] [vatten,
Doen verstondt ick eerst recht dat sy myn schichtich wees,
Want hy stiet my voor duer: ick nochterde van vrees[9]
Al wat, en ick gingh duer: daer komt de uytgelesen,
Ick docht seker niet voor haar an huys te wesen.

Vs. 2064—2093. [1] Langetje, landje. — [2] Het, hè! — [3] 't Komt jou scharp, jij hebt het gauw te pakken. — [4] Welle moedt (wel emoedt), in haar humeur. — [5] Dat geeft my vreemt, dat verwondert mij. — [6] Lues, leus, opdracht. — [7] Swinck, draai. — [8] Pruylend pratten, mopperen. — [9] Voor duer, buiten de deur.

Het vierde Deel, de sesde Handelingh.

Moyaal, Frederyck, en Angniet.
Warachtich ick gheloof dat hy hier stracx sal zyn
Om met gheweldt de Maacht te rocken nu van myn:
Maar dat hy komt, ick pas op hem noch op zyn gasten,[1]
Ick wouw dat hy 'thart hadt dat hy'er dorst antasten,
Ick souw hem by men sier, gaan vliegen in zyn licht,[2]
En krabben uyt zyn kop zyn wrevelich ghesicht.
Ick sal hem met die reekx so wieck kloppen en cleunen,[3]
Alsmen de stockvis doet, wie souwt verdraghen kuenen,
De trotsche woorden die de rekel myn toesnaeuwt?
Of ick een vercken was so leyd hy staach en graeuwt,
Alst nieuwers voor en komt tyt hy ant hassebassen:[4]
Soo hy myn stoot of slaat, dat mes sal op hem passen,[5]
Al ben ick maar een Vrouw, laat mynder me betien,
Ick heb wel eer een man in zyn ooghen esien,
Oft sulcken honts-klinck was, hoe seer oock dat hy pochten.[6]
Doen ick een meysje was, doe heb ick wel ghevochten
Teghen een groote knecht, sou hy myn nu dan slaan?

Fred. Gants ellemalement, ick sel nu vuerje staan.

Moy. Ick mocht u ginder wel so langh staan en verbeyen,
En toonden ick u niet dat ghy terstonts souwt scheyen?
Hoort hier eens Frederijck, die twist die ghy hier siet,
En al dit groot rumoer is al om u geschiet.

Fred. Om myn? dat loof ick niet, waar an ben ick doch schuldich?

Moy. Vermits ick yverde, so vlytich en sorchvuldich,
Om u te lev'ren weer u eerb're suster kuys.

Fred. Myn suster, waar is sy? *Moy.* Maar tot mynent in huys.

Fred. Tot uwent? helaas! *Moy.* Wat ist? en hebt gheen quaat ver- [moeden,
Ick hebse so gheschickt en eerlijck doen opvoeden,[7]
In alle zedicheyt, en zuyverheyt ghewis.

Fred. Ist moghelijck? watje secht? *Moy.* Ick sechje dat waar is,

---

Vs. 2094—2123. [1] Pas op, geef om. — [2] Sier, ziel. — [3] Reekx, sleutelbos; cleunen, slaan. — [4] Zooals 't nergens gebeurt gaat hij. — [5] Op hem passen, met hem in aanraking komen. — [6] Honts-klinck, hondsvot, hier: lafaard. — [7] Gheschickt en eerlijck, behoorlijk en fatsoenlijk.

Gy sultet selven sien by blijcken en gheschriften.
Ick schencks' u wederom: niet om gaven oft giften,
Maar uyt een gulle-gunst so is sy u ver-eert.

Fred. Ach! dat myn danckbaar hart gelegentheyt ontbeert
Om u gelijcken duecht en weldaadt te verlienen.
Doch nietemin sal ick die weldaat noch verdienen,
Waar sich de middel maar an myn hem eens vertoont,
Soot doenlijck is dat sy kan worden nu beloont:
In 't nijdighe gheluck die kants my niet wil stieren,[1]
Sal ick gaan schrijven in de suyverste papieren
Van myn verwonnen siel en redelijck verstandt,
Dit hooghwaardighe stuck, dat my an u verbandt.

Moy. O jongelingh ghy spreeckt manierlijck en verstandich.
Siet dat ghyse bewaart eer sy u wert afhandich
En gants onbruyck ghemaackt, draacht u nu als een helt:[2]
Want siet sy is de gheen die hy myn met ghewelt
Ontschaken komt met kracht van zyn eerloose dieven.
Angniet! haalt my terstont haar Koffertje met brieven,
Met haar Juweelen stracx. *Ang.* Waar hebdyt doch gheset?

Moy. Daar dichte by de muer ande Schap-rae by 'tbedt,[3]
Gaat heen ghy soete soch, hoe langh suldy noch praaten?[4]

Fred. Gints komt den Hopman met een legher van Soldaaten,
Tis al Haegghemans volck, van hack en zyns gemack,[5]
Ach! komen sy op ons so zyn wy vuel te swack.

Moy. Sydy daar van vertsaacht? wilt toch voor haar niet vresen.

Fred. Ick vresen? wat gheen mensch mach minder verbaast wesen,[6]
Ick pas op gord noch mensch, op Duyvel noch op dood,
Ick ben een stouten droes. *Moy.* Dat is nu wel van noot.

Fred. Ick vraach na niemant niet! ick suffen! dat waar wonder,[7]
Ick puf het Helsche spoock: ick driesch de dolle donder.[8]

Moy. Dats goet: maar overleght met raet, eer dat ghy strijdt,
Met wien ghy hebt te doen en wien ghy selven syt.

Vs. 2124—2155. [1] In, als. — [2] Onbruyck, waardeloos. — [3] Schap-rae, plankenkast. — [4] Soch, zeug. — [5] Verloopen volk, Jan Rap en zijn maat. — [6] Verbaast, bang. — [7] Suffen, bang zijn. — [8] Puffen, uitdagen; drieschen, tarten.

Bedenckt u wijsselijck eert Oorloch is begonnen,
So kundy 't laten na, daar na soudy niet konnen:
Hy is een vremdelingh, ghy bent een burghers kint,
Hy is hier niet geacht, ghy syt hier seer bemint,
Hy is nieuwers ghesien, u groeten arm en rijcken,
En uwe macht en is by hem niet te ghelijcken.

Fred. Dat weet ick wonder wel, 't is sotterny voorwaar,
Dat wy ons sonder noot dus gheven in ghevaar,
Daarmen 't wel schuwen kan: voor my, ick ben van rade
Dat wy voorsichtelijck ontwijcken onse schade,
En sien het an van veers, eer dat hy ons antast
Met zyn moetwill'ge handt, en grooten overlast.
Gaet ghy lien binnen, fluck! sluyt vensteren en dueren,
En grendeltse wel vast: en ick sal daat'lijck pueren[1]
Na 't Stadt-huys of de marckt, na Pieter Pietersz. Schouwt,
Met al zyn Rackers, daar hy meest hem op vertrouwt,
Met Meynert, met Leentje, en met Jan de Neter.

Moy. Ay Frederijck blijft hier! *Fred.* Laat los 't is seker beter,
Hoe meer volck meer ontsach. *Moy.* Hoe meer, hoe meer gherucht,
Wy zyn toch sterck ghenoech. staat stil: weest niet beducht
Voor eenich ongheval, hy kan u doch niet deeren.

Fred. Ay lieve laat my gaan, ick sal stracx wederkeeren,
'k Sal hem met een Stee-bood' ontbieden voort voor 't recht.

Moy. Ghy hebter geen van doen, en vreest voor geen gevecht,
Besadicht u doch wat, bedaart u! weest geruster:
Vraacht hy u na de Maacht, secht maar het is myn suster,
Die, noch jongh zynde, is haar ouwderen ontvoert,
In Hollantsch meeste last, en oorlochsche beroert.
Toont hem hoe dat ghy haer ghekomen zyt te kennen
Aan de lit-teyckens, die an haar ghebooren bennen.
Houdt daar, daar is den Brief. *Ang.* Sy komen, nu tast an,
Wel hoe besterf ghy dus? nu lustich als een Man,
Ist dat hy u mis-doet, so brenght hem voor de Heeren,
Gaat aan en grypt maar toe, wy sullent hem verleeren:[2]
Nu dan, vat hem, bynt hem! hebdy my wel verstaan?

Vs. 2156—2190. [1] Pueren, trekken. — [2] Gaat aan, valt aan.

Fred. Ja seer wel, maer 't is een hangh-yser an te gaan.[1]

Moy. Nu treet hem manlijck toe, en met een goet vertrouwen,
Het geltje, dat hy niet eens stal sal durven houwen:[2]
Ontset u niet int eerst, al snorckt hy wat stijf.

Fred. Ick sal 't doen. *Moy.* Vryer, hem! u Mantel valt van 't lijf.
Gaat heen voor-vechter gaat, wat sal hy al uyt-rechten?
Hy beswijmt en beswijckt als hy maar denckt om vechten.
Alsmen vande man is, dan ismen stouwt en koen:
Maar alsmen komt ter hant, dan is het var van't doen,[3]
Dat hy maar yemandt sach die een hoep-stock ghevat had,
'k Wedt dat hy loopen souw of hy 'tvier in zyn gat had.

Het vierde Bedrijf, de sevende Handelingh.

Roemer, Kackerlack, Ian Neef, met al haar Soldaten. Frederyck, Moyaal.

By gord, dat was myn kroon te nae! achtse myn dan voor sulcken Jan
Dat ick dat souw lyen, of weetse niet wat ick voor een Man ben? [Hen?
Ick ben gheen wieckeback-valck, ick ben een vueghel met een beck:[4]
Wat laat sy haar duncken, dat mal om 't hooft, sel sy met my scheeren
Wat rydt myn die stucke Hoers! komt hier ghy ouden Vegher.[5] [de geck?
Mons. de Kackerlack ick maack u Luytenant Generaal van 't heele Le-
En jouw Heer Bulleback, overste Ritmeester van al myn Ruytery, [gher.
Want ghy zyt toch van jonghs opghetrocken tot alle guytery.[6]
En u Groofje Sergiant Majoor, en u Korperaal, en met de korsten,[7]
Ick maack al den hoop Bevel-hebbers, Officiers en Adelborsten.
En u gheweldighe Provoost met u stootdaghens en Duytsche Dolck;
Tsa ghy ervaren Hopluy, komt hier monsteren met u volck.
Treet an ghy vrome Krijgsluy, komt voort ghy Mannen als Ruesen,
Gaat voort ghy Water-landers, ghy Noorder Boeren, ghy ouwe Guesen,
Die soo menighen Spangert hier op een kamp, en daer op een kant van
Gheduwt hebt en gedrenckt, en sloecht en stacktse doot [een sloot
Met u varre-jaghers, met u kloeten, met u polssen en springhstocken,[8]

Vs. 2191—2218. [1] Hangh-yser, een heet hangijzer. — [2] Het geltje, ik wil wedden. — [3] Ter hant, dichtbij elkaar. — [4] Wieckeback, halfgebakken. — [5] Vegher, die van aanpakken weet. — [6] Opghetrocken, opgevoed. — [7] Met de korsten, in het kort. — [8] Alle soorten van polsstokken.

En pluysterden haar van ghelt, van kleeren, van Kasjacken en ruyters
[rocken,[1]
Komt an ghy Struyc-roovers, ghy Moes-koppers, ghy Kaes-jagers,
[ghy Hane-veeren allegaar,[2]
Ghy Overloopers, ghy Ballinghen, ghy Brand-stichters, ghy Beelt-
[stormers met men kaar.
Ghy Hopman schente-kueken, wilt in oorden eerst voor uyt treden
Met u kneppels, met u klicken, met u bocxhoorens, met u kolven elck
[in zyn gheleden:[3]
Dan ghy Hopman mueghe-vuel, en ghy selden sat, koom ghy
[t'samen voort
Met u tangen, met u as-schoppen, met u brant-ysers en braatspitten,
[ghelijck dat behoort:
Waar blyven u hovaardighe Vaendraghers met haar Levreyen en
[Sluyers.[4]
Recht nu u stangen op, en ontwynt u slaaplakens, u schorteldoecken en
Wat so! set u volck eens te degen in haar ponctifikale volle krits: [luyers.
Nu een reys vierkanckt, nu rechts om, slings om, arrier, twee simpels,
[nu spits,[5]
Nu op zyn Duyts int rondt, wel Luytenant gy staat als een mof, gy
[pleecht te kennen,
O dats so recht! wie sou nu seggen dat onse soldaten Stoep-schyters
[bennen?[6]
Kackerl. De wittebroots kinderen. *Roemer.* Wat sechje? *Kackerl.* Ick
[sech dat de Kapiteyn by nacht,[7]
Ons wel bystaan sal, soot noot doet, met zyn stoepjes en met zyn
[ratelwacht:[8]
Dan wy zyn starck ghenoech, quam gy voor de mont vande Hel met
[u hoopen,
Al de Duyvels en nickers souwen van vrees in nabben-naers loopen.[9]
Roemer. Hoort hier myn Krijchs-raat, ik wil in geen manier, dat u
[onbewust

Vs. 2219—2236. [1] Pluysteren, plunderen; kasjack, casaque. — [2] Moes-kopper, stroopende soldaat; kaes-jager, landlooper; hane-veer, vechtersbaas. — [3] Klick, stok; bocxhooren, stok met hoornen knop? zeker geen stormram! — [4] Sluyer, wimpel. — [5] Simpels, gewone rijen. — [6] Stoep-schyters, stoepjes, stadssoldaten. — [7] Wittebroots kinderen, doordraaiers; kapiteyn by nacht, onderschout. — [8] Stoepjes, schoutendienaars. — [9] Nabben-naers, het diepst van de hel.

Sou zyn, waarom dat ick heb dit magnifijcke groote Leger toegerust;
Soo weet dan ten eersten, ghy Helden dat u Kornel in zyn darmen
[quaat is
Op Moyaal. *Kackerl.* Wel waerom? *Roemer.* Om dat sy niet wou by
[myn slaepen. *Kackerl.* Dat is Crime læse Magestatis.
Wel verstaande tegen de persoon van uwe reverency,
Ja so seker, dat is een saack van seer quade consequency,
Die in een stadt van rechte niet en behoort gele'en te werden.
Roemer. Ten tweeden daarom treck ick op in myn volle rustingh, en
[somma ten derden
So is myn Keyserlijcke, Koninghlijcke, Prinselijcke excellency selfs
[van sin
Haar huys te berunnen, te bestormen en met gewapender handt te
[nemen in.
Kackerl. Publiceert al haar goet gekonfiskeert, na de kryghs ordinancy,
Op dat sy niet en heeft te pretenderen actie van ignorancy,
En schrijft een brief van macht aan onse Stadt van Dort,
Hoe dat ons Kruyt en loot en 't grof geschut noch schort
Tot de gheweldige anslach. *Roemer.* Ick salt haar verleeren dat
[backus van Bremen,[1]
En ick salder met gewelt het Meysje Katrijntje weer benemen,
En blyvender voort van daan. *Kackerl.* Dat heb gy wel overleydt.
Roemer. Ick sal Moyaal geeselen met nat gras. *Kackerl.* Gants bloed!
[dats noch beter geseyt.
Roemer. Waar zyn de Pyoniers, delvers en gravers, dat sy ons strackx
[beschansen:
Lecht hier de Switsers, daer de Schotten, en gints 't regement vande
[Franssen.
Komt voor den dach Kapiteyn kleyn-sorch in't oorloch wel ter weer;
Mars, mars, so als mannen, en set u weer midden in't heer.
Nu ghy Millort Robbert, nu ghy Graef Jan van Hongeryen,
En gy Graef Olykoeck, voert ghy de Vluegel van ter slincker syen,
Waar is de Baroen Kalis Jan van bystervelt met zyn Kompangie?[2]
Hoe komt dat ic de kornet van Joncker Juerje spilpenning niet en sie?
Daer komt myn Heer flodder vet-schoen van Harderwijck,[3]

Vs. 2237—2262. [1] Backus van Bremen, blijkbaar: brutaal gezicht. — [2] Van Bystervelt, stereotype naam voor een berooid jonker. — [3] Harderwijck drukt ook kaalheid uit.

En gintschen komt den Abt van groot auwert, en soo ick noch verder [kijck [1]
So komt de Veltweyffel, met zyn soetelaers, avonturiers en Boeren,
Met noch een hope hagel-schut, van schelmsche Jonges en van Hoeren.[2]
Ick gis dat myn Schepen hier haast wesen sullen, de wint is vlack int seyl.
Wel hoe ist hier dueghniet? ghy scherluyn wat doedy met die dweyl,[3]
En met dese Turf-mant, dits immers geen geweer om te vechten.
Spreeckt op ghy groote Golyad, wat wildy daar me uytrechten?

Ian Neef. Heer Overste! Heer Overste! Heer Overste! genade, [geefdy my konsent
Dat ick spreken mach? *Roemer.* Ja ick, nu komt voort en secht al wat [gy kent.

Ian. Heer Overste! ick weet dat ghy bent kloeckmoedich en [manhaftich,
Oock ken ick u strydtbaar volck voor so dapper en so kraftich,
Dat sy niet lievers soecken, dan te vechten of te slaan;
So docht ick dit oorloch kan sonder bloetstorten niet vergaen,
Siet daarom heb ick dese druemde dweyl me genomen,[4]
Om dat ick meen, dat sy in dese Krijgh wel te pas sal komen:
En tydt u Hoocheyt an 't houwen, en an 't kerven rechtschapen,
So sal ick in dese turfmant de spaenders en de stucken rapen.
Siet Heer Overste! daarom ist dat ick dus gewapent kom.

Kackerl. Dat is een groote voorsichticheydt! *Roemer.* Wel Jan Neef [ick hebje daer te liever om:
Hoe komt dat hier de andere niet by ons Esquadron vergaren?

Ian. Wel hey wat andere? daer blyfter maer een t'huys om 't [huys te bewaren.

Roemer. Hola swygt, en set ghy dit volck in oorden: ick gae hier [achter an,
Wat uyt de paerden voeten: daer ick de battalie van veers sien kan.
En ten past oock niet dat groote luy haer selven licht avontuuren;[5]
En ick sal u van daer het teycken geven en bestuuren
Gelijck de schermmeester, hoe ghy sult drillen en spelen traf, traf,[6]

Vs. 2263—2288. [1] Auwert, Aduard. — [2] Hagel-schut, janhagel. — [3] Scherluyn, schelm, snaak. — [4] Druemde, van drom (afval bij 't weven) gemaakt. — [5] Avontuuren, wagen. — [6] Traf traf spelen, draven.

Hoe ghy den storm aenbrengen sult ende hoe ghy sult wijcken af.
Kackerl. Daer an sietmen u vromicheyt, maer u wijsheyt boven allen,[1]
Dat ghy de plaatsen schuwt daer de slaghen vallen.
Roemer. So deed' Pyrrhus, en so doen de Koningen altijdt,
Sy laten de Soldaten vechten en blyven selfs uyt de strijdt.
Fred. Moyaal ghy siet immers wel wat dat hy gaet beginnen,
Dus sluyt u deur en vensters toe, so komt hy daar niet binnen,
Ghelijck als ick u riet, siet toe, ick secht eert wert te laat.
Moy. Warachtich siet daer, wat een wonderlijcken raat;
Wel hey 'tis mallicheyt, hier wil ick dol om worden.
Dat ghy meent, dat hy 't denckt, wech wech 'tis maer een jorden,[2]
Ten is geen man van harten, en siedy niet 'tis heel kints,
Ay Frederijck suft niet, al breekt hy nu wat wints.[3]
Roemer. Wat dunckt u Luytenant? *Kackerl.* 'k wouw dat ghy een [slinger had,
Om so van veers te goyen met steenen na haar gat,
O bloedt hoe souwen sy schoyen![4]
Roemer. Maar siet daar Moyaal in eygener persoon, en haer Pol [daer beneven.
Kackerl. Ick gis dat sy komt parlementeren, en datset wil opgheven,
Behouwen lyf en goet, met al wat dat sy inde werelt het.
Roemer. Blyft ghy daar allegaar, hier dient wel voordachtich opgelet:
Want een wijs Mensch sal in aller dinghen gevaarlijckheden,
Den handel stellen in handen vande wijse reden;
En om de waarheyt te segghen, daar wert meer te weegh ghebracht
Met verstandelijcke raat, als met gewelt en macht
Van wapene, en moghelyck of ick met verdrach van sinnen[5]
Meer als met veel waters vuyl te maken sal winnen.
Kackerl. Jemeny kinderen wat helptet! dat is een overvlieger int ver- [standt,[6]
Voorseker wert dese man noch Advokaet van 't heele Landt.
Ghy sult wel haast een groot meester werden, begin ick nu te vresen;
Maar wat ist oock een treffelijck dingh, so verhayt wijs te wesen?
Ja wel 't is een kostelijck pant! gaat heen gy wijsheyt vande stadt.
Bloemerharten! hoe hettet dat gecke-vaartje nu in zyn gat.[7]

Vs. 2289—2320. [1] Vromicheyt, dapperheid. — [2] Dencken, van plan zijn; jorden, bloodaard. — [3] Wint breken, drukte maken. — [4] Schoyen, beenen maken. — [5] Verdrach van sinnen, overeenbrengen van gezindheden. — [6] Wat helptet, vul aan: gezwegen. — [7] Het in zijn gat hebben, eig. bezopen zijn.

Roemer. Wel wat isser? *Kack.* Ick segh 't is goet by wijse luy te ver-
Gelijck als ghy! want daar kanmen wat of hooren en leeren. [keeren
Wildy nu het huys op eysschen met de Trompetter en de Trom?

Roemer. Gheen Bood' so goet als de Man selfs. *Kackerl.* Dats waar:
[hoe ben ick toch so dom?
Roemer. Moyaal antwoort my dit voor eerst en voor al op myn
[segghen:
Beloofde ghy gheen drie volslagen nachten in myn arm te legghen,
Doen ick u de Dochter gaf? *Moy.* Wat meer? *Roemer.* Hoe nae,
[weetjer niet of?[1]
Dat waar sekers best: wat meer? ghy maacktent daar na noch so grof
Dat ghy u boelschap noch dorst brenghen voor myn ooghen,
Gantswonden het speet myn so besuckt, dat icket most gedooghen.[2]

Moy. Wat wildy daarme seggen? *Roemer.* En ghy gaeft hem
[heymlijck te verstaan
Wat ghy in 't sin had, en bint stilswijgendt door gegaen.

Moy. Dat was myn sin so: ick sal niet eens meer na u taalen.

Roemer. Geeftmen dan Katrijntje weer, of ick salse komen haalen!

Fred. Sou sy haar u geven? ick ra u so vroom niet, o ghy gast,[3]
Dat ghy haar eens een vingertjen of een hangtjen antast.

Kackerl. Ha! wat seg gy? swijg gy! *Fred.* wat wil gy hebben? *Roemer.*
[sou ick na myn believen
Het myns niet antasten? *Fred.* Het uws galligert? dats de gallich met
[de dieven!
Kackerl. Het sal u buert werden, bengel! datje met myn Kornel dus
En siedy niet vuegel, tegen wat personaaje datje spreckt? [geckt,

Fred. Ick raat u, gaat van hier, met dit heromnes van u gesellen,[4]
Of ick sal u, heet ick anders als ick heet, een sulcken stelletjen bestellen,[5]
Datje om my sult dencken, en om dese plaats, en om desen dach
Al u leven langh. *Kackerl.* Hoe voert dien hoddebeck daar de vlagh?[6]

Fred. En laeten u allegaer in't Rasp-huys brenghen: want ghy
[verdientet,
Siet toe de Schouwt is myn Neef. *Kackerl.* 't Is goet datmen een
[honckt te vrient het.

Vs. 2321—2346. [1] Hoe nae, wat nu? — [2] Besuckt, razend. — [3] So vroom niet, heb den moed niet. — [4] Heromnes, zoodje. — [5] Anders, althans. — [6] Hoddebeck, stamelaar; de vlagh voeren, het hoogste woord hebben.

Roemer. Schout Melis is de quaatste niet. *Kackerl.* 't Is seecker een [goedt Kalf.
Roemer. Ick doe al wat ick wil, als ick hem slechs de handen salf.
Fred. Wildy hier van daen gaan of niet, of sal ick gaan tyen
Om de geweldige Provoost? *Kackerl.* Speciaal, ick heb met u melyen,[1]
Dat ghy u van sulcken grooten Potentaat dus vyant maackt.
Fred. Bent ghy so koen in u hart dat ghy haar int minsten anraakt:
Ick sweer u, ick sal u dat malle harsebecken an bricke breken.
Kackerl. Wel Lecker suldy tegen u overhooft sulcke sticke spreken?[2]
Roemer. Wel wat man bendy? wat wildy? wat hebdy uytstaan met haar?
Fred. Hoort dan toe, 't is, segh ick, een vrye Maaght. *Roemer.* Maar [is dat waar?
Fred. Een burgers dochter uyt den Haagh! *Roemer.* Seker is dat [warachtich?
Fred. En 't is myn eyghen Suster! *Roemer.* Ghy houten ansicht, [ghy bent loghenachtich.[3]
Fred. Ick secht u Heer Hopman, ist dat ghy haar eenichsins mis-doet,
Ick salt voor haar verdedighen, met myn goet en met myn bloet.
Moyaal ick sal na Giertruy de Minne-moer gaen kuyeren,
En halen het hemt daerse inne Korstent is, met haar luyeren,[4]
Met haer vierkante pille-gelt, met haar deken, flab en klet,[5]
Met de luyer-manckt, en al de snorrepypen diese houwen het.
Roemer. Past opmen hanghden jongen! ellementen kan ick u krijghen
Ick selje koeck geven: sult ghy my gebien te swygen?
Ick spreeck maar om het myns! ick eysch niet meer van huer.
Fred. Ghy sultse niet hebben, gat-vinck, daer ben ick seker vuer,[6]
En salder voor spreken alwaart datter noch duysent quamen.
Kackerl. Hoordy niet Heerschip! dien rabbaut en Moyaal staan t' [samen;
Ontbiedt haar voor Kommisarisen, gelijck als dat 't behoort.
Roemer. Moyaal is het so? *Moy.* Soeckt elders yemandt die u antwoort.
Roemer. Wel wat sullen wy nu doen? *Kackerl.* Met oorlof, onder [verbetering myn Heeren,[7]

Vs. 2347—2373. [1] G e w e l d i g e p r o v o o s t, uitvoerder van lijfstraffen; s p e c i a a l, vriendlief. — [2] L e c k e r, likkepot, kwajongen. — [3] H o u t e n a n s i c h t, iemand die een stalen gezicht zet. — [4] I n n e k o r s t e n t, in 'ekorstend, in gedoopt. — [5] P i l l e-g e l t, doopgift van den peet; f l a b, halsdoek; k l e t, jakje met korte mouwen — [6] D a e r b e n i c k v e u r, dat zal ik voorkomen. — [7] O n d e r v e r b e t e r i n g, houd mij ten goede.

Ick souw u raden, ons leger op te breken en na huys toe te keeren,
En danckender een deel af, en leggen de beste Soldaten in garnisoen,
't Is haggelijck dat ghyse t'somer mooght hebben van doen[1]
In belegeringh of slach, na rijpe deliberatie van Staten:
Want dan sal't dapper op een schaap-scheeren gaan, so de luy ymmers
En so ghy nu oftreckt, ick weet voorseker Eelleman,[3] [praten:[2]
Moyaal sal u van selfs naloopen, en halen an.

Roemer. Meen ghy dat? *Kackerl.* Wis; ick kan der Vrouwen aart en
Sy willen niet als wy willen, en als wy wederom niet en willen [grillen,
Dan willen sy van selfs. *Roemer.* Kackerlack dat hebdy wel bedocht.

Kackerl. Gelieftet u, myn Heer, dat ick doe blasen een gemeene af-tocht?

Roemer. Blaast als ghy wilt. *Kackerl.* Treck of ghy Krijslien, ghy hebt u
Nu wacker als Helden, en tijdt als Mannen an 't eten [wel gequeten,
Wel an ghy Jan Neef, tapt nu eens een kit, en suypt datje swiet,[4]
En gheeft hem een lustige kleeter die hans hiet.[5]

Ian. Heer Luytenant! ick heb sulcken droocht, get ick sel so gieten,
Ick salder ten minsten een kinnetje of ses vaantjes in schieten.
Ick heb brangt in myn keel, en een gloeyende steen in myn Borst,
Singjoor Kackerlack ick heb so onnatuurlycken dorst!
Gants lyden myn buyck gort so, nu myn aren niet vol binnen,
Nu boerekicken myn darmen ofse rasende dol sinnen.
Ick leydender huye nochtent in een hachje van aarhalf ponckt![6]
Met moye ses Bier, het was soo frey gheluekert van passen nae myn
[monckt.[7]
Het sulde duer myn gorregel, al haddet van een laydack geloopen[8]
Wy sullen by get voor onse soudy (meen ick wel) geen lant gaen koopen.
O lyden! ick mach soo smullen. *Kackerl.* Dat loof ick, in die Buyck
[mach wat in,
Gaet heen ghy goet slocker. *Roemer.* Volcht myn allegaer na, dit gat in.

Kackerl. Siet toe ghy Korporaal dat ghy lustich slempt en smetst.[9]

Ian. Also moer, al de nacht gevochten, twee doot en niemant ge-
[quetst.

Vs. 2374—2402. [1] Haggelijck, best mogelijk. — [2] Ymmers, althans. — [3] Eelleman, beste vriend. — [4] Kit, kan. — [5] Kleeter, eigenlijk: klap; die hans hiet, die er wezen mag. — [6] Hachje, stuk vleesch of spek. — [7] Ghe-luekert, lauw gemaakt. — [8] Al, als. — [9] Smetsen, smikkelen.

HET VIJFDE BEDRIJF.

'T EERSTE UYTKOMEN.

Moyaal, Angniet.

Moy.
Eerloosde stucke vleys! wel wat sal u ghebreken?[1]
Hoe langh suldy dus dwars en twyfelachtich spreken?[2]
Wat gemoffel is dit? ghy staemert in u praat,
Angniet spreeckt uyt u mont op datmen u verstaat.
Ick wetet; 'k wetet niet, sach icker hem by legghen?
Ick was daar niet ontrent: wel wat is dit te seggen?
En sal ick dan niet eens de waerheyt recht verstaan?
Waarom is de Moris so steel-wijs duer gegaan?[3]
Hoe komt Katrijntjen doch so bitterlijck te trueren?
Wien heeft haar kostel kleedt so schendich durven schueren;

Ang. Wat sal ick seggen? Ick rampsalige! men seyt
De swarte die hier was, en was noch Vrouw, noch meyt.

Moy. Wat drommel was sy dan? maakt my de saak eens vroeder.

Ang. Een Man. *Moy.* Een mans persoon! *Ang.* Ja Writsert, Ritserts [Broeder.

Moy. Wat segdy doch, sottin? *Ang.* Myn Vrouw ick heb geseyt
Het ghene dat ick weet uyt wisse sekerheyt.

Moy. Maar Angenietje, secht hier eens tusschen ons beyden
Waarom souw Writsert hem tot onsent dus doen leyden?

Ang. Ick weetet niet myn Vrouw, of mogelijck ten waar[4]
Dat door haar schoonheyt hy verslingert was op haar.

Moy. Helaas ick sterf! ach ramp! myn siel sal noch verscheyen!
Ist seeckers als ghy segt, so mach sy doch wel schreyen.

Ang. Ja daarom weentse, en siet, daarom kermtse vast.

Moy. Ghy Meer! had ick u niet haar gaad' te slaan belast?

Ang. Ghy bevaalt haar de Moorin. *Moy.* 'kben oorsaack van dit [dolen;

Vs. 2403—2427. [1] Wat sal u ghebreken, wat mankeert je? — [2] Dwars, tegenstribbelend; twyfelachtich, draaiend. — [3] Duer gegaan, er van door gegaan. — [4] Ten waar, dat het ware.

Want ick heb selfs de Kat de soete-melck bevolen.[1]
Wat voor een mensch komt hier? *Ang.* ay sus myn Vrouw, verwis[2]
Wy zyn gebercht, hier is de valsche schijn-Mooris,
Siet aen myn slinckerhant: waer na staen wy en drieghen?
Laet ons de stuckedrochs ghelyckerhant toevlieghen,[3]
En slaen hem so muruw en so plat als een Schol.

Moy. Wat kunnen wy hem doen? sottinne zydy dol?
Dat hy maer eens begon, hy sou ons onder smijten.

Ang. Ick sou hem krabben, en die diefsche keel af bijten,
Dien eer-vergeten loer! *Moy.* nu Angenietjen houwt.[4]

Ang. Wat onbeschaamt ghesicht, hy is noch even stout.

Het tweede uytkomen, int 't vijfde Deel.

Writsaart, Moyaal, Angniet.
Alsoo Reynier en ick te samen ginghen wand'ren
Na zynent, op dat ick van kleed'ren mocht verand'ren,
So gaat hy eerst in huys, en liet my staan voor duer;
En juyst so 't wesen wouw, zyn Vader die was vuer
Inde winckel besich om de lieden te gerijven;
En siet zyn Moeder stont en buurden met haar wijven,
So dat ick onbesien daar niet wel kon ingaan:
Terwijl ick op de straat dus guwende bleef staan,[5]
So sach ick d'eene vrient, en d'andre van myn kennis
Verby myn snuyven heen, ick vreesde voor een schennis;[6]
Dies streefden ick myn best, al wat ick loopen mocht,
De flouweele Burghwal langs tot ginder ande bocht
Na 't Water-poortje toe: doen achter byde vesten,
Tot ande Bosjes-brugh, en hier en daar ten lesten,
So dat ick moe en mat, en t'eynde van men aam
Tot hier geloopen ben, vermits dat ick myn schaam
Dat my of Man oft Vrouw mocht komen dus te kennen,
Het welck myn achtbaarheyt niet luttel soude schennen.

Vs. 2428—2456. [1] Bevolen, aanbevolen, toevertrouwd. — [2] Verwis, voorzeker. — [3] Stuckedrochs, stuk bedrieger. — [4] Houwt, stil. — [5] Guwen, geeuwen. — [6] Schennis, schandaal.

Maar hola! wie zyn dit? 't is Moyaal met haar meyt;
Wat sal ick doen? de Hane-voet is myn ghebreyt.[1]
Wat pas ick oock op haar? ick kan my wel verweeren.

Moy. Kom gae wy na hem toe: goeden dach vrouw met eeren,
Syt ghy het dienst-wijf niet, die eer datmen u joegh
Wech liept? *Writs.* Och ja Jufvrou. *Moy.* Wel is dat nu ghenoech?

Writs. Och neent, lieve Jofvrouw, wilt ghy myn dit vergheven,
Ick salt warachtelijck niet meer doen van myn leven:
Vildtme, doen ick het weer. *Moy.* Hoe quaam 't dat ghy doch wech
Hieldt ick u al te ruym of te kort onder swiep? [liep?

Writs. Neen ghy. *Moy.* wel waarom dan? *Writs.* maar ic vloot
Uyt vrees, om dat ick docht, dat sy myn souw verklicken. [haastelicken

Moy. Wat hebdy dan gedaan? *Writs.* Ick weet niet, niet en myt.[2]

Moy. Is dat dan niet met al, ghy schender als ghy zyt!
Ghy bedriegher, ghy fiel, is dat maar een kleynicheyt?
Datmen een goet mans kint ontset van haer reynicheyt?
En dat noch met ghewelt, foey! wat een gruw'lijck stick.

Writs. Ick meenden dat sy was een Meyt ghelijck als ick.

Ang. Een meyt ghelijck als ghy! o doot! wat houdt myn achter?
Dat ick u niet en vat in't hayr? ghy vrouwe-krachter!
Ghy schellem! ghy eer-dief! ghy boos-wicht in u huyt!
Ay siet; de guytery siet hem ten ooghen uyt.
Ja wel dese schavuyt komt hier noch met ons gecken:
Mocht ick begaan, ick souw de ooren hem of trecken.

Moy. Hoe ist hier, sydy mal? gaat wech stracx an een sy.

Ang. Om die galligert niet; ick ben so goet als hy,[3]
En vry wat beter oock als hy of syns gelijcken,
Krijgh ick u op den Dam, ick salje so uytstrycken:
Dattet u huegen sal, hóór ghy dat wel, rabbauwt?[4]

Moy. Gaat heen en doet u werck, hoe leyt dit wicht en snaeuwt?
't Is langh genoech getwist, Angnietje laat dat dryven,
En staat wat achter of, laat my met hem hier blijven.
Voorwaar Writsert ghy hebt hier angerecht een daat,

Vs. 2457—2489. [1] Er is geen ontkomen meer aan. — [2] Niet en myt (klein muntje), geen zier. — [3] Galligert, galgenaas. — [4] Rabbauwt, schavuit.

Die oevel souw vergaan wistet de Magistraat:
Een dingen sekers die u aansien sal vermind'ren,
Dat ghy te schande brenght de goede lien haar kind'ren:
Want dese schendery en boose Vrouwe-kracht
Sal seer ontsuyveren de eer van u gheslacht,
Met lachter en met smaat: oock sullen alle Vromen [1]
U schuwen als de pest, en nimmer met u komen
In handelingh te treen: waarlijck het is een dingh
Dat gants niet voeghlijck is voor sulcken Jongelingh
Ghelijck ghy wesen wilt: ghy hebt my so warachtich,
Als ick hier levend sta, gemaackt so twijffelachtich,
Dat ick noch sin, noch wit, noch reden heb, noch raat
Om te besluyten tot verschooningh van dit quaat.
Kan de besinningh so schoon van een Mensch vervremen? [2]
'k Weet inder waarheyt niet wat dat ick voor sal nemen,
Myn sinnen zynt niet eens, maar kib'len met melkaar,
Den een die wil het een, den ander wil het aer
Ten opsicht vande Maacht, die ick voor dese mienden,
Eer sy was geschoffiert, te brengen an haar vrienden,
Om my te vord'ren met dit kostelijck present, [3]
In haar geduurige jonst en vrientschap sonder ent.
Myn opset en myn hoop die zijn my nu ontschoten,
Mits ghy uyt snoode lust haar Maachdom hebt ghenoten.

Writs. Maar ick verhoope nu, en 'tvalt my schierlijck inne,
Dat tusschen u en my met onverwachte minne,
De hartjes onderlingh sal worden t'saam genaeyt
Met ontarnbare trouw en goe genegentheyt.
Het villicht dat dit stuck en lelijckheyt der saken, [4]
Een gront-vest en een boom van sulcken jonst sal maken
Als oyt beschreven is: 't is mooghlijck oock voorsien
Dat door dit quaet begin een grooter goedt sal schien.

Moy. Ghewis ick houwter voor, en wil oock vruntschap houwen.

Writs. Doch siet, dit bid ick u, dat ghy maar wilt vertrouwen,
Dat 't gheen hier is ghebuert uyt quaat-doens luste niet
Maar door myn sinlijckheyt en liefden is gheschiet,

Vs. 2490—2524. [1] L a c h t e r, schande; v r o m e n, deugdzamen. — [2] S c h o o n, volkomen. — [3] V o r d e r e n, vooruitbrengen. — [4] V i l, geviel.

Mits d'onbedachte jueght en rypheyt my andreven.

Moy. Voorseker ick gelooft, dus wertet u vergeven
Met een goetwillich hart, en neemt oock an in't soet,
'k Ben so onmenschlijck wreet, noch hart niet van gemoet,
(O Writsert!) noch so slecht oft weynich niet ervaren,
Of 'k weet wel wat voor kracht de stercke Min kan baren.

Writs. Veel-waarde brave Vrouw ick sweert u op een nie,[1]
Hoe ick u meerder hoor, hoe ick u liever sie.

Ang. Myn Vrouwe, siet voor u, en wilt hem niet gelooven;
Hy heeft u lief, waarom? maar om u eer te rooven,
Gelijck hy Trijntje deed: ay spiegelt u an huer,
Siet ick waarschuwje noch. *Moy.* Nu snaversnel gaat duer.[2]

Writs. Al hadt ick om te doen gelegentheyt verwurven,
En wouw ick willen schoon, ick soudt niet dencken durven.

Ang. Neen ick geloof u niet. *Moy.* Swijght stille mach het zyn.

Writs. Met alle nedricheyt so onderwerp ick myn
In u bescherming en ick hoop u te beroeren
Tot medelyden, om myn saack so uyt te voeren,
Dat ick Katrijntje krijgh tot myn wettighe Vrouw,
En weygert ghy myn dit so sterf ick van rouw.

Moy. Gaat met u Ouders dat eerst wijslijck overlegghen.

Writs. Myn Vader salder niets met allen teghen segghen,
Alst maar een Dochter is van eerelijck gheslacht
En deuchd'lijck van ghemoet. *Moy.* So ghy een luttel wacht,
Ghy sultet hooren van g'loofwaardighe getuyghen;
Haar Broeder haalt de Min, wiens Melck sy plach te suyghen
Doen sy een kindtjen was: dees sal u doen bescheyt
Van d'ouwders en van haar, met al d'omstandicheyt,
En hoe sy zyn ghedaalt hier van de aldervroomste.[3]

Writs. Ach ja ick ben te vreen te wachten tot haar koomste.

Moy. 't Is wel so raatsaam dat wy t'samen binnen gaen
Om haar te wachten daar, als hier op straat te staen.

Writs. Myn harte joockt my seer met yverich verlanghen.

Vs. 2525—2557. [1] Op een nie, opnieuw. — [2] Snaversnel, praatjesmaakster. — [3] Ghedaalt, afkomstig; aldervroom-ste, meest geachten.

Ang. Jofvrouw wildy in huys dien schender noch ontfanghen?

Moy. Waarom niet? *Ang.* Glooft myn, so ghy't doet, ghy bent
Want hy sal u op nuw spelen een slimmer treck. [geck.

Moy. Swygt, het! dit klueter hier! *Ang.* 't Schijnt dat ghy weynig
Draagt van zyn boevery en overgeven schennis.[2] [kennis[1]

Writs. Ick sal geen quaet doen, lief! *Ang.* Ick vertrouw u niets, quant,
Dan Molensteenen, en die naulyx op haer kant.

Writs. Angniet bewaart myn selfs. *Ang.* Dat sal ick my wel myen.[3]

Moy. Siet daar, haar broeder komt, gaet ghy nu wat ter syen.

Writs. Ick ben verlegen, ach! ick bid u, gaen wy in,
Ay Goude Moy-aaltje! want ick ben niet van sin.
Noch ick en sal althans in geener wys begeeren,
Dat hy myn op de straat sal sien in dese kleeren.

Moy. Wy zynder immers by: of hebdy noch wat schaamt?

Writs. Dat ist. *Ang.* Dat ist. ghy benter seker voor vernaamt:[4]
Hoe duechd'lyck is die knecht, en hoe vroom van gedachten,
Die hem niet en ontsiet een Dochter te verkrachten?

Moy. Treet in. *Writs.* gaat voor, ick volch. *Moy.* Angnietje toeft
Op dat ghy Fredrick en de Minne binnen leyt. [wat, beyt,

Het vijfde Deel, Het darde Bedrijf.

Angniet, Frederyck, Geertruy.
Wat inval quam sich strax verbeelden in myn sinnen
So ernstachtich? om een sulcken vondt te vinnen,
Om van gelyck te doen dien overkomen guyt,[5]
Die ons so dapper heeft met list gestreken uyt,[6]
En brengt een Jongman hier, in schyn al van een Meysje:
k'Selt hem vergelden we'er, krijgh ick hem maer een reysje.

Fred. Nu Besje, spoetje wat, en treet wat harder an?

Geert. Och, och myn lieve kynt! meen gy dat ick wel kan?

Vs. 2558—2584. [1] Het, hè. — [2] Overgeven, gewetenloos. — [3] Dat zal ik wel laten. — [4] Vernaamt, bekend. — [5] Overkomen, doortrapt. — [6] Uytstrijken, te pakken nemen.

GEERTRUY

Och vaar! 'kheb sulcken dicken buyck, en de biennen
Die binnen ouwt en of, sy willen my niet dienen.
Och doe ick in myn tijt was, doe was icker sulcken ien:
Ick was een Meyt als een paert, ick kon ryen en omsien.[1]
Ick hadt hangden an men lyf, en ick konse uyt de mou steken,
Maer nou ist niemendal. och de ouwerdom komt met alle gebreken,
Ick heb men tyt 'ehadt: nou ist jonge luyer buert,
Als jou en jous gelyck. ick sey vlus tuegen onse Guert:
Och vaer rust wat; ick ben so loof, ick macher niemier tuegen.[2]

Fred. Besje u gedenckt al wat. *Geert.* Ja kynt men mach wel huegen
Vande Beniste op-loop hier binnen Amsterdam,[3]
Die alderierst met brangkt uyt de Souwt-steech quam,
Door die met siep-gesmeerde krytende naackt-loopers,
Dan seker daar binne nouw wel degelijcke luy onghder de Doopers:
Maar Knipperdolling en Jan van Leyen, dat waren twie schalcken,
De tyt die staat eschreven in de nuwe Kerck ande Hane-balcken,
En na datmen dunckt, 't was in't jaer van vyfendartigen:
Haddent de wet niet voorsichtich stracx gaen behartigen[4]
't Souwt slecht ehad hebben: ja myn is al vry wat over 'thooft eloopen
't Machmen wel 'ehuegen datmen twyntich ayeren plech te koopen
On een stuyver, en een moye vuegel met een juecht om drie groot,[5]
En om een oortje atmen sen buyck vol melck en witte-broot,
En men koft een hielle schoot nuwbacken Wormer Misschuytjes[6]
Om ien blaeuwe ellif penningh, en men kreeg om negen duytjes[7]
Twie kopjes botter, heer kyns ick hebtje vaar so dick vertelt,
Ja komt nou en reys op de beschuyt-marct, men besteet een hangt vol [gelt.

Fred. Ay Besje treet wat an, ick mach niet langer wachten.

Geert. Gien ding mitter haast als vloon te vangen, al proper mit [drachten[8]
Ick selmen best doen, heer, je vaar was sucken Man,
So ongduechdelijcke goet, dat icketje niet seggen en kan.
Hy was niet hongts-gierich, nog niet verwaant, vermetel;[9]
Alle dommelicke sondachs so waren wy tot jouwent op de warme ketel.[10]

Vs. 2585—2616. [1] Ick kon ryen en omsien, ik was bij de hand. — [2] Loof, mat. — [3] Benist, menist. — [4] Wet, overheid; voorsichtich, vooruitziend; stracx, aanstonds. — [5] Met een juecht, sappig. — [6] Misschuytjes, beschuitjes. — [7] Blaeuwe, onnoozele. — [8] Mit drachten, geleidelijk. — [9] Vermetel, aanmatigend. — [10] Dommelick, versterkend woord.

Noch, ick eet so garen ouwe kost, sprenck-vleys, met worst, en jues [1]
Mit Mostert: en een moye Appel-sop, o seecker, die smaackt oock niet
Ick mochtet so wel, en 'tis oock hiel goe provangde [bues,
Vuer myn, en myns gelijcke Ouwe luy songder tangde:
Wat, de Man was so voldoende, hy haddet altijdt so drock,[2]
Nou Giertje (seyd hy) drinckt en reys, dan krijghje weer wat sock,
En dronck ick moye dubbelde Faaro, uyt Prochiaens vaatje, met de
[Mater en de Pater,[3]
Maer je Vaar was te overdaedighen genochelycken prater;
Hy vertrock ien hielle Story hoe dat hy jou Moertje het evryt,
In hoe wildt dat hy plech te loopen ruysmuysen in sen tyt,
Hoe dat hy onger sen twien, ien hielle rongde dangs, daer de Meysjes
[an vuersingen,
Al de knechses wech joeghen, in teghen 'er danck mit de Vrysters
[duer gingen.
Dat mier is: Hoe dat hy Joris smeet dat hem het hooft op een sy hing,[4]
In hoe hum de luy met vingeren na wesen, waer dat hy verby ging
En seyden: o sackerloosjes dat's de giest die sukken stouten hart het,[5]
Dat hy allien al de Haantjes en Katjes vande stat wtte tart het,
Mit duysent sucke sticken. In jou moer die was so rustich van gemoed,[6]
Wanckt ast kermis was, dan koft sy ongs Schoon-hoofsche Koeck,
[en Poppe-goed:[7]
Ongse Niesje het noch so veel huys-raatje van stoeltjes en van banken,
Wat sal ick mier seggen: Ick heb jou Ouwers seer te bedancken.
Asset Sinter Klaes was, so setten myn suen tot jouwent de schoen,
Wat pleger jou moer Griet Jans daar en hielle hoope goet in te doen,
Hielle peper-huysjes met suycker-erretten, met Kabbeljaus ooghen, en
[kappittel-stocken [8]
Dat pleech onse Arent voor klock-spijs, met huydt en met hayr in te
[schocken,
Noch kreeg hy een kolf van Klaasje Buytenaer songder quast, en
[songder schuer,[9]

Vs. 2617—2641. [1] Sprenck-vleys, pekelvleesch. — [2] Voldoende, voorkomend. — [3] Prochianen, pastoor; mater en pater, de hoofden van het huis. — [4] Smyten, slaan. — [5] Giest, piet. — [6] Rustich, royaal. — [7] Poppe-goed, speelgoed. — [8] Kabbeljaus ooghen, zeker suikergoed; kappittelstock, suikerstokje met een kern. — [9] Klaasje B., blijkbaar de maker.

Met een walbarcken warp-tol, met een staele pen, en een plaatje daer
[vuer[1]
Mit een groot Embder, en een Euangely, met een schrijf-boeck van
[fijn kapitoorye,[2]
Mit een nuwt school-bort, met een kategismus, en met de moye
[stoorien[3]
Van Fortunates Buersje, van Blancefluer, van Amadis de Gauwelen,
Wat onse jongen en kont niet uytstameren so vuel had hy te wauwelen
An sen vygen, ansen nueten, ansen bockedeflensjes en sulck gebras[4]
Seker het kynt sacher uyt so begrobbelt, dattet mier as wongder was,[5]
Wat stacker een gelt in d'Appelen? een plat-beck, een stooter, een ryer,
Een klimmer, vyf staate stuyvers, dat stack hy in zyn spaer-pot as een
[vryer:
In as het Kors-tijdt was, dan nooden hy ons op de witte-broots sop,
Heer wat gooter jou Fytje Floris een pot met gulle botter op,
In dan droncke wy de Betouw en de wijn so lustich als water,[6]
En alle drie Koningen stuurde zy ons een moye Duevekater:[7]
In jou vaar die was so milt, en so ryaals, dat hy ons songder vragen
Gaf een nieuwe-jaar, met een teerpenningh tueghen de Kopperdagen.[8]
Hy wist wat op de taerlingh liep, o myn! 't was sulcken geest,[9]
In oock so had hy wel een nachjen by de kalisen vrolijck eweest.[10]
Nou lestent sprack ick hier, hier Tuenis mit ien arm, de draagh vis
Die seyde ooc datter sukken rustigen man noch niet inde hiele Haag is,
So wurp hy over de nagel: hoort iens Frerick ick moetet jou verslaan,[11]
De Man hetmen te ongduechdelijck vuel vrientschappen edaen,[12]
Ja al haddet myn eyge man eweest, hy mochtme niemier edaen hebben,
Het was hum onpersybelijck dat hy onghetroost souw vanmen egaen
[hebben,[13]
Heer hy hadmen so lief: want ick was niet lelijck in myn jeught,
Ick was het moyste meysje inde buurt (seyden de luy); maar wat en
[vrueght

Vs. 2642—2666. [1] W a l b a r c k e n, van hard hout. — [2] G r o o t E m b d e r, de Embder bedingen, waaruit men leerde lezen; k a p i t o o r y e, kaft. — [3] S c h o o l b o r t, houten draagkastje voor boeken. — [4] G e b r a s, rommel. — [5] B e g r o b b e l t, besmeerd. — [6] B e t o u w, witte wijn uit Poitou. — [7] D u e v e k a t e r, zeker krentenbrood. — [8] K o p p e r d a g e n, aansluitende feestdagen. — [9] Wat er kwam kijken. — [10] K a l i s e n, kleine luiden. — [11] O v e r d e n a g e l w e r p e n, het over de balk gooien. — [12] O n g d u e c h d e l i j c k, geweldig. — [13] O n p e r s y b e l i j c k, onmogelijk.

Hadde wy alle Vastellaevens tot jouwent, je backten wafel-koeken,
En as ick dan wat op ehaalt was met met een mouwe-spelt, dan quam
[ickje besoecken[1]
Met jou suster, trouwen hoe liepen de kyeren daer heen en weer,
Hoe spuelde wy suycker-noompje, slabber op, slabber neer,[2]
Daer leyt een gouwe penning voorje neer, wy kneppelde de koeckjes,
Hoe ribsakten en hoe stoeyde wy mekaar inde schuyl-hoeckjes?
Hoe moy kon ick singhen Aallemoer wat doeje ande schop?[3]
Hoe quam jouw Nooms Kyeren telcke staegh, en seyden al op![4]
Het was te dubbeld ondiefd, se verwongderden huer dieder by saten,
Sy gavent de hongt, sy stoptent ewech, en vernielde mier asse aten.
Ick heb tot jouwent wel wil ehad, jou huys was myn uythof:[5]
Heer het was so reyn; 'tis jammer, alle goe benieren raken of:[6]
As wy tot jouwent te gast waren, je vaar sneet gien stiefvaars sticken,
Seker hy slacht myn, ick houw niet vande kleyne slickermicken:[7]
Myn Maagh was altijts so graagh, ick voelden selde gronckt,
Of men Buyckje stonckt lustigh op de liest, ick mien moytjes ronckt,
Ick weet niet dat ick myn leven soeter of geruster at.

Fred. Ick heb daar nu genoech of, praatme van myn Suster wat.

Geert. Jou Suster Katrijntje die is over 'tvongkt gehouwen en ghe-
Van onse Heer Bestoor, hoe hiet hy nu oock? zyn naam loopt[8] [doopt
Verby me monckt: dats alliens; s'is van aansicht wat schotich,[9]
En tusschen 'tblanck en 'tbruyn, maar s'is een weynich sprotich.[10]
Ick hebber so menichmaal ebakert, en traertje me espuelt by de kaars,
Wat ick macher mier as hongdertmaal esoent hebben voor haer naars.
Sy het ien maeltjen in huer neck, daar is sy me ebooren,[11]
En sy het twie roo vlackjes an huer voorhooft, recht van vooren,
In huer kleyne slincker toontjes, die legghen op menkaar,
Ick souwse wel kennen al wasset over honghdert jaar.

Fred. Al watse seyt dats waar, ay Minnetje so gaat voort.

Ang. Wel Freed'rijck hebdy nu 't recht bescheyt ghehoort?

Vs. 2667—2696. [1] Opehaalt met een mouwe-spelt, opgepronkt. — [2] Een onbekend spelliedje. — [3] Blijkbaar ook een spelliedje. — [4] Al op, antwoord op het voorgaande, of vragen de kinderen meer lekkers? — [5] Wil, plezier; uythof, buitentuin. — [6] Benier, manier. — [7] Slickermicken, flinstertjes. — [8] Bestoor, pastoor. — [9] Schotich, lang? — [10] Sprotich, sproetich. — [11] Maeltjen, vlekje.

Kundy nu uyt 'thooft den twijffel al wat sluyten?
Fred. Sy kentse, en sy noemt de Teyckens my van buyten.
Ang. Sekers dat doet my wel, ick ben ick weet niet hoe,
Want ick u Suster draagh een goet genoegen toe.
Ay lieve, gaat toch in, 'tis al een wijl geleden
Dat u myn Vrouw verwacht, gelieft u in te treden.
Daer is de Vagebonckt, ay siet eens hoe hy treet,
Hoe parmantich, hoe prat, of hy't selver wel weet
Hoe kost'lijck dat hy 't maackt? hebje van al u daghen
Sulck dray-aarsen gesien? ick kant niet wel verdragen.[1]
Hoe fackseert hy die kraagh, hoe versolt hy die muts:[2]
O wat een speldekoker! gants oortjes datsen puts![3]
Wel hoe dus wiltweyich? hy slingert met zyn Mantel[4]
Of hy wilt was, ay siet, om Godswil wat ghetrantel?
Weet hy wel wat hy wil? ja wel ick arme geck,
Wat laat ick my duncken? ick wet ick u een treck
Sal spelen die hans hiet: wilt my maar eens slagen,
Ick sal u bylo een vervaert aers-gat anjagen.
Ick gae na binnen toe alleenich tot dien endt,
Op dat ick seker weet of tMeysjen is bekent;
En dan sal ick daer nae in allerley mannieren,
Om hem te strijcken uyt, een schalckheyt versieren.

Koenraat en Angniet die luystert.
Ick mach eens gaen besien hoe 't Writsert gints al maackt.
Gants lichters! is hy maer aen syn wil en wensch geraeckt,
Wat dofjes, wat slempjes willender dan oploopen[5]
Voor myn? 'kwedt dat hy mijn voorseker sal koopen
Een nieuwe Mantel, of een kleet van 'tbeste stof.
Wat ketel-dicht, wat kreeft-dicht, wat eer en wat lof[6]
Salmen van myn dichten? hoe sal elck van mijn spreken!
Om dat'ck een loose hoer so fray heb uytgestreken:
Want heb'cker niet ontmomt door mijn scharpsinnicheyt[7]

Vs. 2697—2727. [1] Dray-aarsen, met het achterste draaien. — [2] Fackseeren, trekken aan; versollen, heen en weer schuiven. — [3] Speldekoker, iemand die opgeprikt is; puts, zakje aan een broek ter plaatse van de gulp, hier als scheldwoord. — [4] Wiltweyich, opgewonden. — [5] Dofje, buitenkansje. — [6] Keteldicht, ketendicht. — [7] Ontmomt, ontfutseld.

Dat meysjen daer hy so syn sin op hadt gheleyt?
Dat sonder sporrelingh van schande noch van schaden,[1]
Alleen door het beleyt van mijn voorsichtich raden.
En dan het ander noch! myn dunckt, ik sech u, dat
Ick hoor hier om oock loon te trecken van de Stadt.
Of men hoort myn om 'thooft te vlechten en te cieren
Met een schackeerde krans van roosen en lauwrieren,
Voornaamlyck om dat ick door myn versocht verstandt[2]
Gelegentheyt so goet en sulcke middel vant,
Dat dese Jonghelingh mocht komen te bekennen,
Van wat natuur en aart de lichte vrouwe bennen:
Op dat hy sich daer na mach wachten, en dat hy
Met wacker opmerck let op al haer boevery:
Van boven zynse schoon, en 'tschijnt al vry wat jenters[3]
Alst inder waarheyt is, want onder zyn't maer slenters.[4]
Maer krygen sy wat gelts van haer pol, van haer lief,
So tyen sy nae 'thuys hier van Gerrit den Dief,
En huuren daer een kleet, of lossent uyt de Lommert,
Of na de Schoyer, of daer 'tgoedtjen is bekommert,[5]
Hier by een Juffrouw Lors, of by een gier'ghe Vreck:[6]
Want selden zynse ryck, maer altyts vol gebreck:
Met dit geleende goet sy fijntjes haer op proncken,
Komter dan een snoeppert die half is beschoncken,
Soo schrijftmen twee voor een, dan gaetet daer heel grof,
Men licke-pot om strijt, het macher dan wel of.
Dan ismen daer heel duyts, dan gaetet op een sluycken,
Door huykevaaken snoodt met groote steene kruycken[7]
En leere vlesschen van sesthien mingelen Wijn,
Van Wijn-koopers die (god wouws) be-eedicht zyn,
Die ick nochtans wel ken, maer ick selder niet noemen,
Hoewel der tolle-dief hem sulcx durft beroemen,
Daer komt dan een gerit allengsjes by in huys,
Van roffyaans, van bloets, en ander licht gespuys,
Van laag-loopers, speel-luy, van hoeren en van snoeren,[8]

Vs. 2728—2761. [1] Sporrelingh, strubbeling. — [2] Versocht, beproefd. — [3] Jent, lieflijk. — [4] Slenter, vod. — [5] Schoyer, bierslijter; bekommert, bezwaard, verpand. — [6] Lors, knoeister, konkelaarster. — [7] Huykevaaken, knoeisters. — [8] Laaglooper, klaplooper; snoeren, hetzelfde als snaar: snol.

En sulck geselschap als die vuyle veren voeren,
Wien dat daer meest verteert, die is daer best ghesien,
So langh als 'tgeltje duurt; maer komtet te geschien
Dat yemant sich begeeft by eener onder 'tlaken,
Om (so gelijckmen seyt) wat meer kennis te maken,
En is de karel rijck, of is hy maer ghetrouwt,
De feeksche loopen selfs en brengen 't ande schouwt.
Kijck sulcken en noch meer van dierghelijcke dinghen,
Die heeft hy moghen sien dat dag'lijx daer om ginghen,
't Is wel een groot geluck voor dese Jongelingh,
Dat hy so buyten scha gesien heeft alle dingh:
Wat datter ommegaat int leven vande Snollen,
Die gulsich brassen als sy zyn by milde Pollen,
Sy schossche, sy brosse, sy slempen, dempen vry,[1]
Sy slocken en slinden de soetste leckerny,
En vliegen ongeschickt en hongerich an 't schocken,[2]
En duwen duer de keel wel sulcke groote brocken.
Maar als sy zyn alleen, so sit dit arme volck
En braen een Raepje of een Uyen inde Kolck,[3]
Of eten knof-loock, daar sy lelijcken af stincken,
En lyen haer dan wel met scharrebier te drincken:[4]
Sy knab'len an een korst van oudt verschimmelt broot,
Of nemen de prol-pot met grutten op haer schoot;
Haar leven is wel slecht al achtet mennich groot:[5]
Al waart al vol wellust, te swaerder valt haer doot.
Is dit de jonckheyt niet een Salicheyt en duecht
Dat sy die kennis so bekomen in haar juecht?
In haer bequaemste tijdt om goet en quaat te mercken,
En schouwen vlytich door haar schandelijcke wercken,
Die naderhandt met smaat, met armoet, en met pijn.
Beloonen al de gheen die daar met besich zyn.

Het vijfde Deel, het vijfde Bedrijf.

Angniet en Koenraat.
Ja wel, durft die scherluyn so veel noch van ons spreken?[6]

Vs. 2762—2793. [1] Schossche(n) en brosse(n), brassen; dempen, smullen. — [2] Schocken, schrokken. — [3] Kolck, aschgat. — [4] Lyen haer, nemen genoegen; scharrebier, het minste bier. — [5] Slecht, armelijk. — [6] Scherluyn, schavuit.

Ick sal zyn raat en daat noch lustich an hem wreken;
Want ick heb myn selfs een loose vondt verschaft,
Waar door dat hy met recht van my sal zyn ghestraft.
O menschen datsen stuck! o jammer! och! o leyder!
Och arme jonghelingh! o schelmsche verleyder!
Fy Koenraet, o ghy schalck! ghy hebt dien onbedocht,
Dien eenvoudighe knecht op een vleys-banck gebrocht.

Koenr. Och lieven Heer! wats dit? *Ang.* Myn hart wil myn ontglijen,
En 't smelt van droefheyt wech, helaas! van medelijen
Over die jonghman, die hem voor een meyt uytgaf;
Want hy van stonden aan ontfanghen sal zyn straf.
Och ick mach'et niet sien, daerom ben ick gheloopen
Wten huys: och! ick sach hem bijnden en knoopen,
Sy leyden hem ter banck volcomen uytghestreckt,
En hebben hem een wijl ghepynicht en ghereckt.
Dat sy hem lubden, och! dat waar noch om te lyen,
Dat liet ick noch toestaan; maar sy wilt gnap afsnijen,[1]
Ghelijck de Turcken doen, ja al sturf hij daar van,
Een ander (seytse) sick mach spiegelen daar an.
Ick heb gheen ander vrees als dats' hem sal vermoorden.

Koenr. Ach wat bedruckt ghelaat! wat smartelijcke woorden?
Wat jammerlijcken rouw, stort daar Angniet met smart?
Dat ick de oorsaak ben gevoel ick in myn hart.
Och ick ben een doot man: want dit doemt my te sterven,
Of als een Ballingh-slandts voor Bedelaar te swerven.
Daar komt of watter wil, ick moet haer spreken toe,
Goeden dach Angnietje! wel Sustertje, wel hoe
Klaagh jy dus truerelijck? secht my wat isser gaande?
Wat is u doch gheschiet? of wat hebdy uytstaande
Met yemandt vande Stadt? secht my wien is de man
Diemen so straffen sal, dat daar een ander an
Exempel nemen sal? *Ang.* Ghy zyt gheen antwoort waardich
Ghy goetdunckende geck! hoe koomdy so hovaardich,
En so vermetel stout, dat ghy dit vraghen dart?
En knaaght u niet de worm van wroeghingh in u hart?
Vermits dat ghy hem hebt dien boosen raat gegeven,

Vs. 2794—2829. [1] Gnap, gladweg.

Waar door dien Jonghman heeft dit schellemstuck bedreven?
Die Jonghman die ghy ons dorst brenghen voor een wijf,
Dien staat nu in gevaar en prijckel van zijn lijf,
Door u versieringh vals en door u kunstich lieghen,[1]
Om ons door sulcken treck so leelijck te bedrieghen.

Koenr. Wien sechdy, Writsert, ha! wat heeft hy toch ghedaan?

Ang. Wildy dat weten, hoort, ick salt u doen verstaan:
Weet ghy wel dat die Maaght die Roemert ons vergunden
Een Haaghsche dochter is van treffelijcke vrunden,
En dat haar broeder is een Koopman seer gheacht?

Koenr. Neen ick. *Ang.* Seecker 'tis waar, die maacht heeft hy ver-
Na dat haar broeder heeft van dit gheweldt vernomen, [kracht:
So is hy heel verstoort tot onsent inghekomen.

Koenr. Wat heeft hy uytgherecht? *Ang.* Hy kreegh hem by de kop
En vluegelden hem stijf, en maakte voorts een strop.[2]

Koenr. O God! wat wouw hy doen! *Ang.* Had myn Vrouw niet ge-
Hy had hem strax de nues en ooren afgesneden. [beden

Koenr. Och dat ick nu doof was. *Ang.* Nu willen sy den bloet
So straffen alsmen hier de wilde Katers doet.
Ick hebt niet moghen sien, daerom ben ickt ontspronghen.

Koenr. Wel wien is doch so vroom, so stout, en onbedwonghen,[3]
Dat hy souw durven doen so grooten overdaat?[4]

Ang. Hoe noemdy dat so groot? *Koenr.* So seker, ist niet? jaat
Wat man is so ghestraft die in vuyle Bordeelen
De Hoeren so een pots uyt lusten socht te spelen?

Ang. Ick weets niet? *Koenr.* Angnietje u Vrouw siet watse doet,
Want 't is myn Meesters soon, een Echt-kint van zyn bloet.

Ang. Is dat waar? *Koenr.* Secht u Vrouw datse dat niet beginnen,
Wel hey! ben ick oock mal? dat kostje selfs na binnen.

Ang. Maer Koenraat watje doet, siet watje onderwint,
U yver is te heet, te wulleps en te blint,
En brengt u niet in last om ander lieden saken,

Vs. 2830–2861. [1] Versieringh, verzinsel. — [2] Vluegelen, binden. — [3] Vroom, overmoedig. — [4] Overdaat, euveldaad.

Die ghy doch moghelijck niet beter en sult maken.
En daar hy Writsert nu wat op zyn Jootsch besnijt,
En kreech hy u misschien ghy raackten 't sootje quijt:
Want siet myn Jofvrouw denckt en sal hem doen ghelooven,
Dat ghy hem hebt gheraan de Maaght haar eer te rooven.

Koenr. Wat staat my nu te doen? Wat raat gaat my nu an?
Maar ginder, sien ick recht, so komt den ouden Man,
Myn Meester uyt zyn thuyn, an 't Regliers hof gheleghen.
Sal ickt hem uyten? neen, 't is beter noch geswegen:
Ick wilt hem segghen, jaak; het schaat niet, och het leyt
My op myn leen, dat my een straffe wort bereyt:
Maar die ben ick ghemoet geduldich te verdragen,[1]
Als Writsert maar alleen mach werden slechts ontslaghen.

Ang. Doet wijslijck als een Man, ick gae na binnen, siet;
Vertreckt de goede man hoe 't alles is gheschiet. *Angniet binnen.*

Lambert de Vader, met Koenraat.
Dit is een groote vruecht voor myn genegentheyt:[2]
Dat myn Bogaert so dicht by de Stadt gheleghen leydt:
Verdrietet my in huys, ick wandel buyten stee,
Na 't Regliers Hofjen toe, kyck dus van liever lee
Op myn muyltjes, dus reyn, ick was flus om een kijckje[3]
Het voetwechje langes het platte Amsteldijckje,
Wangt het was ande kanckt een stick-weegh oppebyt,[4]
Vannen diel ruyge maats, diet doen om huer profijt:
Maar ier dat ick een duyt an dat volckje souw gheven,
Ick quam niet op het ijs van al myn hielle leven,
Wat haast het Lammert, neen ick geeffer niet en mijt,[5]
So ten iersten een duyt; tissen kostelijcken tijdt:
Die wat spaart, die wat het: oock ben ick niet goet Emsters.[6]
Wat was daer en gherit van Vlasters en van Kemsters,
Van Vesjes-volck en aars, die 'r ryen op de baan.
De freyste Jongeluy die vynmen onger 't gaan,
Of die doen as me nift, die ryt met huer spuel-nootjes,

Vs. 2862—2893. [1] Ghemoet, bereid. — [2] Genegentheyt, liefhebberij. — [3] Reyn, naar mijn zin. — [4] Oppebyt, opengebijt. — [5] Wat haast het L., ik ben er niet om verlegen. — [6] Goet Emsters, gesteld op den Amstel.

En vryertjes om veer, of after op de slootjes.[1]
Wat was daar en gedoen, en geraas, en gescherm?
Myn ooghen schemerde, wat quam daer en geswerm
Van Jonges en van goet ontrent de Kooren-dragher?[2]
Hoe drock haddet Nies Kaeckx, die bromde mit huer swagher?[3]
Hier hey! Harmen Hooch-hart, die so weyts rijt en snort,
Die haeckten in huer schaets, so dat de goet-hart stort,
En vil een harde smack, o dat ick my niet doot lach;
Wangt sy vil op haer nues, so datmer Aal-korf bloot sach.
Daer quam Jueriaen mit sen siecke lijf op het ijs,
Die arme breke-bien, die reet met Lange Lijs,
Sy ree harder dan hy, hy liet hum moytjes slepen,
En schranckelde so voort: och! hy hadt sulcke grepen![4]
Hy hompelden, hy spronghˌ en maakten niet vuel vaarts,
De luy sagen een jeucht in Juere Jannen naarts,[5]
So genoechelijck gingh die, as hy hum liet glissen, trouwen,
Het volck stondt en lachten datse huer bepissen wouwen.
Daar hadje styve Dirck mit zyn nieuw-backe-wijf;
Hoe bevroren gaat hy? zyn hooft staet hem soo stijf
Oft op een staack stongh, in hy het ien paer biennen,
Tros yemets in het langkt, hier Lobbrich plech te mienen
Dat hy 't puyck was vande stadt: maar noch onse Machtelt,[6]
Die hetse hum emaackt vannen stick vannen swachtelt,
Haddet sen lieve moer hum niet hart of eraan,
Hy souwje alle daaghs mit vier paar kouse gaan,
Tis sulcken soete vaar, hy kan hum so dicht pongsen,[7]
In hy ruyckt assen kruyt, ick mien gelijck een Bonghsen.[8]
Dat hy hum warmpjes houwt, dat prijs ick hem met reen,
Sey Jan Kackmack'lijck, warmt maackt gheen lamme leen.
Hoe kostelijck, hoe druets reet Melis mit sen vrijster,
Al ist een bolle-meyt, 't is al een fraeye rijster,[9]
Sy streeftje assen vos: 'tis jammer dat blaeuw Aecht,[10]
So vreeslijck vande kouw is alle Jaers gheplaeght,

Vs. 2894—2926. [1] Om veer, veraf. — [2] Kooren-dragher, een gebouw. — [3] Brommen, geuren. — [4] Schranckelen, krabbelen. — [5] Sagen een jeucht, haalden hun hart op; naarts, achterste. — [6] Noch, och; onse, die wij allemaal kennen. — [7] Pongsen, instoppen. — [8] Bonghsen, bunzing. — [9] Bol, gezet. — [10] Zij zet haar beste beentje voor.

Helften tijdt kalftse an haer hangden en huer wanghen,[1]
Tis vreemt dat an huer nues geen groote spijckers hanghen
So kouwt vorstich isse, quam s'op de turfmarckt gaen,
De turf souw vuerseeker de helft wel opslaan.
Get hoe pronckte droncke Keesje vande Slochter:
Mit zyn moye tuyt-meyt, hier ouwe Japen Dochter,
En Mieuwes mal-monckt, die reet met sen jonghste snaar,[2]
Morsighe Mary Slomps reet mit huer Bestevaar.
Maar Jan doeter niet toe, die schoof in een schuyf-sleetje
Syn Beste-moer, sen wijf, sen Ky'ren, en sen Peetje.
Hy stack zyn after-eynt uyt, of hy borghen wouw.
In anmen rechterhangt daer kreegh een goet-mans Vrouw
Een kolf-bal voor huer hooft, van een deel groote scholvers;[3]
Tis een vreemt dingh, dat van duese weytsche kolvers
Die dus int wilt toeslaan, geen ong'lucken geschien:
Hadt ick maar iens de macht, ick souwt'er wel verbien,
Of ick souw'er een plaats uyt alle menschen wijsen:[4]
Ick selt van mijn leven mijn ky'ren niet anprijsen.
  Hoe reden de boeren sleen so hier, so daer om var:
Hoe liep onse Amsterdamsche Adel daer met de nar?
En by de Diemer-meer daer reden ien'ghe paertjes,
Mit noch ien hiele streeck van ouwe drooghe vaartjes
Al after anmenkaer, die ryen dattet giert,
Sy hebben duese kunst de gangsen off eliert.[5]
Hier vercoftese lindt datmen tot schaetsen bruycken,
Daer sat Aaltje Krimp-kous mit mantels en met huycken.[6]
As ick dit lieve spul lang 'enoch had 'esien,
So kierden ick weerom, en ick gingh doe mit ien
Iens loefs voort in myn thuyn, ick sach iens na de bloemen,[7]
Of na de bolletjes (om eygentlijck te noemen)
Of sy oock vrosen uyt, en waren sy al doot,
Ick kooper weer genoech voor een blanck, of driegroot:
Ick ben so mal niet as de luy, die vuer wat Tulpen,
Vuer Keysers kroonen, vuer Hoorentjes, en vuer Schulpen,
En sulck luermarcktery dat nieuwers toe en dient

Vs. 2927—2961. [1] Kalven, den winter hebben. — [2] Snaar, schoondochter. — [3] Scholver, schollevaar, hier: vlegel. — [4] Uyt, buiten. — [5] Off eliert, afgezien. — [6] Nl. om die te bewaren. — [7] Iens loefs, rechtstreeks.

Vuel gelts sel geven, noch ick sel vuer gien Kistient[1]
Gien hongdert ponckt besteen. En 'kmachse so wel draghen
As yemant vande best, en wie souw ick het vraghen?
Ik heb een plat-beck, en een moye gouwe hoep,[2]
Al om de minste kosten, of ick't niet luydt en roep.
Ick houw hennen, noch duyven, noch katjes, noch honckjes,
Noch knijnen, noch vueghels, 'kheb gien sin in die stronckjes,
'Thet niet een beet om 'tlijf datmen 'tgelt so verquist,
Ick legh het liever op, en stapelt in myn kist,
Elck leyt moy op syn ste in sackjes ofgesongdert,
Ick doet niet minder uyt als dartich op het hongdert,
Diet so hooch niet en wil, die machet laten staen,
Want ick heb met mijn gelt vuel mier profijt gedaen
En kan 't oock noch wel doen, als ick't maar wil anlegghen
Hier met sommighe Re'ers: maer men moetet niet seggen.
Wy stuuren altemets een twee, drie schepen uyt,
Vol botter, kaes, en broot, oock ketings, koegels, kruyt,
Dwelck wy verruylen an veel kostelycke waren
Vande Duynkerckers, of die op die neringh varen:[3]
Dat goedtje dat wordt hier bequamelijck versackt,
Verbaalt, verkist, vertont, vermerrickt en verpackt,
Van mannen die haer daer seer aardich me geneeren:
So krijghtmen tien voor ien. Zijn dat gheen luy met eeren?
Of wil'ck me geltje niet dus wagen over zee,
Ick kant wel sonder vrees uytsetten hier in stee
En dat op groote winst: doch ick selt niet vertellen:
Daer zyn in Amsterdam seer geestige gesellen,
Die kop're Kandelaars, Brant-ysers schoon en groot[4]
Van buyten (maer int lijf en is het niet dan loot)
Met een behende slach seer kunstelycke gieten,
Dies moet het overschot van waarden overschieten.
Wel is dat Koenraet niet, die daer van verre staet?
Ick moet eens by hem gaen en sien hoet hem al gaat.

Koenr. Wel wien praat daar van my? Meester! die ic met hart en [mont bie

---

Vs. 2962—2995. [1] Kistient, gesteente. — [2] Plat-beck, goedkoope steen; hoep, ring. — [3] Die zich op hetzelfde toeleggen (dus: zeeroovers). — [4] Brant-yser, haardijzer.

Goeden dach, ick ben blydt dat ick u so ghesont sie.

Lam. Wel wie verwacht ghy hier? *Koenr.* o help! myn tongh die
Ick kan niet spreken! ach! myn hart dat wortmen kouwt. [vouwt,[1]

Lam. O ho, hoe dus verbaast, en dus ontstelt so schichtich,
Wel sechtmen, is de saack so oevel en so wichtich?

Koenr. Voor eerst bidt ick myn Heer, en denckt in't minste niet
Dat dese dinghen zyn door myn besteck gheschiet:[2]
Glooft myn, ick en heb geen raat daer toe ghegheven,
Ick heb geen schult, ick sweert. *Lam.* Wat isser dan bedreven?

Koenr. Waerachtich 'khaddet eerst met voordacht en met list
Voorsichtelyck bedocht; maer nu ist myn gemist.[3]
Hoort hier, myn Meester, hoort, wat batet doch geswegen?
Ons Ritsert heeft nu korts een swart Moortjen 'ekreghen
Van syn Schipper, die 'them in Spaenjen heeft gekocht,
Dit schonck hy aen syn Boel, dewijl dat sy't versocht.

Lam. Wien? *Koenr.* Maar aan Moyaaltje, die hy mint als syn harte.

Lam. Maar wat gaf hy doch wel voor dese lieve swarte?

Koenr. Maer duysent guldens eens. *Lam.* och wat een swaricheyt[4]
Komt myn op! *Koenr.* en Writsert heeft syn sin oock geleyt
Op eener die de Luyt en and're Instrumenten
Kan handelen wel braaf, ja uytten Orienten.[5]

Lam. Hoe! wat is hy verlieft? dit kan ick niet verstaan,
Weet hy dus vroech alreets by hoeren oock te gaen?
Hoe komt hy in de Stadt? ick had hem onder iennich[6]
Aan boort gesonden 'tscheep. ach! gien quaet komt allienich!

Koenr. Hoe sieje myn dus an? gelooft myn vry myn Heer,
Ick hebt hem niet geraan. *Lam.* Houwt op, en spreeckt niet meer
Ghy galgert! soo'ckje noch iens. dan nou, ick sal noch swijghen,
Op dat ick meer bescheyt van dit stuck mach verkrijghen.

Koenr. Och Meester hy, hy is wel stouwt en onbedocht
In plaats van de Mooris, tot Moy-aalen gebrocht.

Vs. 2996—3026. [1] Verwachten, wachten op. — [2] Besteck, aanstoken. — [3] Gemist, misgeloopen. — [4] Eens, contant. — [5] Uytten Orienten, uitstekend. — [6] Onder iennich, voor kort.

Lam. In plaats vande Mooris? *Koenr.* Voorts heeft hy vande [Vrouwen
Een jonghe Maacht verkracht. *Lam.* Ick sterf by mynder trouwen!

Koenr. Daer op is hy betrapt, gevangen en geknelt,
'Nu willen sy an hem vergelden dat gewelt.

Lam. Wel isser oock yets meer behalven dese dinghen?
Souwmen om sulcken luer die Jongman so bedwinghen?[1]
Waar na verwacht ick noch? waarom gae ick niet in,
Eer dat sy hem mis-doen in haren grammen sin.

Koenr. Ick slae geen twijfel, of ick sel door dese saken
In een groot ongeluck en ongena gheraken.
De noot drongh myn daer toe, nochtans in dese tijt,
So hoop ick dat wel haast sal Writsert zyn bevrijt.

Het vijfde Deel, de seste Handeling.

Angniet geckt met Koenraat.
Seker in langhen tijt was ick so niet verhuecht
Als ick nu vlusjes was: want ick kreech sulcken vruecht,
Wanneer den Oude Man sijn sone docht te vinden,
Om van syn banden hem sorchvuldich te ontbinden;
Hy snoffelde vast om, door winckel en door kas,
Maar wat hy socht en deedt, hy quam niet daer hy was.
'tGemoedt was hem ontstelt uyt Vaderlyck melyen,
Hy steenden door ons huys en keeck an alle zyen!
De gramschap en de angst had hem te seer beroert,
Doch hy was door myn list bedrogen en vervoert.
Ick lachten in myn vuyst dat ick hem so sach vresen.

Koenr. Wel wat wil dit toch zyn? *Ang.* maer waer mach Koenraet [wesen?
Ick sprack hem garen eens, ick wil na hem gaen streven.

Koenr. Wel wat schort jou Malloot? heb gy van al jou leven
Sulck lachen wel 'esien? wel ginnegabje noch?

Ang. Ick lachmen an men eynt, ick mach niet langer, och!
Ick lachmen noch wel doot, ick kan my gants niet stillen.

Vs. 3027—3055. [1] Luer, kleinigheid; bedwinghen, geweld aandoen.

Koenr. Wel waerom lach gy dus? *Ang.* maer al om jouwent willen.

Koenr. Wel hoe dat? *Ang.* Wat gy vraacht! 'kheb noyt gesien, noch
Geen sotter mens als gy: och ick krijch sukken lach, ['ksach
Ick kantje niet seggen, so lachen wy daer binnen,
Siet om u slechticheyt, en om myn kloecke sinnen.[1]
En so veel isser of, dat ick u int begin[2]
Als ick u eerstmael sach, oordeelde in myn sin
Voor een welsprekent man, en vol van schaleckheyden.

Koenr. Wat ist? *Ang.* ick heb gemist in dese twee voorseyden.
En rouwden u dan niet dien overgeven daadt,
Die 'thans den Jong'ling heeft bedreven door u raadt?
Most ghy daer boven noch syn arme oude Vader
Dees dingen altemael verklaren so te gader,
Sonder bewimpeling van of te doen of toe?
Hoe meen gy dat de man hier over was te moe,
Als hy syn soon daer sach gebruynt gelyck een swarte
In vrouwelyck gewaat? bedenckt eens in u harte
Dat ghy de oorsaeck zijt: so suldy wel bevroen,
Dat nu u Meester sal de kerfstock of doen.[3]

Koenr. Wat segdy vuyle pry? pay gy myn met een loghen?[4]
En lach gy noch met ons, nu gy ons hebt bedrogen?
'Tschijnt dat de schelmery u wel verheucht en smaeckt,
Maer waerom doe gy dat? *Ang.* om dattet myn vermaackt.

Koenr. Ick souwje wel goedt koop wat voorje lieghen langhen,
Houwt den smoel toe, of jou backus sal vlieghen vanghen.[5]

Ang. Duncket u goet, Koenraat, so komt an en smijt toe,[6]
Ick raetje haestje niet, maer neemter wat tijt toe:
Gy souwtet seker so met dese saack maken,
Dat gy wel licht'lyck mocht d'eerste op de Kaack raken,
Of an een galch, of an een mick, of op een Rat,[7]
Daer an de Voolewijck, by't gerecht vande Stadt.
Want gy hebt raadt en daadt en d'oorsake gegeven,

Vs. 3056—3087. [1] Slechticheyt, onnoozelheid. — [2] Isser of, is zeker. — [3] De kerfstock of doen, er genoeg van hebben, geen geduld meer hebben. — [4] Payen, afschepen. — [5] Vlieghen vanghen, klappen krijgen. — [6] Smijten, slaan. — [7] Mick, soort van galg.

Dat desen Jongman heeft dees overdaadt bedreven.
Waer door ghy sult daer na gestraft zyn en onteert,
In voeghen, dat an u een ander daer an leert
Te vlieden sulcken quaet van Jonge luy te verleyden.

Koenr. Och 'tis met my nu uyt! *Ang.* voort sullen sy u beyden.
Wel lustich smeeren of: dit heb ick u bereydt[1]
Tot een erkentenis van onse danckbaerheydt,
Overmits die Mooris die ghy ons hebt gaen schencken:
Och 't is mijn hartich leet dat ick niet meer kan dencken.
Adieu, ick gae, vaart wel. *Koenr.* als ick my wel versin.
Niemant komt hier in last, hy brengt sijn selfs daer in.

Het vijfde Bedrijf, de achtste Handeling.

Kackerlack, Roemer, Writsaart, Ritsaart, Koenraat.
Maer zyn wy hier ons lijf al seker by de Vrouwen?
Op welcken hoop of raat oft op wat woort van trouwen
So gaen wy na Moyael en geven ons dus bloot?

Roem. Ick ben van sin het hooft te leggen inde schoot,
En apoincteren op genaed' en onghenade,
En rechten haer weer op de achterstal en schade,[2]
Die door het lang belech myn Juffrou is geschiet!
En dat wy t'samen doen het geen sy ons gebiedt,
Indien sy ons de peys maer lijd'lijck wil verlienen.

Kackerl. Dats u te veel verkleynt. *Roem.* sal ick dan minder dienen
Mijn Moyaeltje! mijn lief! mijn Princes van mijn sin!
Als Hercules dede der Lydier Koningin
Omphaele, dien den Heldt de spillen dwong te rapen,
Die Rues noch Ridder kon bedwinghen met de wapen?

Kackerl. Dats een schoon exempel! en 'tstaet my seer wel an,
Dat ghy u reguleert na sulcken grooten man:
Dats een bescheydenheyt! o myn met wat suffletten[3]
Sal hem Moy-Aeltje noch dat malle hooft versetten?

Vs. 3088—3116. [1] Ofsmeeren, afranselen. — [2] Oprechten, goedmaken. — [3] Bescheydenheyt, oordeel.

Siet die verwaande geck! och Heerschip gaat niet voort!
Siet hier! wat volck komt daar ginder uyt de poort?

Roem. Wel wie ontmoet myn hier? ick sacher noyt den desen:
Hoe loopt dit volck so wilt? wel wat sal dit toch wesen?

Writsaart, in zijn selfs.
Isser teghenwoordich wel gheluckigher Mens
Opter aerden als ick, diet so gaat na syn wens?
't Schijnt dat de hooghe Godt des Hemels heeft besloten
Dat al des werelts vruecht tot mywaerts soude vloten.
Soo veel gelucx en goets plost plotslijck op myn neer,
In so bequamen standt als ick van Godt begheer.

Koenr. Hoe is Writsert dus blijt? Ick gae naer hem met schromen.

Writs. Koenraat myn goede vrient gy bent myn wel ghecomen:
Myn Vader! en vinder! beleyder van't beleydt,
En het voornaemste hooft van myn wellusticheyt! [1]
Daer leeft gheen gauwer man, geen kloecker noch versochter: [2]
Weet gy wel dat myn lief Katrijntje is een Dochter
Van een goet Burgerman, van wylen uyten Haach?

Koenr. Ick hebbet al gehoort. *Writs.* Wanneer doch? *Koenr.* Maar [van daach.
Writs. En hebdy wel verstaen dat sy myn is ghegheven
Tot een Bruyt, tot een Vrou? *Koenr.* So waerlijck als wy leven,
Ghy doet seer wel! *Kackerl.* Verstaa gy wat hy seyt?

Writs. En daar en boven noch myn meeste vrolijcheyt
Is om myn broeders wil: die nu nae zyn begheeren
Met vryer harten by zyn boelschap mach verkeeren;
Siet buyten alle vrees van nacht-wacht oft ghespuys:
Want in het cort geseyt, 't is ganslijck maar een huys,
Het onse, en het haar; Moyaal heeft al haar dinghen
Gants en al ghestelt in myn's Vaders bescherminghen,
Want hy haar sonderlingh van harten heeft ghesint,
Om die weldadicheyt die zy bewees an 't kindt,
An myn Katrijntje lief: dit sal hy niet vergeten.

Koenr. U broeder houwt Moyaal dan voor zyn eyghen eten,
En voor zyn propre monckt? *Writs.* Wel souw hy niet, Koenraat?

Vs. 3117—3149. [1] Wellusticheyt, vreugde. — [2] Versocht, ervaren.

Koenr. Hoe vaert de ruyter dan, die muruwe soldaat?[1]

Writs. Och dat is al gedaan, die heeft al eenendartich.[2]

Koenr. Wel dat verhuecht myn seer, daarom so moet ick hartich
Eens lacchen dattet klinckt over die heele straat!

Writs. Ay Koenraat doet so wel, dat bid ick, datje gaat
En brenght myn waarde broer dees onverhoopte tijdingh
Van myn gheluck en 't zyn. *Koenr.* Ick sal stracx met verblijdingh
U Broeder Ritsert oock gaan brenghen dese maar.
Adieu myn vrient vaart wel, die nu wist waar hy waar?

Roem. Maar slaeg'er twyfel an, dat ick niet ben verschoven
Van myn lief? *Kackerl.* Dats verwis! *Writs.* Wie sal ick meerder loven?
De ghene die myn gaf dese geswinde raat:[3]
Oft myn selfs? die daar dorst bestaan alsulcken daat:
Of sal ick die fortuyn voor't aldergrootste prijsen,
Die my op eenen dach so veel goets gaet bewijsen?
Want sy heeft dit bestiert, dat myn broeder so graach
De Moorin schencken souw an zyn Boeltje van daach:
En dat my 't Meysje is gegeven te bewaeren,
Als Moy-aal gingh te gast, ten Noen-mael, tot haeren
Pol, den Hopman Roemer, die de waerschap had bereydt:[4]
En siet door haar vertreck kreegh ick gheleghentheyt
Om myn lust te voldoen: o wonderlijcke saken!
Dat daar myn Vader quam om't Houwelijck te maken.
Of sal ick achten meer de bly-geestige vruecht?
Of myn bevallijckheen? of die beleefde duecht[5]
Van myn Heer Vaders ziel: die sich heeft uyt gaen spreyden
Door al zyn leven heen met meer als menslijckheyden?
Ick bidt u goede Godt, behoedt ons doch voor quaat
En onderhout ons huys voortaen in goeden staat.

Ritsaart met Koenraat.
Wat ongheloofliјckheyt van sonderling ghelocken
Hebdy, o Koenraat! my met groote vruecht vertrocken?[6]
Waar is myn Broeder doch? *Writs.* Hier is hy voor dees tijdt.

Vs. 3150—3181. [1] Muruw, halfwijs. — [2] Die is al uitgespeeld. — [3] Geswind, handig. — [4] Waerschap, gastmaal. — [5] Bevallijckheen, welgevalligheden, buitenkansjes. — [6] Vertrocken, verteld.

Rits. Ach lieve waerde broer, ick ben van harten blijt.

Writs. Och dat geloof ick wel! u lief is waart te minne,
So veel heeft sy gedaan voor die van ons ghesinne,
Die sy met haer behulp doch eerlijck heeft gherieft.

Rits. Prijst gyse my noch an die op haer ben verlieft?

Roem. Och Kackerlack wat raat? nu gheef ick het verloren,
Nou heb ick doch geen kans, so quaat staat dit gheschoren,[1]
Hoe'ck minder hoops heb laas! hoe ick haer meerder min;
Ick bid u Kackerlack, ay helpt my doch hier in,
Mijn hoop die is in u. *Kackerl.* Wel wat sou ick anrechten?

Roem. Maakt hier een eyndt of, en gaatmen dit beslechten,[2]
Met bidden, met loven, want gy bent wel ter tael:
En brenght my weder inde gracy van Moyaal.

Kackerl. Dats swaerlijck om te doen! *Roem.* Wat dat u mach opkomen
Daar wordy meester of: want kloeck en uytghenomen
So leefdy met de tongh; en ken ick niet u gheest,
Die so goet is en groot, dat daer een mens voor vreest?
So gy myn dit bestelt, so sal ick an u schencken
Wat ghy begheeren muecht: ja wat u lust te dencken,
Tot een vergheldingh en voor u verdienden loon
So houwt al wat gy hebt. *Kackerl.* Dat komt my seker schoon,
Meen gyt al? *Roem.* Souw ick niet? *Kack.* So ick haer kan belesen,
So wil ick dan voor eerst tot uwent so vry wesen,
Dat ick, wanneer ick wil, mach komen onghenoot
An tafel, an de Spynt, en snijen kaas en broot,[3]
Of watmen anders lust. *Roem.* Ick bender met te vreden.

Kackerl. Ick sel myn naersticheyt in dese saack besteden.

Rits. Wel wie hoor ick hier? wel Roemer! *Roem.* Mijn lijfs ghena.

Rits. Gy weet mogh'lijck niet, hoet hier staet. *Roem.* Ick doe, [och ja!

Rits. Hoe koomdy dan so stouwt, dat ghy hier stal durft houwen?[4]

Roem. Op u beleeftheyt, siet, so steld' ick myn vertrouwen.

Rits. Vertrouwt die niet te veel, eer dat gy qualijck vaart.

Vs. 3182—3212. [1] Gheschoren, gesteld. — [2] Men, mij. — [3] Spynt, spijskast. — [4] Stal, stand.

Barmhertighe Soldaat! gy wert hier strackx verclaart[1]
Voor vyandt, en weet dat, 't eerst gy myn komt ontmoeten
Hier of op de Bre-straat, ick sal u onsaft groeten:
Al maackten gy onschult van hier of daar te gaan,[2]
Ick selt niet hooren, maar 'k sel even dol toeslaan,
Al souw'ck u arm of been, of't een, of't aer verminderen.

Kackerl. Salighe Man, denckt om jou wijf en jou kinderen.
En maackt jou so groot niet, nou saft, haastich is quaat:
Siet datje toornicheyt niet voorje wijsheyt gaat.
Wasser met vechten yet te halen of te winnen,
Ghy soutet, lieve Man, nu al te laat beghinnen;
Jan Rap ginger me duer; ten past niet dat een knecht[3]
Met eeren, ghelijck ghy, hier teghen yemandt vecht.

Rits. Ick sech niet meer, ick sal hem flux opt vleys touwen,[4]
Blyft hy hier niet van daen, dan seecker, wil hy peys houwen,[5]
So raedt ick hem voor 't best dat hy haar selschap mijdt,
Eer ick hem met een stock de kop anstucken smijt.
Siet ick waarschuwje noch, denckt dattet u gheseyt is.
So ick hem weder vyn, 'k sal toonen dat myn leyt is.

Kackerl. Voor wrevel noch voor wreet heb ick u noyt ghekent:
Ick denck ook niet dat gy so opgheblasen bent,
Of gy sult met ghedult u gramschap wel haast breken.

Rits. O neen ick hebt gheseyt! *Kackerl.* Hoort myn een weynich
Daer na, soot u behaacht, muechdijt volbrenghen vry. [spreken,

Rits. Wel an, secht. *Kackerl.* Nou Roemer, gaet een weynich an
Voor eerst so wouwd' ick wel dat gy lie wout ghelooven, [d'een sy.
Dat al wat dat ick wil in dese saack beslooven,
Is niet om Roemers lust, maar om myn eyghen baat,
Doch so gy selfs bevindt, dat dese myne raat
U noodich is en nut, en nieuwers in kan schaden:
Het waar een slechtheyt dien moetwillich te versmaden.[6]

Rits. Wats dat te segghen? he! *Kackerl.* Siet dits myn raat en sin,
Dat gy den Hopman sult voor Reeder ruymen in
De minne van Moyaal, ghelijck u medestander.

Vs. 3213—3246. [1] Barmhertigh, erbarmelijk. — [2] Onschult, verontschuldiging. — [3] Het zou een relletje worden. — [4] Touwen, slaan. — [5] Dan, echter. — [6] Slechtheyt, domheid.

Rits. Voor Reeder ruymen in, en dat wy met malkander
Reen souden aen myn boel, ghelijckmen aen een schip
Ghewoonlijck is te doen? *Kackerl.* Dan zydy van begrip[1]
In dit stuck: Ritsert hoort! denckt eens hoe garen eetje
Van Marsepeyn of Taart, of so een lecker-beetje,
Van Rams-nieren, of van een Hane-kams-bestey,
(Die geyle luyder kost is welich meer, als frey).[2]
Gy maackt gaeren goet cier in lustighe bancketten:
Maar 't quaatsten is, ghy hebt niet veel om by te setten,
Door dien u Vader u so scharp houdt en so kort,
Vermits u 't meestendeel wat ande besten schort.
En dese die het munt, en hielle hoopen bricken,[3]
Hy sal 't gheen u ghebreeckt in overvloedt beschicken!
Hy gheeft de vrye slemp, hy dient u en Moyaal,
En myn oock, om dat ick myn wijnter kost daar haal.
Laat huer de vryheyt toe ôm wat met hem te jocken,
So sal sy hem met list een groote som doen docken,
Op dat sy mach voorsien haar kelder weer met wijn,
De Botelrij van spijs, en watter meer mach zyn:[4]
Daar mach gheen milder man nu opter aerden leven,
Als desen Hopman is, so ruym is hy int gheven:
Het is een botte bloet, wat batet toch verbloemt,
Een groote malle geck, die wonder hem beroemt
Van den Krijghshandelingh: o bloet 't is hem by vlaghen
So uytermaten dapper inde mont eslaghen:
Hy kreegh nu lestent een beroeringh in zyn tongh,
Dat in een uur of twee zyn beck niet stil en stongh;
Hy verschoont out noch jong, noch armen noch rijcken,
En rabbelt sonder slot, hy mach inde kan niet kycken
Of hy is droncken, en dan het hy loof noch lust,[5]
En slaapt voort nacht en dach, gy mocht wel zyn gherust,
So dat ghy niet en hoeft in ghener wijs te vresen,
Dat Moyaal immer sal tot hem gheneghen wesen:
Want hy is lam en loom, en heeft noch kracht, noch kuyt:[6]
't Is een voosen vueghel, een drooghert in zyn huyt[7]

Vs. 3247—3281. [1] Van begrip, erachter. — [2] Die kost van buitensporige lui is meer overdadig dan lekker. — [3] Bricken, schijven. — [4] Botelrij, bottelarij, provisiekamer. — [5] Loof, vroolijkheid. — [6] Kuyt, fut. — [7] Drooghert, iemand met weinig levenskracht.

En sulcken blooden guyl als ickje niet kan segghen:[1]
Hy sal gaan als gy wilt. *Rits.* Hoe sullen wijt anlegghen?

Kackerl. Voorwaar, ick acht hem hooch: maar daar in aldermeest,
Datter hier ter werelt noyt sulcken Man is geweest,
Die 't volck meerder jonst en vruntschap kan bewijsen,
Met overdaat van dranck en kostelijcke spijsen.

Rits. 't Sou meer als wonder zyn datmen alsulcken Man
Die so ruym-schotelt is niet souden haelen an:[2]
Voor myn, ick ben van sin dat wylie hem uytstrijcken,[3]
In wat manier het sy? *Writs.* En ick oock van ghelijcken.

Kackerl. Dats wel, dat is seer goet, ick bidt u lien dat ghy
In u gheselschap voort oock wilt aennemen my;
Want ick heb heen en weer ghetracht aan bey ezyen,
Om te vereenighen dees twee harde partijen.

Rits. Siet daar, daar is myn hant dat ghy ontfanghen wert.

Writs. Van mynent weghen ook, siet daer, uyt een duyts hert.

Kackerl. Siet daar, ghy broeders bey, al kan ick niet beloonen
De eer die u belieft an myn persoon te toonen,
So neemt van my in danck voor dees u groote duecht,
Dese verwaande geck, opdat ghy met hem muecht
U buyck vol lacchen staegh. *Writs.* Wel dat komt seecker aerdich.

Rits. Wel Kackerlack dats schoon! hy is het doch wel waerdich.

Kackerl. Hou Roemer, tsa komt hier, indient u wel ghevalt.

Roemer. Is de peys al emaackt? *Kackerl.* Ick heb moytjes ekalt:
Dit volckje konje niet, maar doen ick haar met reden,
U duechden, u daeden, u hoochdraghende zeden[4]
Ten vollen heb ghelooft, so hebben sy op trouw
De Treves my vergunt so ickse hebben wouw.[5]

Roemer. Ghy hebt seer wel ghedaen: 'k weet niet oft om myn sinnen,
Oft om myn schoonheyt my het volck dus beminnen:
Want waer ick door de stadt en door de straete gae,
De Meysjes rysen op en kijcken myn vast nae,

Vs. 3282—3313. [1] G u y l, lafaard. — [2] R u y m - s c h o t e l t, royaal. — [3] U y t s t r i j c k e n, plukken. — [4] H o o c h d r a g h e n d, verheven. — [5] T r e v e s, bestand.

En koom ick inde Kerck int midden vande preken,
De wyven weten daer soo veel van my te spreken,
Wie dat ick heb gevryt, en wie ick niet en wil:
Tot dat Klaes klick seyde nou Labbekack sit stil.
Had Jan Dircks sijn nift geen nieuwe rock gaen koopen,
Neel van Gods wegen souw voorseker my na loopen,
En ouwe Joosten weeuw die loopt wel van myn vuer,
Maer daerom streeck mijn peet huer moer 'so lustich duer.[1]
Wat noch prijs ick Giertje, die pleech myn selfs te sabben,[2]
En om een haver stroo eens in mijn hant te krabben,
Met sulck getuetel, nou alle ding dient niet eseyt,
Men mach seggen wat men wil, 'tis een hecht vannen meyt,[3]
Ick konse met gewelt niet van mijn lijf houwen,
Roemer, seydse lest, wil gy my vuer jou wijf trouwen?
Neen, seyd ick, gy hebt een bueck, ick en slach; dat 'kje nam,[4]
Het sou al sot en mal worden wat van ons beye quam.
Maar wat sey Dibbrich Klaes? quam my sucken quanckt vryen,
Ick souw warachtich met de knecht wt het langkt tyen!
Al verwijt myn haer moer dat ick lest mijn scheen stiet
Tot Barbers, wat schaat dat? Ick wasset alleen niet.
Hoe voer huer suster doch met Floris en met Flip,
Al mienden sy al waers, en kreech sy oock geen slip?[5]
Dan dat is so voor als nae, ghy lieve Krijchs-luy.
Wat had ick oock een spul met dicke Trijn en Truy,
Die alle bey gelijck, door 'thielle leger riepen,
Dat sy geen deech hadden als sy niet by men sliepen,
Sulcken Man ben ick! daarom sey Langhe Fransen Vrouw,
Datser gelt, ja haar hemt met my verteeren wouw.
Gae ick eens in een kroech, daar ick wat meen te blyven,
Stracx werd ick daar ontboon by Weeuwen, en by Wijven:
Kijck sulcken gracy heb ick! *Kackerl.* Heb ickt niet gheseyt,
Dat Roemer heeft een Amonysis welsprekentheyt?[6]

Rits. Volkomelijck en wel, ghy hebt gants niet vergheten.

Kackerl. Ick noo u allemael morgen middach ten eten
Tot Hopman Roemers, oft tot myn Joffrou Moyaal:

Vs. 3314—3348. [1] D u e r s t r ij c k e n, doorhalen. — [2] S a b b e n, zoenen. — [3] H e c h t, snoek. — [4] B u e c k, klap. — [5] Al nam zij het voor goede munt op enz. — [6] A m o n y s i s, lees Ausonise (Kluyver) of Ciceronise.

Gae gy lie binnen strack: gaet heen gy Koeter-waal,
Wy sullen u u goet wel haest helpen verslempen,
Als gy een kaal gat bent sal ick noch met u schempen.
Nou hoort gy Heeren hoort! heeft u dit spul verhuecht?
So klapt eens in u handt, en roept dan ja met vruecht:
En leer gy lacchend' Duecht, so looft niet onsen Dichter:
Maar't Affricaensche hooft, der Roomscher spelen stichter.

't Kan verkeeren.

Vs. 3349—3355.

SPAANSCHEN BRABANDER

G. A. BREDEROODS

SPAANSCHEN BRABANDER

JEROLIMO

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY
MCMXXIII

Aan den Edelen Heer, Mijn Heer Iacob van Dyck, Raat ende Ambassadeur Ordinaris, wt den name, ende van wegen den Doorluchtigen ende Grootmachtichsten Heer ende Koning, Gustaff den II. van dien name, der Sweden, Gotthen, Wenden Koning ende Erf-Vorst; Groot-Vorst in Finland; Hertog tot Esthen ende West-Man-land. Residerende by de Hooge Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Den Hemel is soo stadich niet behangen met sware bekommeringhen en droevige Wolcken, om dat sy swanger is van een vol-dragen slachregen, of sy vint haar wel eens door den tijdt vanden arrebeyt[1] en lasticheyt verlicht: Waar op sy dan blinckende en heugelijcke stralen des blyschaps uytgeeft. So ist ooc, Myn Heere, met het 's Menschen gemoet, ten kan niet altijt even swaarmoedig en druyloorig zijn, al hebmen schoon de last op den hals van wichtighe ende groote saacken: men soeckt wel eenmaal middel om ontslagen te zijn van onse belemmeringen en aartsche moeyelijcheden: Tot sulken eynde, en voor de sulke geloof ick dat de verquickelicke ende lustige Poësie is gevonden. De Poësie seg ick, die niet alleen als een goddelicke Sonne Hemel en Aarde verheugt en verciert: maar komt tot inde binnenste onbeschryvelicke delen der zielen te erinneren,[2] en gaat met een blakende glory des vermaacklicheyts tot inde heymelickste en grootste kameren der doorluchtiger herten, al waar sy met een hefticheyt van verwonderinge uytschatert het overtreffelic verstant der geleerder en van God begaafde Mannen: Als by gelijckenis: wat mensche is so lomp of duyster van vernuft, die sonder beweging en groote aandachticheyt, en recht-schapene soeticheyt souw konnen hooren of lesen de goddelicke Lof-sang van Jesu Christo, door den hoogen ende uytgeleerden Daniel Heinsius gemaact? Ick geloof niet datter sterflick mensch leeft, die begaaft is met redelicke sinnen, die 'tselve soude doen. Voor mijn, ick mach wel seggen dattet mijn hoogste Poësie geweest is, daar ick mijn opperste ghenoegen in gehadt hebbe van mijn leven: en so ben ic oock wel versekert dattet U. E. oock boven allen is. Nu heb

---

[1] Arrebeyt, barensnood. — [2] Erinneren, binnendringen.

ick onder andere oock de Eere gehadt van U. E. dat ghy myne boerteryen hebt vereerlijckt[1] met de heerlicke luyster van u E. E.[2] gedoogsaamheyt[3] en lust, om die by u selven te lesen. Dit maact my, waardige Heere, so moedich, dat ick u E. E. myn Spaanschen Brabander derf toe-eygenen. Verwitticht en verwust zynde dat u E. Edele genegentheyt mijn kleyne gifte niet en sult versmaden, maer van een gedienstich en goet gemoet in danck aennemen. U. E. E. biddende dat ghy hem so wilt stutten met u E. bescheydenheyt,[4] dat hy vrypostelick zijn Vyanden (die hy niet en vreest) mach tegen gaan. Op dit vertrouwen wil ick u E. E. inde gunst van uwen Koning, met sampt den Koning alder Koningen, in genade bevelen, die u E. E. in alle salicheden, so wel tijtelijck als eeuwich, geluckich wil bewaren, gelijck u E. E. van gantscher herten wenscht uwen dienstwillighen diender ende vrient.

G. A. BREDERODE.

[1] Vereerlickt, meer aanzien gegeven. — [2] De tweede E door misverstand. — [3] Gedoogsaamheyt, bereidwilligheid. — [4] Bescheydenheyt, bevoegdheid.

Tot den goetwillighen Leser.

Indien de mensche soo goedtaardich waare gheschapen, dat sy vaardiger waren int verbeteren, en tragher int berispen van yemants ghebreken, so souden sy de volmaacktheyt des alderhoochste nader komen, en haar zieltjes in alle deelen verbetert sien. Maar laas! ons is uyt der natuure die kranckheyt innegeboren, dat wy eer de splinter in eens anders, als de balck in onse eyghen ooghen vermercken. O tastelijck ghebreck, voor gheen ghebreck bekent, een yder liefkoost en vleyt sijn selven in sijne dwalingh en straft met alle strengheyt de doolinghe van sijn even naasten. Wat zijn wy verkeerde, blinde en gunstighe Rechters, in het kreucken, en bedecken van onse misdaden? en wat zijn wy onrechtveerdighe Beulen en helsche Tierannen in het uyterste vervolghen en 't schavoteeren[1] van eens anders lelijckheden? Dit weten wy arme schepselen met een cierelijcke deck-mantel aardich te bekleden, gelijck als of wy Godt daar mede een aangename dienst aan deden, niet eens overlegghende dat wy van binnen ons soo veel hebben te herstellen en verschicken, dat wy buyten ons selven niet eens behoeven te treden om werck te vinden, vermidts in een ygelycks tuyn genoech te doene valt. Maar wat ist? Een yder siet uyt, en niemant siet in: In dese ghemeene Heer-baan, heb ick my soo verre verloopen, dat ick (na de ghewoonte van veel Dichters en Schryvers) met ander lieden fauten gesocht hebbe te proncken. Want ic stel u hier naacktelijck en schilderachtich voor oogen, de misbruycken van dese laatste en verdorven werelt; de ghebreckelijckheyt van onse tijdt: En de Kerck- en straat-maare mishandelinghen[2] van de gemeene man: doch onder andere, heb ick mijn eyghen bekende swackheyden niet vergeten, biddende den Almogende, dat hy de myne, en den uwen, ghenadelijck wil te hulpe komen, want hem ist bekent, dat ick dit niet uyt haat, noch om yemandt te vertoornen noch te verbitteren, maar om my en alle menschen te verlustigen en verbeteren gedicht en gheschreven hebbe. Isset sake dan dat ick eenighe vrome, oprechte, deghelijcke en deuchdelijcke lieden, onverhoets, en buyten mijn weten hebbe vergramt, ick versoeck neffens dese ernstelijck, dat sy 't mijn onbedochtheyt en kleyne kennisse wijten, en myne vergrypinghe met een beter verschoonen; soo sal ick ghedwonghen zijn haar goede voorgangh te volghen, en myne haters, achterklappers, en lasteraars beschuldingen en be-

---

[1] Schavoteeren, aan de kaak stellen. — [2] Kerck- en straat-maare mishandelinghen, overal besproken misdragingen.

scheldinghe gheduldelijck te dragen; en met een wel-ghetroost gemoedt sachtsinnich opnemen, en soetjes by mijn neder-setten: want soo weynich als mijn de onverdiende lof van myne al te gunstighe, my kan vorderen, immers, en alsoo luttel kan my schaden den laster der kenschuldighe,[1] der eensydighe, der nydighe, die inghenomen zijnde met quaatwillicheyt en voor-oordeel, gheene dingen, hoe goedt oock datse souden mogen zijn, onveracht noch onbescholden laten. Maar daar-en-teghen de vrye, de sye-loose[2] en verstandige en kreunen sich niet aan onbescheyden[3] vonnissen van soodanigen volckjen, sy onderscheyden, sy schiften, sy siften, sy keuren, sy kiesen, en beproeven der saken waardicheyt aan de ongevalschte waarheyt. Het heeft eenige rechtsche of averechtsche gheleerde Doctoren, met sommighe hypokrytesche schijn-heylighe ghelieft, onse Spaansche Brabander in sijn eere te spreecken, sonder dat sy de man ghesien noch gehoort hebben. Daar over hebben wy besloten dat wy hem int licht wilden laten gaan, opdat hy hem by al de werelt, en insonderheyt mocht verantwoorden tegen de ghene, die met een gheveynsde suyverheyt, hem van te schandelijcke oneerlijckheyt[4] by elck een verdacht ghemaackt hebben, op dat hare looghens en syne vromicheyt sich openbaare. Ick, noch hy, en ontkenne niet, of hy heeft wel over hem dat te beroepen[5] is, maar wien? en wat isser dat volmaackt in alles is? daar en is niets onberispelijcx, als Godt. Maar soo de ghemeene Speelen van ouwts af, niet anders en verhandelden, als het gene by de ghemeene man ommegingh; so hebben wy dan na de kleyne ervarentheyt, van de wereltlijcke dinghen ons volck niet hoogher doen spreken dan sy en verstaan, of daghelijcx mede ommegaan. Dat is, een Smit van yser en koolen, een Schilder van sijn veruwen, een Schoen-maker van sijn leesten, het welck ons niet onvoeghelijck en docht: nu waren wy ghenootsaackt volgens ons voorgenomen inhouwt, twee lichte Vrouwen sprekende te maken, de swaricheyt wel overdocht zijnde, vonden wy niet beters, dan datmen die van hare neeringh ooc souden laten spreken, alsoot oock wel te dencken en gelooven is, dat sy de Schriftuur niet al te kies, te keurelijck en te scherpsinnich door-soecken, en meer met vleeschelijcke dinghen haar bemoeyen, dan datse met over-natuurlijck verstant Landen en Luyden in de Waach-schale stellen. Is haar geylheyt wat

---

[1] Kenschuldigh, schuldbewust. — [2] Sye-loos, onpartijdig. — [3] Onbescheyden, zonder oordeel des onderscheids. — [4] Oneerlijckheyt, onfatsoenlijkheid. — [5] Beroepen, laken.

ongebreydelt en slordich, wy zijn de eerste niet, de Griecken, de Latijnen hebben 't ons wel-lustelijc voorgedaan. Dat blijct aan Aristophene, Plauto, Terentio, en eenige andere onbeschaamde, die nochtans van de huydensdaachse School-gheleertheyt, de jonghe jeucht voor klockspijs en leckerny inghegheven wordt, dit loopt altsamen wel onbesproocken deur, maar 'tgheen op een Tonneel vluchtich wert verhaalt, wert by elckerlijck schier voor doot-sonde gedoemt, daar sy nochtans op straat, binnens huys, en elders (Godt betert!) dag'lijcx veel erger hooren en doen. Sulcke, en dierghelijcke schurfde schapen blaten aldermeest van de onreynicheyt, andere al te barmhertighe, en mogen niet veelen dat men de godloose vinders van bedroch en schalckheyt wat over de heeckel haalt. Ick kent, het is een slapheyt in mijn, dat ick de eereloose-geen-noot-hebbende-moetwillige-Banckeroetiers (die haar goet aansien en gheloof by de lieden met eeren misbruycken, en diefsghewijs de vromen 't haren onbruyck[1] arm en ellendich maken) niet en kan troetelen noch na de mondt spreken, ghelijckerwijs alsser veel Fielen en Rabauwen doen, die de buyt t'samen staan,[2] of die an 'tselve evel sieck zijn, en wel lichtelijck den eenen dach of den anderen het opgheven, en deurgaan sullen. Ick ben soo kleen als ick mach, maar soo groot en goedt van ghemoedt, dat ick soo een stuckedrochs[3] niet en kan toestaan soo een verdoemelijcke schelmery, noch ick en kan niet onbeklaagt noch onbeschreyt laten, de ghene die door onghevallen tot een bedroeft verloop moeten komen. Nu heb ick 't inder waarheyt op niemant in 't besonder ghemeent, maar heb de kluppel int hondert blindelingh geworpen, luck raack, die ghetroffen is, volcht het Rijmpje: Doetet u seer, wachtet u meer.

Die beleeftheyt heb ick ghebruyckt, dat ick een ander tijdt hebbe ghenomen, op datmen te minder beduydenisse op de teghenwoordighe levende en soude maken, ghelijck ick oock niet ghedaan en hebbe. De Brabantsche Tale heb ick tot geen ander eyndt hier in ghevoeght, als om haare arme hovaardy an te wijsen, dat sy also wel haar lebbicheden[4] heeft als de botte Hollanders, die sy soo wel niet en konnen volghen, als wy-lieden haare mis-spraack. Dit zijn dan, vriendelijcke Leser of Leserin, de oorsaken en de dinghen, die mijn hebben beweegt te doen drucken mijn Brabander die van veelen lachterlijck[5] belogen is, en die ick wensch datse u so wel mach behagen, als sy de beste en braafste

---

[1] Onbruyck, schade. — [2] t' Samen staan, samen deelen. — [3] Stuckedroch, stuk bedrieger. — [4] Lebbicheden, leelijks. — [5] Lachterlijck, schandelijk.

lieden voor desen heeft gedaan: Soo ick dat vermerck, sal ick my spoeyen om U. L. eerlangh een kluchtigher en veel gheestigher[1] ghemeen te maken. Hier mede wil ick u niet langer ophouden. Leest met lust, en trect tot uwen dienst het ghene dat u wel ghevalt, en gheeft my voor mijn groote en willighe moeyte, een vriendelijck ghesicht, het sal loons ghenoech zijn

Voor uwen altijdts bereyden en jonstighe

G. A. BREDERO.

[1] Gheestigh, pittig.

G. A. Brederode, tot den Leser.

Ist dat ghy yet merckt, leest of siet
Dat quaat is, schuwt dat, doetet
[niet.
Ick heb met lust tot leer ghedaan,
En niet om dien wegh in te slaan:
Maar vindy wat dat u wanhaaght,
't Sy u tot les, ghy knaap of maaght.
Men weet so noodich het venijn,
Als dinghen die daar goedt voor
[zijn.
Een Kindt onwetend' van verstandt
Dat loopt in 't vuyr, alwaar 't hem
[brandt,
Dan yemant die wel beter weet,
Die denckt, dat vuyr is mijn te heet:
Hy tastet met yet anders an,
En treckter nut en warmte van.
Soo bid ick dat ghy dit oock treckt,
Op dat het u wat goets verstreckt.
Het oordeel (dunckt mijn) is ver-
[keert,
't Welck seyt, dat men de sonde
[leert,
Alsmense eyghentlijck verklaart,
En al de Werrelt openbaart.
Ick neem, een Preker op de stoel
Als die ontdeckt een vreemt ghe-
[voel[1]
Van een eerloosen snoo Sophist,
Of een Godloosen Atheist,
Souw die daaromme boosheyt
[doen?
Of argeren in't minst de goen?
Dat sluyt niet. Souw de Magistraat,
De Overheyt, de wyse Raat,
De boosheyt leeren yder voort,
Als sy bestraffen Princen moort?
Of Vrouwe-kracht? of Dievery?
Straatschenden, of Brantstichtery?
Dat komt met my niet over een.[2]
Soo weynich als in lijf en le'en
De sucht of sieckten overspruyt,
Wanneers' een Doctoor ons be-
[duyt,[3]
Soo lettel of noch mooglijck min
Dringt immer 'tquaat ter zielen in:
Want in een Godlijck goet ghe-
[moedt,
En komt oock niet dan alles goedt.
De dinghen zijn dan groot of kleyn,
Den reynen zijn sy alle reyn,
Den quaden dijt alles tot quaat,
Om dies-wil dat het met hem gaat
Ghelijck als met de vuyle spin,
Die 't goetste neemt ten quaatsten
[in,
Die 't honich in fenijn verkeert,
Alst in sijn binnenst is verteert.
Soo doen veel menschen hier te
[Landt,
Sy spreken van een ander schandt,
Of Lof en Eer: Na haat of gunst,
Maar niet na kennis van de kunst,
In sulcken breyn wert nu ghemaalt
De roem of laster die men haalt.
De ghene die ick heb gheraackt
Onwetens, hebben my ghelaackt,
Ick gheeft haar toe: En voor de
[smaat[4]
So wensch ick dattet haar wel gaat

---

[1] Ontdeckt, uiteenzet; ghevoel, gevoelen. — [2] Daar ben ik het niet mee eens. — [3] Beduyt, uitlegt. — [4] Ick gheeft haer toe, ik gun het hun.

Aan ziel, aan lijf, na wil en wensch,
So wel als eenich levend' mensch.
Maar ghy verlichte, suyver, net,
Die op mijn wercken lustich let:
Hier hebdy maar een slecht ghe- [rijm,
Dat niet en rieckt na Griecksche [Tijm,
Noch Roomsch ghewas, maar na ['t ghebloemt
Van Hollandt kleyn, doch wijt be- [roemt,
Al heeftet gheen uytheemsche [geur,
Tis Amsterdams, daar gaatet veur.
Het Nederlantsche doffe kruydt
Gheeft voor ditmaal niet soeters [uyt
Als ghy en siet: soot u niet [smaackt,
Soo bid ick dat ghy 't Honich [maackt
Met u gheleerde groote gheest,
Die 't best uyt u Boeck-weyden [leest,
En brengtet in u Bye-korf,
Daar ick nauwlijcx by comen dorf,
Om dat ick, 't welck ick vry beken,
De minste van u Byen ben.

't Kan verkeeren.

A^{0}. 1618. den 6. Junij.

Inhoudt van 't Spel.

Onder de weynigh uytsteeckende of geestige Spangjaars, en is de Maker van Laserus de Tormes nerghens na de minste, maar (mijns oordeels) een van de meeste te houden, want hy seecker en bedecktelijck de gebreecken sijner Lants-lieden aenwijst en straft. Desen ist die wy volghen in sijn eerste boeckje, daar hy de hoverdye (die haer-lie schijnt ingheboren te zijn) levendich afbeeldt in sijn kaale Joncker: nu also wy geen Spangjert en hadden, of om dattet de ghemeene man niet en souw hebben kunnen verstaan, hebben wy dese namen, de plaatsen en de tijden, en den Spangjaart in een Brabander verandert, om dies-wille dat volckjen daar vry wat na swijmt.[1] Den inhoudt hebben wy na onse ghewoonten in vijven verdeelt.

Eerstelijck, Jerolimo Rodrigo vertelt zijn overcomste uyt Brabandt, zijn oorsaack, het verschil van Amsterdam en Antwerpen, de verscheydenheden van het Volck, en haar zeden, en sijn voorighe grootheyt; alles met een verwaande hoochmoedicheyt. Robbeknol, een verloopen Bedelaar, neemt hy in sijn dienst, waar met hy nae sijn ydele grootsheyt by der straaten gaat brageeren,[2] tot endelingh in de Mis. Drie ouwe Klouwers[3] bewijsen met haar slechte[4] manieren, spraack en kleedinghe, de oprechte slechtheyt der Amstelredammers en de Tijdt, namentlijck de Sterfte over meer dan veertich Jaren.

Ten anderen, Jerolimo wel gheveeght zijnde, ontmoedt ande Vesten by de Mont van den Emstel, twee lichte vrouwen, waar by hy den volmaackten Hovelingh speelt. Sy meer gheneycht tot sijn gelt als tot sijn schoone woorden, willen dat hy haar sal leyden op de Klieveniers-doelen, hy alsoo kouwt van Buydel als heet van Maagh, maackt veel blaeuwe en loghenachtighe uyt-vluchten, en scheyt na veel stuypens[5] en nijghens, eerbiedelijcken, sy begecken den wech-gaande, en verhalen den oorspronck van haar ontuchtich en onghereghelt leven. Den hongherigen Robbeknol tijdt terwijl uyt bedelen: het welck hem soo gheluckte, dat hy sijn ledighen buijck, en sijn eerlijck-hertighe[6] doch arme Meester daar met spijsde: en ginghen voort, wel versaat zijnde, t'samen te ruste.

Ten derden, Robbeknol verhaalt den loop sijns levens en sijns avontuurs, Jerolimo niet bij der hant zijnde, soeckt, vindt en doorsnoffelt sijns

---

[1] Swijmt, zweemt. — [2] Brageeren, paradeeren. — [3] Klouwers, paaien. — [4] Slecht, eenvoudig. — [5] Stuypen, buigen. — [6] Eerlijck-hertigh, hooghartig.

Meesters Beurs, dien hij rijck van vouwen en arm van penninghen bevonden heeft. De drie koele Troevers[1] verwijten elck ander haare feijlen: ondertusschen luijtmen der Steden-klock, al waer ter puye wert ghekundicht en verboden op lijfstraffe de Bedellerije, ende gheraamde ordere over de rechte armen, het welck by elck ghepresen, maer by Robbeknol en sijns gelijcken beklaaght werdt. Een kyve-kater kijft en raast onbescheyelijck, doch sij wert besadicht van twee spinsters, haar ghebuuren: Robbeknol van de noot een deucht makende, komt by dese onwetende Wijven de Seven-salmen[2] lesen, soo kreegh hy de kost. Jerolimo vint eenich kleyn gelt: waant hem selven de rijckste die daar leefden, hy stuurt syn knecht om spijs en dranck: Die ontmoet een Lijck-stacy, hoort eenighe woorden, en loopt verbaast[3] na huys. Doch dat over, doet hy sijn bootschap.

Int vierde, vertelt een Koppelaarster haar leven en haar neeringh. Robbeknol gheladen met eet-waren, werdt blydelijck ontfangen, en tyen daatelijck met gragen lust an 't smullen. Jerolimo vertreckt over maaltijdt sijn afkomst, en meer andere geckelijcke dinghen: ondertusschen komt Gierighe Gerret sijn Huys-heer, en Byateris de Wt-draaghster hem maanen; na veel belovens gaat den Armen-duyvel deur en leyt een banckje.[4]

Int leste deel, de Buuren verstaan hebbende syn vertreck, gaven de Maanders en Schult-eyschers sijn Banckerot te kennen, daar een groote beroerte uyt ontstont, over sulcks de Schout, Notaris en Ghetuyghen ghehaalt, 't huys gheopent, vonden niet dan een oudt beddetje, dat na veel woorden inde Stadts-koocken[5] ghebrocht wiert. Inder voeghen, dat sy allegader even veel ontfonghen, en onbetaalt en onvernoeght wech gonghen. Daer hebjet al, seyd' het Wijf, en sy spooch het hert uyt haar lijf.

---

[1] Koele troever, oude snoeper. — [2] Seven-salmen, zeven boetpsalmen. — [3] Verbaast, verschrikt. — [4] Leyt een bankje, maakt bankroet. — [5] Stadts-koocken, de woning van de concierge in het stadhuis, bewaarplaats van in beslag genomen goederen.

NAMEN DER SPEELENDE GHESELLEN.

JEROLIMO RODRIGO, de Joncker.
ROBBEKNOL, de Knecht.
JOOSJE }
KONTANT } twee Jonghens.
FLORIS HARMENSZ, Hondtslagher vande Kerck.[1]
JAN KNOL }
ANDRIES PELS } Patriotten.[2]
THOMAS TRECK }
TRIJN JANS }
BLEECKE AN } Twee Snollen.
TRIJN SNAPS }
ELS KALS } Spinsters.
JUT JANS }
De Vrouw van de Dooden, een deel stommen.
BYATERIS, een uytdraaghster en koppelaarster.
GIERIGHE GERAART, de Huys-heer.
Notaris, de Klerck, met twee Steboon.
BALICH, een Tinnegieter.
JASPER, de Goutsmit.
JOOST, de Buurman.
OTJE DICKMUYL, de Schilder.
De Schout met zijn Rackers.

[1] Hondtslagher, de man die de honden wegjaagt. — [2] Patriotten, burgers.

EERSTE DEEL.

Jerolimo Rodrigo.

T'Is wel een schoone stadt, moor 't volcxken is te vies:
In Brabant sayn de liens ghemaynlijck exkies:
In kleeding en in dracht, dus op de Spaansche mode,
Als kleyne Konincxkens of sienelaycke Goden.[1]
O Kayserlaijcke stadt! Hantwerpen groot en raijck,
Ick gheloof nou dat de Son beschaynt uwes gelaijck,
In abondancy van sleyck, in schoonheyt van landouwen,
In Karcken triumphant, in devote Kloosters en modeste ghebouwen,[2]
In muragie masief, vol alles van rekreatie geboomt,[3]
In kayen en in hoyen, woor langskens dat hem stroomt[4]
De Large revier, het water van den Schelde,
En supporteert tot over Meyr. Datte kick ou eenskens vertelde[5]
Mayn avontuurkens met de dochterkens inde baar,[6]
Betteken en Mayken, en met haer nicht schoon Klaar,
Die over straat trip trap, en met sulcken ghetepel gaat,[7]
Damen her jugeert en estimeert voor 't stooltje vande lepelstraat,[8]
En vande Venus-buurt: 't soch say saijn wel gracelaijck.
De Gouverneur van 't slot die minden haer wel dwaselaijck,
't Was sulcken waperkaack een, g'en hebt ou leven.[9]
Hoe dickwils heeft hy haar een keurs en een voorschoot ghegheven
Voor een bay-slopen. Wa was e kick oock amoureus
Op Annete de Tournay, en Janneken de geus.
O 't is een gallant goeyken, 't saijn kordyale Princessen,
Sy braveeren de Waerelt in ambitjeuse grandessen.
En hadde kick met hoor niet alleghere ghebancketeert,
'k En had t'Handwerpen niet so schandelaijck ghefalgeert.
'k Was daar in goeyen stoot, ick had wel tseventich paar mouwen,
En maijn Krediteurs lieten may niet dan de dese houwen,
En voort gaf e kick hoor al het goeyken damen was vertrouwt
Van maijn gebuurkens hier t'Amsterdam. Ick kick vreesde voor de [Schout:
Want ick docht ist sake dat zijt hem ansigghen,
So sal hy mijn op Steen of inde Stock doen ligghen:[10]
Ick ben liever inde harmonieuse melodive vogle-sangh,

Vs. 1—33. [1] Sienelayck, zichtbaar. — [2] Modest, keurig. — [3] Alles, allées. — [4] Hoyen, hoofden. — [5] Meyr, een plein. — [6] De baar (beer), naam van een kroeg. — [7] Ghetepel, gedrentel. — [8] Lepelstraat, de buurt der lichte vrouwen. — [9] Waperkaack, snoeper. — [10] Steen, de gevangenis; stock, blok.

JEROLIMO

Als inde odieuse stinckende boeyens en ys're klangh.
En so verren mayn ghebuurkens may om 't hoore spreken,
Soo sal ick hoor wel een leugen of een treusneus inde handen steken.[1]
Ick heet nu bekans een maant of wa meer ghehadt.
Hier sayn veel goeyen Liens in dese Stadt,
Die op goedt vertrouwen haar goeyken laaten bewaaren
Aan andere, die asse kick, daar achter uyt mee vaaren:[2]
Want ofmen schoon de Liens (ghelayck hier staat) al siet,
Men ken daarom haar hert noch qualiteyten niet:
't Is tijdt da wy die bot-muylen, die huybens wat fatsonneeren;[3]
Met moet haar altemets een spelleken en een kluchtken leeren.
Moor wat? kene geen rust, 'ken magh niet paysibel staan.[4]
Zemers, ben ick rayck, so moet mayn goeyken wel inviesibel gaan.[5]
Braband. binnen.

Robbeknol de knecht.
So lang als ick ghewondt was, en om 't hooft de doeck hadt,
So kreeg ick altijts wat om Gods-wil vande goe-luy, as ick badt:
Maar nou sy my gesont sien, en mijn ghenesing vermercken,
Nou ist: God helpje, jy luye Bedelaar, gaat wercken,
Jy bint jong en wel te pas; hy doet sondt die jou wat deelt,
Vermits zijn malle barmherticheyt de rechte Armen ontsteelt.
Wat raat dan? steelen en wil ick niet, daar steecktme of de wallich,
Al ist een aardighe kunst, sy helpter miester ande gallich.
Dienen dat waar een ding, so had ick de besorghde kost,
So waar ick vande straat en van 't leegh-gaan verlost. *Brabander uyt.*
Was'er maar een rijck Heerschap, ick woud' hem garen dienen.
Gans lijden watte quasten heeft die Joncker ansen bienen,
Hoe is hy uyte streken, hy is wel verguldt met dat gheweer.[6]

Jero. Hoort manneken, soecktege een Meester? *Robbe.* Ja ick waar-
[lijck, mijn Heer.

Jero. Wel komt hier by-men, ick sal ou van alles wel versorghen:
Ick twijfel niet of gy hebt een goey gebeken gesproken vande morgen:
Want ons Heer het ou verleent een goey Meester an mijn.

Robbe. En ick sal jou, mijn Heer, een goede Dienaar zijn.

Vs. 34—64. [1] Treusneus, beuzeling. — [2] Achter uyt vaaren, zich door de achterdeur wegmaken. — [3] Huyben, uil. — [4] Kene, 'k en heb. — [5] Zemers, zeker; inviesibel gaan, onzichtbaar zijn. — [6] Uyt es-treken, in de puntjes; verguldt, versierd; gheweer, zijdgeweer.

Jero. Hoe is ouwen Naam? *Robbe.* Robbeknol, tot jouwen dienst.
Jero. Ghy zijt een nettert.
Van waar zijde ghy? *Robbe.* Van waar? van Embden, God bettert.
Jero. Ho, ho, een Embder potschijter. Wel zemers dat comt snel.[1]
Robbe. Ja, ja, praat jy wat, d'Amsterdammers en Brabanders kennen 't [oock wel.
Jero. Dat is ooc waar. Hede noch ouwers, of hedese verloren?
En wa was hoor doen't? *Robbe.* Mijn Vader was een Vries gheboren,
Te Bolssert in Vrieslant. En mijn Moer was van Alckmaar:
Immers na veel avontuurs en loopens kreghense malkaar.[2]
Men Vaar was een meullenaar, en mijn Moer liep met de veering:[3]
Want hier eseydt, al segh ick het self, sy verstonder lijdich wel op de [neering.
Sy kont van buytene sien oft locken sou of niet.
Dats nou al eveliens. Daar na, Joncker, so ist eschiet[4]
Dat mijn Vaar, slimme Piet (ick seltje seggen met luttel woorden)
Wt de Backers kooren sacken meer nam als hem toebehoorde.
Jero. Dat gebreck is heel ghemeen, 't is de mannier van 't landt.
Robbe. Dè Meullenaars (mijn Heer) die hebben nu een aar verstandt,
Sy speelen houwt wat en gheeft wat. Immers door 't voorloopen van [goe-mannen[5]
So wordender mijn Vaar in 't heymelijck om egieselt en uyt ebannen,
Doen raackten hy by de Spangjaarts in dienst, hier inde krijgh,
Ick weet niet wat hy heur gedaan had, sy koockten hem een vijgh,[6]
Daar hy of sturf. Alsmen Moer Aaltje Melis vansen doot vernam,
So trockse met me, en met heur goetjen hier t'Amsterdam,
En sy huerden een huysjen, en sy hing uyt de Graaf van Embden,
En sy leyde slapers om gelt, en sy wos de bootsluy heur hembden,
En de klieren voor de luy, op de erven die hier laghen leegh.
Daar na so gebeurden't, Joncker, dat sy an Duckdalfs palfreniers- [knecht kennisse kreegh:
Want siet hy brochter al zijn miesters linnen te wassen:
Dees was een lelicke swart, en sy was so van passen,
Of matelijcken schoon. (Maar foey! wanneer een Vrouw is groen,[7]
So zou zijt met de beul, met een hondt, ja met de duyvel doen.)

Vs. 65—94. [1] Embder potschijter, vaste scheldnaam (bedrieger?); dat comt snel, begint dat nu al? — [2] Immers, hoe het zij. — [3] Veering, stier. — [4] Al eveliens, onverschillig, hetzelfde. — [5] Voorloopen, advies; goe-mannen, bijzitters van het gerecht. — [6] Zij stoofden hen een kool. — [7] Groen, geil.

Mijn Moer die was een weeuw, die quicx en heet van bloet was,
Die noch al-te-wel heughden dattet byslapen soet was.
Wat het sy te doen? sy ging by de Moor legghen,
En sy beproefde of de Moerjanen soo saft zijn als de luy seggen:
Maar de schellem die vil heur in, as een naghel soo hart,
So datse van hem ontfingh een moye jonge swart:
Hoe blijt datse was dat gheef ickje te bedencken.
Heer wat brochter die Moerejaen al soete gheschencken,
Van suycker en van wijn, van wildtbraat en van kleyn ghebient,[1]
En ander leckerny. Dan had hy een kapoen, en dan een smient,
En dan ghelardeerde duyfjes, of dan een snipjen met zijn dreckje:
So koesterden hy heur in heur kraam. Och! seydt hy, och mijn beckje!
Och! doetje toch wat te goedt. Ick stont van veers en keeck het an;
En dan kreegh ick altemets van bystaan oock een streeck uyt de pan.
Daar deur kreegh ick hem lief en sagh hem byster garen,
Maar eertijts as hy quam, begon ick te krijten en te baren,[2]
Ick rits-evelde van angst as ick hem komen sagh.[3]
Dan riep ick: het sal donderen van desen dagh,
So bruyn komtet ginder op. Mijn docht het was de duyvel,
Of de bulleback: maer doen hy ons brocht broot en suyvel,
En andere snuysteringh, so van eten en van wijn,
Doen docht hy mijn gheen mensch, maar een Enghel te zijn.
  In dese ommegang liep een jaar of twee ten eynden:
't Ghebeurden so hy eens zijn soontje wat douw-deynden,
Wat troetelde, wat kusten: wantet hem so lief as zijn hert was,
't Kijnt sagh dat wy wit waren en dat hy so pick swert was:
Het liep na mijn Moer verbaest en 't riep met een schrick:
Och memmetje! memmetje! waertme, waertme, hier is heyntje pick.[4]
Hy grimlachte en grijnsde, en schelde met een woort moer en kijnt,
Loopt ande gallich (seyd' hy) ghy verbranselde hoeren kijnt.[5]
Dat woortje van mijn broertje dat vatten ic terstont, al was ic jong:
Och docht ick hoe mennich hoortmen met een schotseren tong
Een ander lasterlijck schelden en schennen
Van de gebreken daer sy selfste vuylst' van bennen,
Door dien sy (als mijn Broer) haer selven niet en kennen.

Vs. 95—129. [1] Kleyn ghebient, klein gevogelte. — [2] Baren, aangaan. — [3] Ritsevelde, kreeg kippevel. — [4] Waren, beschermen. — [5] Verbranseld, vervloekt.

Om kort te maken Joncker, dit komen en dit gaan
Quam d'opsiender van 't huys en de Stal-meester te verstaan:
Sy leyden op hem toe met wachten en met waken,
Soo lang tot dat sy hem sien rooven, steelen, taken[1]
De haver en het hoy, ja toomen, stevels, spooren, quispels, en
Deck-kleen, beere-vellen, en ander goet dat ick niet noemen ken,
Als de ghebitten, ja de hoef-ysers selfs vande paerden,
Die hy de smits en de wage-boeven verkoft om halver waerden:
En t'huys stal hy al wat los was, soo van kooper als van tin,
Van silvere lepels, bekers, tafelborden, betielen: in
Om de waerheyt te seggen, het was een dief in zijn moers lijf eboren.
In alsmender na vraegden, dan wist hy nergens of, of't was verloren,
En dit deed hy al uyt liefden om mijn Moer en Broer te voen.
Verwondertje dan niet asje dit wel andere luy siet doen,
Die uyt liefden van haar konckebijnen haer eygen kas bestelen,[2]
En geven 't een hope Hoeren daarse moy weer mee spelen?
Daer na soo worden ick ghevangen en gelockt met list.[3]
Wat souw ick doen Heerschap? ick seyden uyt vrees al dat ick wist,
Hoe dat mijn Moer dit goetjen op het hooghste kon verkoopen:
En doense mijn uytgehoort hadden, doen lieten sy my loopen.
Doen vatten sy de Moor (mijn Stief-vaar) by de neck,
En s'ontklieden hem moeder naackt, doe namen sy brandent speck
En lieten't op sen rugh al barnende druypen.
Hy wrong hem als een aal, maar hy kon't niet ontkruypen,
Dat most hy afstaan met ghedult, al wast een harde saack.[4]
De Wet gheboodt mijn Moer op pene vande kaack,
Dat zy by dese Moor niet meer en sou verkeeren,
Of men souwt haar oock vreeselijck verleeren.
Branden met speck, docht mijn Moer, dat behaagt mijn niemendal,
Ick wil de kolf so rouckeloos niet werpen na de bal.[5]
Doe heeft sy om de qua tongen, en oock om wel te leven
Haar uyt devocy in't arme mannen Gast-huys begheven,
Daar dienden sy om Gods-wil: trouwens om de kost watje mient,[6]
En daar heb ick na mijn vermeugen mijn broot oock verdient.
Dan liep ick by de Doctoor of by de Apteecker om drancken,

Vs. 130—164. [1] Taken, gappen. — [2] Konckebijnen, concubinen. — [3] Gelockt, uitgelokt, uitgevraagd. — [4] Afstaan, tot het einde doorstaan. — [5] Alles prijs geven. — [6] Watje mient, wel te verstaan.

Of by de Barbiers om salf, of andere bootschappen voor de krancken.
Ten lesten quam'er een weetighe, teetighe, versoorde blinde-man,[1]
Die versocht mijn tot zijn layts-man: hij praten't mijn Moer so an,
Dat sy mijn by die elementsche Fiel bestelde.
Och Joncker ick had een jaar werck dat ickje vertelde
Wat kommer dat ick somwijlen heb gheleen.

Iero. Nu Robbeknol al properkens, sacht mannecken, geeft ou te
En danckt ons Heere God voor sayne goeyen gracy, [vreen,[2]
Ghy zijt hier ter keure wel gheroockt te deser spacy,
Want ic kick sal ou triumphantelaijck versien met al wat ou gebrect.
Een dingen jammert may, dat is dagge so bot Hollants spreckt.
O de Brabantsche taal die is heerloyck, modest en vol perfeccy,[3]
Soo vriendelayck, so galjart, so minjert, en so vol correccy[4]
Datment niet gheseggen en kan. Ick wouw om duysent pont
Daggese so wel alse kick of als men Peterken verstont.
Ick sweert ou par Die, ghy souwt ou Hollants versaken:
Want die ons verstoot, die verstoot alle spraken.
Was ou moeyer noch maaght, ick liet ou een Brabander maken.
Onse taal is een Robsodi, nonpareylle sonder weergae;[5]
Sen heeft geen comparacy by de suyverheyt van Hollant op veer nae.

Robbe. Ja't is een moye mengelmoes, ghy meuchter wel van spreken,
Ghy luy hebt de Fransche, de Spanjers en d'Italianen vry wat of ekeken.
De Brabanders slachten d'Engelsche of de spreeuwen, sy kennen van
[elcks wat.
Iero. s'Jasy, wat sayn hier harsenloose botmuylen inde Stadt![6]
Zy zijn slecht en recht van leven, en simpel inde stijl van haar geschriften.[7]

Robbe. O eelekaertjen, soudmen dat lebbighe Brabants siften[8]
Of wannen, gelijck de Kruyeniers haar kruyen, soo waar as ic leef,
Ick wil wel wedden datter de helft niet over en bleef.
Dattet Hof te Bruyssel eens banden al de uytheemsche woorden,
Dat yegelijck most gaan daar sy eygen zijn, of daarse t'huys hoorden,
Wat souwer een goetje vertrecken: gantsch lijden hoe kaal
Souwen de Brabbelaars staan kijcken met haer arme jottoosse taal:[9]

Vs. 165—196. [1] Weetigh, nieuwsgierig; teetigh, luizig; versoord, uitgedroogd. — [2] Al properkens, 't is nu mooi genoeg. — [3] Modest, keurig. — [4] Galjart, dartel; minjert (minjoot), bekoorlijk. — [5] Robsodi, rhapsodie. — [6] Jasy, Jezus. — [7] Slecht en recht, eenvoudig. — [8] Eelekaertjen, basterdvloek: heilige hartje; lebbig, leelijk. — [9] Jottoos, jutsch, plomp.

Maar nou zijnse hier so vermaagtschapt datmense niet sou konnen
[scheyen
Al hadje al de geleerden, Professoren en Doctoren van Leuven en van
[Leyen.
Jero. Slecht-hoyen als ghy zijt, moockt eensjens een acte notariaal.[1]
Gaylien en weet van hooftse tarmen, gy schrijft moor duyts teenemaal.[2]
Onse Notarissen en Secretarissen verstaander pertinent op de pro-
[nunciatien.
Dan trouwens 't is haar geoctroyeert, met edicten, privilegien en gratien
Van 't Kayserlaijcke Hof, ou't is een volcxken seer exstreem.

Robbe. De Paus van Roomen met al zijn Cardinalen en brenghter
[niet van haer teem:[3]
En dan latenser noch duncken datse verstandige Schribenten bennen,
Sy schrijvenje daar een goetje, datse as haar Vader-ons van buyten
[kennen.
Jero. Woor woien de Hollantsche botmuylen? niement van so veel
En quamper te voorschijn in ons magnifijclaijck Retorijclaijck lantjuweel,
Da was een dingen van d'ander Waerelt, 't is rekreatieflijck te lesen.
Moor sjases par Dio sante, wa plochtender ellegante Poëten te wesen:
Item daar haddege Kastileyn, de Roovere, Gistellen, en Kolijn,
En Jan Baptisten Houwaart, dat bayloy goeye meesters zijn:
Dat waaren liens vol perfeccy: en van devine eloquency,
Ygelijck woordeken datse aggeerden, of nomineerden, dat was een
[sentency.
Het minste datse sprooken dat was een reffiereyn, en dat so exstravagant
Van uytspraack, trots een Oostersche Phar-Heer, of Luytersche
[Predikant.[4]
En bay hoor rondeelen en balladen (met licencie mach icket vry seggen)
Daar mogen de Hollantse boerelicke-dichters hoor broeck by leggen.[5]

Robbe. Werpt de Vlamingen niet wegh, mijn Joncker, watje doet,
Met huldere incarnatie, en Palleys vol minnen, en suycker-bosjes soet.[6]

Jero. Baste, al stillekens, ick hees ghenoegh van die muffe miskienen
[Retrosynen,

Vs. 197—221. [1] Slecht-hoyen, domkoppen. — [2] Duyts, Nederlandsch. — [3] Van haar teem, van haar stuk. — [4] Oostersche, Duitsche. — [5] Zijn broek bij iets leggen, er niet tegen op kunnen. — [6] Incarnatie, versregels die een jaartal uitdrukken; Palleys vol minnen, suyckerbosjes, titels van werken of aanspraken tot vrouwen.

En moockt geen grimmaasen met ou ensicht, moockt assekick bonne
Och het stoot so wel datmen parmantigh en gracelijcken gaat. [mijnen.
En korompeert u troony niet, houtet in die form, daar't ou in staat.
Zemers dats bysart, dats braaf, dats groots, dats graaf, dats wel jentjens.[1]
Kuyst en vaaght wel nettekens ou kleekens en acoutrementjens:
Neemt tansens de kladder, den borstel, den kleerbessem, zulde?[2]
Dagge een Brabander waart, dat wilde kick om duysent pont, of
[hondert gulden,
Ick souw ou annimeeren en addresseeren bay de grootste van't lant.[3]
Ick sal ou promoveere tot Docter Juris door ou beestjaal verstant.
Gay zijt een merveille vande Waerelt! Gay sult wel tot hoogheyt raken:
Want ick sal ou Souvereyn van Hollandt en van Vranckerayck maken.
Een Marquissaatschap of Graafschap dat acht ick niet een seur.
Kapitaynschappen, Kornelschappen, Hartoghschappen, daer stier ick
't Is may de payn nie waart om daer eens op te dincken, [kinders met deur:
Ick sode heel Gelderlant wel lichtelaijck wegh schincken.
Ick kick hee die liberalheyt met onsen Koning ghemayn,
Die heel Indyen wegh gheeft aan een simpel Kapitayn,
Al eer hy dat met macht van soldaten heeft ghewonnen.
Nu ick moet ter Missen gaan in't klooster bay de Nonnen.
Moor wat 'k ou vragen sou, sayde gay oock gedebaucheert?[4]
Daar en is geen dingen so goet als datmen spaarlaijck minageert.
De minage, Monsieur, passeert: 't is beestich datmen veel eet en drinckt.[5]

Robbe. Dits alweer 't ouwe deuntje. Ick weet wel met wat voet dat
Ick loof niet of ick ben op sinte Galperts nacht eboren, [hy hinckt.
Dat's drie daghen voor 't gelock: nou gheef icket verloren,
De droes die helpt mijn an die gierigerts altijt.

Jero. Wat stode en snapperkoockt, he? *Robbe*. Och, Miester, niet
[een mijt.[6]
Schijt, schijt, niemendal, ic ben geen eter, wy sullen de kost wel krijgen.

Jero. Een ayuynken, een ciepelken, een sneeken broot, en twee
[vyghen,[7]
Dat's en Heeren kost. *Robbe*. Een bientjen daar en pont vleys vijf ses
[an is,

Vs. 222—251. [1] Graaf, grave, ernstig. — [2] Kladder, schuier. — [3] Annimeeren, aanbevelen. — [4] Gedebaucheert, hier: gulzig. — [5] De minage passeert, zuinigheid gaat bovenal. — [6] Snapperkoockt, mompelt. — [7] Ciepelken, uitje.

Dat liechter oock niet om. En as daar een paar vaans kan is[1]
Met Dantsicker smockkel of met dat mannelijck Rosticker bier.[2]
Daar ken ick het me wel of sien voor een uur, drie of vier,[3]
Dat souw wel seve luy segghen (wel verstaande) as zijt wisten.

Jero. Wat doen de Liens anders dan say de spays verdarven en't [gelt verquisten?
De soberheyt is een deughd, diens ghelijcken men niet en weet.

Robbe. Dat is gheseyt in't Duytsch: siet datje niet veel en eet.

Jero. Och 't is so ghesont op zijn juyste dyeet te leven.

Robbe. Die raadt die moocht ghy dan de krancken wel ingheven.

Jero. Monsieur het is devin datmen de temperancy observeert.

Robbe. Gut Joncker 't is so goedt datmen wel teert en smeert.

Jerol. Wat verschillen de mest-varckens van de gulsighe beesten?

Robbe. De grootste dronckerts, Heer, dat zijn de beste geesten.[4]

Jero. Wie doeget? hanneken, wilken, wuytjen, da nie dan fielen zijn.

Robbe. De treffelijckste gheleerde die drincken de meeste wijn.
Ick segget niet om my, sey de wolf, maar om mijn schamele moer.
O seker! die geen rijnsche wijn met suycker en magh, dat is een boer.

Jero. De Hollanders, par Die, sy drincken als moffen en poepen,
En dan is dat goeyken so wildt, sy schreeuwen, sy roepen
Als brayneloose Liens, alse sayn. Wayliens sayn modest.
Zayn wy ter feest, wy sobereren met eten en drincken, is dat niet best?
Wy kourtiseren d'Ufvrouwen met discours dat niet vulgair is:
Wy charlateren van onse participantschappen, en van onse affairis,[5]
Van den handel van Indyen, en van de Guyneesche Compangie;
Ick mayn zemers dagh een legioen Engelkens sie[6]
Assekickonsemaachdekenssie:'tsochsysaynwelvroyelayckvangeest.[7]

Robbe. Ick gis datje my slacht, ghy hebter veel by eweest.
O bloet ick heb sulcken honger, ic wou dat ic al an't wangen was;[8]
Mijn buyck raast anders niet dan of mijn keel gehangen was.

Vs. 252—280. [1] Dat liechter niet om, dat is niet mis. — [2] Smockkel, biersoort. — [3] Het of sien, het uithouden. — [4] De beste geesten, de gezelligste kameraden. — [5] Charlateren, opsnijden, opgeven. — [6] Zemers, zeker; dagh, dat ge (vergissing voor ik?) — [7] 'tSoch (tsoch, toch), waarachtig. — [8] Wangen, kauwen.

Jero. Nu tsa, laat ons gaan ter kercken tot ons Vrouwen-bruurs, en [horen Mis,
En dan sullen wy sien wa wy sullen kopen van vlees of vis.

Robbe. Och dat is een krachtigh woort, daar praatje na mijn sin.
Och Priestertje, Priestertje, haestje wat, so krijgh ick hier wat in.

Twee Jonghens en Floris Harmensz Hont-slager met de Baar uyt.

Aart. Aauwe wille wy t'samen klaauwen?[1]
Ick ra stoof, Aauwe schijt,[2]
Aauwen in zijn klaauwen quijt.

Aauwen. Y get gallich-veughels, gallich-veughels, laatmen gaan,
Of ick selje, ick sweert, met de swiep om d'ooren slaan.
Wat ryeme dese besuckte, bekrenckte schavuyten:[3]
Krijgh ickje inde Kerck, ick selderje warachtich in sluyten.

Krelis. Aauwe lampoot, krombien,
Ick hebje an de gallich esien.

Aauwen. Hoe ryen mijn dese verbrancste scherluynen? gantsch [lichters koom ickje by,[4]
Ick selje de bullepees so sackereels elements leggen inje sy,
Dattet jou heugen sel: ick selje byget soo ongenadigh of touwen,[5]
Datje by gantsch ackrementen op een aar tijt je mongt wel selt houwen.[6]

Aart. Aauwen lampoot, Aauwen lampoot, hebje dat hert een reys,
So sel ick jou dat mes omdrayen in jou vleys.

Aauwen. Ick sel de baar neersetten dat loof icje: o jy Gods gauwe dieven!

Krelis. Dat voor jou lampoot. *Aauwen.* Houtme die jonghens vast, [ey lieven,
Keertse om Gods-wil. Och so houtse vast: loopt schelmen dat ghy jou [beschijt.
Hoe quellen mijn die weersoordighe overgheven jonghens altijt,[7]
Sy ribsacken my wel, machet helpen: ick arme kreupele ouwe man,
Mijn bienen die ryen mijn so, dat ick mijn niet ophouwen en kan.[8]

Hy gaat sitten op de Baar.

Jan Knol, Andries, en Thomas.
Wel Floris Harmensz, waar breng jy de Baar? wie isser doot?

Vs. 281—306. [1] Klaauwen, kooten. — [2] Stoof, schijt, twee wijzen van liggen van de koot. — [3] Besuckt (beziekt), vervloekt. — [4] Scherluyn, schelm. — [5] Oftouwen, afranselen. — [6] Gantsch ackrementen, Gods sacrementen. — [7] Weersoordigh, ondragelijk; overgheven, onverbeterlijk. — [8] Rijen, trillen.

Floris. Ariaan ien pijntje, Peete Barberen man, jou ouwe laghenoot.[1]

Andries. Ariaan ien pijntje doot? doot? doot? dat is wongder.
Vertrouwt wat op de Mensch, inde Stadt was geen ghesongder
Noch vaster Man, die so wel in zijn vleysch en op zijn leen was.

Jan Knol. 't Was jammer dattet sulcken stijf-sinnigen korselkoppigen [Deen was.

Thomas. Ey laat de dooden rusten, seght van de afwesende geen quaat.

Floris. Daar hebje gelijck in, Thomas oom, 'tgaatje wel, jy groote [maat.

Jan Knol. Het hy lang eleghen? van wat sieckten is hy gesturven?

Floris. Sy segghen vande gave Gods. *Jan Knol.* Seljer wel ingaan [durven?[2]

Floris. Wel souw icker niet in-gaan durven? dat is oock wat! wel [dat komt schoon.
Ick gae 's nachts wel met de Graefmaker in een kuyl van twintich doon.
Ick deynck stae ick mee in't rolletje
Soo sal 't oock kosten mijn bolletje,
En staemen in't rolletje, al hebje dan al de kruyen en drooghen van [de stadt,[3]
Ten baat gheen lieve moeren, men moet voort, al hadmen een bort [veur't gat.[4]
Het Volck treckt uyt vrees wech: maar of men op Tesselt was,
De doodt komt over al, al waert dat ghy in een stiene muur ghemetselt [was.
De doodt spaert kleyn noch groot; teghen de doodt en is geen schilt:
Daarom doet goedt terwijl ghy kendt, en leeft soo als ghy sterven wilt.
't Is kunst te leven als de doodt komt, seyde Nabuur inde kooren mudden.[5]
Maar wat sey Malegijs in't beghin vande sterft? ick selder mijn gat [uyt schudden,
Hy koft by provisi al de droogen op van Doctor Schol, en leyd'se in [een kist,
En selve lach hy arme knecht in Jaffa eer hy't wist.[6]
Zijn Vrienden en zijn Erfghenamen die hebben heur ooghen schier uyt [ekreten:
Maar al sturvender noch so een vijf ses, sy souwense wel vergheten.
Alle dinghen is nu wel, maer eerst waren sy bevreest,

Vs. 307—332. [1] I e n p ij n t j e, bijnaam (een pintje), l a g h e n o o t, drinkmakker. — [2] G a v e G o d s, pest. — [3] D r o o g h e n, drogerijen. — [4] B o r t, plank (om de levensgeesten tegen te houden). — [5] K o o r e n m u d d e n, huisnaam. — [6] I n J a f f a, onder de aarde.

Hoe hy ghevoeghelijckst' sou gheven toch zijn gheest:
Want siet sijn havix neus die hing hem over zijn mongt,
Zijn giest en gingh niet uyt of hy was in zijn neus terstongt,
So quam het by dat zijn ziel niet kon verscheyden.
Ick gheefje te raan hoe dattet Gijs in't lest anleyden:
Hy liet zijn achter-deur open staen,
En daer is hy inviesiebel door egaan,
Want siet hy schaamden hem selver,
Vermits hy meer een arme delver
Als een rijck koopman scheen: en asmen't segghen mocht,'t was en bloedt.
Wat zijn die rijcke kaack-haringen meer as slaven van haar goet?[1]
Sy zijn willighe armen al hebbense goedt met hoopen.
Noch prijs ick jou, Jan Knol, jy selter gheen langt om koopen.
Waar veur soujet oock sparen, veurje moer of veurje breur?

Jan Knol. Hoogher niet, Harlingher-man, Aeuwen jy gater al wat [me deur.[2]

Thomas. Al sturven al de rijcke luy, Jan souwer niet eens om treuren.

Andries. Byget, Jan, dat de hielle stadt uyt-sturf, dan souje eref [beuren:[3]
Want je Vaar was voorsichtich, die hetje stee-kijndt emaackt.[4]

Thomas. Dat gheef ickje noch eens in drien, dat's hem lustich op zijn [hooft eraackt.
Ay lieve, siet Jan Knol eens druyl-ooren, hy staet of hy sot is.

Floris. Hoort hier eens Jan Knol, weetje wel dat Deensche Tomas [Banckerot is?
Had hy geen pampieren Harnas of quinckernel hy haddet slecht.[5]

Jan Knol. Hoort hier eens Koopman van Aelshuyden, komt hier mijn [lieve knecht![6]
Heb jy niet een banckjen eleyt eertijdts in Westphalen?
Ick wil seggen datje deurgingt sonder de goeluy te betalen,
En dan hietet noch datje om de schrift gheruymt hebt jou Lant,
'Tis de waerheyt, om de schrift die int boeck staet of ande want.
Maer Karolus Quintus die heeft daer teghen gheschreven
Hoe datmen met sulcke Dieven behooren te leven,
De Brieven zijn met groote Letteren in merckelijcken druck,
Wil jyse eens sien Andries giet-logen, so gaet op de nieuwe Bruck,

---

Vs. 333—363. [1] Kaack-haring, opschepper. — [2] Gater me(e) deur, neemt nogal wat in je mond. — [3] Eref beuren, erven. — [4] Stee-kijndt, vondeling. — [5] Quinckernel, vijf jaar uitstel. — [6] Van Aelshuyden, in afval, van niets.

En siet na de hooghe noort ande Voollewijck, daer staen staken en
[stanghen,
Daer sulje de Brieven met haer Zegelen bescheyelijck sien hanghen.[1]
Floris. Hoe voerje daer weer, geest? was dat mis? neen dat was
['egaert.[2]
Jan Knol. Neen Tomas, wat mienje? ic ben voor geen Banckerotier
[vervaert.
Wat rijdt mijn dat volck? dat ick schoon maer een vrient an mijn
[gheslacht hat,[3]
En speelden hy Bankerot sonder noot, ick sou hem hangen dat 'k de
Men hangt wel duysent diefjes die door de Armoede doolen [macht hat.
En die so veel niet en hebben als so een schellem gestoolen.
Dat een mensch tot een ongeluc komt door een ander, of door ongeval
Of door ander avontuer, daer heb ick seker melijden mee, [op Zee,
Of die't door zijn Boeck-houwers of Kassiers wert ontschreven en
Die luyden zijn waerachtich rechtvaerdich te beclagen. [ontdragen:
Thomas. Dat is seker waer. *And.* Wel Jan Knol binje mal? waerom
[sinje quaat?
Jan Knol. Ick segh men hoort de moetwillige Banckrotiers te bannen
[vande straat
Iewers alleen, en soo sy dan buyten haer bepaalt besteck ginghen,
So hooren heur de jonges met slick te goyen en met andere dinghen.
Andries. Hoe veel dooden, Floris, hebben wy nou wel gehadt vande
[weeck?
Floris. Goelickjes soo veel als lestent, of wat min, 't is op een streeck.
Wat vraaghje mijn dat? vraaght dat de labbekacken an 't Kerckhof,
Die daer een heele aftermiddach staen en maken daer haer werc of,
Daer staen die Laarysters, zy an zy, dromel by dromel, hanght aen
hanght.[4]
Daer hebje Elsje koockleckers, en Stijn snoeps met haer Linckermangt[5]
Vol ghesoon karstenghen en aerdaeckers: sy snoeyen, en sy teesen:[6]
Ginder staet Lijs gors in en stoep, en begint haer getyen te leesen,
En staet en preutelt soo rat, dattet schijnt dat sy gaern 't eyndelvaers
En heur mongt die gater aers noch aers, as'en tellenaer zijn aers gat.[7] [hat,

---

Vs. 364—389. [1] Bescheyelijck, duidelijk. — [2] Egaert, alles bij elkaar. — [3] Dat ick schoon, als ik ook. — [4] Dromel, hoop. — [5] Linckermangt, smokkelmand. — [6] Snoeyen, snoepen; teesen, pluizen. — [7] Tellenaer, telganger.

Dat is so haest niet uyt, of daer wort van de dooden wat epraat,
Wachtje voor dat klootjes volc, dat goet weet van alle katte quaat.
Daar hebjet: 't was sulcken loopert, sulcken vechtert, sulcken guyt.[1]
Daer isset, deynckt en reys, onse Lobbrich is de Bruyt
Met Harmen glad-muyl, en s'en wijf het geen maent doot 'eweest,
Ick wetet, wangt onse Jannetje stronx die hetter speel-noot 'eweest.
Heer, seyde Nelletje, hoe verweent is onse Klaasjen boelen 'ekliet,[2]
Hoe ondeucht, hoe ondieft, sy moetet al mee hebben, sou sy niet?[3]
Een sulvre sleutelreex, een blancket blauwe roc, en een doeck met slippen,[4]
Dat sey muruwe Niesje, so stroncktich, met sulcke scheetsche lippen,[5]
Datje jou souwt bepissen, dat ghyse maer eens aensacht.
Kijnt seydse 't is sulcken kribbetje, ic raetje dat ghy'er jou van wacht,
Want 't is sulcken kaackster, sulcken snapster, sy swijght niet en beet.
Ja, deynck ick, soo slacht sy jou, ghy swijcht oock al dat ghy niet en weet.
Andries. Maer Floris Harmensz. is dat waer? *Flor.* Wabbetje klonters [wister of,
Die sit daer op een luyfe, of op een pothuys, en houter net register of,
En daarom komtet, datse altemets soo deerlijck en soo droef praat,
Sy weetje op een prick hoe veel volcx datter mee te groef gaat,
Hoe veel rouw-mantels, hoe veel korten, hoe veel huycken, en hoe veel
En hoe veel Wittebroots de Rijcke-luy geven door de Tralyen, [falyen,
En so veel gelts, Andries, datter het eynde is of 'ewech,
Nou ick mach gaen, eer ickje meer van die kackebeyen sech.
Jan Knol. Mijn groote kammeraet: ghy moet hier noch wat staen,
Ghy moet ons van de ouwe mannetjes oock wat verslaen.
Thomas. Nu set jou Baer neer. Wat so, komt by de Gesellen,
Ghy moet ons heur Legenden oock na't leven vertellen.
Floris. Mijn tijdt die is heel kort, daerom maack ick gheen langhe
Onder het uurweck inde nieuwe Kerck, daer sit sulcken veem [teem,
Van ouwe praaters, van Koddenaers, en van ouwe Klouwers,[6]
Met heur hangende hoofden, met hooge ruggen, en kromme schouwers.
Daer sitten de druyp-neusen, die sijp-oogen by me kaar.
Dorstige Vranckje seyt, Mieuwes ghy bent al tachtich Jaer.
Ick weetet an mijn selfs, ghy en ick wy ginghen 't school tot Heer Floris,

Vs. 390—422. [1] Loopert, „marcheur". — [2] Verweent, prachtig. — [3] Al mee, alles ook. — [4] Blancket blauw, lichtblauw. — [5] Stroncktich, schunnig; scheetsch, schamper. — [6] Koddenaer, die op een stok steunt, klouwer, die zich krabt.

Lycentiaet van Amersvoort. Maer wat een malle kay is Meester
[Kackedoris,[1]
Die vent die was geck, en hy mienden goet schick dat hy wijs was,
Hy quam in Dirck van Diemens tuyn, hem docht dat hy int Paradijs was,
Wat hebje hem al diets ghemaeckt, ghy praaten hem toe
Dat ghy een Konijn had als een Olifant, en dat het jongden als een Koe,
En duysent sulcke sticken: hoe dat ghy een Ael hadt die so lang was,
Dat hy in Engelant zijn hooft op stac, daer zijn staert hier an 'tstrang was.
Hoe schuddebolden die ouwe kluyvers om de rabbauwery,[2]
En asse eenige schelmery hoorden, so quamen sy al nauwer by.
Vertelde Jan selde-waar niet hoe dat hy om een voetjen enoot was,[3]
Vande outste Harpslager van Amsterdam, hoe hiet hy? Jan vlas,
Hoe hem zijn vaar in huys sloot, en op hem begon te grimmen.
Wat het hy te doen? hy gaatje daar after over de schutting klimmen,
Hy gaat na de Bruyloft, daar hadje Frans witte-broodt en Jan Treck,
Die koften vande beerstekers een tobben of twee met dreck,[4]
En sy groeven op de stoep, en sy lieten 't daer in dysen.[5]
De leckere gheparfuymeerde soete kauw-ghyse.[6]
Daer saten die lidtsers met de mangtels veur de mongt,[7]
Mit datmen noom komt tasten, valt hy bedoven inde grongt,
Hy kreet en hy bruysden, het scheen dat hyer in versmachten.
Je souwje kruyst enne zeghent hebben hoe hy vloeckten, en hoe sy
Stil, stil, seyden sy, wy hebbender wat me veur: [lachten.
En met so klopten sy ongheschikt en lelijck ande deur:
Met dat het Bruylofs volck over hoop quamen uytloopen,
So villen, en gingen sy d'een den ander inde mostert doopen:
Daar stondense besuyckerkoect, aars noch aars ick weet niet hoe,
En sulcke potterijtjes die metense melkaar met schepels toe.
Ick docht altemets mochten hier sommighe luy wat inde hoeckjes blijven,
Sy souwender Almenacken, en nieuwe tijngjes en boeckjes schrijven.
Meenje dat icker me geck? 't is waer, ick hebbet selfs ghehoort.
Adieu Jan Knol, Thomas, en Andries; want ick moet voort.

De twee Jonghens, Joosjen en Contant.

Joosje. Wie wil knickeren koopen? wie? wie? ses om een duytje.[8]

Vs. 423—454. [1] Kay, zot. — [2] Kluyver, snoeper, liefhebber; rabbauwery, streek. — [3] Voetje, dansje. — [4] Beersteker, privaatruimer. — [5] Dysen, zinken. — [6] Kauw-ghyse, woordspeling met sausijzen. — [7] Lidtsers, deugnieten. — [8] Voor de loop van het spel, zie de aant.

FLORIS

Contant. Schiet op om een paar, hebjet hert, of ick stuytje.
Joosje. Ick binder me te vreen, kom an, gheeftme de vier,
Komt jongen langtme je hoet, komt as een man hier.
Contant. Wat raje, ja kammeraatje, even of oneven?
Joosje. Even. *Cont.* Een uyt Joosje, siet daer leggender seven.
Joosje. Wel an kom, ick ben te vreen, om die hiele acht,
Houwt daar dan Kontant, stuyt recht uyt, hebje de macht,
Siet daer isser uyt, laet sien, en daar isser vier in:
O lieve neskebol, scheyter uyt eer ick mier win.
Contant. Jy bent en onreynigert, ick moet opje hangden letten,
Komt an mannetje mugg, ick speelje by vyven op te setten.
Joosje. Geef je mijn ierst? ick geef je ierst en een schoot.
Contant. Wat brabbelt mijn die ficksert, datser een op sen poot.[1]
Joosje. O bloet datsen vlacken barck-man, die jongen die kan schieten.[2]
Cont. Souw ick altijt verliesen, dat souw de nicker verdrieten.
Joosje. Hoe veel hebjer uyt? *Cont.* Een en al de aren.
Dats eveldt en eschoten; lansjen ick selje dat wel of klaren.
Joosje. Sieje wel, dat is een span, ick set hem. *Cont.* Ick hou meeta.
Yget schiet ickje op jou santert, jy hebter niet een beet na.[3]
Joosje. Hy is geraact. *Cont.* Hy is niet. *Joosje.* Hy is al. *Cont.* Hy [is niet.
Jy selt mijn de knickers weer geven snappertje! soo siet.
Lustje wat mit drooge vuysten? *Joosje.* Gans lyden is dat byten.

Floris uyt.

Floris. Komt hier jy elementsche jongens, ick selje lieren smyten,
Jy schelmen, houwt dat en dat! *Cont.* O jy slaat mijn doot.
Joosje. Bae neus! hinckepinck! lamgat! Aeuwe lampoot.
Floris, Keertmen die bengels! houtme de jonges! houtme de fielen!
Contant. Hey Joosje, mijn beste maat, komt laten wy gaan soecken [ouwe zielen,
Wy sullense die wraggel-gat die lampoot werpen op zijn sack.[4]
Floris. Waer zijn die jongens ghebleven? sy waren daar noch strack.
Joosje. O lieve Aeuwe lampoot, mienje dat wij na jou wat vraghen?
Floris. Krijch ickje, krijch ickje, so krijghje de huyt vol slaghen.

Vs. 455—485. [1] Ficksert, zeurkous; poot, kop. — [2] Vlacke barckman, knikker met een vlak plekje. — [3] Santert, lievelingsknikker, schieter. — [4] Sack, lijf.

TWEEDE DEEL.

Jerolimo en Robbeknol.

Robbe.

T is hier oock gien deech, ken weter gien huys te houwen,
Want hier is hongher ebacken en dorst ebrouwen.

Jero. Bay woor sayde gay, dagge me niet en kuyst
Mayn mantel en wambays? sach say zaijn so bepluyst.
Kom hier en sieget eens, gay moetme voorts wat keeren.[1]
En hedy geen borstel? *Robbe.* En hebdy gien swijns veeren?
Daar isser gien in huys. *Jero.* Maar wat est daghe al secht?

Robbe. Ick seg niemendal, Heer. *Jero.* Schickt my de lobbe recht,
En krijcht my mijn bonnet met den royen plumagie,
En mayn stekade: gaat voort, haalt water, pagie,[2]
Met een suyv're dwaal en het vergult lampet.[3]

Robbe. Wat rijdme de vent? hij weet wel dat hy niet en het
Dan een gebroken pot. *Jero.* Maar wat voert ghy de snater?

Robbe. Siet Joncker, ick heb hier de hant-doeck en het water,
Ghelieft u oock yet meer? *Jero.* Ten komt mayn niet te pas
Te antwoorden asse kick ansicht of handen was.
Gay sult na mayn mont zien, en hooren na maijn hemmen.
Haalt maijn yvoren kam, ick moet maijn hoot wa kemmen.

Robbe. Hey dat isser ientje, soo mijn ooghen wis zien,
So isset uyt de start van ien schelle-vis bien.

Jero. Wat saydy een drol een: hoe staan nu mayn locken?

Robbe. Sy krullen as een wijngert, seecker sonder jocken.

Jero. Wat dunckt u van mijn hayr, en ist niet schoon en blont?

Robbe. Ghelijck een Engels Knijn, het wert al moytjens bont.

Jero. Hoe staet mayn de Bonet, en dese jente vaertjens?

Robbe. Joncker, jou hoetje staet wel netjens op drie haertjens,
Tis dubbelt ondieft. *Jero.* Hoe past my dese kraach?
En staetse my al wel? *Robbe.* Joncker, is dat een vraegh,
En sou jou goet niet fray, niet wel en aerdich passen,
Jou Moer hetter jou lijf, van joncx na laten wassen.

Vs. 486—515. [1] Keeren, borstelen. — [2] Stekade, degen. — [3] Dwaal, handdoek.

Jero. O Robbeknol, dach gewaer, dat is so excellent,[1]
'Tis vanden ouwen Wolf. *Robbe.* Ick heb hem noyt ghekent.

Jero. Ick weet geen gelt so lief, daer ick het voor sou geven,
Want Meester Tomis noyt soo goet moockten zayn leven.
Sie daer hoe daget gruys daer af stuyft dick en vol,[2]
'k Wed' ick hou overmidts daar mee een sack met wol.[3]

Robbe. En ick een Roggen-broot met dese beene tanden,
Al wast van twaelf pont, ick brochtet heel ter schanden.

Jero. O 'tis een goet stuck wercks, maer hoe? 't steeckt door de schay.

Robbe. Dats ops'en Hovelings, een Edelman staet dat fray.

Jero. Rob'knol ick gae eens uyt tot ons Pastoor en Koster,
Wat missick, paysse kick, mayn houten Paternoster?

Robbe. Daer gaet den armen bloet wel fier en moedich uyt,
Dats ops'en genevoys, nou moytjens as de Bruyt.

Jero. Wel Robbert maecktet bedt, het huys wart ou bevolen,
Haelt wooter, sie wel toe, da ons nie wart ghestolen,
Soo g' uyt gaet, sluyt de Poort, en lecht de sleutel dan
Op dese Richel, op dat ick incomen can,
En slaget 't eeten gay, dat 't geen Ratten verderven.

Robbe. Quammer een Muys in huys, hy sou van honger sterven.
Hoe groots treedt hy daer heen, hoe aertich op zijn pas,
Soumen niet seggen dat het selfs zijn Hoocheyt was,
Of ymant van zijn Raet, so trotsch is hy van wesen?
Heer daer ghy send' de sieckt, daer stierdy oock 't genesen.
Die dees mijn Heerschap sach so kloeck en wacker gaen,
En sou hy niet vermoen, hy had' een t'sech gedaen[4]
Die hups en lustich was? maer wie soudt connen weten,
Dat gist'ren, noch van daech, hy niet en heeft ghegheten
Dan een kruympje drooch broot, dat ick droech op mijn borst,
In plaets van een Tresoor, wel gruysich en bemorst?
O Godt u wercken zijn van wonderbaer vermoghen,
Wie sou niet met die schijn van welstant zijn bedroghen?
De Jongman komter an, en treet gelijck een Prins
Die genich dinck gebreckt, maer die 't gaet na zijn wins,

Vs. 516—549. [1] Dach, (da'g), dat. — [2] Gruys, stof. — [3] Overmidts, doormidden. — [4] T'sech, gelag.

Hy is wel uytghedost en comt hier an brageren,[1]
Al had' hy duysent pont om jaerlijcks te verteeren,[2]
Wie sou eens dencken dat zijn bulster of zijn bedt[3]
Geen daelder waert en is, met alles wat hy het?
Wie sou eens dencken dat hy smorghens kan ghedooghen
Zijn handen, aensicht, aen een vuyle slet te drooghen?[4]
Ach dit denckt niemant niet! maer ghy weet Heer, met mijn
Hoe veel dat hem gelijck in dese werelt zijn,
Die meer om ydle eer en pronckerye lyden,
Als om u heyl'ghe wil: O recht vermaledyde
En lichte glory van een sulcken sot ghemoet,
Dat ziel en lijf veeltijdts hier banckrottieren doet.
Wel hoe ben ick soo veer mit mijn ghedacht ghekomen?
Voorseecker was ick daer geweldich op ghenomen.[5]
Nu ick wil binnen gaen en sluyten 't deurtjen toe,
Want 't is voor al het best, dat ick mijn werck of doe.

De twee Snollen. Trijn Jans en bleecke An.
Neen by gut, Trijn, dat waren nobele Baasen,
O se kannen een Kan lustich werpen door de Glasen
En vangense buytens'huys, de jonckste was een lanst,
Gants lyden ick heb mijn buyck nu iens vol edanst,
Waerachtich 't was een geest, by men sy, ganswongde.[6]
Ick haet de drooch-nappen, die gierighe hongden,
En ick prijs werentich een rijcke milde pol,
Ick segh noch, o de knecht ken omgaen met een snol.
Maer Annetjen segtmen iens, wat isser wel op eloopen?
An. Een moye Spaense Mat, daer wil ick wat moys om koopen,
Eert deur de ving'ren druypt, is dat niet best, Trijn Jans?
Heer, ick heb sulcken sin in Klickers op zijn Frans,[7]
Ick worder schier wilt om, als ickse maer hoor kraacken,
Ick seghje dat, se souweme wel gaende maacken:
Maer Trijntje wat kreegh ghy? *Trijn.* Een halve Pistelet.
Ick heb nou lestent wat goets, wat snuysterings verset,[8]
Daer is mijn Lommertceel, leest, hoe veel moeter wesen?

Vs. 550—582. [1] Brageren, pronken. — [2] Al, als. — [3] Bulster, beddezak, bed. — [4] Slet, lap. — [5] Opghenomen, in vervoering. — [6] Geest, iemand die weet te leven. — [7] Klickers, muilen. — [8] Verset, verpand.

An. Wat Karackters zijn dit, de Duyvel mocht dat lesen,
Een kruysje, een krulletje, een streepje, par giert,[1]
Dits Nickers-gheleertheyt door Heyntjeman versiert.[2]

Trijn. 'T is my alleens hoet is, as ick an 't mijn kan raecken,
Dat doen zy slechs om dat het niemant na sou maecken,
Ay-lieve gaet eens mee, hier in de Veruwery,
Tot Pockdalige Neel, 't is doch hier dichte by.
Wel hoe schoorvoetje dus! ghy moet noch niet verdwalen,
Dit wijfje sal voor mijn eens met een snap gaan halen
Mijn schort-haack, in mijn schort, mijn schorteldoeck, mijn huyck;[3]
Ey siet iens watten slort heb ick hier veur mijn buyck,[4]
Ick spu dat icket sie, 't is vol stoppen en lappen,
En siet ick sel terwijl een vaentje laten tappen:
Maar hoe stoeyde ghy so met sulcken groot ghewelt?

An. Dat loof ick wel, de vent en wod eerst niet van ghelt,
Hy loofden my een jack, twee rocken en een vliegher.[5]
Specy in manum (seyd' ick) God is geen bedrieger.[6]
Ick sal't gheven (seyd' hy) so waar als ick hier stae.
Die zijn gelt te voren gheeft (seyd' hy) die mint op genae.
Doen seyd' ick, soo veel te loven en niet te gheven,
Dat doet, borsje, de malle luy in vreuchden leven.
Dat gat en boordje niet, seyd' ick, soo jongman fijn,
Ick ken soo wel een boef, als al de boeven mijn,
En met soo sloech hy munt. Ick sou niet kunnen spreken,
Of hy, of ick, of wie dat eerst opsloech de deken:
Maar immers weet ick wel as ick hem sach so net,[7]
So docht ick datter quam een Enghel in mijn bet. *Jero. wt.*
Hola hier komt een man die 't schijnt dat vry wat drock het.
Swijcht: goeden dach Signeur: weetje oock wat de klock het?

Jero. De klock, herteken lief, die is ontrent den tien:
Maar s'jasus, wa gheluck! maar Enghelijcke lien!
Maar beeldekens van gout, met goeyen salutacij
Kus ick de handekens van ou beleefde gracy.
Kee hertekens woor heen dus sonder serviteur?[8]

Vs. 583—616. [1] Par giert, basterdvloek. — [2] Nicker, duivel; versiert, verzonnen. — [3] Schort, bovenrok; schorteldoeck, schort. — [4] Slort, slons, vod. — [5] Vliegher, overkleed. — [6] Ik laat me niet beetnemen. — [7] Immers, in elk geval. — [8] Kee, hé.

Trijn. Wy wandelen met vermaack by dees rijvier, Monseur.

Jero. Triumphante vroukens, met eer en deucht bepaerelt,
Die met ou oogskens dwingt de grootste vande Waerelt,
U alderminste slaaf die gay weet op der aart,
Die wenst ou al het gheen da gay denckt en begaart.
Ick bid ou Majesteyt haar so laach te verneeren,
Dat ick een letsken mocht met ou wat pourmaneeren.[1]

An. Dees bede niet alleen sy u gheconsenteert:
Maar wy houden daar toe ons grootelijcks vereert,
Soo wel door u persoon, als door u reverencij.

Jero. Goddinnekens ghy verwint in schoonheyt en scienty
De wijse Pallas, en de suyv're Diaan,
De blonde Venus, en de Dochter vande Swaan,
De Spartsche Coningin, die 't hoochmoedige Troyen
Ten bloet en brande brocht en 't Griecksche Legher doyen.
O monarchale Vrouw! dat ou dien Phoebus sach,
Dat groote licht en sou niet stralen desen dach,
Hy soude sayn karos en pyaarden laten rusten,
Om te gaudeeren en godderen in zijn lusten.[2]

Trijn. Met oorlof mijn Heer, ick kan u niet verstaen,
Ghy spreeckt als een Portegijs, of als een Italiaen,
Ghy loopt ons veel te hooch met u Poeetiseeren.

Jero. Provinciale Maecht, hoe kundy discoureren!
Ghelijck als den Parnas' van Henste-woter spuyt,
So vloeyen van u tongh de schoone woorden uyt.
De Mussen hebben u in plets van Moeyers speenen
Ghevoeyert en ghesoocht met goeyen Hippocrene.
Wat kout ick sotte-bol, de Goyen kleen en groot
Die houden hun Paleys int midsen van u hoot.
Sy singhen daer Musijck in u retorikale sinnen:
O ghy Bataviersche Marcurialistinnen!
Semers, ghelieverkens, ick beeld my woorlijck in[3]
Dat ick by menschen niet, maer da 'k by Nymphen bin,
Die inde silv're vloet des Amstels dickwils bayen,
En dagge op het Lant hier somtijts komt vermayen.[4]

Vs. 617—649 [1] Pourmaneeren, promeneeren. — [2] Gaudeeren en godderen, genieten en zich goddelijk voelen. — [3] Semers, zeker. — [4] Vermayen, vermeien.

't Sichtens dat ick ou sach, Heliconninnekens blijt,[1]
Kreegh ick vermoeyen daghe Jupijns Susters zijt.
Devine Dochterkens! Hertekens! heder tsegen,[2]
Het geen ick admireer? Och Lief! ick denck wel negen,[3]
Princeskens of ge wa saat, en songt ons wat fraas.[4]

An. Joncker hebje wat nieuws, geeftet my, Elenbaas?

Trijn. Ick selje weer wat soets ter gheleghender tijdt vereeren.

Jero. Een bayslopen Juffrouw, dat sode kick wel begeeren.

Trijn. Dats u ongheweyghert een vuyst in u oogh.[5]

Jero. 'K he daer een nieuw Lieken, maer 't is my wat te hooch.

An. Ey-lieve laet eens sien, of wyer wijs op vonden.

Jero. En breecks niet, want 't is my vanden Hertoch gesonden,
Wast gheen raar dinghen Lief, hy hads my niet ghestiert.[6]

Trijn. Ick hoor wel datje met gheen slechte luy verkiert,
Mijn Joncker set u neer, ey latet mijn eens kijcken.

Sy singen: Betteken voer na Maerye-mont.

Trijn, An, Jerolimo, Robbeknol.

Robbe. Mijn bet dat is ghemaeckt, nu mach ick eens gaen strijcken
Nae 't Raempoortjens-steyger en vullen dese Pot
Met klaer water, hoe nou? wel wordje nu niet sot,
Ja wel beschijtje niet? Mijn Joncker by twee Snollen,
Maer toch mijn lieve man, lust jou noch wat te krollen?
Ick sie mijn ooghen uyt, ick prijstje! soo mijn Vaer![7]
Wat gater voor de ruymt, so twietjens voor een paer?

Jero. Joffrouwen ist niet schoon? zijn Hoocheyts Hovelinghen
Die worden wilt en broets, als sy da Lieken singhen.
d'Infante singhet selfs: de Vrouwen van hoor staat,
Die schreeuwent door het hof, en krytent over straat.

An. Maar Joncker watje seght. *Jero.* De wichters van dry jaren,
Die t'gilpent elcken een. *Trijn.* Ja watte vreemde maren.[8]

Jero. De guyts en lackerkens die leeren dat veel eer[9]
Als haar Pater Noster, of yet goets van ons Heer.

Vs. 650—681. [1] 't Sichtens, sinds. — [2] Heder tsegen, hebt gij er tegen. — [3] Negen, neen ge. — [4] Saat, gingt zitten. — [5] Zie Aant. — [6] Raar, bijzonder. — [7] Ick prijsje, 't is wat moois! — [8] Tgilpen, tjilpen, lollen. — [9] Lackerken, bengel.

Robbe. Wat of de geck al praat? *An.* Mijn Heer, wille wy rysen?
Jero. O Joffrou, wildy my een courtesy bewijsen,
So laet u slave toe dat hy u eensjens kust.
Trijn. Nou, Joncker, niet te stout, ay lieve houtje rust.
Robbe. Ick lachme an me eyndt, hoe nou toe Joncker pover?
Hem komt me as de luy een kermis-vreuchjen over.
Jero. Ick bids u laat my eens, ist meug'laijck latet zijn.
An. Komt Joncker laat ons gaan, en leyt ons inde Wijn,
Hier op de Klieveniers, daar gaan de nob'le baasen.[1]
Jero. Ick he de moeyten niet, ick moet te noenent raasen,[2]
't Gaet na den twelven toe, ick moet zijn op de Bors,
Om mayn Trafeycken en besoingien par fors.
Trijn. Wel Joncker schenckt ons dan een hallif stuck van achten,[3]
Wy sullen waar ghy wilt binnen of buyten wachten.
Jero. Men siel 'k en weet gheen raat, een rijck man die het heet.[4]
Juffrouwe 'k he gheen tijdt, oock wil ick dagge weet
Da meyn de Coningh selfs heet generoos gheschreven
Dat hy my heet het ampt van zijn koetsier ghegheven,
Dats een superbe last, gentiel en magnifijck,
Dies schouw'k Tavarens viel, want 't is te mikanijck[5]
Voor liens van staat, als kick, zemers de glorioosen[6]
Die moockt hem niet ghemayn met Masens en vuylnoosen,
En sulcke ghepuffel, een man van authoriteyt
Die vuyght sich steets by volck van zijnder qualiteyt.[7]
Hierom Joffrouw dunckt my so ben ick excusabel,
Ten insicht van mayn staat en ist niet honorabel:
Want liens die in haar eer en reputacy staan,
Die moeten by gheen wijn noch lichte nacy gaan.
Behalven dat dees twee des menschen welvaart krincken,
So raecktmen uyt 't credijt door Vrouwen en door drincken.
Gracyose Vroukens, mayn tijt die is voor by:
Ie vo Bassa la man, de Vostre Signory.

Vs 682—713. [1] Klieveniers, Kloveniersdoelen. — [2] Moeyten, tijd, gelegenheid; raasen, reizen. — [3] Stuck van achten, halve reaal van achten. — [4] Dit terzijde. — [5] Mikanijck, mesquin, min. — [6] Zemers, zeker. — [7] Vuyght, voegt.

Robbe. Trouwe Luyckes je kent, wel miester jy hebt grepen;[1]
De Hoeren nyghen, houwt, jy sult jou hembde slepen:[2]
Siet hoe dat hy sijn kap gheslinghert en ghesmeten het.[3]

Iero. Ick kus de vloy, Juffrouw, die op u hont gheseten het.

Trijn. Gaat heen, ghy grootsche geck. *An.* Gaet heen, jy kalen neet.
Kon ghy hem wel verstaen? *Trijn.* Half. *An.* En ick niet en beet:
Ick docht eerst dat ons Godt een groot kadet verleenden.[4]

Robbe. Deur gaet mijn Heerschip treen, hy wast niet die sy meenden,
De veughel was te schraal, ay siet de Swanen sien
Na yemant van heur Volck, en juyst en komter gien.
Nou ick mach gaan na huys, en schickent daar te deghen:
Maer holla, ick en heb gheen water noch ghekreghen.

An ende Trijn.

An. Ygut Trijntje, het scheen dat hy u wel bevil.

Trijn. Die hongs-klinck, wat! hy mocht dat ick niet seggen en wil.
Wat sou die gatvinck doen? hem schorten maer een praatjen.
Die lansknecht van te nacht dat was een ander maatjen.
Maer Annetje hebje lang gheweest in 't groote gilt?

An. Ja al van mijn vierthien Jaar zoo raeckten ick op 't wilt:
Ick woonde buytens-huys, en daar ick quam te woonen,
Daar stoeyden ick altijts met de knechjens, met de sonen:
Ghy weet wel hoe 't dan gaet, daermen soo stormt en malt,
Dat het kort-hielde volck licht after over valt.[5]
Hoort hier, ick selt jou vertellen metten korsten.
Mijn Miesters ouwste seun die tasten staach mijn borsten,
Ick weerde mijn niet seer, ick lietet hem al doen:
Want siet hy hadme lief, en ick was oock zoo groen[6]
Dat ick hem tockelde as hy mijn niet anraackte.
't Ghebuerden soo ick eens zijn bedde wat vermaeckte,
Hy greep mijn in zijn arm, en smeet my op het bet,
Ick kantje niet kallen, wat hadd' de knecht een pret
Eer hy quam tot zijn wil. o mijn! hy kon so prachen.

Trijn. Kreetje niet? *An.* Kryten? wat? ick barste schier van lachen,

---

Vs. 714—745. [1] Trouwe, waarachtig! luikes, stiekemerd. — [2] Buig niet te diep! — [3] Ghesmeten, gezwaaid. — [4] Groot kadet, groot heer. — [5] Korthield, gewoon epitheton voor vrouwen. — [6] Groen, gekkelijk.

Het gingmen anmen hert: Ja wel was het so soet.[1]
Hy koftme alle ding, een sulv're vingher-hoet,
Een sleutelreecx, een tas, een paar Engelse Messen,
Met een moye nuwe huyck: 't goetje was van sessen.[2]
Ick streefden assen Vos, in mijn beste gheweyt:[3]
Ick gheleeck sondaechs meer de dochter dan de meyt:
Maar 't schijnt wel gheen geluck en mach hier langhe duuren,
Wangt een labbighe hoop van afgunstighe buuren,
Die ginghen by mijn Vrouw, die simpel was en slecht,
En seyden: siet wel toe, de waghen gaat niet recht,
Jou mayt gaat dus verweent, 't is van haar niet ghekomen,[4]
Jou Man gheeft heur dit goet, of sy heeftet ghenomen:
Past op jou ghelt en la. Mijn Vrouw die streetmen an
Als dat ick my verliep met haar ghetrouwde Man,
Het welcke ick ontswoer by ziel, by sancte, by leven,
Soo lang tot dat zijt haar ten lesten heeft ontgheven:
Maar niet te min zo bleef 't gegriffijt in haar zin,
Want wien de Jalousy ter herten eens laat in,
Daar sal sy haar een plaets in eeuwicheyt behouwen,
In 't Man-volck niet so seer als in jelourse Vrouwen.
Mijn Vrouw' die gingme na, in huys en op de straat.
Hoort hier, wat gaan sy doen: sy scheeren daar een raat,[5]
Waar door de bommel most eens endeling uytbreken:
Want s'hebben een haar Nicht by mijn vertreck versteken.
Des nachts, na mijn ghewoont, soo ben ick opghestaan
En by mijn Vryer voort gherust te bed ghegaan.
De Nicht quam uyt haar hol, en heeft een kaars ontsteken,
En is mijn proper na van liever lee ghestreken:
Maar doese boven quam daar vant sy 't lieve paar
In alle vriend'lijckheyt gheleghen by men kaar.
De Moer gaf mijn men sack, ick mostmen goetje nemen[6]
En gaan ten huyse uyt; hem stuerdense na Bremen.
Zoo quam ick by de luy: wat sal ickje meer seggen.
Maar hoe quam jyer toe? *Trijn.* Maar hoort ick seltje segghen.
Ick diende inden Nes in een huys wel vijf jaar,

Vs. 746—780. [1] Het gingmen anmen hert, het stond mij aan. — [2] Van zessen, van zessen klaar. — [3] Streven assen vos, stappen als een vospaard. — [4] Verweent, prachtig. — [5] Scheeren, spannen. — [6] Men sack, mijn ontslag.

En samelde mijn ghelt en goetje wel te gaar,
Ick won een groote huur, en ick kreegh veel gheschencken
Van breng-loon, van verval, meer alsmen wel sou dencken.
Ick schraapten zoo te hoop, want siet ick hielt te raat,[1]
Soo dat ick koft en kreegh al wat dat vroech opstaat.[2]
Daer na soo docht ick eens een kamertje te huuren,
En gane by de buurt uyt wassen en uyt schuuren.
Soo ick docht, so dee ick, ick was de weelde moe.
Ick seyde mijn huur op: mijn Vrouw' die sach bril toe.[3]
Zy vraaghde mijn de schort, en of ick meer wou winnen?[4]
En of ick was verlooft? oft wat ick sou beginnen?
Ten lesten, 't quam'er uyt dat ick op mijn selven wouw.
En siet des s'Meys daar an zoo toogh ick van mijn Vrouw.
Ick ging mitme speulnoot buyten inde Kathuysers,
Daar quam een knecht by ons, een vande jonghe vuysers,[5]
Een seun vande Zeedijck, ouwe Dirick hiet zijn vaar,
Die praten my soo schoon, wy maackten 't hylick klaar.
Wy trocken na Haarlem, daar ginghen wy logeeren
In een goe herrebergh, by andere luy met eeren.
s'Nachts als ick lach en sliep, soo stal hy al mijn gelt,
Mijn sulver, en mijn tas, die soo wel was ghestelt,
En ging stilswyghend' deur, en maeckten mijn niet wacker,
En ritsten ande wijnt, over velt over acker:[6]
Des morghens, Annetje, als ick uyt mijn droom ontsprong,
Ick taste nae mijn Lief, die 'k nerghens niet en vong.[7]
Ick riep hem by zijn naam, ick sach na tuych en tas,
Ick sweem als ick vernam dat hyer deur me was.[8]
Den rouw die ick bedreef sou niemant kennen schrijven,
Mijn huyck die most daer toe noch voor 't gelachje blijven,
Daar ging ick troostloos heen beschreyen mijn fortuyn,
Dat door de zyjel-straat, na Over-Veen in 't duyn,
Al waar een Burgher die ter jacht ging, my verselde,
Die ick mijn avontuur en ongeluck vertelde,
Hem jammerde mijn leet: ick docht hem passelijck schoon,

Vs. 781—814 [1] Hielt te raat, hield de boel bij elkaar. — [2] Al wat dat, voor: al wat iemand (krijgt) die (?) — [3] Bril toe, op haar neus. — [4] De schort, waar het aan schortte. — [5] Vuyser, smakker. — [6] Maakte dat hij weg kwam. — [7] Vong, vond. — [8] Sweem, bezwijmde.

En hy vereerde mijn een gouwe Franse kroon.
An. In dat veur niemendal? *Trijn.* O dat kan jy wel deyncken,
Wat de Haarlemers veur niet een vreemt mensch souden scheyncken.
Sint die tijt liep ick oock, maar niet by elleck ien:
'k Mach liever een schijt-valck dan een smeerich broeckjen sien.[1]

An. En hebje van die schelm gheen tijngh of niet vernomen?

Trijn. Niet anders dan dat hy van oosten is ghekomen;
Ick ben met hem in recht, bylo krijcht hem de Schout,
Het kost hem licht de kop, al waar zijn hals van gout.

An. Wat wast voor een fatsoen? *Trijn.* Hiel fray, maer 't was een
Wel goeden dach in huys, wel hey! waar sinje Neeltje? [scheeltje.

Robbeknol alleen uyt.
Hier is huysraet noch niet, het is hier woest en leech,
Ja besem, vleugel, niets daar ick het huys me veech,
En 't heeftet wel van doen, sie ick onder, sie 'k boven,
Het isser beklontert, beraecht, en so bestoven,[2]
Dattet mijn verwondert dat sulcken Edelman
Hem met dit byster nest te vreden stellen kan.[3]
Wel wat sel ick nu doen? gaan uytsien om mijn broot,
Want so ick langher wacht, ick blijf van hongher doot:
Mijn Meester, so mijn dunckt, die heeftmen al vergheten,
En of hy noyt en quam, sou ick dan nimmer eten?
Neen dat is niet geseyt, 't is best dat ick heen ty,
De groote huysen an, de kleyne niet verby:
Maer holla! ick most hier de sleutel nederlegghen,
Als dan mijn Joncker komt, so heeft hy niet te segghen. *Binnen.*

Jerolimo. Zemers 't ghemeyne Volck is hier wel rouw en viel,
Ten maackt gheen onderscheet in een pompeuse ziel
En eenen groven fiel, die simpel, slecht en sot is:
Zekers ick bedruyf may dat hier het Volck so bot is.[4]
Komt hier een Prins of Heer de Landen te besien,
Sy sullen haer respect noch reverency bien,
En met ghedeckten hoot staan sy en speculeren,[5]
En latens' onghegroet en onge-eert passeren.

Vs. 815—847 [1] S c h i j t v a l c k, heertje. — [2] B e k l o n t e r t, bemodderd. — [3] B y s t e r, armzalig. — [4] B e d r u y f, bedroef. — [5] S p e c u l e r e n, kijken toe.

ROBBEKNOL

Ons Brabant heeft de prijs voorwaer van alle lien;
Het volcxken is beleeft en van een goet ingien[1]
En eloquent van sproock, en gratioos in 't eeren,
Manierlijck opgequeeckt als kinderen van Heeren.
De minste Borgher is zoo vriendelaijck, en soo beleeft,
Dat hy de vremde man gheen quayer woorden gheeft
Als: hoort herteke Lief! wa soeckdy? wa begaarde?
Na wien vraachde gey? na Peter de ghelaarde?
Ach Heer! 't is mijn kompeer. Voort Gilles of Perijn,[2]
Brenght dese buyten-man by Oomken, Peers Kosijn,
Naast de blaeuwe boterham, by Hanssens zoons Grootmoeyers,
Daar dichte by 't Bier-hoot. d'Hollanders sayn maar bloeyers,[3]
Sy zeyn niet generoos, hoe rayck sy gaan in 't swart.
't Hantwerpen gheen soo slecht die op de vrydachs mart,
Alsmen de Palmslach slaat, die haar Vrouwen niet kopen
Borsten van gouwt en zijd' gheciert met gouwe knopen,
En Rocken van Satijn en Tabbaerts van flouweel,
Die draghen yder een: Ja de Hoeren in 't Bourdeel
't Zijn kourasieuse Liens. Maer is de sleutel buyten?[4]
Mijn jonghen die is uyt, ick mach de deur ontsluyten,
En vouwen op mijn kap, en leggense te pars,[5]
Dan wil ick op de plets wa wand'len over dwars.

Robbeknol etende, vertelt zijn avontuur.
Dat heeft zijn ouwe smaack: wel op mijn magre koonen,
Nou moetje eens jou kunst en jou vermoghen toonen.
Siet hier is speck tot palm, hier hebdy 't al na wens,[6]
Gave lever, goet broodt, ossen-muyl, schape-pens,[7]
En beuling, en koevoet, hier is wel veul te bancken,[8]
Ick heb de goede luy wel hartich te bedancken.
O bloet hoe krijch ick 't op? mijn buyck die staat al stijf,
Want ick heb schier een broodt van twaelf pont in 't lijf,
En daar toe noch een pan met excellente grutten;
Daerom ben ick besorcht hoe ick dit best sal nutten.
Al weer-an, sey de meyt, dat gater weer na toe.[9]
Elementen wat is dit? mijn backhuys dat wort moe.

Vs. 848—881. [1] Ingien, verstand. — [2] Kompeer, goede vriend. — [3] Hoot, hoofd. — [4] Kourasieus, fier. — [5] Pars, pers. — [6] Speck tot palm, overvloed. — [7] Ossen-muyl, hoofdkaas. — [8] Bancken, schransen. — [9] Al weer-an, komaan!

Gants lyden, och wat raadt? hoe sal mijn Joncker kyven.
De klock die is so laat, het is al over vyven.
Dats gang, ick klop. o mijn! *Jero.* Wel waar hebde te gaan?
Waer sydy doch gheweest? *Robbe.* Och Heer wilt my niet slaan:
Want ick heb u gewacht al over de twee uren,
Ten lesten ick en kon van hongher niet gheduren,[1]
Zoo kreet mijn holle maach, die half was in't slot,[2]
Dies ick my selfs beval de goede luy, en Godt,
En siet, die hebben my ghegheven dese beetjes.
Wel dat ansicht staat niet stuurtjens noch niet wreetjens.[3]

Jero. Oock heb ick ou vertuyft met den eten, maar wat[4]
Ick beyde, ghy en quaamt, ick ging toe toens en at.[5]
Voorts hede wel ghedaan ou Gode te bevelen:
Want 't is veel saligher te bidden dan te stelen.
Zoo helpt my God, Robbert, 't is my in 't minste leet.
Een dinghen bid ick ou, maackt datmen niet en weet
Da gay hier bay mayn woont: want ick wil ou wel sweeren,
Het sode woorlijck may te na gaan maynder eeren.
't Es wel woor dat ick hoop dat ick niet en wert gheschent,[6]
Vermits dat ick alhier zoo lettel ben bekent.
En of God wilde da ick ware t'huys ghebleven.

Robbe. Mijn Joncker ick behoef geen tol daar van te gheven,
Hebt daar gheen sorghe voor. *Jero.* Nu eet doch arme bloet,
Misschien wanneer ons Heer ons arremoet versoet.[7]
Robbert, mijn goeyen knecht t'sichtent ick hier quam woonen,[8]
Was ick noot wel te pas, noch hebt niet wesen koonen.
Dit huys moet zijn ghebouwt op een quay gront dunckt mayn:
Oock zaynder huysen die seer ongheluckich zayn,
Mits sy den huurling ghemaynelaijck geen goet
Aenbrenghen, moor wel ramp, ghelayck als my dit doet,
Daarom beloof ick ou, soo haest de moont gaat strijcken,
Mijn ongheluck en 't huys ghelijck'lijck te ontwijcken.

Robbeknol die gluurt ter zyen uyt.
Hoe loert hy op mijn pens, hoe kijckt hy na mijn broot.

Vs. 882—914. [1] Gheduren, het uithouden. — [2] Die half dichtgeknepen was. — [3] Ansicht, van J. — [4] Vertuyft, gewacht. — [5] Toegaan, toetasten. — [6] Gheschent, te schande gemaakt. — [7] Misschien, wie weet. — [8] t'Sichtent, sinds.

Ay siet hy treckt niet eens een ooghje van mijn schoot,
Die nu mijn tafel is: siet zijn ghesicht eens vryen,
'k Heb met den armen bloet warachtich medelyen,
Want ick heb menichmael geleden dat ghewelt,
En ly oock daghelijcks het gheen dat hem nu quelt.
Wat sal ick doen? hem noon? hy sal 't my gheen danck weten:
Want siet hy seydt dat hy te middach heeft gegeten,
Nochtans meen ick dat hy te meer niet heeft ghebickt.[1]
Ick wou wel dat zijn smart een weynich waar verquickt,
Ghelijck het gust'ren was doen hy my hullep smullen,
Doen ick zijn hongers noot met kruympjes ging vervullen.

Jero. Voorwoor Robknol, 'k sie ou met verwund'ren an,
Gay hebt de besten aart die oyt had eenich man:
Want wie ou eten siet zoo grocelayck van kooken,[2]
Die kundy appetijt en nieuwen hongher mooken.

Robbe. O daar en hadjet niet, maar 't is u holle maach
En krytende ghedarmt, dat maackt u nu zoo graach.
Ick weet wel wattet is, hy sou oock garen schransen.
Verhaastje niet mijn borst, ick selje voor gaan dansen:
Joncker lustje, tast toe, dat broot dat is seer goet,
So doet dees koe-voet oock, en dees pens is oock so soet,
Al waarmen heel versaet, men souwer lust na kryghen,
Ghelieftje eter af, holla, 't wil my ontsygen.

Jero. Is dat koeyen-voet? *Robbe.* Ja 't mijn Heer, neemt dat aan.

Jero. Ick koos voor dat beetken gheen Kalkoensche haan.

Hy gaat met Robbeknol sitten eten.

Robbe. Wat duncktje byget? is die sack toeghebonden?
Hy kluyft de kootjes of, veel reynder als zijn honden.

Jero. Och dit's lacker dingh! *Robbe.* De saus daar ghy 't me eet,
Dat is het leckerste dat ick ter werelt weet.

Jero. By goy het smaackte my met sulcken goey behaghen,[3]
Al hay'k niet gheten g'hadt in twee gheheele daghen.

Robbe. Juyst rae ghy't op zijn hooft, als ghy de waerheydt spreeckt,
Ick denck dat jou de spijs niet euvel op en breeckt.

Vs. 915—947. [1] Te meer niet, daarom niet meer, toch niet. — [2] Kooken, kaken. — [3] Goy, Gode.

Jero. Brenght my mijn drinck-vat hier, dagese niet vermindert.
Robbe. De Pot is boorde vol, sy is noch onverhindert.[1]
Jero. Gaet na de Ledekant, neemt de Tapeet van 't bet,
En vouwt het ammeloocken, met meynen Servyet,
En legget op 't schappra. *Robbe.* Ick selt wel doen mijn Heer,[2]
Hier hebben wy de May zijn Hoverdy al weer,[3]
Hy wil zijn Graviteyt met groote woorden houwen,
En hy het niet een scherf om zijn neers me te klouwen.[4]

Vs. 948—955. [1] Onverhindert, onaangeroerd. — [2] Schappra, provisiekast. — [3] May, made? of drukfout voor Kay (verg. r. 423)? — [4] Neers, aars.

DERDE DEEL.

EERSTE UYTKOMEN.

Robbe.

Men seydt, die wel drinckt, slaapt wel, en die wel slaapt en
[doet gheen sonden,
En die geen sonden doet, die wort sluytelick salich ge-
[vonden,
Maer ick heb wel geslapen en eens ghenoech gebanckt.
Dan ick heb mijn gelucksalicheyt noyt noch seer bedanckt.
Wat loopt een mensch op aarde verscheyden avontueren?[1]
Wat moetmen al kommerkans en ongemacks besueren?
Weet dit niemant niet? Die vraechtet, die vraechtet mijn,
Die alleen weet en proef, wat wy onderworpen zijn,
Door de versochtheyt vande ramp by my gheleden,[2]
Van honger en van dorst, en meer ellendicheden,
Van swerven gints en weer by vyant en by vrient,
Wat sonderlingher volck so heb ick oock ghedient?
Wat Meester dat ick kreegh, hy was suynich en spaarich,
En d'een was altijdt meer als d'ander vreck en kaarich,
En nu heb icker een die geeft men spijs noch broot,
Maer die ick self de kost te gheven ben van noot,
Nochtans heb ick hem lief, want siet daar staat geschreven,
De geen die niet en heeft, die kan oock niemant geven,
En of ick schoon ghebreck op 't alderhoochste lee,
So had ick steets met hem noch medelijden mee.
Daar is den armen bloet stracx in zijn hempt gheloopen
Hier achter op 't gemack. Ick moet zijn Buyl eens stroopen,
En snoff'len die eens deur, so raeck ick uyt 't vermoen.
Holla! ick most in zijn broeck eens gauw huyssoeckingh doen,
Nu in zijn wambesje, en nu eens in zijn mouwen,
Gants doot! ick heb de beurs, zy heeft wel duysent vouwen,
Dits niet, niet, niet, niet, niet, niet, niet, nichil is hier meest,
Het schijnt datter geen gelt in lang in is gheweest.
Och dits een armen droes! Voorwaer hy is rechtvaerdich,[3]
Om zijn armoede, mijn meedoogentheyt wel waerdich,
Maer ick haat wel met recht mijn blinde gierighe Miester,[4]

Vs. 956—986. [1] Avontueren, kansen. — [2] Versochtheyt, ervaring. — [3] Rechtvaerdich, billijkerwijs. — [4] Figuren uit Lazarillo de Tormes.

En die ongheluckighe en nauw ghesette Priester.
Den een die kreegh de kost waer dat ick hem voor gongh,
En d'ander kreegh de winst van mijn gheleerde tongh,
En lieten my daar toe van scharpen hongher sterven.
Ick sal (dat kenne Godt) gheen Hof-joncker sien swerven,
Of ick sal dencken stracx, wanneer hy mijn ontmoet,
Het gaat de kalis alst mijn arme meester doet,
Die ick doch liever dien met zijn behoefticheden
Als d'andere, en dat om mijn voorgaande reden.
Maer een dingh wild' ick wel, dat hy kende zijn staat,
En dat hy niet en gingh so trotsch ghelijck hy gaat.
Dan 't schijnt wel 't is een wet die stip wert onderhouwen
By het Brabantsche Volck, so Mannen oock als Vrouwen.
Al dat verloopen goet zijn al Joffers en Monseurs,
Al hebben sy (als ick) gheen penning inde beurs.
De Heer die wilt versien, eer sy ons oock verderven;
Of sy sullen, so 'k vrees, noch in die sonden sterven.
Nu ick wil binnen gaen, eer dat hier komt mijn Heer,
En vouwen daer de beurs in duysent ployen weer.

Derde bedrijf. Tweede uytkomen.

Jan, Andries en Harmen.

Jan Knol. Bon's jours, wat roester? wat nieuws Andries en Harmen? [1]

Andries. 't Gaat so wat heen, maer niet alst hoort, het Lant is vol [allarmen,
De een wil ons hier, en d'ander daer op 't lijf, o dit is quaat werck,
Daar toe inlandtsche twist en scheuringh van de kerck.
Als de kickvors ende Muys dus t'samen hassebassen,
So mocht de kuyckendief wel schielijck haar verrassen.

Harmen. De saacken vande werelt die gaan wat wispeltuur.

Jan Knol. Wat schaat dat, Harmen, voor u? 't gelt u de waghen-huur, [2]
Jy bint van Twent en Drent op een stroowis komen dryven.

Harmen. Maar dat is niemendal, ick ben so goet als jy met u vyven, [3]

Vs. 987—1016. [1] Roester, gaat er om. — [2] Gij hebt er niet veel bij te verliezen. [3] Vijf zoals jij.

Ick heb hier meer ghebrocht als jy, verstaje dat, Jan?
Ghy quaamter met u kaale gat, en ick hadt mijn klieren an.

Andries. Dats waar, al wel betaelt, wil jy met de vreemde gecken,
Dat sou ick en sommighe mijn wel dapper antrecken.
O lieve Jan, hadden wy 't en een ander niet gedaan,
Het sou hier mogelijck nerghens na so wel niet gaan.[1]

Jan Knol. So qualijck niet, seght so, want met de waar van buyten
So kreghen wy int Landt veel afgherechte guyten,
Want dat ons is ghebrocht, of datter is gehaalt,
Dat is (Godt betert) hier te kostelijck betaalt:
D'ouwde eenvoudicheyt, daer wy soo veel van spreecken,
Quam door het nieuw' bedroch wel haest den hals te breecken.
Waer is nu dat gheloof en die Hollandtsche trouw?[2]
Die is so ver van honck voor diese soecken souw.
Doen was een woort, een woort, nu moetmen listich schrijven,
In dien men wil bewaart voor loose lidsers blyven.[3]

Andries. Wie brocht hier de neeringh en koophandel als wy?

Jan Knol. Wie brocht hier de valscheyt en boevery als ghy?

Harmen. Wie brocht hier de scherpheyt in u onbeslepen sinnen?

Jan Knol. Wie brocht hier de boosheyt om onse deucht te winnen?
Wanneer ick dit gedenck in waarheyt, soo dunckt mijn
Dat wy noch verre an de quaatste koop noch zijn.
En wat wissel dat wy met vreemdelinghen sluyten[4]
Soo weten sy altijdt de Burghers wel te snuyten.[5]

Harmen. Het spul dat heet siet toe, maar alsment wel besiet,
De Hollanders en zijn op var de beste niet.

Andries. Het moet al duyster zijn daar dat volckje sal dwalen.
Gants lichters dat ick mocht, ick souwje wat verhalen.

Jan Knol. Andries praat soo gaarn van alle menschen quaat.

Andries. En om een loghen, Jan, soo weetje lydich raat.

Harmen. Wel ick bedingh dat wy onder ons drien spreken
Eerbare woorden, en van allemans ghebreken,
Doch of ick wat vertrock, niemant en treckt hem an,

Vs. 1017—1048. [1] Nerghens na, bij langena. — [2] Gheloof, crediet, vertrouwen. — [3] Lidsers, schelmen. — [4] Wissel, ruil. — [5] Snuyten, afzetten.

Maar lacht en denckt: hy mient voor my een ander man.[1]

Jan Knol. Wel sullen wy dan quaat van al de luy versinnen,
Soo isset best dat wy van ons selven eerst beginnen.

Harmen. Dats waer, dats recht, maar Jan, 't is yegelijck bekent,
Dat ghy een snuyver en een groote dronckert bent.[2]

Jan Knol. Dat lieghje niet, Harmen, maar ick en smijt gheen vrouwen,[3]
Men weet wel wat voor huys dat ghy hier pleecht te houwen,
En is hier een hylick te roffen in de Stadt,[4]
Daar heb ghy Andries het makelgelt of gehadt,
En wasser een banckeroet dat wist ghy juyst te maken,[5]
Maar daerom hiet ghy oock de voorspraack van qua saken.[6]

Andries. Also, laat ommegaan, soo krijcht mijn vaar oock wat,
Hoe langh ist wel gheleen dat ghy de pocken hadt?[7]
Dats nou al eveliens, doen ghy soo slinger-biende?

Harmen. Met die kaats ist achthien. Elck bidt hier voor zijn vrienden,[8]
Waar bleef het kleyne kijnt van u Suster de Non,
Die by nacht so fijntjes by Heeroom lopen kon?

Jan Knol. Verklaart hier eens, Harmen, voor dese goede mannen,
Waarom datje bent te Ditmars uytghebannen,
Dat was niet om u deucht? *Harm.* Hola Jan, dat is te hooch,
Hoe na mientje begut dat ick dan niet en dooch?[9]
Neen bylo, praat soo niet, want ick ben vanden vroomen.

Andries. Vroomen? ghy slacht de stronckt, ghy benter af ghekomen.
O lieve man! men kan jou wel, en jou gheslacht,
Wie isser toch die jou, of die de jouwen acht?

Harmen. Ja, acht oft niet gheacht, daer leyt niet an bedreven,
Mocht ick met elcken kint een tonne Gouts maar gheven,
Ick wed dat ick eer langh oock op het kussen sat,
En dat de best van al my om mijn dochter badt,
Men weet het hedensdaachs soo abel te besteken,
Elck soeckt de slechte luy soo deg'lijck te bepreken,
En al waren d'Amsterdammers niemendal graagh,
Soo souwer wel een Zeeuw, of een van 's Graven-haagh,

Vs. 1049—1081. [1] Dit tot het publiek. — [2] Snuyver, snoever. — [3] Smijt, sla. [4] Roffen, koppelen. — [5] Juyst maken, schikken. — [6] Voorspraack, advocaat. — [7] Pocken, syphilis. — [8] Die is ook raak. Elk houd zijn hart vast voor de zijnen. — [9] Hoe na, wat is dat?

Hoe wel dat sy niet veel vande Koeckeeters houwen,[1]
Alsoo een macke moer minnelijck garen trouwen,[2]
Alsser maar gelt en was, 't is nu een ander tijdt,
Al waar ick Turck of Jood, ick worde wel ghevrijdt.

Jan Knol. Ghy secht de waarheyt, maer men macht somtijdts niet seg- [ghen,
Want daar is een volckje die wetent so uyt te leggen,
Dattet sondt en schandt is, ick hebbet self besocht[3]
Aan dinghen, die ick van mijn leven niet en docht,
Lijdt en mijdt, swygen best, soo hoeftmen niet te sorgen.[4]

Harmen. Segt ons, Andries, wat nieuws hebben wy van den morgen?
Wat isser ommegaen, gisteren of te nacht?
Isser niemant ghequest, gevangen of verkracht?
Geroesmoest, geranckoolt, noch glasen uytgesmeten?[5]
Ghy bent een man die alle dingh eerst pleecht te weten,
Ghy bent des morgens vroech voor dach al op de brugh,
Daar neem jy de tijngjes uyt de nest eer sy zijn vlugh.[6]

Andries. Maer, Jan, ick heb ghehoort en oock van daagh vernomen,
Datter goet excellent Engels Bier is ghekomen:
En gister avont laet isser een jonge meyt
Op de Haerlemmerdijck van een knoet neereleyt.[7]

Jan Knol. Knoet? van een Westfaeling, zoo heb ick hooren spreken.

Andries. O bloedt, krijcht hem de Schouwt, dat wil hem suur opbreken.

Harmen. Al kreegh de Schouwt hem al, hy maackten dat wel of.[8]

Jan Knol. Het Hof Provinciaal krijght selden daar yet of.

Andries. Een Meyt neergheleyt? foey! dat hoorden ick noyt segghen.
De droes, wat schelm is dat? een Meyt neer te legghen?

Harmen. O lieve Andries Oom dat gheschiet nu soo veul.

Jan Knol. 't Is ghebeurt van een hals-Heer van Haarlem, de Beul,
Schoppen ien oogh: op een rat moet hy rusten.

Andries. Of an een diefsche gallich, na zijn eyghen lusten.

Vs. 1082—1111. [1] Geen hoogen dunk hebben van de Amsterdammers. — [2] Macke moer minnelijck, begeerlijk meisje. — [3] Besocht, ondervonden. — [4] Lijdt en mijdt, laat het over je kant gaan. — [5] Geranckoolt, gerinkelrooid. — [6] Tijngjes, nieuwtjes. — [7] Knoet, mof; neereleyt, dubbelzinnig. — [8] Afmaken, afkoopen.

Melis Mal-mongt het gisteren een koontje ehadt.[1]
En ongse Jan die kreegh het luyer an zijn gat.[2]
Dirck het Elsje sulcke ontyghe stucken verweten,[3]
Ick segje dat een hongt en souwer niet of eten:
En sy sprack hem weer toe, aars noch aars ofs'em vong.[4]
Dat Wijf het de nicker of zijn speulnoot in heur tong.
Joost Dircksz. is van daagh na Vlaand'ren ghevaren,
En zijn buyr-vryer Klaas die sal zijn Wijf bewaren,
En sluyten het voorhuys te deghen na sijn sin,
So komter niemandt vreemts by nacht of onty in.
O 't is een veersient man, hy weet dat wel van buyten,
Datter niemandt in en mach als Klaas de Poort wil sluyten.
Och de voorsichticheyt is wel een groote deucht,
Sulcken wijsheydt was hy al in zijn jonghe jeucht.
Warenar het zijn pleyt en 't groote recht verlooren,
En met Gran marchand daer staetet qualijck geschoren.
En Hillebrant Droochnap die het een sulvere schaal
Van dese nacht versoent an Elsgen en Pruys-aal.
Dorst'ghe Dirckje die wil zijn ghelt niet verspeulen,
Maar wel verquans'len hier aan een malle meulen.
Dat kleyne Mannetgen dat op d'execusy loopt,
En de plockjes haalt op d'Erfgoet datmen verkoopt,
Bleef gister-avont an een groot huys hanghen.
En Jan de Pypestelder is vande Ratel-wacht ghevanghen,[5]
En Harmen de raser is van kranck-hooft ghequest.
En ons aller Hans Jongh is verlooft an een ouwe Best.
En Broer Karnelis is getrout an een Waterlantse Tuytmeyt,
Maer sy wil hem niet, nu sy hoort dat hy zijn ayeren uyt-leyt.[6]

Jan Knol. Andries jy weter of, waar haaljet al van daan?
Ick loof niet of ghy moet onder en boven d'aarde gaan.

Harmen. Wel wat hoor ick daar? wel wat wil dit wesen?

Andries. Het is de Ste-klock wis, men salder wat of-lesen.

Robbeknol, met een heel deel jacht van volck.
Het volck loopt na den Dam, wel wat of dat beduydt?
Daer sal Justicy schien, want de Ste-klock die luyt,

Vs. 1112—1145. [1] Koontje, oorvijg. — [2] Is in de luren gelegd. — [3] Ontijgh, smerig. [4] Aars noch aars, net, precies. — [5] Pijpestelder, orgelmaker. — [6] Het met anderen houdt.

Daar moet ick me na toe, en siense wat of-smeeren,[1]
Maar ofmense kastijt, selden sy haer bekeeren.
De kussens raken uyt: daar is men Heer de Schouwt[2]
Met de Secretaris, siet dat jy de mont wat houwt.

Alsoo myne E. E. Heeren vanden gerechte der Stede Amstelredam: Aanziende het groote bedroch en toeloop der stercke luye ledichgangeren, vagebonden, onnutte bedelaren en menigte der vreemde armen, waer onder sich ooc verschuylen en behelpen verspieders, nacht-roovers ende dieven om welcker verraet, dief-stal, ende plondering, als ooc de Godloosheden van tuysschen,[3] spelen, vechten, droncke drincken en hoerdom te vermyden: mitsgaders de weynig voorraets van kooren, ende d'apparency van dien, en de dierte die consequentelijc vallen moet tot groote beswaarnisse der Gemeynte, ende tot verkortinge van onse eygen rechte behoeftighe. So ist, dat myne E. voornoemde Heeren hebben geordonneert, en gestatueert, als sy ordonneren en statueren expresselijc by desen, dat nu voortaan gene Bedelaars, Lantloopers, Bayert-boeven, Troggelsacken, Huykevaken,[4] 't sy out ofte jong, blint, kreupel, manck, melaats, ofte anders, en sullen moghen ommegaan, omme de Aalmoessen te vergaderen, op Marcten, Bruggen, voor Kercken, Poorten, hoecken van straten; maar dadelik te vertrecken, op peene van openbaarlick geschavotteert en strenghelick gegeesselt te werden. Ghebieden oock myne E.E. Heeren dat niemant hem vervordere de Sergianten,[5] Provoosten, en opsienders, die tot sulcken eynde sullen verkoren worden, eenighe molesten, ghewelt ofte verhinderinghe te doen in 't executeren en 't apprenderen der moetwillighe luye boeven en leechloopers, op peene als boven. Voorts dat alle rechte Armen sullen gehouden wesen haar namen, staet ende woonplaetse aen te gheven aende Vaders daer toe gestelt, om de waerheydt daer van te vernemen,[6] ende des noodt zijnde bequamelijck inne te versien. Aldus gedaen by de Raden deser Stede, Actum den 18 Meert. Presentibus mijn Heer de Schout, ende al de Schepenen. BREDEROOD.

Andries, Jan, Harmen.
Andries. Wat dunckje daar of Jan, is dat niet wel bedocht?

Vs. 1146—1150. [1] Ofsmeeren, geeselen. — [2] Raken uyt, worden buitengebracht. — [3] Tuysschen, dobbelen. — [4] Bayert-boeven, galeiboeven; troggel-sacken, die met een groote zak loopen te bedelen; huykevaken, konkelaarsters. — [5] Ververderen, verstouten; sergianten, dienders. — [6] Vernemen, informeeren.

Jan Knol. Daer is in langhen tijdt gheen beter werck ghewrocht.

Harmen. Ja hoe wel datmen doet, noch salt yemant berespen.

Andries. Ja wien? een deel ghespuys van fielen, schudden, wespen,[1]
Of ander gorlegoy van onschamel gheboeft.[2]

Harmen. Neen van eerelijcke lien die d'arremoed' bedroeft.

Jan Knol. Te beter ist voor haer die hier rampsalich leven,
Indien sy haar ghebreck en commer maer angheven:
Men salder in versien, 't is goedt na mijn verstandt;
So bantmen voegelijckst de schelmen uyt het Landt.

Andries. Als men den armen dus sou over al versenden,
Werwaerts so souden sy int leste dan be-enden?

Jan Knol. Daar laet ick heur voor sien, hoe spreeckt ghy heur so veur,
Hoe na, vreesje dat ghy oock stracx sult moeten deur?
De luy die werden moe van dus en so veel ghevens,
Sy verluyen daer op, die Jottoon en kromstevens;[3]
Sy zijn de oorsaeck van der rechter armen noot,
Die treurichlijck verkoopt zijn schaemt om wat drooch broot.
En onder alle die de huyssitten hier spysen,[4]
En suldy gheen twintich Burghers Kinderen wysen.
Haar hart is haar te groot. Maer Moffen, Poep en knoet,
Dat zijn troggelaars tot bedelen opghevoet;
Dat bewijst de Rietvinck, en noch de ouwe Wael uyt:
Maer die Haarlemer-dijck, o bloedt! die levert ael uyt:[5]
Wat woont daer een ghesnor van Volck van wijt en sijt,
Daar is nauwlijcx een dach datmer niet vecht en smijt.
Wat comter vrydaachs en gherit ter poort indringhen,
Van revelduytsche en van vreemde hommelingen,[6]
Al ghesonde wyven met besieckte doecken om,[7]
By hiele vaendels vol, doch met een stille Trom,
De Nieuwendijck langhes, en voort door alle straten,
Het volck is hier goedt gheefs, 'tblijckt an haer karitaten,
Elck werpt zijn aalmoes wech, want is het niet van 't mal
Dat men lieden gheeft die 't verkaetsen met de bal,

Vs. 1151—1183. [1] Schudden, schurken; wespen gespuis. — [2] Gorlegoy, schorremorrie. — [3] Die Jutten en krompraters worden er steeds luier door. — [4] Huyssitten, huiszittenmeesters. — [5] Daar komt wat voor den dag. — [6] Revelduytsch, duitsch brabbelend; hommeling, hommel, leeglooper. — [7] Besieckt, van een zieke.

Sundaechs 's morgens voor de poort, of daer yewers buyten?
Of verdobb'len met rabouwen en met guyten?[1]
Of ver-evenhoutent, of hutselen met mekaar?[2]
Of int kuyltje, of opschieten, of lechtseme daar?[3]
Wat voordeel doet haer 't gelt? niet, al zijnt kop're duyten,
Men sieter bloetstortingh en doodtslaghen wt spruyten,
Ja moort en dievery: En wordense ghevat
Van Schouten dienders of Soldaten van de Stadt,
En raken sy int gat, so sullen de vis-wyven
Dit eerloose volck noch voorspreken en voorschryven,
Of 't recht dat wort door 't gelt gheblintdoeckt en verdreyt,
Door den yver van haar sotte barmherticheyt;
En noch en machmen niet op dit misbruyck eens schempen,
Noch schrollen op die gheen die 't ghelt onnut verslempen
En laten wijf en kint in commer en in rouw,
Daer men het vlytich voor den noot bewaren souw.
O kon den Overtoom of de Kathuysers spreken,[4]
Of Sloterdijck: wat souwer een bommel uyt-breken.

Andries. De Arrebeyers en de Draaghers ande straat,
Dat is een volckjen dat haer op den dronck verstaat:
Wat duncktje byget Jan, en zijnt gheen leck're boeven,
Die niet van waar 't bier is, maer van wat merck is, konnen proeven?

Harmen. Sy benaerstighen steets de middelen van 't Landt.

Andries. Sy benaerstighen steeds haar eyghen sond en schandt:
Sy misbruycken den dranck en ook de goede suyvel,
Sy vorderen het Landt, hoe? sy vorderen de duyvel,
Sy helpen de Schoyer en Sluycker wel an ghelt:[5]
Maer dat baat het Landt noch Pachters niet een spelt.
Wat Boeren datter zijn, worden sy medestander,[6]
Den eenen fiel die sal 't dan stelen van den ander;
Maar dese Brouwers, of de ghene die 't beschoyt,[7]
Of die het sluycken 's nachts, sy blyven noch beroyt.
Behalven de koopluy die eerlijck willen schynen,[8]

Vs. 1184—1216. [1] Rabouw, boef. — [2] Verevenhouten, verkegelen; hutselen, munten of knikkers in de handen schudden en binnen een merk neerwerpen. [3] Knikkerspelen. — [4] Uitspanningsplaatsen. — [5] Schoyer, bierslijter. — [6] Zij doen mee met iederen smokkelenden boer. — [7] Beschoyen, leveren. — [8] Behalven, om niet te spreken van.

Die Kelders verhuuren an Frans en Rijnsche Wynen,
En halen door een deur somtijts een vaatjen Wijns,
En steelen jaar op jaar also den Heer het sijns.
So daer de Magistraat niet beter op wil letten,
So sullen sy het Landt dapper ten achter setten.
Daar zijn Wijnkoopers die oock setten een ghelach,
En draghen stoutelijck een heele nacht en dach:[1]
En hadden sommighe haar handen recht ghehouwen,
Sy souwen in so kort gheen groote huysen bouwen.
De vromen kijcken toe, en sien dit an met leet,
Haar Neringh werdt verkort, ghelijckmen siet en weet.
Waerachtich 't is al laat, ick wil nu t'huys gaan eten.

Harmen. Ick heb oock etens lust, want ick heb niet ontbeten.

Robbeknol.
O bloet! nu machmen sien de vasten van ons huys,
En d'inwoonders zijn soo stil, soo stil als een muys,
Wy spreken niet een woort, soo seer zijn wy bedroeft,
Niemant weet vande noot, dan diese treurich proeft.
Wat raat gaat mijn doch an? och ick kan niet versinnen
Waar mede dat ick best de schaam'le kost mach winnen:
Maar noch ben ick zoo seer beladen niet met mijn,
Als ick nu met mijn Heer bewoghen wel moet zijn,
Waar sal hy armen man van nu voortan of leven,
Hy heeft noch gelt noch panckt en niemant sal hem gheven:
Maar 'k weet niet hoe ick 't heb, het schijnt alliens byget,
Of mijn Joncker nimmer gheen hongher schier en het,
Ick weet niet wat hy eet, noch ick kan niet bedencken
By wie dat hy mach gaan, die hem het Noenmael schencken.
Of leeft hy by de wijnt ghelijck het Cameljoen?
En nietemin alsmen hem siet komen op de noen,
Soo steeckt hy op zijn hooft soo rustich over enden,
Ghelijck een wackre wint van schoone swacke lenden.[2]
Robbert, nu is het tijdt dat ghy middel versiert,
Gheen beter als mijn ampt dat ick jongh heb gheliert,
Ick wil mijn Evenjely gaan halen uyt de hoecken
En gaene by de buurt mijn broot met eeren soecken.

Vs. 1217—1251. [1] Draghen, stilletjes uitslaan. — [2] Wint, windhond.

TRIJN SNAPS

Trijn Snaps, Els Kals, Jut Jans. (*Spinsters.*)

Trijn. Dat roert jou niet, hoortje dat wel? Jan kurckevaar,
Jou Wijf mach een Hoer wesen, of jou dochter, of jou snaar:[1]
Loop heen ghy hoere-dop, jy gatvinck by jou wortel-teef.
Ghy hebt groot gheluck, malle pis-dief, dat ickje backhuys niet an mortel
Ick ben een Vrouw met eeren, en so goet as jy of mijns gelijck, [wreef,
Wat rijtmen dese rekel, de duyvel dienje binje rijck.
Is mijn man een veughel? jy selt jou mont beteughelen,[2]
Komter uyt, hebjet hart, jy schrobber, ick selje lieren veughelen,
Jy sult niemandt veughel hieten, Jan hanghgat, verstaje dat,
Of blaest hem ierst een pont veren: de rest in 't Sout-vat.[3]
Ick seght noch eens op mijn burgherschop, jy selt niemandt veugel heten,
Of jy sult ierst, walbarcken aensicht, van zijn eyeren eten,
So siet. Ick sel jou dat veughelen noch kornen uyt je gat,[4]
Isser by gans wongden anders maer recht inde stadt.[5]
Komt en reys voor den dach, hontsklinck! komt eens uyt de koocken,
Al het mijn man in zijn jeucht en reys een huys oppe broocken,[6]
Wat schaat dat? dat schaat niet, al even goet vrient.
Al is hy en reys egiesselt en ebrantmerckt, hy haddet verdient,
Ick weet het also wel als jy, dat ick jong voor Hoer liep,
Al was ick jong, ick was so wijs dat ick niet om mijn moer riep,
Ick was om mijn veertien jaer al mans genoech voor en man,
En of ick niet deugen wil, wat hondert guldelingen gatet jou an?

Els. Nou Trijntje nou, nou 't is hoogh ghenoech, 't is lang enoch
[ghekeven,
Het hy watte seyt, 't is hem leet, men moet vergheten en vergheven.
Hy is best die best doet, weetje niet, een Hoer is een vrouwe naam
Die 't niet en is en trecket hem niet aan. *Trijn.* Ast is, mijn faam![7]
Mijn eer! mijn eer! mijn eer! mijn eer! die sal hy my verbeteren,
Of ick sel hem, sie daer, met dat mes na zijn gat veteren,[8]
En of in de Stad van Hooren mijn ooren staan an de kaack,
En offer mijn Vaar ghehanghen is, is dat so grooten saack?
Daar hangt so menighen vroomen man, daer leyt niet an bedreven,
Hy brocht hem God-danck noch selver niet om 't leven,
Als sommighe luy. Wat gafjer wel om, waer ghy

Vs. 1252—1284. [1] Snaar, schoondochter. — [2] Veughel, hoerenlooper. — [3] De rest (aan zijn gat) zout ik op. — [4] Kornen, dwingen. — [5] Anders, tenminste. — [6] Een huys oppebroocken, ingebroken. — [7] Ast is, waarachtig. — [8] Veteren, peuteren.

Noch met rabraken en met verbranden vry?

Jut. Maar Trijntje, wat kal is dit? wat soumen doch so kijven?
Hetty watte seyt en watte daen, 't sal an hem selfs beklijven,
Wees ghy de quaatste niet, nou stil, weest stil mijn moer.

Trijn. Wel wat duyvel het hy te seggen van mijn jongste Broer?
Al staat hy na 't Beulschop, hy doetet met God en met eeren,
Mach hy alsoo wel als een aar niet een request presenteren?
Hy is een Burgers kijnt. Maer 't Hof gaater soo wat me deur,[1]
D'eene vreemdelingh of d'ander, die gaat altoos veur.
Draaght hy hem wel, het Dief-leyer-schop dat sellense hem wel be-
[schicken,
Maar hy moet eerst een neerlaagh, of een maant vijf ses verklicken,[2]
Men komter so niet an, lieve moer, op en stel en op en sprongh,
Of men moet vry wat voorloops hebben van ouwt en jongh,[3]
Men mach segghen watmen wil, kijnt, het is een eerlijck Officy,
Het is een diender van Godt en de heylighe Justicy,
'T is een smeerich Ambacht, waren sy wat goet spaars,[4]
Sy mochtender hondert pont groot op verteeren 's Jaars.

Els. Ja seecker, dats geen kleyne maater, isser soo veel me te winnen,[5]
Soo gheeftet me wongder, datter gheen meerder Dief-leyers sinnen.

Trijn. Wat doeje, spinje wat? dat is seker hiel goet vlas,
'T is een garentje als een sijt, wel trouwen jy spint wel ras.
Waar haalje de streentjes, op de Nieuwendijck of in de Halsteegh?[6]
Op de Luysemarckt en op de Burgh-wal daar ist al leegh.
Wat geefjet pont? waar brengjet? of heb jy jou huysen?
Ick heb hier wat werck te heeckelen en te pluysen,
Heer, ick kent so moytjes doen, also wel als onse Hilletjebuur,
Al seggen de luy datset puyckje, en 't ammeraaltje is van de buurt.[7]
As ick begin, so heb ick noch niette daan, dat soumen seggen,[8]
De heeckelsters vande varckemerct mogender heur broeck by leggen,[9]
Ick ben al mier asje mient, ick slacht Jan bruynen neus,
Jutje Jans, met oorlof, wat sinje, Benist, Papist, Arminiaens, of Geus?

Vs. 1285—1315. [1] Springt er willekeurig mee om. — [2] Neerlaagh, manslag; een maant vijf ses, vul aan: gedurende. — [3] Voorloop, kruiwagens. — [4] Smeerich, vet. — [5] Maater, materie, zaak. — [6] Streentje, strengetje. — [7] Ammeraaltje, bolleboos. — [8] Als ick begin, scheid ik voorloopig niet uit. — [9] Kunnen er niet tegen op.

Wat isser nu al te doen, niet waar? met gheloofs saken?
Dat het an ons drien stong wy souwen dat hylick wel maken,
Wat noch prijs ick mijn: Ick spreeck wel een haastich woort,[1]
Maar daar me ist ghedaen. Och moer, ick weet hoet hoort!

Jut. Elsje kaacks datt' an ons stondt, wat dunckje souwt dan beter [wesen?
Swijcht, swijght om Godts wil, kijnt, Heeren boecken zijn quaat om lesen,
Och dat is ons dingen niet, laten wy ons moeyen met onse werck,
Elsjen kals, hebje nou een lootjen van de ouwe of nieuwe kerck?[2]
d'Alemosseniers dielense 's weecx wat uyt voor de arme luytjes,
De luy werpen nou so niet over, sy bestellent nou met duytjes,[3]
Die wel eer guldens gaven, doe ginge de vaars grof,[4]
Trouwen 't is nou een duere tijdt, 't macher nou so niet of,
Kijck alle dingh is duur, maer Anne Klaas in de drie testen
Die doet so veel goedts (God loontser) hier ande vesten,
Ghy wetet niet, hoe veel boogjes datse 's jaers wel huurt,[5]
En daarse alle Sondags warmis, kool, erreten en boonen stuurt,
En stockvis, en bry, och s'is soo goet arms, jen hebtje leven,
Datse selfs een Rogghenbroot was, ick loof niet, of sy souwer self wech [gheven,
'T is, 't is dat ickje niet seggen en kan, 't is te goethartighe wijf,
Sy souw verseepertjes huer hert wel duwen uyt huer lijf
En gheven 't an een aar. Stuurdese daar gistren niet so veel laken
Datter Lobberich, Dibberich en Gerberich een roc of souwen maken,
Sy haalden eensdaags een groot Linneweb uyt het middelste bom,[6]
Wat gingse doen? maer sy dieldent daart noot was, rustich om.[7]

Els. Ja sulcken ien ken icker oock, ick moet er deucht of spreken,
Och! hoe dickwils het sy wel in mijn spynt en tresoor ekeken
Offer oock yet ghebrack, of watter was van noot,
Daar kreegh ick noch flusjes een pot met botter, en een broot,
Met een sle met turf, en een mant met spaenders, en vyventwintich [eecken houten,
Met een kinnetje harings, en met lustich en wel ghesouten
Aal, en Labberdaan, en se het mijn kyeren gnapjes ekliedt en eriet,[8]

Vs. 1316—1346. [1] Haastich, driftig. — [2] Lootje, penning voor de bedeeling. — [3] Overwerpen, het over de balk gooien. — [4] Vaars, armvaders. — [5] Boogjes, kluisjes in de stadsmuur. — [6] Bom, bon, d.i. vak, — [7] Rustich, royaal. — [8] Eriet, uitgerust.

En sy stuurtse int groot school, 't is van sen leven niet eschiet.

De lesende Robbeknol, Els Kals, Trijn Snaps, Jut Jans.

Uyt ist, siet daer blijf ick, buur-wijfje, siet daer by dat titeltje.

Trijn. Maar hoe reyn is dit ooc, komt me vaar, leestmen noch een [kapiteltje.[1]
Jesus, Marye, maar kyeren, God segen ons! is dat Gods woort?
Ja wel Heer; ick wort schier aars, ick hebt mijn leven niet ehoort,[2]
Ic ken niet een A voor een B, mijn ouwers lieten my noyt lieren,
Hoe moy leest die knecht: hoe keunent de menschen versieren?
Houw daer, mijn vaar, ay lieve leest dan noch iens
Een Euangelytje uyt de schrift, je weet wel, dats nou alliens.
Ick ben me Rooms-Katelijck, en ick gae wel inde preecken,
Maar wat ist? hier eseyt, ick macher mijn hooft niet me breken,
Of daar een Paap staat en praat int Latijn, en haaltet wel so vart,
Ick laat mijn noch staan, maar dat hyer selver in verwart.
Men hoort ons slecht en recht en eenvoudich te leeren,
Wat weet ick of mijns ghelijck van 't aalwaarich disputeren?[3]

Els. Nou mijn Ridder van 't sint Jooris, nou mijn vryer assen man,
Leest nou en reys van dat heyligje, moytjes van vooren an.

Robbeknol leest.

Jut. Maar woondje daar, men vaar? Heer je keunt, jy hebt wel an- [nenomen.[4]
Mijn Koningh, jy moet wat dickwils en wat mier ankomen,
Ghy komt al te luttel uyt, 't is niemendal, hoorje dat wel.
Siet dat geef ickje, nou, neemtet vry, wat dats ien gesel,
Jy bint ien man als speck en speck is so goet as gelt: altijt as jy komt lesen,
So sel ons eten so wel voor jou als voor ons selven wesen.

Robbe. Ick bedanckje, buur-wijfjes, onse lieven Heer is het loon,
Die so veel menschen spijsden met vijf garsten broon.

Trijn. Gaet heen, mijn Engeltje, mijn snobbeltje, och! hy is so soet,[5]
Dat jou onse lieven Heer inden Hemel halen moet,
Komt altoos an, al wast een Kaars in nacht: dat waren woorden.[6]
Wat dochtje Jutje, wast anders ofje een Propheet hoorde?
Ay komt me binnen, en praat wat, ick heb so moyen vier.

Els. Wel an ick koomje by. *Jut.* Al waar ick doot, so bleef ick doch [niet hier.

Vs. 1347—1377. [1] Reyn, kostelijk. — [2] Aars, ontdaan. — [3] Aalwaarich, nijdig. — [4] Annenomen, geleerd. — [5] Snobbeltje, snoesje. — [6] Al wast, als ware het.

Jerolimo, Robbeknol.

Moor hoe voriabel en sunderling da 't avontuurs beloop is,
En weet niemant van ouwlien goeliens of Amsterdam te koop is?
Ick wilt betoolen niet op termijnen, maer met argent kontant,
Puf Koopliens, puf Mannekens, ick ben de grootste van 't Lant,
En waren de Stooten niet geimpescheert met facieuse soken,
Ick sood versoecken de Haarlemmer-meer drooch te moken,
Op myne kosten, ick sood doen, och joock! och Jesus joock! ba 't Jan,
d'Hollantsche botmuylen sien Sr. Jerolimo voor een slechthoot an,
Ja wel kijckt eens, en wordy niet sot. Waar ic te Brussel gebleven,
De Grave van Egmont had my zijn suster of zijn nicht wel gegeven,
En noch paasen dese Ollandtsche Moeyers van Amsterdam,[1]
Dat ick kick om hoor schoon ensicht uyt Brabant quam;
Ba schaamt ou gay kladdekens, en moockt daer af geen mency,[2]
Of ken doe ou van mayn laeven gheen honeur noch reverency:
En weest danckboor aan Jerolimo die hem so loogh verneert,
Dat hy uwe stadt door de grandese van sijn presency eert.
Ke vuyltjens, ke ne ke ne gheen lust tot houwen,[3]
Al mocht ick de Princes, de Koninghs Dochter trouwen.

Robbe. Ghy hadt al groot geluck hadje noch een Beerstekers wijf,
Ja wel, dat mal sier deed, jy hoefde een playster over je hiele lijf.

Jero. Moor Robknol, sie door, ons Heer doet buyten mayn hopen
Zayn goeyertieren handt altans mildelijck open.[4]
Goot henen op de Mert, koopt vlees, broot en fruyt,
So steken wy de rijckeliens en de Duyvel het oogh eens uyt:
En dat meer is, so wil ick dagge ou sult verblyen,
Want ick he van daach een ander huys ghehuert veer besyen,[5]
Ick blijf hier langher niet in dit ghesworen nest[6]
Als dese loopende moont, en saterdach is de lest.
Vervloeckt soo moet hy zijn die 't hout daer toe bereyde,
Of die de eerste steen op desen gront in kalck leyde:
Want tot mijn ongheluck so quam ick in dit huys,
't Welck is ghedestineert tot mysserie en tot kruys,
By gort van d'uur dat icker quam, da moe gay weten,

Vs. 1378—1410. [1] Paasen, peinzen, denken. — [2] Kladdekens, slonsjes. — [3] Ke ne, 'k en heb. — [4] Altans, thans. — [5] Veer besyen, een heel eind weg. — [6] Gheswordn, vervloekt.

En proefden ick noyt een dronck wijns, noch 'k heve gheen mondt vol
Noch 'ken ha noyt wa rust, oock ist so quolaijck gebouwt [vlees gheten.
En 't esser so doncker en so droef datter een mensch voor grouwt.
Loopt, loopt, loopt, Robbert loopt, en wilt gheduerich draven,
Wy sullen nu eten en bancken als jonge Graven.

Robbeknol.

Och lieve Heer, hebt danck! och dit is wel ghemaackt!
Maar hoe is mijn Joncker toch an dit ghelt gheraeckt?
Hebt danck, heb duysentmael danck, o Heer alder Heeren,
Die onse droefheydt haast in blijdtschap kan verkeeren.[1]
Maer hoe sel ick het best nu aenlegghen met het ghelt?
Laat sien, hoe veel isser wel? ick hebt niet eens ghetelt.
Dit is ghelt alliens oft een exçecusijs plockje was.[2]
Datter an den Damsluys nu wat ghebraens tot dat kockje was,
Dat waer immers wel goedt, maer 't ventjen is te duur.
Ick wil gaan koopen een pan-aaltje van Jannetjen Hoyschuur.
Neen, dat is te oudt-backen, 't het al te langh inde son estaan:
Ick eet so garen haasje koddette sluyta van Piere le son edaan,[3]
Maar dat goetjen is wel lecker, maar 't is so verbrancxst tey.
Ick mach gaan halen tot Pauwels een moye venesoen Pastey.
Ick heb niet ghelts genoech, ganslyden dat rijt sijn lappen,[4]
Wat sal ick in dese pot Lonsbier of delewijn laten tappen?[5]
Dat dient my niet voor al, want worden mijn Meester buys,[6]
Hy sloech de pottebanck om stucken en al de glasen uyt in 't huys,
Want waer hy niet dol eweest, hy was noch te Leuven Pater.
Waar sal ick het broodt halen, inde veughels-dwarsstraat, inde Deuve-
Dat wijf is so vies, ick weet niet hoe. Ick moetme wat berain.[7] [kater.
Ick hadd' garen goet koop, want ick sou niet garen alle daaghs te Merckt
Daerom als ick het doen wil so doe ick het met een gracy. [gain.
Wel hey hier komt een doodt, by gants bloet dit is een stacy.

Het Lijck, de Draghers, de Priesters en de Vrouw, de Mannen, Robbeknol.

Vrouw. Mijn Heer, mijn Man, mijn goedt, wat is my dit een kruys:
Helaas waar brenghtmen u? in't ongheluckich huys?
In't droef, in't doncker huys, int huys van het vergheten,

Vs. 1411—1442. [1] Haast, snel. — [2] Alliens, net. — [3] Haasje koddette sluyta, onherkenbaar gerecht. — [4] Dat hakt er in. — [5] Dele-wijn, fijne Rijnwijn. — [6] Buys, dronken. — [7] Vies, eigenaardig.

In het huys daer men weet van drincken noch van eten?
Robbe. O mijn, wat hoor ick daar? o mijn! mijn pols die slaet.
Mijn dunckt warachtich dat Hemel en aerdt vergaet.
Sy brenghen dese doodt in mijn huys, dits mijn vresen,
Maer o popelency! daer sal ick noch voor wesen.[1]
Wapen! wapen! moort! moort! moort! moort! brant! brant![2]
Helpme! wapen! brant! de duyvel is in Hollant.
Och Miester! Joncker! Heer! helpt, helpt, helpt, helpt my beschermen
De deur! de poort! de deur! of jy seltet bekermen.

Jero. Wel jonghen, wel hoe dus, hoe komt dagge so krijt?
Wat isser dagge so furieus de deur toe-smijt?

Robbe. Och Joncker! ey komt hier! Ick ben de de deur niet machtich.
Want men brenght hier een doodt in ons huys, ja warachtich.

Jero. Een lijck? een doot? wel hoe? *Robbe.* Sy quamen my te moet,
En siet de Vrouwe sprack: mijn Heer, mijn Man, mijn goet:
Helaas, waer brenghtmen u? int huys van het vergheten?
In het huys daer men weet van drincken noch van eten?
Int ongheluckich huys, in't huys seer droef en doncker;
Och, och, sy brenghent hier, komt helpt my doch, mijn Joncker,
Ick staa hier met mijn rugh en dringh teghens de poort.

Jero. Ick kan van lachen nau spreken een enckel woort,
Och, ach, ick lachmen doodt, ick kan 't niet langher harden.

Robbe. Ja wel lach jy der om, ick souwer dol om warden.

Jero. Het is wel woor Robknol al heb ick wa ghelacht,
Ghy hadt reden te dincken dagge hebt ghedacht,
Doen ghy hoorde 't gheen de droeve Weduw seyde,
Die hoor afghestorven man weenend' ter aerde leyde.
Moor dewijl dat ons Heer het alles heet versien,
Doet op en haalt ons spijs, ou sal gheen leet geschien.

Robbe. Och laetse eerst, mijn Heer, een weynich zijn vertrocken.

Jero. Nu Markolfus, maeck op, malkus hoe salt hier locken?[3]
Doet open, lacker flucx, wech uyls-kuycken, loopt wech,[4]
En haalt ons den ontbijt, en hoordy niet wa ick segh?

Robbe. Nu Joncker, ick sal gaan, al blijf ick wat staan temen,
Wie kan een ander hier de vrese doch benemen.

Vs. 1443—1477. [1] Popelency, apoplexie. — [2] Wapen, alarm. — [3] Markolfus, slimme bedelaar uit een volksboek; malkus, sukkel. — [4] Lacker, bengel.

HET VIERDE BEDRIJF.

EERSTE UYTKOMEN.

Byateris een uytdraaghster.

Men moet wat doen om de kost so langh as men leeft,
Ick sie wel heb ick niet, datmen oock niemandt en gheeft.
Doe ick jongh en weeldich was, had ick Vryers met hoopen,
Doe docht ick niet iens om spelden en garen te koopen,
Ick had de lieve tijdt van al mijn vrienden raat,[1]
Daarom so gatet mijn ghelijck het myn nou gaat,
Mijn goetje is verslempt, myn kliertjes zijn versleten,
Ick waar al langh vergaen, had ick gheen raet gheweten.
Wat heb ick in mijn jeught oock menich man ghehadt,
Ja wel so veel, so veul als yemandt inde Stadt.
Ick mien mochtense melcander met de handt anraacken,
Sy souwen wel een hier deur, jy moeter deur tot Haarlem toe maken.[2]
Wat dunckje, heb ick dan mijn poosje oock niet wel te roer estaan?
En noch so geef ick het Trijn dubbeld in of heur Moer te raan.[3]
Wat seyde Pieter de Wasscher saliger, in zijn jonghe daghen:
Byateris, Byateris, jy keunt: ghy weet van de ouwe slaghen.
Ick heb wel wat wils ehadt, maar 't is nou alle daen,
Ick heb wel edocht: sal dit van zijn leven wel vergaen?
Toch nou ick oudt ben achtense mijn als bakelaar,[4]
Maer 't schaat niet, een bedurven Koopman dat is een goet Makelaar,
En een ouwt Waghenaar hoort garen 't clappen vande swiep.
Och 't mach men so wel heughen dat ick by onse Govert sliep,
Noch, wat was dat voor een soet man, wat het hy myn wel egeven,
Wat heb ick oock wel mallicheyt met die mensch bedreven:
Maar dat is nou over: doch nou ick niet meer en kan,
Nou brengh icker een deel quickse jonghe dieren an,
Ick weet hoe een Vrouw te moe is, ja ick veurseker.
Kreech ick nou lestent niet een moye rock met een beker
Van Jannetje met ien oor, hier de huys-vrouw van Flip,
Om dat icker so abel by Goyer hulp int schip;

Vs. 1478—1507. [1] Ik had geen haast met. — [2] Hier deur, jij moeter deur, kruip door, sluip door. — [3] Te raan geven, te doen zetten. — [4] Bakelaar, bittere lauwerbessen.

En ofse schoon met hem op een koy inde combuys was,
Sy zey al evewel, dattet daar moyer dan in heur eyghen huys was.
Kreech ick niet en spick spelder nieuwe huyck van Capiteyn Tijs,
Dat ick hem t' onsent liet slapen hier by onser aller Lijs?[1]
Want haar Jan en doeter niet toe, 't is maar een dwinghert.
Elewytingh, hoe is Nelletje klaas op jonghe Jan verslinghert,
Sy loopt een hielen dach het huys schier vande stee,
Het schijnt wel datse hem garen een vrientschop dee:
Hadse hem niet bemint, sy sou hem niet na loopen,
Sy gaf haer halve goedt, mocht sy de Jonghman koopen.
Wat isser alle daagh tot onsent een gherit,[2]
Ick weet dat nou myn huys al weer vol Meysjes sit:
Want ick ben een besteetster kijnt, wat dat beduydt,
En die ick niet verhuur, die maack ick stracx de Bruydt.
Waarom sou ick aers Vryers en Wenaars anhouwen?
O 't is sulcken volckjen! sy willen wel hylicken, maar niet trouwen.
Als de ghetrouwde mannen yewers een nieuwt hairtje sien,[3]
Sy durven my veur elcken gangetje niet minder as en Nobel bien.
O 't is een hiet goedt, och se houwen so veul vande nieuwicheytjes,
Ick heb daar nou een meysje, o bloet! sy ken heur ambacht freytjes,
Isser yemant belust op wat versnapelinghs onder den hoop,
Die komt en reys an, sy gerijft elck na zijn gelt, en hiel goet koop.
Ick heb hier wat goets, daar souw ick garen wat gelts op halen,
Dit Vrouwtjen is so benaut, sy moeter huur betalen:
Maar hadse ghedaan ghelijck als ick haar riet,
So gingh nou haar goetje na de Lommert niet.
Neen kijnt, men moet somtijdts al wat doen om beters wille,
Al sient de mans, och Heer, sy zijn blijt toe en swyghen stille.
Dat ickje seggen souw wat de luy nou uyt noot wel doen,
Ick soutje niet kennen uytstameren in een hiele achternoen.
Nu moet ick een ringh lossen die hier is bekommert,[4]
En dan wil ick dit goet gaan brenghen inde Lommert.

Robbeknol.
Is dat verschricken? jaet, dan wy zijn dat al deur,
Maar ick krijch in een maant niet weer mijn eyghen kleur,
En mijn Heer lachter om, dat gheeft men vry wat wonder,

Vs. 1508—1542. [1] Onser aller, die wij allemaal kennen. — [2] Gherit, aanloop. — [3] Hairtje, meisje. — [4] Bekommert, beleend.

En mijn docht dat de lucht vol vuyr was en vol donder.
Daar heb ick nou een reys uyt eweest an de hal,
Wat liep ick daar lymen en dinghen, van stal tot stal,
Wat is alle dinghen duur, ja wel het is te byster,
Ick kon by niemandt beter raken als by de bruyne vryster,
Dat is een meyt assen kruyt, al is sy somtijts wat onbeleeft,
Sy sal niemant qualijck toe spreken die haar goe woorden geeft,
Sy het mijn daer soo veel saucijsjes en speck ewoghen,
Alsse wy in acht daghen (meen ick) op eten moghen.
Wel hoe nou? sie ick recht, so sie ick mijn Joncker inde deur.

Jerolimo, Robbeknol.
Jero. Bonsiours welkoom, bien venu monseur, monseur,
Wat hede Lackerdings? ba jemy, wats dit, een kiecken?
Of ist hamele vlees? jasus hoe soet datse riecken,
Maar mijn booterkulleken, wat hede hier van als,
Inder waarheyt, Robknol, het is wel malsem en mals,
Ghebenedijt zy ons Heer die ons helpt uyt de trubelacy.
Gaat haalt een Minnebroer, dat hy ons spreeck de gracy,
Met een benedijst van de moeyer de heylighe Karck.
Wel wa fackseert my de Lacker, gade so rouw te warck,[1]
Gay groot hoot, ghy souwt eerst ou Pater-noster lesen.

Robbe. Wat haast heb ick, daer teghen mocht 't eten al op wesen,
Een kort ghebedt, me Joncker, maackt een langhe maaltijt.
Ay siet wat een hoope goet dat hy in zijn lichaam smijt,
Alsoo, mijn vaar, mien jy dat haghje noch op te klaren?[2]
Soo selje, dat beloof ickje, op mijn schoenen niet trararen,[3]
O lyden! is dat smullen, hy eet so hongerich en soo graagh,
Trots al de Schuyte-voerders, en de Waagh-draghers van de Waagh.
Schijt Koorendragers, en Bierdragers, dees eet assen dijcker,
Schijt Harmen vijftien pont, schijt Robben, hy is soo hart assen spijcker,[4]
Dat issen meugheveul, dat issen vraat, s'en buyck en voelt gheen gront.
Sie daar, niet een oogenblick is zijn hangt van zijn mont,
Hoe drooch wringht hy ter deur, dathy 't noch iens vervarsten.
Ganswongden, Baas, eetje darmen niet te barsten,
Deynckje niet, Joncker, de buyck-lapper die is doodt,

Vs. 1543—1576. [1] Fackseert, ergert. — [2] Haghje, kluifje. — [3] Trararen, dansen. — [4] Hart assen spijcker, uitgehongerd.

Besettet moytjes met een stuyvers taruwen broot,[1]
Wat veur wijn of bier gehelieft mijn Heer te drincken?

Iero. Gay sult mey, bot-muyl, met den blooten hoyen schincken.[2]

Robbe. Trouwen vrient, ghy hebter lustich wat inghepackt.

Iero. Haelt my een Hollander, die my de vingers wa lackt.
Moor secht oprechte biecht, hede niet onder-weghen ghedroncken?

Robbe. De toegift, Heerschop, die worde my voor mijn halen ge-
[sconcken.

Iero. Nou schinckt mey de weyn! ghy bottekroes, hoe zyde soo traagh?

Robbe. Dat hebje wel, Baas, van kleyn bier krijghtmen Luysen in de
Een goe toogh en liechter niet om, neense trouwen. [maegh,

Iero. Nu loot ick de goyen haer Ambrosia en Necter houwen,
En nu trots ick de Koningh, ja de Keyser met zijn Hof,
Met ons banquet, Robbert. *Robbe.* Ghy hebter jou diel wel of.

Iero. 'Tsa moeschaatje, geeft may mayn gulde tande-stoocker.[3]

Robbe. Ick selder jou stracx een langhen, hola! waer is mijn koocker?
Hy krijght een versleten Schrobber.

Robbe. Och! daar heb ick hem, daar heb ick hem. Daar isser een, mijn
Als die versleten is, so heb icker noch wel duysent meer, [Heer,
En tot een tande-droogertje, so eet die moye Wafel.

Iero. Robbeken, dewijlt niet quolijck schickt over Tafel,
Datmen de spaijs te mets met wa wijn lardeert,
So isset oock heel gracieus, datmen over dis discoureert,
En na dien ick mijn meugh wel heb gedroncken en gegeten,
So ist, Monseur, dat ick u int proviste laat weten,[4]
Dat ick van Paysacye ben geboren, in het Lant
Te Hoboken doormen de voontjens hoolt in Brabant,[5]
Ick moe van ed'len bloyen zijn, en van groote lingnagie,
Want ick ghevoel het wel an meyn generose couragie,
En principalijck an de graviteyt van mijn hert in een stick:[6]
Vermits niemant so seer belust is om Koning te zijn als kick,
Al woor meyn vaerken moor een schomele Pastabacker,

Vs. 1577—1606. [1] Besettet, leg het vast. — [2] Hoyen, hoofde. — [3] Moeschaatje, ventje, Spaansch muchacho. — [4] Int proviste, à l'improviste, en passant. — [5] Voontjes, papieren vlaggetjes voor processies. — [6] In een stick, in zeker opzicht.

Meyn moeyerken da was wel aartich en wacker,
Sy brocht de vlayen en de marsepeynen by de Singjoors,
By de Kapiteyns, by de Kornels, en groote Pagadoors,[1]
En by de Alferos, vol van superbo stacy,[2]
Voorwoor, Robbert, de Spangjers is een magnefijcke nacy,
Al ghelijcken wy Brabanders ons moeyers t'eenemaal,
Wy spreken ghemaynelijck perfeckt ons vajers taal,
En gelooft datte kick om geen ander suyet hier ben gekomen,
Als om dat ick een Edelman heb quolaijck afgenomen
Dat hy mijn niet eerst reverentelijck heeft ghegroet,
Wanneer mijn simptueuse parsonagie hem quam te moet,
Hy salveerde my wel, maar met te langhen kneeteringh.[3]

Robbe. Met oorlof, mijn Heer, Jerolimo, onder verbeteringh,
Al groeten hy u wat traagjes, de man die had ghelijck,
Want, soo ghy selver seght, hy was Edel en Rijck,
Daarom so quaamt u toe hem alder eerst te eeren.

Iero. Ba 't Jan, ick sal hem niet eerst kongratuleeren,
Ick mach hem duysentmaal hebben ghehonoreert,
En hy, den onbelaafden Esel, en heeften noyt verneert
Dat hy mijn handen hiel, en hebben voorghekomen,[4]
Dat ick mijn Bonnet niet heel hadt afgenomen.
Wa maynde da mey die afgront niet in mijn bloet en spijt?
Ick sta op de authoriteyt van meyn singorie altijdt,
Hy hoort te gedincken de qualiteyt van meyn exellente komplexcy.[5]

Robbe. Hoe leutert jou de kay? *Jero.* Wa raasde? *Robbe.* Hoort onder
Ick sou daar so niet op sien, was ick in u stee, [corexcy,
Ick houwt voor een abelheyt datmen voor een ander is ree;
Besonder so soud ick het doen te willigher en te eerder,
Principalijck voor mijn rijcker, machtiger en meerder.

Jero. Ghy zijt jonck en onbedacht, en ghy en weet verwis
Niet wat d'Eer een dingen van d'ander werelt is.
Het is het grootste goedt, dat hier de lien met eeren
Voor al d'aartsche schat behooren te begeeren.
Weet dat ick moor een arme schiltknaap bin,

Vs. 1607—1640. [1] Pagadoor, betaalmeester. — [2] Alfero, vaandrig. — [3] Kneeteringh, tegenstribbelen. — [4] Dat hij mijn hand tegenhield en zoo belette dat ik mijn muts geheel afnam. — [5] Komplexcy, bloedmenging, aard.

GIERIGHE GEERAERT

Maar so kouragieus van moedt, dat ick noch niettemin,
Al waart dat mijn selfs ghemoeten zijn Princelijcke excellency,
En deed' hy my so knap als ick hem geen reverency,
Ick sou op een ander reys het fijntjes laten deur staan,[1]
Of ick sou semers te minsten een ander strootken deur slaan.

Gierighe Geeraart.
Daar heb ick onse Geert een obligatie vijf of ses ghescreven,
Dan trouwen, se hetme van elck ien moy oortjen egeven,
Al isse me wijf, wat leyt daar an? arrebeyt is loon waert,
Men doet nou niet voor niet, of sy wat rement en baert,[2]
Daar geef ick niet om, dat is mijn verval, en dat hou ick suyver,
Ick en rekent heur niet na; wonse lestent geen reyne halve stuyver
Aan dat sootje vis, dat ic om (laet sien) sevenoortjens thuys-brocht,
Dat sy an ons buur-wijf Aal mouweris om een vyerijser verkocht?[3]
Och kijnt, het winnen is soet (seyse) souwe wy daar so veel vervissen,[4]
Dat en was niet geraan (seyse) vaar, we meugen dat wel missen,
Wy sellen de kost wel krijgen (seyse) we hebbe boter en broot,
En mit so duwdesemen een pan met hoorense wort'len opmen schoot,
Mit een blaau moddetje in mijn vuyst, mit twie oubacke korsjes,[5]
En voort spelde sy een slabbetje fraytjes veur by heur borsjes.
Och die reynicheyt die weet wat, och s'is so puntich en klaar,
Toch sy het dat van niemant vreemts, maar van heur sal'ge vaar,
Die pleech altijt op voordel mosselschelpen op te rapen,[6]
Daar hy t'avont of morgen hum wat schoontjes me sou of schrapen.
Slordicheyt is gien heylicheyt, dat sey Lijsje kladdebels,
En s'is selfs sucken klonterde-bockje datse ayeren klopt in heur pels,
En offer neus druypt, en ofse wat quijlbeckt deur 't gebabbel,
Se doet wel wat mier, alsment seggen mocht, sy werpt snottebellen te [grabbel,
Maar daar houw ick me geck mee; ick bewaarse in een test,
Wangt wie weetet, ofse noch geen silver en sellen worden op het lest,
As ic het so Alchemisten met de lapes Philosophorum twas reyne winste,
Altoos van quicksilver, dats ongetwijfelt van het minste.
Als ick mijn hayr laat scheeren, ick gaar de locken terstongt,
Want Mopsus de Ballemaker geeft men een schelling voort pongt,

Vs. 1641—1673. [1] Deur staan, achterwege blijven. — [2] Rementen, opspelen. — [3] Vyeryser, munt van 18 duiten. — [4] Vervissen, aan visch verdoen. — [5] Moddetje, morslapje. — [6] Op voordeel, bij voorbaat.

De luysige Barbiers jonges die vegen dat voor prullen uyt.
Maer wat doe ick? ick leeset en soecket inde vulleschuyt,
En vynt ick daar snipperlinghen van spaans, vet of drooch leer,
Dat verkoop ick de Schoenlappers op 't alderduurste weer.
Ick sie nieuwers een hoopje, of ick selt kuuryoost deur soecken,[1]
Vyndt ick dan ouwe feylen, etterighe, of bloedige doecken,[2]
Die wasch en blieck ick op de Cingel, op mijn benier,[3]
En ick ventse an Ysbrangt, die maackter van fijn en grof papier,
Wachtje veur mijn: ick weet, en ick wil de kost verdienen,
O doen ick dus groot was, doe socht ick karsen en kriecke stienen,
Al warense somtijts wat misselijck, dat en was geen noot,[4]
Ic lietet mijn niet ontsuuren, d'Apteecker gafmen een pinning voor tloot,
Twie kleyntjes maken ien groot, o ick wetet so te streumelen,[5]
Ick heb hier een sack daar kan ick mijn oudtyser in dreumelen,[6]
Wat yet wat is, dat houw ick te raadt, ast maar wat doogt,[7]
Ick heb daar stracx een Erfje met een Emmer as ehoogt,
En ick brochter gistren op wel drie schooten vol oester-schelpen,
En me wijf en stulp met goet, kijckt alle baaten helpen.[8]
As de oolyslagers en vleyshouwers 'tsavonts haar vuylis hadden uyt-
[gekruyt,
So was ic daar smorgens voor douw voor dach gauw by met mijn ouwe
De luy verstaanter niet, sy mienen datte wy benne geck, [schuyt,
Om dat ic mijn lant vet mest met koemis, en mijn boomen met henne-
En mijn varckens met borstel en met mensche draf,[9] [dreck,
Ick laatse wat quaken, as ick maar wel den orber schaf,[10]
En nou ick versta dat de vullers ouwe pis koopen,[11]
Nou wil ick me water so lichtveerdich niet mier laten loopen,
Ick selt moytjes garen in huys, in een hiel half vat,[12]
En oft wat goor stinckt, ick ruyck niet, wat schaat dat,
Dat gelt, dat gelt dat is de droes. Asme wijf en ick wat eten,
So meete wy mekaar de toogjes toe, en so telle wy de beeten,
En so icker by geval ien beetje iens ontbeet,
Dat snijtse op een kerf-stock, op datset toch niet vergeet,
Dat mis ick sanderdaags, sy weet maat te ghebruycken

Vs. 1674—1706. [1] Kuuryoost, zorgvuldigst. — [2] Feyl, dweil. — [3] Benier, manier. — [4] Misselijck, onsmakelijk. — [5] Streumelen, bijeenhalen. — [6] Dreumelen, stoppen. — [7] Te raadt houden, bewaren. — [8] Stulp, haardstolp. — [9] Borstel, bostel, afval van brouwerijen. — [10] Als ik maar mijn voordeel doe. — [11] Vuller, volder. — [12] Half vat, kuip.

De maticheyt is een deucht, al hebben wy kijnt noch kuycken,
Wy verslempent daerom niet, noch wy hebbent noyt verpracht,[1]
Ick sorgh voor mijn vrienden, en sy veur heur gheslacht,[2]
Wel is waar, al heb ick wel drie tonne Gouts an renten van Erven,
So wil ick liever honger lyen, als dat ick arm sou sterven.
Ghy weet niet watten lof datter de werelt of te praten het,
Alsser een man sterft die zijn volckje wat achterelaten het,
Al heb ick wel hondert huysen in stee, en wel duysent morgen
Goedt wey en saylant, ick moet noch om 't afterste sorgen,[3]
Mijn wooningen hebben met de krijgh lang leeg estaan,
Ick mien nou ande vesten, en dan in't Dolhuys-steech te gaan,
't Volck deynckt niet om'er tijdt, oft een maant of twie later is.
Wel wie heb ick hier? bint ghyt ouwe Trouw? goeden dach Byateris.

Byateris, Gierighe Gerrit.
Wel ouwe kennis, ick wensch jou goeden dach en een goet jaar,
In wat gat hebjy so lang esteecken, secht mijn ouwe Bestevaar?
Wat helptet! jou Vydemis van jou ansicht is my schier vergheten,[4]
Hoe gatet mit jou ghehoor? *Gerrit.* Temelick. *Byateris,* Meughje noch [wat eten?
Gerrit. Ja van passen, 't gaat wel toe. *Byateris.* Hoe gatet met jou ghe- [sicht?
Gerrit. Al reelickjes. *Byateris.* Hoe bevoel jy jou al? *Gerrit.* Maar mijn [lichaem vol jicht,
Gelijck als ouwe luy doen. *Byateris.* Hoe of het nou met Jan hagel is?
Gerrit. Maar Jan die slacht mijn, hy is soo drooch, so drooch as sagelis.[5]
Byateris, hy was te byster nu in zijn jonghe tijdt,[6]
Maar nou is hy ouwt en doof. Wat had die man een strijdt
Met Lijsbet Lammerts zijn snaar, en Jacob prol zijn swager.
Ghy souwt hum niet kennen soo siet hyer uyt. *Byateris.* Is hy dan soo [magher?
Hy was in zijn jeught nochtans hiel ongnaertighe vet.[7]
Gerrit. Dat loof ick wel, souw een mensch niet afgaan, die sulcken hert- [sier set?
Al woont hy te Naarden, hy is daarom niet een hayr te gheruster,

---

Vs. 1707—1734. [1] Verpracht, aan luxe verdaan. — [2] Vrienden, familie. — [3] Afterste, levenseinde. — [4] Wat helptet (vul aan: gezwegen), om de waarheid te zeggen; Vydemis, vidimus, hier: trekken. — [5] Sagelis, zaagsel. — [6] Nu (nieuw), dartel. — [7] Ongnaertighe, geducht.

'Tis trouwen gien gevonghen maachschop, het is zijn eyghen suster,
En 't aar en kan hy niet lochenen, het is zijn vleysselijcke breur.
Wat ist lieve moer? sy sinder met bey heur bienen al deur.
Heur vaers goetje dat isser tot een prick toe ebleven,
Dan trouwen, het wasser al lang genoch van te veuren eschreven,
Want hier eseyt, onrechtveerdich goet waerachtich dat en rijckt niet,[1]
Ten komt niet over 't derde lit: als ick het deynck, ten lijckt niet.
Hoe pleech hy uyt te suypen de koopluy jonges en kassiers,[2]
Schreef hy niet voor een gladde kaart een hiele vaane biers?[3]
Of een pijntje wijns? o dat is woecker, wat souwmen so veel winnen?
Alsmer smorgens wat ontbeet, 't was stracx een pont van binnen,
Rekende hy niet een kanne wijns brulle, voor een kroon?[4]
Ick secher niet tegen, zijn huysvrou en sen meyt, se waren schoon,
Maar wat wast, ofmer garen uyt vrientschap eens hossebosten,
Ten mocht ten minsten niet minder als een Rosenobel kosten,
Met een paar flouwelen mouwen, met een klet, en een flep,[5]
Neen, Byateris, had ick so gedaen, ick had niet dat ick nou wel heb.

Byateris. 'T is de waarheyt, vaar, ghy wetet 't ondeuchdelijck te segghen,
Ghy houwt niet van verquisten, maar wel van op te legghen,
Wat heb ickje lang ekent. Waer bleef jou ouwe kornuyt,
Beningje Nanincx susterlings afters-kijnt inde bonte luyt?
Hoe garen leyden hy inde Hout-tuynen en gelders troefjen,[6]
Hy was dat hy was, dats alliens, het was een arch boefjen,
Hy deed mit de stienen en met de kaart al wat hy wou.
Dat verbrangselde bengeltje het sach so garen een Vrou,
En of hy een stuck gelts verteerde, hy achtent als een bobel,[7]
Maar wat hettet te beduyen, het maatje was te nobel,
Hy was niemants verdriet, hy was altijdt vrolijck en bly,
Hy vermaackten een hiel selschip, elck wasser garen by.

Gerrit. Wel waar koom jy van daan? *Byateris.* Maar ick koom uyt
[de stadtskoocken,[8]
Daar heb ick de Koncarje teugen een maandach besproocken,
Dat hy de Tafel sal brengen voor Monseur Rokes en deur,

Vs. 1735—1766. [1] Rijcken, rijk maken. — [2] Uitsuypen, uitzuigen. — [3] Gladde kaart, spel kaarten. — [4] Wyn brulle (brûlé), brandewijn. — [5] Klet, jakje met korte mouwen; flep, halsdoek. — [6] En gelders troefjen, zeker kaartspel. — [7] Bobel, zeepbel. — [8] Stadtskoocken, conciergewoning aan het stadhuis.

Al pretendeert Egbert daar axci op; de Huysvrou gaat veur,[1]
Tissen keur vande stadt: en of'er schoon dan noch Jan Hen is,
Dat baat niet; hy komt te laat met zijn Scheepe-kennis,[2]
Ick heb hem geloos-panct, en ge-eygen-panct, en uytte wonnen met
[recht,[3]
So doe ick zijn voochden ooc, Gerret Jansz. plat-bec en Symen slecht,
En of Pieter hinck, de deur-waarder, zijn huys wil voor de Kerck setten,[4]
Daar set ick Miester Bartel, mijn Procureur, tegen met zijn wetten.
Ick heb een schat-brief en sentency op zijn huys, en op zijn goet,[5]
Wachtje veur onse lieven-heers veurspraack, hy is niet mal wat hy
Al het hy lestent dat proces en die gerechtige saack verloren, [doet,[6]
Dat deed hy uyt liefde vande rechts-gheleerde Doctoren,
Die gaf hy 't gewonnen, trouwens alwillens, na de uitspraack van de
[Preses,
Dan prevelt hyen goet, dat d'Avokaten niet souwen lieren leses,[7]
Ja dat mier is, speldes: Ick laet noch van buytene staan,
En om quaat vande Heeren te spreken, geeft hy't al de guyten te raan.[8]
Staach disputeert hy int kantoir met de jonges en de klercken
Die hebben hem soo voor 't sotje, dattet de kneuckels en de boeren
Daar verwijt hy de schrabbelaers en de penlickers, dat [mercken,
Het sondt en schandt is dat sy nemen een grootje voor 't bladt,
Van erf-goet of Inventaris: wat was hy? dat hy niet stout inde beck was.[9]
Wat wasser een spul doe malle miester Marten seyde dat hy gec was,
Daar gingh Bartel stracx een vaen of twee op uytleggen,[10]
Maar Marten wont, want hy beweest hem met zijn eyghen seggen.
Wat heb ick wel een ghelt verrecht om Jan Dierten, alyas Buys,[11]
Ja wel dat een mensch gelt was, hy bleef wel op 't stadthuys.
'Tis hier een konsultacy, 't is daer een act te lichten van vijf ses regelen
Daar van een certificacy, en gints weer van 't zeghelen,
'Tis hier de knaap, de dieflayer, en daer mijn Heer de Schout,
Daar de Steeboo die de rol dient, en de Kamer bewaart, dat hy jou
[woort wat hout.[12]

Vs. 1767—1795. [1] Axci, rechten. — [2] Scheepe-kennis, schuldbekentenis voor schepenen opgemaakt. — [3] Voorloopig en definitief gepand en uit zijn goed ontzet. — [4] Voor de Kerck setten, ten verkoop aanslaan. — [5] Schatbrief, bewijs dat men bepaalde goederen voor schuld mag laten verkoopen. — [6] Bijnaam van Mr. B. — [7] Leses, speldes, uit lesen es, spellen es. — [8] Te raan geven, te doen zetten. — [9] Dat, als. — [10] Uytleggen, inzetten. — [11] Verrecht, verprocedeerd. — [12] Die de rol dient, die voor de agenda zorgt; iemands woord houden, hem voorspreken.

Somma sommarum het is over al gelt, ghelt veur en gelt achter,
Ja kijnts ick weeter of, mijn Vaartje was deurwachter
Vande Vierschaar. *Geer.* 't Is de warret, Byateris, maar watje seght,
Ic sou hier iens gaan tot en smal joncker, 't is ien ienloopende knecht,
Ick heb hem een huys verhuurt, en hy deynckt om gien betalen,
En as het de Luytjes niet stracx en brenghen so moet ick het halen,
't Is inde huur-ceel expres bedongen een pay te geven alle maans,
't Is wel waar de Brabanders en sijn niet op sijn Italiaans,
Maar sy vaaren wel after uyt, ick houwer men gec me, sey tettroy,[1]
Vroech mey te maken, deur te gaan en te betalen met betstroy,[2]
Daar sal ick veursien, jaack seper, hiet ick aers so ick hiet.[3]
Byat. Met groote reden, dat 's hun recht, wel seker souje niet?[4]
En ick gae hier tot een koopman om wat ghelts t'ontfanghen,
Soo 't hem gelegen komt, op staande voet op een bortje te langen.
Holla hier most ick zijn, Gerrit-buur. *Geer.* Wel, Byateris, ick me.
Byat. Klopt ghy. *Geer.* Neen, klop jy: propertjes van liever le.[5]

Robbeknol, Jerolimo, Byateris, Geerraart.
Robbe. Wel wie klopt daar so hart? wat schaamt u, ghy karonje.
Byat. Jonghman, is mijn Heer niet t'huys? *Jero.* Robbert segt dat ic [ben in besonje.
Robbe. Hy is niet by der handt. *Geer.* Wast meugelijck ick sprack [hem wel en woort.
Robbe. Ja wel, fijn-man, ten mach hem niet beuren rechtevoort.[6]
Jero. Robknol seght dat ick ontfangh meyn Indigo en konsenilje.
Ger. Ick moet hem spreken, knecht. *Robbe.* Jy meught morgen weer [komen, wilje.
En wilje niet, so blijfter van daan, so langh tot men jou haalt.
Byat. Wel dat is moy bescheyt, daar me ben ick niet betaelt.
Robbe. Waar van, koppelaarster? hoe na van je man de sleper?[7]
Jero. Seght datte kick besich ben met mayn genoffel-nagelen en [Oost-Indische Peper.

Vs. 1796—1821. [1] After uyt vaaren, uitknijpen; ick houwer men gec me, ik moet er niets van hebben. — [2] Vroech mey maken, vroeg verhuizen, d.i. uitknijpen. — [3] Aers, althans. — [4] Dat's hun recht, dat hebben ze verdiend. — [5] Propertjes, kalm aan. — [6] Rechtevoort, op 't oogenblik. — [7] Vanje man, door je man (met obscene toespeling).

Ger. Roept hem, jonghen! flucx oock, wat brabbelt my den guyt.
Robbe. Bestevaar, jy vaart voor morghen niet, al roep jy wat luyt,[1]
Gy ouwen saggelaar. *Bya.* Hoe spreeckje soo teughen en man die en
[baert het?[2]
Robbe. Toovenaarster, kom ickje op het lijf, ick selje krelis duyvelen
[dattet een aert het.
Ger. Doet de deur op, benghel! of ick loopse op met ghewelt.
Byat. Ja seker, gheefje de luy spytighe woorden veur heur ghelt.
Robbe. Wat missegh ickje? ick segh ten komt hem niet gheleghen,
Hy is met zijn Makelaars int packhuys om sijn balen te wegen,
Hy teyckentse elck op haar nomber, met zijn eyghen merck,
Want hy het al de de blauw hoeden en de klapmutsen int werck,[3]
Met een deel Vlaminghen van Packers en andere uytheemsche op-
[slaghers.
Wil jy gaan jy meught, ick ga boven by de Verschieters en Koren-
[dragers.[4]
Byat. Ick wil een Hoer wesen, gaeje wech, so ick niet stracx en loop,
En krijt, en tier, en tilp, en roep al de buuren over hoop.
Jero. Hoe speelde soo de beest, seght datse een letsken wa bayen.
Gerrit. Gut jonghen, roepjem niet, so wilt hier besuckt op 't langt wayen.
Robbe. Ja lieve neutekraackertje, ick bin veur gien driegen vervaert:
Wel, tootebel, wat heb jy te seggen dat jy dus ongnaartich baert.
Wat wilje? schortje wat lijf-uyt? jy hoorden met verstanck te spreken.[5]
Ten is gien kunst, appel-teef, van vrome luy schanck te spreken.
Gerrit. Jonghman, vergheeftet mijn, heb ick yet eseydt, 't ismen leet.
Robbe. Wacht wat, ghelieftet je, mijn heerschip staat hem en verkleet,
Hy wascht sijn handen schoon, Heer hy hout soo veul vande reynicheyt,
Vertoeft een kleyn lutje. *Byat.* Wel dat is een kleynicheyt.

Jerolimo, Gerret, Byateris, Robbeknol.
Jero. Bon 'sjours Monseur, en ou van gelijcken Iffrou: wats ou be-
Ick koom daar so schierlinghs van mijn besonjes en affaeren. [gaeren?
Ke door een waynichsken ghetravaljeert, ba je mey ick sweet.
Gerrit. Ick deynck, heerschop, dat je nou mijn bootschap wel weet?

Vs. 1822—1850. [1] Vaart, krijgt je beurt. — [2] Saggelaar, zeur. — [3] Blauw hoeden, klapmutsen, veemen van waagdragers. — [4] Verschieter, iemand die het graan omwerkt. — [5] Lijf-uyt, oude sukkel.

Byat. En ghy weet wel, geloof ick, Sinjeur, waar ickje om kom be-
[soecken?
Jero. Mesjeurs, ick kick ben wat gheinpeschieert met mayn boecken:
En no datte kick mayn debit en kredit heb ghefingeert bekants,[1]
So sluyte kick mayn rekeningh, en ick moke mayn ballans.
En dewijl kick mayn winningh en verlies heb overgheslaghen,[2]
So begin ic de open partyen in mayn nieu journael over te dragen,
Na de Illustre indistructie van Aert de Kordes, mayn Kompeer.
Gerrit. Ick praat van men ghelt, daar leyt mijn niet an ghelegen, Heer.
Jero. Ke ne gheen ghelt, par kasa, nauwlijcx so veel tot mayn debocy,[3]
Wy koopliens doen ons ghelt gheheel en al inde Negocy,
Wa maynde gayliens da ons geldeken stil leet, da woor best,
Ja siet een pont vlooms is alle doogh so veel van interest,
Wel verstoonde door de regel kos, gedevideert tegens den penning
[thien.[4]
Byat. Wel hoe ist, vaer? selje me gelt geven, of sel icker om sien?
Jero. Moyer, al stillekens, swijght, men sal ouwlien gheryven,
Ick go node Burs en loot mey duysent pont of-schryven.
Stuurt u Moosen of knoop morghen vruigh of t'achter noen,
Men sal ou ou gelt tot een negemanneken, tot een mijtken hebben doen:
Ja tot een splytemijt: wel wa fackseert mey desen.[5]
Byat. Wa rijtmen deuse kaal-gat, wel pronc-pint wanneer selt wesen?
Jero. Wien sydy? tegen wien spreecty? wete da wel? wa gebrabbel
[is hier?
Byat. Wie ic bin, ic bin en vrou mit eeren, en ic spreec tegen een
[banckerotier.
Gerrit. Nu stil, selt zijn? wy comen flus weer. *Jero.* Semers, sonder fout,
Een Roggestiaart in ou jaers, goot heen, gay ouwe rabout,[6]
En gay oock, klackoy, loopt voor den Duyvel by uw' kommeren,[7]
Gay sult mey, ick sweert ou, so meschant niet meer tracteren.
Robknol 'k gheef ou verlof: ick moe nou dootelijck voort,
Leeft eerlijck by de liens, en doet ghelyck en Jonghman behoort.
Goot by de buurwijfs, hoorde, en ofse weer quamen maanen,
Seght datte kick ben verrayst no Kuylenburch en Vyanen.[8]

Vs. 1851—1879. [1] Ghefingeert, gefixeerd, vastgesteld. — [2] Overgheslaghen, nagegaan. — [3] Debocy, devotie. — [4] De regel kos, zekere wiskundige regel. — [5] Splytemijt, halve mijt; fackseeren, vexeeren. — [6] Jaers, aars. — [7] Klackoy, klappei; kommeren, commères, praatwijven. — [8] Vrijsteden voor bankroetiers.

VYFDE DEEL.

De Spinsters, Els kals, Trijn Jans, Robbeknol.

Els.

Wat seghje me daar of, maar is je Miester so deur egaan,
En seyt hy niet iens adieu? wel dats niet buerlijck edaan.
Ja wel het moeytmen van jou miester, Robknol, jaa't veurseker.
Lustje te drincken, drinckt uyt de houte-kit, ick heb gien
[sulv're Beker
Gelijck de rijcke luy: nou assen man, noch iens verhaaltje
[ien reys.[1]
Trijn. Hebje hongher, vryer? gaat tot ongsent, snijt ham ende wegh, of
Of watje lust, vaar, het is veur jou as veur mijn eyghen selven. [vleys,[2]
Alle dingh was wel, konje nou wat graven, spitten en delven,
Want sint Teunis-dijck die is by Diemerdam gheborsten uyt:
Wat heb ick mijn leven mennigen kruywagentje voort ekruyt,
Ick hadder lust in, ick dedet werentich met een goet behaghen;
Hoe plech ick te singen: buyten binne palen geheyt, met blick beslagen,
Mieuwe stronckt vret in, vret in: kenje nou wel kruye volle wagens op.
Als ick het lensje uyttrock, daar lach de kroo, dan wacker met de schop.[3]
Els. Neen, as hy wat doen wil, hy sel hier t'Amsterdam wel voort
[raken:
Komt hy by de Stads Metselaar die sel hem om ien haverstro opper-
[knecht maken,[4]
Hy helpt so mennighen kromtongh van luycker-walen en van goet,
't Is beter (alsmen kan) dat ment immers an Hollanders doet.
Trijn. Hadje kennis ande Overluy vande Visschers dat jy die ginght
[vraghen,
Om ien penningjen op je borst, so mochtje moytjens vis draghen,
Dat brenght 's jaars al hiel veul op, so veul, ick weet niet hoe.

Tweede uytkomen. Het vijfde deel.

Geerart, Byateris, Els, Robbeknol, Jut.

Geer. Al zijnse rijck, ick betrouw de Brabanders niet veul toe,
Het is een Volckje dat op kleyne renten geweldige moet het,[5]

Vs. 1880—1902. [1] Verhalen, op zijn verhaal doen komen. — [2] Wegh, brood. — [3] Lens, spie (van een schot); kroo, kruisel. — [4] Opperknecht, opperman. — [5] Moet hebben, zich laten voorstaan.

'tIs een goet man die wel betaalt, en een rijck man die veel goet het,
Betrouwen bedrieght, sich voor dich, trouw is weynich, hoe grooter
Hoe grooter gheloof, hoe grooter dief, hoe eerder deur.[2] [Monseur,[1]
Voerder lestent gien banckerot daarmen een kerck op miende te
[bouwen?
Byateris. De menschen, lieve man, zijn langher niet te betrouwen.
Tis hedensdaags een wet-spul, 't is werelts vergang doe dogest niet:[3]
Maar is het zijn levelijcke daghen wel int karstenrijck eschiet,
Dat droncke dirckje bewesen het an klaasje vet sijn swager?
Nou hy hem beroyt te poorten uytte jaacht het, de eerloose hoer-
So wil hy noch de man van sijn Susters Dochter op het lijf, [jager,
En noch so veel, ick kantje niet verhalen in een uur vier vijf,
De guytsche bedriegery die de ootmoedige schalck heeft bedreven,[4]
Daar sel hy ten jongsten dach int oordeel sware rekening of geven.
Hoe vaart? wort jy niet moe? hoe ist? sinne-wer noch niet schier?
Ja wel waer sinne mijn oogen? Gerrit-buur klopt ghy, 't is hier. *Hy klopt.*

Byat. Trouwen vrient, jy hebt wel meer gheklopt an huysen die
[groot sijn.
Jy klopt al de buurt wacker. *Ger.* Hey noch iens, ofse allegaar doot zijn?

Byat. Jy bongster op, buurman, ofjer garen in waert.

Els. Wel wat ghewelt is daar? jy raast alliens of je uyt je sin waert,
Wat is u gheliefte? wilje wat hebben, spreeckt met ghemack?[5]

Ger. Ick hoorder, het huys is mijn, ten roert jou niet, hoorje dat wel,
Ic wilder in wesen, jaac, so siet, wel hoe selt hier locken? [bedelsack?

Els. Vaar, baert so niet, de Man is te middach na Vyanen ge-
Siet hier is de sleutel van de deur, hy hetse hier inne leyt, [trocken,[6]
En zijn jongen hebben wy gheherrebercht uyt barmherticheyt.

Byat. Waar sinje mannetje? komt voor den dach, komter uyt,
Waar is jou Miester heen? *Robbe.* Inde Wtertsche schuyt.

Ger. Waar is hy heen? *Robbe.* Wat weet icker of. *Ger.* Hoe selt
[hier daghen?[7]
Jy seltet mijn seggen, of by den element jy krijcht de huyt vol slagen.

Vs. 1903—1931. [1] Sich, zie. — [2] Gheloof, crediet. — [3] Dogest, deugt. — [4] Ootmoedig, verkeerd gebruikt. — [5] Met ghemack, kalmpjes aan. — [6] Baren, tekeergaan. — [7] Er staat wat te wachten.

Robbe. Wat sel ic je seggen dat ick niet en weet? *Ger.* Ick ga om de
Sie toe, Byateris, datje de schelmsche jongen so lang vast hout, [Schout!
Veurseker so wort hy binnens-kamers watte gispelt.
Buuren, helpt dat Wijf, of ick selt op jou verhalen, indien hy heur ont-
Ic selt hem verlieren dat loof ic, en ic sel voort met ien [wispelt.[1]
Na Miester Joannes Pillorum de Notaris gaan sien,
Op dat hy ons een Inventaris van 't Huys-raat mach schryven.

Byat. Ay komt toch strick stracx weer. *Ger.* Ick sel gien oomblick
[uyt blyven.

Els. Ay lieve wijfje, om Gods-wil, laat de schamele jonghe gaen,[2]
Wat wiljet hem wyten dat zijn Miester het edaen?

Byat. Gaan laten? gaan laten? wat haast, ic wort schier uyt mijn
[sinnen.[3]

Jut. Al goelickjes Vrouwtje, 'tsus, sus, komt so lang hier binnen.

Notaris, Klerck, met twee Ste-boon.

Notaris. Hebjet protokol al vaerdich? vergheetje oock yet, Jan?

Jan. Ick hebbet altemaal ghereet onder mijn arm: treet vry wat an.
Waar selle wy gaan, miester, tot de Waart inde drie dweylen?

Notaris. Wy selle met de Pachters en peyler vande Wynen gaan
Volch jy mijn freytjes en schickelijck by de straat, [peylen,
Want het staat wel dat een goet Notaris parmantich gaat.

Geraert, Notaris, Klerck en Ghetuyghen.

Ger. Daar gaat hy even uyt, 'tis assen dingh wil wesen,[4]
Hoe pocht hy met dat schrift, daar tijt hy juyst an 'tlesen.
Ehem! 't sist! ehem! fuw! poep! ick roep dattet bromt.
Ehem noch iens, 't schijnt dat de man weynich te beurs komt,
Want alsmen daar eens proest, so kijckt elck strack voor aar om.
Jongetjen hou! of houw je man, roept Domine Johannum Notarum.
Ay elenbaas, fluyt soo langh, soo langh tot dat hy staat stil.

Jan. Miester Jan, daer is ien man die u wat spreken wil.

Notaris. Wel ouwe Patriot, wel Patroon, bon jours: wat is jou seggen?

Ger. Ick souw daer garen een Certeficacy of een attestacy beleggen.

Vs. 1932—1959. [1] Ontwispelt, ontglipt. — [2] Schamel, arm. — [3] Wat haast, waarom zou ik? — [4] Even, net.

Hoe hietet nou oock? 't is men vergheten, laat sien, hoe wast?
Notaris. Fijn man, ic moet gaan schrijven een Testement, hout mijn [niet vast,
Daar leyt een man op sijn doot-bedt, en wacht al schryvende de Notaris.
Gerrit. Ghy moet nootsakelijck met mijn gaan en maken een Inven- [taris.
Notaris. Ja wel, ick mach mee gaan, eer jyder me wert gheinteriseert,[1]
Ick souwt niet doen, speciaal, en hadje niet so seer ghedolleert.[2]
Gerrit. Waer sal ick de Schout best vinden? tot Anne klaas inde [Hooren?
Of tot het leckere waartjen inde Munnekedammer tooren?
Hy loopt al wat wiltjes, 'tis trouwen heurlie mannier,
Siet, nu ick van hem spreeck, so komt hy juyst hier.

Gerret, De Schout, De Dief-leyers, Notaris, Klerck.
Gerret. Goeden dach, mijn Heer Schout, so jy van wegen u ampt en [officy,
Elck een schuldich zijt te doen behulp, recht en Justicy,
So bid ick datje eens met my gaat hier ontrent,
Op dat ick mijn eygen huur-huys open in u presency met consent.
Schout. Wel waerom? hoe is de saack, en waar is 't huys gheleghen?
Gerrit. Een Quidam, heerschip, haddet ghehuurt, en die is wech [etegen.
En eer dat hy zijn inboel by nacht mocht krygen van mijn gront,
So sou ick mijn garen versekeren, en beschrijven 't goetje terstont.
Siet hier is de Notaris met de steboon al in presency.
Schout. Ick moet een valsche munter, een gelt-schroyer nemen in [apprehency.[3]
Want sy hebben des Konings munt niet allien gheslaghen, maar [d'alloy vervalst,
En wordense kreghen, sy worden in olye esoon, ten minsten onthalst
Of de hant afgehouwen en gewurcht, ten mach niet minder wesen,
Met een bortje met koper-gelt an heur staack, het is so afgelesen.
Oock sijn hier een deel wilde geusen en guyts, die uyt een duyvelsche [lust
Met haar predicatie en t' samenrotten perturberen de gemeene rust,
Tot achterdeel vande Moer de kerck, en de heylighe Inquisicy,
Die moet ic gaan vangen tot voorstant van de Goddelijcke justicy,

---

Vs. 1960—1987. [1] Gheinteriseert, in je belangen geschaad. — [2] Ghedolleert, geklaagd. — [3] Schroyer, snoeier.

Want siet de Spaansche Raat, die hebbense verklaart
Gheoordeelt en ghedoemt te water, vuyr en swaart,
Dat volckje dat moet voort, ick macher niet op toeven.
Het onkruyt wast so niet als de Godloose boeven.
Daar is gisteren weer een Geus-Liedtboeck verspreyt,
Dat bitter schemt en schiet op onse Geestelijckheyt,
En op den Roomschen Paus, met al wat inde staat is.
Ja op den Coningh selfs, dat 's *crimen laesae Majestatis.*
Dit komt ons nerghens van als van dit snoot ghespuys,
Het welck is uytghekipt te Hooren en t' Enckhuys,
Dat moet ick halen op, en ick meent te beloopen,
Eert die boeckebinders aan Jan alleman verkoopen.

Ger. Ay gouden heerschip, komt en helpt mijn eerst voort.
Johannes Pilorum, om Gods wil spreeckt een woort.

Notaris. Mijn Heer Substituyt, kan ick u niet beweghen?
So doetet om de Man, want siet hy is verlegen.

Schout. Dominus Notaris, wel treet dan wacker aan.

Ger. 't Gelieft mijn Heer de Schout int midden dan te gaan.

De buuren, Balich een Tinnegieter, Jasper Goutsmit, Joost, Otje dickmuyl.

Balich. Wel Joosje mitje kroosje, wel Jasper sinje daar?

Jasper. Wel Balich, binje mal? jy vraacht alliens ofje niet en saeght [waar ick waar?
Loof jy jou ooghen niet? dat gheeft men vry wat wongder?

Balich. Mal of niet mal, daar loopt somtijts vry wat ongder,
't Isser so klaar niet oft een duyf elesen hadt, ist niet so, Joost?

Joost. Ast is vaar, ast is Balichbuur, vaartjes neus is moertjes troost.[2]
Wel waar jy na toe, so noest, gaeje t' samen om een potje?

Jasper. 't Is alle daagh gheen potjes tijt, ist niet so? seght Otje?

Otje. Wat sal ick segghen? ja of neen, ick weter niet van,
Ick ben so vies niet as kattestront, ick drinck wel een kan
Alst gheleghen komt, gisteren was ick noch rechtschapen duytsch by [de borsten,[1]

Vs. 1988—2016. [1] Duytsch, goedrond. — [2] Zie Aant.

Ick hadt mijn leven niet elooft dat Floris so flensten en morsten[1]
Met de kaart, en hy bot as de Droes, dat 's immers gien reyns.[2]

Joost. Waar waarje, tot moer joosten, of tot moer huygen, of tot meyns
Met de vlack of inde koddery, of int vergulde Serpent?

Jasper. Mijn dunckt dat je al de Herbergen van 't Langt schier kent!

Otje. Wel gheefje dat so nuw, Jasper? en sou ick dat niet weten?[3]
Heb ick niet inde kroeghen en tavarens mijn leven miest versleten?

Balich. Dat is jou groote eer, luysbos, foey, dats fray, jy bent een geest,
Hadje noch ien paer bienen, Otje dick-muyl, jy waart een beest.

Otje. Hoe heylich binje nou? wil ickje wat seggen, Balich?
Ghy bint een fyne Priester, seecker jy bint wel half salich,
Ghy bint van 't ninne-nijptsche geloof, gy hoeftet niet te roepen, kijnt,[4]
Ghy gaat me wel inde Kerck daarmen de heyligen met hoepen bijnt,
De Spaansche seck die hangtje somwijls geweldich anje gat:[5]
Secht nou en reys, Balich, waar is het beste smockelbier inde stadt?
Int Sinterklaas-straat, of in Dirck-van-Assen-steech?
Daer jy 't pijntjen om een blanck van mal passe kreech.[6]
En jy selt de bier-kost wel krygen, Jasper goet bloet, al sinje wat [sneechjes,[7]
Daarom gaje mette Droochscheerders om de goetkoop in slopjes en in [steechjes,
In sint Jacobs-straat, inden arm, inde kolck, ben ick mal?
Waarom niet? op de bier-kay, inde nieuwe stadt, op de waal en overal,
Daart ontrouwe Bierdragers, die des Heeren tol ontsteelen,
De knoeten brenghen thuys, om dubbelt loon, op Burgers ceelen.[8]
Ick souw wel wat meer seggen, had ick een quaa buy,
Maar de schelmery sel wel uytkomen van sommige luy,
Wel, Balich, waar heen? en waar heb jyt emunt, mannen?

Balich. Ick heb hier een man verhuurt betielen, kannelaars en kannen,
En tinne tafel-borden, daar souw ick gaan om mijn gelt,
En maken dattet voort tot onsent wert bestelt,
Wel waar gaa jy na toe? *Jasper.* Ick sou hier by gaan halen
Mijn Tapyten en gouwt leer, en late my betalen

Vs. 2017—2047. [1] Flensen, knoeien. — [2] Botten, valsch spelen; reyns, in de haak. — [3] Nuw gheven, verwonderen. — [4] Ninne-nijptsch, van de slappe lip, met toespeling op mennonietsch. — [5] Seck, zware wijn. — [6] Van mal passe, van slecht allooi. — [7] Sneechjes, bij de hand. — [8] Knoeten, moffen.

Te degen van de huur, indient hem niet en dient,[1]
'Tis al een maant geleen dat ick sem heb uytghelient.

Ot. En ick gaa hier een Brabander, een Monseur versoecken,
Die ic heb gebrogt eenige stucken wercx, so wel panneel als doecken,
Fray geschildert, wel vast ghestelt, en wel uytghemaackt,
Schoone Historytjes, so wel gekleedt als naackt,
Indiense mijn Heer so wel anstaan als sy mijn behagen,
En maken wy de koop, het sal al veel bedraghen,
Want daar is vry wat goets. Ten eersten, een figuur
Van Luyckes van Leyen, en een van Albert-duur,
Van Heemskerck, van Hol-been, van Bacio Bandenel,
Die strijdt van Herkules met den Wachthont vande Hel,
En ander dingen meer, so moderen als antijck.
Ick hadse hem niet gedaan en waar de man niet rijck,[2]
Want daar isser so veel om een Saal te stofferen,
Daarmen logeeren sou Princen en groote Heeren,
Daar gaa ick nu na toe. Laat sien hoe is zijn naam?
Singjeur Jerolimo, al-even-wel so een Taflet is bequaam.[3]

Joost. Wel die man woont in mijn buurt, daar gaaje meer als seecker,
Ick deedt hem lestent noch twee schroeven en een beecker,[4]
Met silvere schalen, met koppen noch daar by,
Met een dozijn lepelen, en een soutvat twee dry,
Ick hebt hem bygheset, en dat ter goeder trouwen,[5]
Ick vraagh hem oock wel eens of hyse voort wilt houwen.
Wel wat voor volck komt hier? wel hay hier is de Schouwt.

Schout, Diefleyers, Notaris, Getuygen, de Klerck, Robbeknol, Byateris, Geeraart, de Spinsters, Baalich, Joost, Jasper, Ot.

Schout. Wel sluyt de deur eens op. *Gerrit.* Wat isser dat noch houwt?

Byat. Wel wat is hier te doen? *Trijn.* De man is banckerot.

Joost. Banckerot? banckerot? och! dat verhoede Godt.

Jasper. De Nicker, is hy deur? *Schout.* Hoe dringje? proper gasten.[6]

Ot. Mijn Heer, mach ick het mijns met eeren niet antasten?

Vs. 2048—2077. [1] Als hij het niet wil houden. — [2] Gedaan, bezorgd. — [3] Taflet, opschrijfleitje. — [4] Schroef, voetstuk met schroef voor een wijnglas. — [5] Bygheset, geleend. — [6] Proper, kalm aan.

Schout. Neen, of ja, ick weet niet, het macher wel na zijn.
Joost. Wel mach ick dan met recht niet spreken op het mijn?
Balich. Ick geer het mijns weerom, al souw icker om vechten.
Schout. Mijn lieve man, ghy meucht u selven soo niet rechten,
Daar zijn de Rechters toe, die houwent voor een keur,[1]
Al waert u eygen goedt, de huys-huur die gaat veur.
Joost. Ghelooft, mijn Heer de Schout, dat ickt de man maar lienden,
Doen hy uyt Brabant kreegh zijn aldernaaste vrienden,
Ick deedt op goedt gheloof, ick had gheen quaat vermoen,
En ben ic het nu quijt, dat sou de duyvel doen.
Otje. Heer Schouwt, ick heb de mensch de schildery laten kijcken,
Om ofse hem te koop niet wel souwen ghelijcken,
Ick hebse op 't besien tot synent maar ghebrocht,
En ic en hebse hem niet heel en al verkocht,
Daer zijn stucken by van bey mijn beste-moederen.[2]
Schout. Ja dat is niemendal, het zijn vertrouwde goederen,
Men doet daar op geen recht. *G.* 't Hoort mijn. 't staat op mijn grongt.
Balich. De gallich om u hals hoort jou, ghy ouwen hongt,
Ghy selt myn tinne-werck nu altemaal weer gheven,
Of jy seltet (ick sweert) beklaghen al jou leven.
Otje. Geeft mijn mijn schildery, hoor jy wel, ouwe knecht?
Ger. Doen ick u onghelijck? so spreeckt mijn an met recht.
Jasper. Jy Susannes boef, onthouwje mijn Tapijten,
Mijn Gouwt leer en mijn goedt? so sal ick jou doot smijten.
Ger. Dat lech ic in kennis, ick neem u tot tuych, mijn Heer.[3]
Schout. Swijght allegaar, weest stil, het is u meerder eer,
'T zijn keuren vande stat, wie salse anders maken?
Ick raa u eens so stouwt dat ghy hem an souwt raken.[4]
Vervecht noch en verpraat u goede saken niet,[5]
'T waar beter dat ghy-lie het ande Heeren liet.
Sluyt op, en daar me voort, ick raa u niet te kyven.

Vs. 2078—2108. [1] Keur, wettelijke bepaling. — [2] Beste-moeder, grootmoeder. — [3] In kennis leggen, aangeven. — [4] Contaminatie van: Ick raa u hem niet aan te raken, en: wees eens so stouwt dat enz. — [5] Vervechten, door vechten verbeuren.

Gerrit. Wel aan, Heer Notaris, tijdt wacker an 't beschryven.
Sy soecken int leeghe huys.
Jasper. Daar speelt de Nicker mee, het heele huys is leegh.
Balich. O ackermenten, o doot! gants swongden, dats gien deegh.
Otje. Waar heb jy, kleyne schelm, mijn schildery ghelaten?
Joost. Waar zijn mijn schalen, en mijn koppen, en souwt-vaten?
En al mijn silver tuygh? secht, bengel? *Rob.* Dat weet Godt.
Jasper. Waar is mijn goet? *Rob.* Weet ict? *Ot.* Ja wel, ick wort schier [sot,
De jongen spot met ons, en is noch onbekommert.
Balich. Waar is mijn Tin? seght op! *Rob.* Wat weet ic, inde Lommert,
Of tot de Diefjes-vaars. *Jasp.* Mijn Heer de Officier,[1]
Komt toch (soo 't u ghelieft) eens met u dienaars hier,
En vangt dees jonge guyt. Want hy weet vande slagen,[2]
Voor seecker hebben syt te nacht al wech ghedraghen.
Schout. Vat hem, Meyndert, also, stucke-diefs, gaat met mijn,
Ghy moet voor dese reys dats mijn ghevanghen zijn.
Robbe. Och Heere Godtje, och! *Schout.* Ick sel jou gevangen leggen.
Robbe. Och! och! mijns lijfs genaa, laat mijn los, ick sal seggen
Al 't gene dat ick weet. *Schout.* Spreeckt op en hebt geen vrees.
Robbe. Mijn Heeren, hoort toe, zijn goederen zijn dees,
So hy mijn heeft geseyt selfs met sijn eygen woorden.
Mijn Heeren, mijn Heeren, hy sey dat hem toebehoorden
Een goe gront van een huys, en een ouwt duyve kot,
Maar 't is nou wat vergaan, vervallen en verrot.
Ger. Notaris, schrijft dat op, en rept u hant wat vaardich,
Ten kan so slecht niet zijn of 't is so veel wel waardich,
Als hy mijn schuldich is. *Notar.* Waer leytet, an wat kant?
Robbe. Na dat ick heb verstaan, so leytet in zijn Lant.
Notaris. Wy zijn hier wel geraackt. *Schout.* Wel, dat is wel gesproken.
Gerrit. Van waar is hy? *Rob.* Van waar? van 't dorep van Hoboken.
Daar by Antwerpen heen. *Notar.* Van wie is hy toch daar?
Robbek. Ick weet niet, van niemant: 'k versinme, van zijn vaar.
Schout. Wel, dat is goet bescheyt. *Notar.* Wel, dat is soet, mijn Heeren,

Vs. 2109—2140. [1] Diefjes-vaar, opkooper. — [2] Slagen, knepen.

Dit relaas is genoech om u te kontenteren,
Al was u schult en eys noch andermaal so groot,
Van zijn vaar, van zijn vaar, o mijn, ick lachmen doot.

Els kals, Jut Jans, Ot, Trijn Snaps.
Mijn Heeren, met verlof, de jongen is onschuldich,
Och hy is simpel, slecht, onnoosel en eenvuldich,
Dus bidden wy dat ghy zijn jonckheyt doch verschoont,
En oock heeft hy niet langh by dees zijn Heer ghewoont,
Daarom weet hy niet meer van dese saack te kallen,
Als ghy oft ick, of oock als yemant van ons allen,
Des daags quam hy by ons en klaaghden ons zijn noot.

Jut Jans. En dan kreech hy van ons somtijts een stickje broot,
Of eenich ander spijs, na dat het was gheschapen,
Dan ging hy in zijn huys voort by zijn meester slapen;
De knecht weet nergens van, ay-lieve laat hem gaan,
Die jongen het gien schult, daar wil ick borch veur staan.

Schout. Maer vroutjes weetjet wel? daar zijn veel loose guyten,
Die anders zijn in 't hert als sy schijnen van buyten,
Het is een argen schalck, vol slimme pottery.[1]

Trijn. Heer Schouwt, het is een Jool. *Schout.* Wel an, ick geefje vry.[2]

Robbek. Ick bedancje, Heerschip, seer. *Schout.* Gaat stracx voort uyt
[mijn oogen.

Balich. Krijgh ick de Banckrotier, ick selt hem so uyt drogen.

Jasper. Gans lijden, dat ick mocht ick sneet hem of de strot,
Ick ben bedurven heel, dat weet de goede Godt.

Joost. Wie hoorden sulcken stick van al zijn leven spreken,
Dat ick de schellem hadt, ick souw hem wis doorsteken.
De knecht van 't Goutsmits gilt, die wil ick stuuren om,
'Tis haggelijck dat ick noch an het myne kom. *Binnen.*

Otje. Wel, Godt verset u schaa: nu wil ick oock gaan wanderen,
En vervolgen de fiel van d'een plaats op den anderen,
En schrijven hem vast na in d'een en d'ander stadt,
Soo raack ick an het mijns, of so wort hy ghevat.

Balich. O bloet ick ben soo quaat, al laat ick het niet blijcken,

Vs. 2141—2172. [1] Pottery, boeverij. — [2] Jool, sul.

BYATERIS

Maar ist geen schelmen werck de armen uyt te strijcken?
Jasper. Hier is niet toe te doen, als voor te bidden Joost.
Hy voelt geen ongheluck die hem met argher troost. *Sylien binnen.*

Notaris, de Getuygen, de Schout, en Steeboon, Gerrit, Byateris, en al den hoop.

Notaris. Wie sal mijn betalen 't geldt van de Inventaris?
Schout. Komt voort en schaft mijn hier mijn loon of mijn salaris,
Wel, waar na wachtje, he? knap helpt my voort an gelt.
Byateris. Met oorlof, Mijn Heer, ick pas u niet en spelt.
Notaris. Komt, Bestevaartje, komt, sel jy mijn schrijf gelt geven?
Gerrit. Waar van? ick kenje niet, ghy hebt mijn niet eschreven.
Schout. Voort, voort, betaalt mijn gang en sonder lang te staan.
Gerrit. Ick kenje niet schuldich, ghy hebt gants niet ghedaan;
Had ghy die stucke-diefs ghekreghen of gevangen,
Soo wou ik jou, jou loon mildelijcke garen langen.
Schout. Nu tast vry diepjes toe, en geeft my voort de ruymt,[1]
Want ick heb om uwent wil een grooter saeck versuymt.
Notaris. So doe ick van ghelijck: wel wat sal jou gebreecken?[2]
Flucx geeft mijn dat mijn komt, 't is lang genoech gekeecken,
Houwt mijn niet langer op, wel op, en maacktet af.
Schout. Schickt u te gelt gheswint eer icker raat toe schaf,
Ja stel jy mijn te werck en wildy niet betalen?
Notaris. Had ghy mijn niet van doen, waarom quamt ghy mijn halen?
Nu geeft de booden 't haar, en hellipt my an 't mijn.
Gerrit. Wy seggen dat wy u int minst niet schuldich zijn:
Komt levert my de Act, of geeftse dese vrouwe.
Notaris. Ick hebse niet volmaackt. *Byat.* Argo, oock onghehouwe[3]
Te betalen! hoe ist? of wat mien gy, mijn vrient,
Dat ick u gheven sal dat ghy niet hebt verdiendt?
So mal en ben ick niet. *Ger.* Ghy eyscht te onbescheyen.
Schout. Nu voort, stelt mijn te vreen, ick mach niet langher beyen.

Vs. 2173—2201. [1] Houd mij niet meer op. — [2] Wat mankeert je. — [3] Volmaackt, afgemaakt.

Notaris. Ick heb uyt mijn kantoor gheweest so langhen tijt,
't Is reden, noch 't is recht dat ghy so beestich zijt,
Ick heb om u versuymt 't profijt van grooter saken.
Schout. Hoe ist? ist hier van 't mal? ick moeter een eynt of maken.
Antony, grijpt het bedt, en brenghtet stracx al voort,
In de boeyen. *Byat.* So stout, dat jy neemt dat mijn hoort,
Ick seghje lechtet neer, wel an en latet legghen.
Schout. Wel roept mijn voor het recht. so jy wat hebt te segghen.
Byateris. Is dit een stadt van recht? 'tis een stadt van ghewelt.
Schout. Ick neemje goet-koop mee, of schickt my an mijn ghelt,
Komt t'onsent, maecktet of, so raeck jy ande peys lief.
Byateris. Bin jy een Schout? jy bint ien overgheven vleys-dief!
Jy bint een siel-moorder! jy bloetsuyper! jy fiel!
O jy gheweldenaar! krijgh ickje, by mijn siel,
Dats alliens, bingy een Schout? een Schout? en doeje sulcke dingen?
De jonghens sellen nou wel ien Lietje van u singhen,
Indien dat gy iens wort op lelijckheyt betraapt.
Nu ick mach gaan na huys, ick heb mijn gat welle schraapt.[1]
Gerrit. Goeden dach, Byateris, nu wil ick mijnder wege gaan,
Ick mach deyncken mijn huys dat het so langh leegh estaan.
Hadjeu buurtgens, vaart wel, en deynckt op 't gheen ghy siet:
Al sietmen de luy, men kentse daarom niet.
Els. Hoe dickwils wert den mensch door schoone schijn bedroghen,
Het schaat mijn buur-man niet, hy is groot van vermoghen.
Jut. Maar die de arme luy soo diefs ghewijs strijckt deur,
Die wensch ick oock een bast na Keyser Karels keur.
Indien hier yemant is, die meent dat wy hem raken,
Wy sullent na sijn sin veranderen en vermaken,
By so ver dat zijn jonst ons maar die vrientschap doet,
Dat hy ons seyt en schrijft hoe dat men 't stellen moet.
Robbek. Mijn Heeren, wie ghy zijt, heeft u dit spel behaaght?
So ghy u ghelt en tijdt in ghener wijs beklaaght,
So toontet ons met vreugt, en doet my alle na,
En soo 't u wel ghevalt, so roept eenstemmich ja.

Volmaeckt in 't Jaer 1617. In April. G. A. BREDERO.
't Kan verkeeren.

Vs. 2202—2235. [1] Ik ben er kaal afgekomen.

ANGENIET

ANGENIET

G. A. BREDEROODS

ANGENIET

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY
MCMXXIII

Aen den Leser.

Beminde Leser, alsoo ick noch bekomen hadde diversche spelen, ende andere gedichten van onsen Amsterdamschen Poët Garbrant Adriaensz. Bredero, die op weynigh na door sijn eygen handt volmaeckt waren, heb ick dit tot mijn groote kosten laten volmaken, van soodanigen Poët der welcker stijl best op sijn onvoltoyde werck paste, daer af den vermaerden Poët Jan Starter volrijmt heeft dit teghenwoordigh Angenietjen. Neemt mijn neerstigheydt in danck. Verwacht korts noch den vermakelijcken en sin-rijcken Schijnheyligh; mitsgaders het seer geestigh[1] spulletjen op het oudt ghemeyn Liedtjen Het daget uyt den Oosten ende verscheyden andere Rymerijen, welcke gevoeght by sijne Spullen ende andere wercken, by my voor desen ghedruckt, U. E. een volkomen vermaack sullen aanbrenghen.

U. E. Dienst-willige

Cornelis Lodewijcksz. vander Plasse.

---

[1] Gheestigh, pittig.

Inhoudt.

Kloridon bemindt met ghedurighe minne de wayfelachtige Angeniet die hem ontboden hebbende, alle eerlijcke vriendtschap bewijst en belooft hem soo wel mondelingh als schriftelijc om lief noch om leet nimmer te verlaten.

De Vader Roosen-daal met sijn Huys-vrou besluyten haar Dochter ten houwelijck te besteden aan Endimyon weduw'naar, dien hy haar seer aan, en d'andere seer af raat. Waar op sy schijnt ghehoor te geven: ende onthaalt haar tweede Vryer, met sonderlinge minnelijckheyt te spijt van Kloridon, die op het slagh komt, van wie sy gheen werck maackt, waar over hy hem verontwaardight met grooter moeyelijckheyt,[1] ende laat haar by den ander, doch seyt haar in't uytgaan de oorsaack van sijn vertreck.

Endimyon verheught over 't beginsel van sijn nieuwe liefde, seyt sijn selven toe een gheluckighe uytkomste, vermidts sijn Liefs-moeder hem seer wel wil en Kloridon haat. Melimpior sijn Vriendt gheeft hem te kennen sijn Ooms doot, waar over hy rouwigh en vervult met bittere spijt een brief schrijft en laat brenghen aan Angniete, die die weygherdt te lesen, met een 't samen-spreecken tusschen den brenger en haar. Hy beklaaght hem aan de Goden, die sijn ghebedt verhooren.

Over de klachten der ghetrouwe ende op-rechte Minnaren doet den Koningh Jupiter den grooten Raadt der Goden vergaderen, om sich wijsselijcken te beraat-slaghen, hoemen best een middel sal ramen om voor te komen alsulcken quaat als hy door de lichtvaardigheydt en strafheydt der Vrouwen te ghemoete sach: Hier werden de Vrouwen ghelastert en verantwoordt. Endelingh sluyt den Raat twee Gesanten (te weten Mercurius en Neptunus) nederwaarts te sturen die de oorsaken der dingen souden gaan besichtighen met strengh Verbodt van den Hemel te verliesen en eeuwigh te derven, soo sy haar selven of eenige van de Hemelsche verholentheden openbaarden.

Kloridon ten hooghsten vertwijffelt aan de minne van zijn Jouffrou, behelpt hem met een oude Koppellaarster die daar gaande leelijck afgeset en van daar gejaagt werdt, ende keert wederom na Kloridon en vertelt hem hoe zy by Angeniet ghevaren is.

Des anderen daaghs 's morghens ontmoeten de twee Goden de voorsz. dochter daar sy op met vierige liefden ontsteken sulckx dat sy haar selven verghetende, leeren de krachtighe woorden die haar op-

---

[1] Moeyelijckheyt, boosheid.

waarts door windt en wolcken voeren, dien sy soo vaardigh naseyt, dat sy ten Hemel stijght, alwaarse de schild-wacht en 't Goddelijck hoff-ghesin in rep en roere brenght, die haar ghevanghen en endelingh inde Maan gelaten hebben: waar over de Verspieders ballings des Hemels zijn verklaart so dat Mercurius hem nootsakelijck onder de Koopluy most begheven, en Neptunus hem van spijt in de Zee ghestort heeft, waar van hy noch voor de Vader gehouden werdt, en den armen Kloridon van sijn Angnieta versteken, siet haar somtijdts en dat ter nauwer noodt van verre in de bleecke Maan alwaar sy haar woon-plaatse heeft verkoren.

PERSONAGIEN.

ROOSEN-DAAL, Angnieten Vader.
KLAREMONDT, Angnieten Moeder.
ANGNIET, De Vrijster.
KLORIDON, De toot-ghesette Vryer.[1]
ANNA, Angnieten Nicht.
ENDIMYON, De Vryer.
MELIMPIOR, Kloridons vriendt.
BEATRIX, Een out Besje.

JUPITER.
NEPTUNUS.
PALLAS.
SATURNUS.
MERCURIUS.
MARS.
HERCULES.
VULCANUS.

---

[1] Toot-gheset, bedrogen.

PRÆLUDIUM OFTE VOOR-SPEL.

De Gordynen op-gheschoven zynde, sitten al de spelende Maats, die dit spel sullen uytvoeren, op het Tonneel stil. De Maaght In Liefd' Bloeyende spreeckt in volghende wyse de neghen Musen aan.

L. Bloy.

Hoe seer word nu verkleynt de grootheydt van de konst
Die eertijdts Keyseren kon trecken tot haar gonst!
Ha! als ick aan de tijdt, soo langhen tijdt verleden
Aandachtelijck gedenk! hoe zidderen mijn leden!
Want doen, als Maro in het Roomsch Theatrum tradt,
Stond yder over end; geen Koningh stille sat,
Ja selfs Augustus rees in't midden van sijn Heeren
Om eerentfestelijck Virgilium te eeren.[1]
Doen wierd de Const gheacht, en een Poët gheviert
Met Goddelijck cieraad van yder een gheciert.
't Orakel liet men oock tot Delphos in die daghen,
Wie dat de wijste mensch ter Werelt was af vraghen,
Het gaf tot antwoordt we'er: De wijste die ick weet
Is ons' Euripides, die gheestighe Poët.
Maar nu, o Poësy! die elck soo plach te groeten,
Waar is u luyster nu? hoe leght ghy onder voeten!
Bedroefde Musen! maar ick noch bedroefder Maaght!
Wie ist die voor ons eer nu eenigh sorghe draaght?
Eens was tot groot vermaack en blijdtschap van ons allen
De soete Bredero ons tot een lot ghevallen,[2]
Die door de gaven van sijn hoogh-begaafde gheest
De roem van onse roem is in sijn tijdt gheweest,
Want hy was een Poët in 's moeders lijf gheboren.
Maar ach! dien hebben wy te schielijck nu verloren,
De Doodt en gunden hem die kleynen tijdt noch niet,
Dat hy volmaken mocht sijn spel van Angeniet.
Nu leydt hy vast en waard, en kan niet veyligh rusten[3]
Eer hy het heete vuyr gheblust siet van sijn lusten.
Hy sweeft vast om end' om tot dat hy yemandt vindt
Die sich 't opmaken van sijn wercken onder-windt.

---

[1] Eerentfestelijck, waardig. — [2] Lot, deel. — [3] Leydt en waard, is aan 't rondwaren; vast, maar zoo.

Holla de aarde swelt, de damp begindt te stijghen,
O hier komt Bred'roos gheest; nu Musen laat ons swijghen.

Bred. Na dat ick langh ghenoegh heb om end om ghemaaldt[1]
En yeder een de lust van mijn ghemoedt verhaaldt,
Ben ick by Starter op het alder-laetst gekomen,
Die heeft, ghelijck een Vriendt van mijn, het aan-ghenomen
En 't eenemaal volvoerdt volkomen na mijn sin,
Soo dat ick groot vermaack en blijdtschap schep daar in.
Nu, In Liefd' Bloeyende, ben ick we'er op-ghesteghen,
Ghy weet dat ick altijdt was tot u gonst gheneghen
En soo ben ick oock noch: dies lever ick mijn spel
Aan u van Angeniet; Ick bidt vertoont het wel.
En ghy, o Musen! wilt my doch die gonst verleene
(Het is mijn laatste beed) dat ghy uyt Hypocrene
Een handt vol waters neemt, besprenght daar mee 't ghesicht
Van dese jonghe maats, soo sullen sy mijn dicht
Stracks krijghen in de kop, en datelijck het speelen,
Het welck een groote rust voor mijn ghemoedt sal teelen,
En daar op daal ick we'er, met een ghewis vermoen,
Dat ghy de billijckheydt sult van mijn eysch voldoen.

L. Bloy. Thalia hy heeft u, soo langh hy was in't leven
Een over groote glans door sijn Ghedicht ghegheven,
Beloont dat nu we'erom, ghy hebt u kruyckjen ree,
Steeckt daar u handtjens in, besprenght de maats daar mee.

Thal. Wat my belanght, ick sal mijn naar sijn wille voeghen,
Besonder als ick u kan door mijn dienst ghenoeghen.

Thalia besprengt de Maats, die datelyck na de besprenginge eerbiedighlyck op-staan, en binnen gaan.

Nu heb ick haar besprenght met Hypocrenis sop,
Het welck ick selver brocht van Heliconis top,
Soo dat sy na 't ghebruyck der treftighste Poëten[2]
Volkomen uyt de vuyst een spel te spelen weten.

L. Bloy. Ick doe mijn hooghelijck bedancken voor de gonst,

---

[1] Ghemaaldt, gezworven. — [2] Zooals dat met de voortreffelijkste poëten het geval is.

Het welck ick wederom met alle vlijt en konst,
Soo langh ick adem heb, sal soecken te beloonen,
Waar ick gheleghentheydt vind om u gonst te toonen,
En ondertusschen laat ons binnen gaan, en sien
Van boven, wat bene'en sal van de Maats gheschien.

J. STARTER.

Gonst baardt Nijdt.

HET EERSTE BEDRIJF.

EERSTE UYT-KOMEN.

Roosen-daal, en Klaremondt.

Ach Klaremont mijn vrou! mijn dunckt dat onse dagen
Allengsjens ons ontgaan, en voorts ten grave jaghen:
Helaas! de grijse Tijdt die loopt veel snelder hier
Dan 't swalpend' water van de ruyschende Rivier,
Dat stroomende met kracht komt schuymend afgedreven,
Doch gheen dingh is so vlugh als 's menschen vluchtigh leven!
Want of men schoon een man hier tsestigh Jaren siet,
Hy valt en stort daar heen en smeult en smelt tot niet:
De Doot omcinghelt ons, wy zijn sijn na-ghebuuren,
En moeten na de Wet en reghel der natuuren
Ons onder sijn banier al gheven, soo wy sien
Aan jongh en jeughdigh Volck, aan ons ghelijcke li'en,
Aan maaghschap en aan bloet, aan vrienden en bekenden
Die by ons sijn verleeft, 't ghetal is sonder ende:[1]
Sy sijn nu in haar rust, en legghen in het stof,
En slapen d'ys're slaap; wy moetender oock of,
Maar weten niet wanneer, dus laat ons onse saken
Tot dese laatste tocht ghereet en vaardigh maken,
Wy moeten nu betre'en den seer bedwonghen padt,[2]
Ons kluwen is schier of; ick heb mijn tijdt ghehadt,
Ick moet verschijnen voor de grooten raadt der Goden,
Ick ben ghewaarschout vaack door teyckens en door boden,
Die my vermaanden steets te dencken op dien dagh
Van 't alghemeene recht, daar niemandt of en mach:
Eer dan de dorre doot met schrickelijcke stemmen
Ons onvoorsienlijck roept, eer ick my voel beklemmen
Van sijn killende handt, eer dat hy ons verrast,
Soo laat ons nu voldoen ons op-gheleyde last:
Het tijdtelijcke goedt dat ons hier is ghebleven
Voor onse moeyt' en sorgh, laat ons dat wijs'lijck gheven
Aan een voorsichtigh man, en die ons eenigh kint,
Ghelijck zijnde van Staat, te trouwen is ghesint,
Op dat wy voort gherust ons leven moghen leyden

Vs. 1—33. [1] Verleeft, overleefd. — [2] Bedwonghen, ongewild.

En sonder achter-docht uyt dese werrelt scheyden,[1]
Het welck wy schuldigh zijn met grooter neerstigheydt
Te vord'ren; 't is by ons wel dickwils aangheleyt,[2]
Maar hieldent altoos op met slepen en met sloeren,[3]
Het moet eens op een eyndt; wy moeten 't nu uyt-voeren,
Eer sy door slofheydt en door achteloosheydt groot
By vreemde Vooghden komt na onser beyder doot.
Veel beter soud mijn ziel verheugen en vernoeghen,
Dat sy haar nu althans, gehouwt zijnde, gingh voeghen[4]
Te wonen op haer selfs in eyghen heerschappy,
So waar sy uyt het oogh en 's volcx klapperny:
Want geen mensch so volmaakt, noch niemant sal 't so raken
Dat hy 't de nijdige of elck te pas sal maken:
En tot beschuttingh van de Maaghdekens haar faam,
Is tijdich huwelijck voornaamelijck bequaam.
Wien is hier inde stadt die niet en sou behagen
Ons oud en groot geslacht van vrienden en van maghen?
Wien soude niet verblijt van harten, voor sijn deel
Ontfangen tot sijn Bruyd ons kostelijck juweel,
In 't welck de gaven zijn van d'alderbeste menschen,
Of die een groote ziel sijn liefste lief kan wenschen,
Als eer, en weeslijckheyt, met schoonheyt fris verselt,[5]
Met hooge af-komst, en met mogentheyt van gelt.
De goedighe natuur heeft haar met dese dingen
Ten alderhooghst versien, ja dat so sonderlingen,[6]
Dat ick noch Prins, noch Graef, noch niemand inde stadt
Souw wijcken in sijn bloed, in adel noch in schat,
Noch sy de schoonste vrouw in deeglijckheyt en deughden.

Klaar. Laat haar, o Goden! voort soo leven 't onser vreughden,
s'Is vol en groot van geest, en wy seer machtigh rijck,
Dan waar vindmen een man haar waardigh of gelijck?
Doch dese sorch, mijn Heer, wil ick u toe vertrouwen,
En wat ghy denckt of doet sal ick van waerden houwen,
So sal u dochter oock, die noch om lief noch leet
Sal wederstaan u wil, waar ghy haar oock besteet.

Vs. 34—68. [1] Achter-docht, zorg, bekommering. — [2] Vorderen, tot stand brengen; aangheleydt, begonnen. — [3] Sloeren, sleuren. — [4] Althans, thans. — [5] Wesenlijckheyt, houding. — [6] Sonderlingen, bijzonder.

Ick kenn' haar dweegen aart en sachtheyt van haar sinnen,[1]
Sy is oprecht en slecht, en weet noch van geen minnen.
Roos. Ick weet geen beter als den heuschen Kloridon.
Klaar. En ick geen liever dan den rijcken Dimyon.[2]
Roos. De ware rijckdom lief, die leyt in't hart gelegen.
Klaar. Wat schaat de rijckdom die met eeren is verkregen?
Roos. Niet. Kloridon is groot en treffelijck van moet.
Klaar. Dats wint. Endimyon is dapper wel begoet.[3]
Roos. Maar Kloridon is jongh, vermakelijck en aardigh.
Klaar. Jonckheyt vol sotheyt is niet eenen penningh waardigh.
Roos. Nochtans trecktmen daar door meest aller menschen gunst.
Klaar. Endimyon die kan daer toe een and're kunst.
Roos. Liever, wat kan hy doch? *Klaar.* Gelt winnen en vergaren.
Roos. Het is noch grooter saack 't gewonnen te bewaren:
Rijck werden is geen kunst, maar deuchdelijck en goet,
Ick acht eer boven gout. *Klaar.* Het winnen dat is soet.
Wie 't meeste voordeel doet, wert die niet meest gepresen?
Daar is geen meerder schand als sonder gelt te wesen.
Roos. Kloridon is kloeck, en souw dit land regieren.
Klaar. Men geeft geen vreemdelingh de staaten te bestieren.
Roos. De deught wert over al in groot aansien gestelt.
Klaar. Wat vordert yemants deught, heeft hy geen goet noch gelt?[4]
Roos. De deught van klaar verstant brengt eener tot gebieden.
Klaar. Verstant? o neen! het gelt maakt staat-waardige lieden.
Roos. Dats dolheyt en geen recht. *Klaar.* Maar wat een praat is dat,
En zijn de rijckste niet de beste vande stadt?
Roos. Hy is best die best doet in goed' voorgang van leven.
Klaar. Ja sonder gelt en wort daer niemand om verheven:
Het gelt doet alle dingh, dies ick 't met reden prijs,

Vs. 69—97. [1] Dweeg, gedwee. — [2] Of: rijck' Endimyon? — [3] Dapper wel begoet, zeer gegoed. — [4] Vordert, helpt.

Die gelt heeft die is vroom, goet, deuchdelijck en wijs,
Al werd hy inder daat een guyt of geck bevonden.

Roos. De rijckdom is hier veel een oorsaak van veel sonden,

[De armoed let de Helden niet,
In staat te stijgen, soomen siet
Aan Eumenes schalck en schrander:
Dees Voermans soone wel ter hant,
Quam door geswindheyd en verstant
An 't swagerschap van Alexander.
Virgili die grooten Poët,
Die 't voorst van de Latijnen treet,
Was sone van een Potte-backer.
Horati Vader was een slaaf,
Maar niettemin so was hy braaf,
En wel begeest, aartigh en wacker.
De Coningh Cræsus machtigh rijck,
Die niemand waande sijns gelijck,
Schoot Solons spreuck eerst in gedachten,
Als hy gebonden lach op 't vyer,
Te weten: datmen niemand hier
Voor dat hy sterf sal salich achten:
Want Policrates die Tyran
Waar soo luckige rijckeman,
Dat hy noyt ong'luck heeft ontfangen:
Dees mensch die noyt in ramp en viel,
Die liet noch 't leven of de ziel
Daar 't lichaam an een koort bleef hangen.
Het is voor groote Heeren quaat
Te treffen of te houden maat,
Haar vryheyt doet haar schendich dolen.
Den schralen man so vaak niet dwaalt,
Vermitst aan macht van geld hem faalt,
Door armoed' blijft veel quaats verholen.
Daar hier den brassaert of den vraat
Sijn holle maagh tot swalpens laat,
En 't eel vernuft in wijn verspillen,
Daar leeft den Armen heel ghesont,

Vs. 98—135.

Sijn oogh en twist niet met de mont,
Sijn rechter-handt met slinghsche willen:[1]
De armen vinden kunst en raat,
Sy schrandriseren vroegh en laat,
Als den Paf-sack weyd'lijck koppert[2]
En smetst en smult en slempt en slaapt,
Of als hy na sijn aasem gaapt,
Recht als een ruygh-ghevoeten Kroppert.
Sy hebben lust noch loof in't lijf,
Haer hart en hooft dat is al stijf,
Haar ooghen bol doen niet dan staaren,
Haar ooren groeyen toe van smeer,
Sy kennen Godt, noch Wet, noch Leer,
Doch Bachus-feest sy vieren gaaren,
Dies sy steets buys en dorstigh zijn
Van sarpe en van geyle wijn;[3]
Dees doet verhit na boelen gijlen,
Daar 't lichaam licht'lijck van ontfanckt
Veel vuyle sucht, ja leempt of kranckt,
Die 't met veel sweets we'er uyt moet quijlen.
De Armen zijn hier meest of vry,
Want stercken dranck noch leckerny
En port haar tot gheen boose lusten,
Want die sijn kost wint in sijn sweet,
En schar-bier drinckt, en droogh-broodt eet,
Die wenscht niet meer als wel te rusten.
De grootste quelt de grootste schrick,
Want ruwen sy een ooghen-blick,[4]
Het minste dingh dat steurt haar slapen,
Sy vreesen voor haar Rijck of Kroon,
Of datmen haar in't bedt sal doo'n
Door list, of kracht van snoode Knapen.
Of als den Rijcken waackt en braackt,[5]
Op dat gheen dief met list hem taackt
Sijn huys-raat, kleed'ren of juweelen,
Soo leyt den Kalis bar ghepongst[6]

Vs. 136—170. [1] Slinghsche, der linksche. — [2] Kopperen, nachtbraken. — [3] Sarp, zuurachtig; geyl, vurig. — [4] Ruwen, rusten. — [5] Braken, nachtbraakt. — [6] Bar ghepongst, met een leege beurs.

En ronckt soo sorgh'loos dat het gongst:
Daar niet en is, kanmen niet steelen.
Den Rijckaart licht sijn leven krenckt,
Met sorghen leyt hy staagh en denckt
Hoe dat hy dit of dat sal winnen,
Want goedt en stopt gheen gierigheyt,
Maar als den Armen neder-leyt
Soo rust sijn lijf, sijn ziel en sinnen.
Een Arm mensch, rijck van goet verstant,
Acht al de wer'lt sijn Vader-landt,
Al is hy ballingh 's landts ghebannen,
Hy pelgrimeert in sijn ghemoedt,
Hout yder voor sijn naaste bloedt,
Zijn dat gheen rechte rijcke mannen?
Den schoeminck glat en vet besmeert[1]
Wel louter singht en quinckeleert
Als hy het kosje maar mach winnen;
De koopmans gift heeft hem ghequelt,
Hy brocht hem we'er sijn sorgh'lijck ghelt:
Hoe minder goedt hoe bly'er sinnen,
Hoe meerder goedt hoe minder rust,
Dat is de Vroeden wel bewust,
Dies sy niet tijdelijcks verkiesen,
Maer houden't al voor ebb' en vloedt,
En recht als't is voor Godes goedt;
Die niet eyghent, kan niet verliesen.[2]
De schat die men met moeyt' verwerft,
Met sorgh besit, met droefheydt derft,
Kan menich mensch tot quaat bekoren,
Tot dieft', onkuisheydt, twist of nijdt,
De edele ziel en duure tijdt,
Laas! minst gheacht, werd meest verloren.
De doot met bitt're smarte quelt
De Rijcke, die sijn harte stelt
Op der fortuyne blinde gaven,
Geen bangher vrees is hun, als 't graf:
Maar den beroyden naackt en laf[3]

Vs. 171—207. [1] Schoeminck, schoenlapper. — [2] Eyghent, bezit. — [3] Laf, krachteloos.

Dien is de doot een soete haven.
d'Armoede is ghewisselijck
Van zonden arm, van deughden rijck,
Dies is sy alder eeren waardigh.
Socrates maackt sy vroom en vroet,
Epaminonde strengh van moedt,
Homero kunst-rijck en goet-aardigh.
Attalus en Diocletiaan
Zijn willigh uyt haar rijck ghegaan
In onghedwonghen Arremoede.
De Armen leven onbenijdt;
De Vorsten zijn niet sonder strijdt
Noch sonder vrees of quaat vermoeden.
De Trotsers die met macht ghebi'en
Zijn al gheen deghelijcke li'en,
Hoe wel sy't veel-tijdts willen blijcken;
De grootste dief, o't is te snoot!
Verwijst de kleynste vaak ter doot:
Wat oordeel wil daar God op strijken?
Doch die in weelden is gewent
En plotst bedoven in ellent,[1]
Laas! met veel broodeloose buyken,
En sijn ellende morrend' draaght,
En over Goon en menschen klaaght,
Die kan sijn armoed' wel misbruycken.

Klare. Ick heb u reden uytgehoort
En wel gelet op yder woort,
Dat nagedocht, en heb bevonden
Het selve vol welsprekentheyt:
Doch 't is meer schoon als waar geseyt,
Want rijckdom, lief, en teelt geen sonden.
De Hemel-vooght, die al wat leeft
Den adem, kracht en voedsel geeft,
Houdy die niet voor d'alderrijckste?
Is rijckdom dan van sulcker aart,
Dat sy de snoode sonden baart,
Hoe blijft God dan de deuchdelijckste?

Vs. 208—244. [1] B e d o v e n, gedompeld.

Die alles heeft wat hy begeert,
Die niet en siet dat hy ontbeert,
Die moet vernoeght in vrede leven,
So hy sijn selfs en Gode kent
En danckbaar lof den Gever sent:
Wat quaat kan sulck de rijckdom geven?
De rijcke van sijn overvloed
Zijn mind're even naasten voed
Die hy sijn milde hand gaat bieden:
En geeft eer hun den honger praamt,[1]
Eer sy om broot veylen haar schaamt,
Zijn dat geen God-gelijcke lieden?
Die de verarmde Weesen swack
En wed'wen stijf van ongemack,
Haar kommers-noot met hulp versoeten;
Die den beroofden Boots-man kleet,
En so sijn overschot besteet,
Souw dat wel sonden wesen moeten?
Die lant-loopers en prachers wilt[2]
Van 'tswerven brenght in rust en stilt
En van den troggel-sack kan trecken;
Die bedel-boeven heel verwent
Op sijnen kost tot deughden ment,
Souw dat yemand tot sonden strecken?
Die huysen en herbergen bouwt
Voor lamme lieden out en kouwt,
Of voor gequetste vremdelingen;
En haar gerack en hulp bestelt[3]
In raat en daat met macht van gelt,
Zijn dat geen nutte goede dingen?
De man die hier geen gelt en heeft,
Die is al doot dewijl hy leeft,
Sijn lof wert vande faam vergeten:
De rijcke leven na haar doot,
Ten waar de schatten swaar en groot,
Men souw van Cræsus nu niet weten.
Een arm mans wijsheyd wert veracht:

Vs. 245—281. [1] Praamt, prangt. — [2] Pracher, bedelaar. — [3] Gerack, gerief

Maar komt een rijckert hier an macht,
An heerschappy en an gebieden,
Hy blinckt van klaarheyt inde raat;
Hy soekt voor eer-loos eygen-baat,
Het nutst en 't best voor land en lieden.
De armen soeken twist en kijf,
De ziel die rammelt hun in't lijf,
Die sy in groot perijckel bringen,
't Welck hem de rijcke wel ontsiet,
De rijcke lie'n en vechten niet,
Haar reden kan de gramschap dwinghen.
De armoe vol gebreck en noot
Maakt roovers loos en schelmen snoot,
Die de goeden knev'len en knellen,
En mennich door sijn wan-hoop groot
Moort sich selfs tot een tweede doot:
Laas! inde swavel-poel der hellen.
Dat ons voor eeuwigh sterven vrijt
En ziel en lijf na wensch verblijt,
Mach elck met eeren wel ontfanghen
En recht gebruycken haaf en schat
En hebben 't ofmen't niet en hadt,
Dat is: sijn hart daar niet anhangen.
De vromen bruyckt sijn goet altoos
Ten leven, maar de goddeloos
En wil sijn boose lust niet fnuyken:
Hy bruyckt sijn inkomst al tot quaat,
De sonden zijn, dat ghy't verstaat,
In rijckdom niet: maar in't misbruycken.

Roosen. De dingen diemen sichtbaar siet,
En zijn voorseker anders niet
Alsmense neemt of kan verhand'len,[1]
Den reynen zijn sy alle reyn,
Den sotten doen sy in't gemeyn
Op slimme dwael-wegen wand'len.
Nu isser Rijckdom van 't ghemoedt,
Die niet bestaat in ghelt noch goedt,

Vs. 282—318. [1] Verhand'len, er mee omgaan.

Maar in 't gherust en Godlijck leven:
Hy is de rijckste die daer leeft,
Die sich vernoeght met 't gheen hy heeft;
Dan die is elck een niet ghegheven.
Diogenes hads' in sijn ton
De welck hy wende na de son,
Als hy vernuft'liseerde schrander;
De Werrelt-winner sot en slecht,
Die noemden hy der knechten knecht,
Der Vorsten dwingh-landt Alexander.]

Klare. En denckt niet dat ick laat
Cloridon om sijn staat
(Als is sy vry wat lagher)
Te kiesen tot een swagher,[1]
O neen, mijn Troost! o neen,
Ick heb noch and're re'en
Die my daar toe beweghen,
Dat ick meer ben gheneghen
Tot mijn Endimion
Als tot u Cloridon,
Die 'k met geen goede ooghen
Kan aansien, noch ghedoghen,
Hoe seer ick my bedwingh,
Want 't is een vreemdelingh,
Een Hovelingh daar boven,
Wat komt'er uyt de Hoven?
Een Volckjen dat door-trapt,
Gheveynst en dubbelt klapt
En dat met listigheden
Haer boevery bekleden:
Of 't schoon u vrund'lijck groet,
Het spot u in't ghemoedt,
Het sijn god'loose menschen
Die met de monde wenschen
U wel-vaart, maar het hart,
Dat vloeckt u wit en swart,
U teghenspoet en schande:[2]

Vs. 319—355. [1] Swagher, schoonzoon. — [2] Vul aan: wenscht.

Sy kussen vaack de handen
Met lieffelijcker feest
Van die sy haten meest.
Wanneer de Edel-lieden
Haar dienst aan yemandt bieden,
Hoe seer 't met jonst gheschiet,
Ten is voorseecker niet
Dan om u te verrassen
En door u val te wassen;
Wy hebben uyt het Hof
Daar versche proeven of.
De Princen en de Heeren
Die eener daar vereeren
Met treflijckheyd van staat,
Sulcx dat hy met hun gaat
Ter tafel en ten eten,
Die deught wert haast vergeten,[1]
Het loon van die weldaat
Is moorden of verraat,
Gelijck wy korts bevonden
An sommige bloet-honden.
Wee hem die hun vertrouwt.
Die eer noch eet en houwt:
Wat trouw souw sulck volck houwen
Aan haar uyt-landsche vrouwen?
Oock staat myn tegen 't hart
Dat mijn dochter soo vart,
Gelijck als land-verdreven,
By vremde lien souw leven,
Dat in ghenade van
Een wispelturich man
Die haar daar na mocht haten,
Ja lichtelijck verlaten
En nemen weer een aar.
  Endimyon, 't is waer,
Die is wel ouwt van jaren,
Maar satich en ervaren:

Vs. 356—392. [1] Deught, weldaad.

Voorts in sijn handel kloeck,
Dies ghy hem sijn versoeck
Niet af sult konnen seggen:
Als ghy wilt over-legghen
Hoe minnelijck en trouw
Hy waar sijn eerste vrouw,
Dien hy verhief en eerde,
En gaf wat sy begeerde.
Mijn Heere siet dit in:
Dan doch doet ghy u sin
Ick salt niet weder-spreken.
Roosen. Mijn vrouwe, dats een teken
Van u bescheydenheyd,[1]
Ick hebt wel overleyt
En bender in beladen:[2]
Doch ick vind niet geraden
Dat sy den grijsen trouwt,
Want hy is out en kouwt
En sonder soetigheden
Van prickelende leden,
Waar op de jonge lien
Van weder-syden sien.
Wat souw hier uyt gebeuren?
Mijn dochters stadich treuren,
Een leven sonder lust,
Een droefheyt sonder rust,
Een sterven sonder sterven,
Een hebben en een derven,
En dat om 't werelts goet?
Dat ben ick niet gemoet.[3]
[Die om 't gelts wil hier verkiesen
't Alderbeste goet verliesen,
Dat 's de smaak van alle dingh,
De vrede en de soete ruste,
De vrientschap en de lieve lusten,
d'Onverdeylde vereeniging h:
Hier op volgen stadich knagen,

Vs. 393—429. [1] Bescheydenheyd, inzicht. — [2] Beladen, bezorgd. — [3] Gemoet, vanzins.

Na-berou en droeve dagen,
Harten-leet en lang-gequel,
De twisten straf, de quade vloeken,
Het over-spel en 't boos versoeken,
De rasery, op 't lest de hel.]
Ick wil mijn kint gaan vragen
Voor eerst haar wel-behagen,
En diese meest bemint,
Die ben ick oock gesint
Na wensch haar te doen trouwen,
Gelijck ick ben gehouwen.
Al schuylt sy onder my,
Het kiesen staat haar vry:
De rechten en de wetten
De keur an yder setten.
Vaart wel, lief, ick sal gaan
En my met haar beraan.

Het tweede uyt-komen, in 't eerste bedrijf.

Angniet en Kloridon.
Hoe mooghdy Kloridon die lichtheyt mijn vertrouwen?
Mijn minne die en sal verkoelen noch verkouwen,
Noch nimmermeer vergaan. Mijn lieve Kloridon!
Mijn huys-waert van mijn hart! mijn zieltje! ach mijn Son!
Ey hoort u hellifje doch een kleyn luttel spreken:
En kan ick u, mijn troost! soo veel jonst niet ontsmeken,
Dat ghy u wat bedaart? wat sal ick u doch doen?
Ach dat ick u, mijn lief, niet schier noch doot en soen.
Maar souder so veel soets wel inden Hemel wesen
Als ick bevalligheyts kan uyt u aansicht lesen?
O neen; dat denck ick niet; het aldersoetste soet
Is by die soetigheyt puur gal en bitter roet.
Ach lieffelijcke mont! sal ick u oock vermoeyen?
O vriendelijcke tongh, van wien de redens vloeyen
Vol honichs en vol krachts, hoe geefdy nu niet uyt
U hemels-klaar verstant met goddelijck geluyt?
Maar wat verslagentheyt? wat woelen? en wat woeden?

Vs. 430—465.

Wat is de oorsaak doch? helaes! een quaat vermoeden,
Gegront op enckel waan! Mijn Heere laat dat na,
Ick wens dat my Jupijn met sijnen blixem slae,
En brant tot as en stof, indien ick van mijn leven
Mijn hart aan yemand als an Kloridon sal geven,
Dus weest doch wel gerust. Maar soud ick immermeer
Een ander lieven? neen: Ghy zijt mijn hart! mijn Heer,
Met wien oock dat ick heb mijn schoone tijt versleten
Twee heele jaren langh; ach souw ick soo vergeten
Ons minnelijck bedrijf en vrije vriend'lijckheyt,
Die beter is gedocht, geswegen, dan geseyt:
Wat sek'rheyt wildy meer? laat ick niet in u handen
Mijn vryheyt en mijn eer, myn kostelijckste panden?
En wouw ick anders, och! ick vreese dat u pen
Souw levend' schildren af hoe eerlijck dat ick ben.
Klor. Mijn Angenietje lief; al hebmen schoon al borgen,
Gemeenlijck sal de mensch het alderquaatste sorghen,[1]
En dat met goet gelijck. Want geen vrouw is so goet,
Of sy speelt met een treck licht-hartich banckeroet.
Ick hebbet selfs versocht en inder daat ervaren,
Aan vrouw-lien die mijn liefst en schoonst voor oogen waren,
En tot my meest gesint na uyterlijcken schijn.
Angeniet. 't Waar jammer souden daar geen goede vrouwen zijn.
Klor. Sy zijnder, maar heel dun, en swaarelijck te vinden.
Angeniet. Maar waar toe komdy noch? mijn eygen! mijn beminde!
Ghy lastert en ghy schelt het vrouwelijck gheslacht
Van wien de vroomste man en ghy zijt voortgebracht.
U moeder ghy veracht van wie ghy zijt gheboren.
Klor. Ick kent, het is mijn schult, mijn waarde uytverkoren,
Vergeeftet mijn Jofvrouw! *Ang.* Ick sal, indien ghy set
't Mistrouwen uyt u ziel, geeft mijn u tafellet,[2]
Daer komt my wat in't sin, want ick soud garen schrijven
Een tuytertje of twee, wildy so lang wel blijven?
Klor. Soo lange niet alleen: maer al mijn leven langh.
Angeniet. Komt kust mijn eerst nog wat. *Klor.* noch eentje an die wangh.
[*Sy schrijft, en naat lesen seyt of singht sy dit.*

Vs. 466—498. [1] S o r g h e n, duchten. — [2] T a f e l l e t, tafeltje, opschrijfboekje.

Wat onvertelbre vreught en wat verwonderinghen,
Wat lieffelijck onthaal! wat heughelijcker feest!
Komt my dus onbewaant met een getuymel dringhen,
En plotsen al ghelijck op mijn verdeelde geest?
O vriendelijcke vreught van uyt-ghenomen krachten!
Hoe sweefdy van mijn ziel tot in myn harsen-pan,
Die ghy alsoo beroert dat ick met mijn ghedachten
U niet begrijpen en veel min uytdrucken kan.
Ach d'oorsaeck van mijn vreugt zyn u vergode sinnen
En u ghebleeckt vernuft en hel door-sond ghemoet,
Waer met ghy zijt ghewent in wijsheyt te verwinnen
De oordeel-rijckste en de suyverste van bloet.
De klaerheyt van u geest en u verstandelheden
Die blincken in u werck ghelijck een Sonne-schijn!
O volheyt van mijn vreught! O leyd-ster van de reden!
Waar voor het klaartste licht schijnt duysternis te zijn.
Hoe dickwils souw mijn tongh u groote kennis loven,
Indien ick waar geleert Goddinne na mijn wensch,
Maar u waardyen gaan de aartsche lof te boven,
Hoe veel te meer dan van mijn onvermogen mensch? *Roosendaal uyt.*
Ay over-schoone ziel! ay over-lieve leden!
Van omme-treck soo eel, soo poes'lich en soo sacht:
Van goddelijck gesicht en so vol properheden
Als immermeer de kunst sou toonen, spijt haar kracht.

Klor. Maar wijse Angeneet 't is myn te seer gepresen,
Dies ick met Hector spreeck (hoe wel met soeten dwangh)
't Is loffelijck gelooft van geloofden te wesen:
Maar ick heb anders niet als ick van u ontfangh].
Och siet u vader komt, waar sal ick my versteken?

Angeniet. Loopt achter inden hof, en komt my strax weer spreken.

Derde uytkomste, in 't eerste bedrijf.

Roosendaal en Angeniet.
Soo ick niet bet verstont waar in de eer bestaat
Als ghy de minne doet, die rueckloos ghy aengaat,
Ick had u dadelijck met strafheyt doen aenhooren

Vs. 499—532.

Dat my gantsch niet vernoeght dat ghy soo licht dyn ooren
An de geveynsde re'en van desen Eelman leent,
Hoe wel ghy veeltyts dat my te ontmomp'len meent[1]
En hout my voor verdacht in u vergaederingen:[2]
Ghy sult myn niet (ick sweert!) uytstrycken in die dingen,[3]
Ick weet so wel als ghy, dat de verliefde lien
Dit hebben voor ghebruyck dat sy na and're sien,
Om met die kouwden schijn 't geselschap te bedrieghen,
Maar toch de ware gonst en kan niet altoos liegen,
Sy openbaart haar selfs voor die daer wel op let:
Gelijck de domme snip barst onvoorsiens in 't net[4]
Dat voor sijn blint gesicht met voorraet is gehanghen,[5]
So wert den minnaar oock heel onverwacht gevangen.
  Dat ick de eere kan blijckt door ervarentheyt,
Hoe wel ick u voorheen niet eens en heb geseyt
Na welcken reghel ghy soud hebben u te voeghen,
Maar gaf u los den toom om minder te mis-noegen
Den Jonck-heer Kloridon, die sich u dienaar veynst;
Het welck ghy licht gelooft, door dien ghy niet en peynst
Dat ghy u selfs bedrieght, so wel door eygen wanen
Als door sijn vleyerij met toegemaackte tranen:
Of mog'lijck dat hy u betoovert door de lof,
Die yeglijck gaeren hoort, insonderheyt in 't Hof:
Hy is een hovelingh dit moet ghy over-legghen,
Wiens hooghste konst bestaat in wel te konnen seggen
Van 't geen men niet en meent; al is hy wel ter taal,
Bescheyden en gheschickt en vol beleeft onthaal
En yv'righ in u dienst: ghy moet nochtans vertrouwen
Dat hy die oeffeningh ghebruyckt by alle vrouwen,
En niet voor u alleen, hoe seer hy't hem gelaat.[6]
Ick neem nu, of het waar al waarheyt inder daat,
Dat hy u gantsch en gaar uyt goeder harten dienden,
Wat soud in't eynde zijn? hy komt hier om zijn vrienden
Te groeten en te sien, het welck hy heeft gedaan,
En staat nu op't vertreck om we'er van hier te gaan,
(So hy myn heeft vertelt) vermits sijn eygen saken

Vs. 533—567. [1] Ontmompelen, uit het hoofd praten. — [2] Vergaederingen, samenkomsten. — [3] Uytstrycken, beetnemen. — [4] Barst, schiet. — [5] Voorraet, voordacht. — [6] 'tHem gelaten, zich zoo houden.

Niet willen dat hij hem hier langer sal vermaken
In ydelheyt en spel, en trecken niets ter hand,
Daar hem de noot-saak roept in't waardigh Vader-land:
Waar heen dat hy de reys heeft vast-lijck voorgenomen.
Gelooft: hy sal so haast niet in sijn huysingh komen
Of ghy sult, also vart als't lichaem van hem is,
Sijn ballingh van sijn hart en sijn gedachtenis.
Daarom so segh ick u, dat ghy u wilt regieren
Soo wel, dat hy bekent an u heusche manieren
Dat ghy hem meer festeert om sijn hooghwaardigheyt,
Als om de minne die hy heeft op u geleyt,
Die 'k wel souw mogen sien en nimmer teghen houwen,
Indien ick waar verwust dat hy u socht te trouwen.

Angeniet. Waar 't sake datter waar soo veel verschil in mijn
Gestaltenis van staat en Kloridon de zijn,
Dat ghy gelooven kond of eenichsins vermercken,
Dat hy geveynstheyt pleeght in sijn ghelaat en wercken,
Of soo sijn waardigheyt niet waarlijck waar erkent
Van al de gene die sijn wandel zijn gewent,[1]
Ick souw bekennen dat ick ongelijck an dede
U vaderlijcke sorgh en goe genegenthede:
Maar nu hy van sijn jonst my so veel proeven geeft,
't Is billich dat hy oock deel inde mijnen heeft.
Doch waart dat ghy my niets, of hem valscheyt vertrouwde,
So mocht ghy voor verdacht ons t'samen-komste houde:
Dan dit en heb ick noyt an u vruntschap gesien,
Mits ghy my't selschap gunt van d'alder-kloeckste lien,
Die my met haer versoeck vered'len en vereeren:[2]
Doch onder al de geen die noch by my verkeeren
Is Kloridon voor al de treff'lijckst', de voornaamst',
d'Ansienelijckste, de beredenst' en bequaamst'
Om met bevalligheyt sijn grootscheyt te bewijsen.
Helaes! wat port mijn nu sijn deuchden dus te prijsen?
Die ghy my voormaals selfs so hoogelijck an preest,
Als ghy hem soo veel ciers en so veel eers beweest,
Als immermeer een mensch sijn waartste vrund kan bieden:
Ghy selve ginght met hem by de vermaartste lieden;

Vs. 568—604. [1] Wandel, omgang. — [2] Versoeck, bezoek.

Dies hebt ghy oock de schult soo 'k hem te vry ontfangh,
Want waar hy uws niet waart, of waar sijn ommegang
Gevaarelijck geweest, of waar hy quaat van leven,
Ghy had my in't begin wel sulck een wet gegeven,
Daar ick gevoeg'lijckst na my had te stellen aan;
En had ghy my verbot van sijn persoon gedaan,
Ick had, heer vader! u met kinderlijcker vreesen,
Na mijn schuldige plicht, gehoorsaamheyt bewesen.
Maar 't is heden twee jaar dat ick hem eerst vernam,
Doen hy met u verlof hier t'onsen huyse quam:
Hy quam'er en hy komt, en is steets wel ghekomen,
Ontfanghen, wel ghewilt; noch noyt hebb' ick vernomen,
Als teghenwoordigh nu, dat ghy hem yets wan-trouw't;
Voorwaar ghy hebt gheen saack daar ghy aen twijff'len souwt't;
Al schijnt de vryigheydt al wat te vry en veyligh,[1]
De wil van Kloridon die is op recht en heyligh,
Ghesproten uyt een gul-hartigh hart, en de mijn
En is oock anders niet, als u, of moeders zijn.
Wel als hy u versoeckt, laat hy u dan ontdecken[2]
Tot welcke eynde dat sijn sinlijckheden strecken![3]
Ghebiedt my wat ghy wilt, ghy sult my strackx sien staan
Bereydt om u ghebodt te wesen onderdaan:
Al toon ick met mijn oogh veel vriendelijcke gunsjens,
Dat is een aartje van de vrouw'tjens toover-kunsjens,
Niet als verlieft op hem, of door sijn min verdooft;
Doch wil ick wel dat hy het selve soo ghelooft,
Want 't is der dochters Eer, de harten en de sinnen
Der mannen wel ghemoedt te trecken en te winnen.

Roos. Wel Dochter, lief, dat 's wel, dat ghy daar hebt gheseyt,
Doch acht ick voor het grootst' u goe ghehoorigheydt.
Tot Kloridon, ick lijdt, ben ick oock meest gheneghen,
Maar wat? u Moeder is den Edelingh seer teghen,
En sach u liever aan Endimyon besteet;
Ick ga: maar denckt'er op dat ghy u niet vergheet.

Vs. 605—638. [1] Veyligh, zorgeloos. — [2] Versoeckt, bezoekt. — [3] Sinlijckheden, neigingen.

Vierde handelingh; in 't eerste bedrijf.

Anna de Nicht en Angeniet.
Fy Angeniet! ick merck de valscheyt van u kunsten,
Ghy kuyffelt en ghy kaatst met wayffelighe gunsten.[1]
Wien sich u slaaf ghelaat en maar sijn dienst aenbiedt,
Dien zydy vriendelijck; seght my, en komtet niet
Om oft u by gheval ter eener mocht ghebreken
Dat ghy ter anderer u niet en saaght versteken?
Ghy zijt met een ghetrouw' en goet dienaar versien
En wilt licht-hartigh noch meer andere ghebie'n.
Bedenckt ghy niet, o maaght! wien dat sijn gheest laat vallen
Op alle dingh ghelijck, die heeft s' in gheen van allen?

Angeniet. Wat schaat dat niet en schaat?
De voorbaat is niet quaat,[2]
Die wil ick niet verliesen.
Wt velen machmen kiesen.
Wat gaat'er voor de ruymt?
Ick hebt wel eer versuymt,
Maer 'k leer met scha of schanden;
En heb ick geen twee handen,
Twee oogjes, lipjes twee,
Borsjes en voetjes mee
En noch meer ander dingen,
Waerom souw ick my dwinghen
An een? wel bin ick mal?
Een is een kleen getal:
Een kleet is haest versleten,
Een spijs wert beu in't eten,
Een tuygh die wert gewraakt,[3]
Een kray geen winter maakt:
Hoe liet ick my so leyden?
'k Wil sonder onderscheyden
Mijn jonst an yder een
Bewijsen in't gemeen:
Wert een lieftalich wesen

Vs. 639—671. [1] Kuyffelt, pluimbalt; wayffeligh, wispelturig. — [2] Voorbaat, voorzorg. — [3] Tuygh, getuige.

Van yeglijck niet gepresen?

Anna. Spraacksaamheyt mach wel deur:
Maar het gaet met de keur
Van mannen of van saken
Alleens, ofmen liet maken
Twee doosen even groot
Van swaart, van gout en loot:
Soudy niet lang staan temen,
Om 't een voor 't aar te nemen?
Kloridon is gout,
Endimion is kout
Als loot, of mog'lijck kouwer.

Angeniet. 'k Ben garen by mijn ouwer.

Anna. Maar ghy verhaalt hier niet,
O wufte Angeniet,
Dat sy haer selven pranghen
Die al te veel omvangen.
Aenmerckt eens en bevroet
Te deghen wat ghy doet;
Ghy soeckt met valsche saken
U seer gelieft te maken,
Doch u minn'lijck gelaat,
U vriendelijcke praat,
U lachen en u jocken,
En u aanminnich locken
En u verbloemde schijn
Yder bekent al zijn:
Hier door mocht u u gissen
Wel seer komen te missen.
Ofschoon een groot getal
Van Jonghmans over al
U volgen en u dienen,
Met snackjes sonder mienen,[1]
Met monden sonder hart,
Met sterven sonder smart,
Gelijck de vryers treuren,

Vs. 672—707. [1] Snackjes, gesnap.

So kond heel licht gebeuren
Dat ghy van alle dien
Verlaten u soud sien:
Want so ghy niet wilt soeken
Den hoogh-dragende kloeken,[1]
En daar toe matich rijck,
U staat en aart gelijck,
Ghy sulter luttel vinnen
Die u dan sullen minnen.
Een groot-hartigh gemoet
Van preutsch en edel bloet[2]
En mach toch in sijn vryen
Geen mede-macker lyen,
Veel liever ist benijd
Om 't gene dattet vrijd,
Dan dat het kan verdragen
Dat yemant sijn aanslagen
Of voor-bedencken raat
En loos'lijck onder gaat.
  O wulpsche Angenete!
Ghy sult eer langh wel weten,
En oord'len, hoemen acht
Een schoonigheyt, diens kracht
Hier wert gedeelt an velen
En in besond're deelen;
Daar by sult ghy verstaan
Hoe veel ghy hebt misdaan
De geen, die al sijn dagen,
Niet socht dan u behagen,
En die niet anders leeft
Dan by dat ghy hem geeft
En die wed'rom sijn leven
Gewillich u sou geven,
Ick meen u Kloridon.
En nu Endimyon
De vryer hier komt veynsen,
Nu keerdy u gepeynsen,

Vs. 708—744. [1] H o o g h-d r a g e n d, hooghartig. — [2] P r e u t s c h, fier.

En laat u eerste lief met groot verlanghen staan.

Angeniet. Wel wacht ick hem te langh? so mach hy thuyswaart gaan.
Gaat henen, Anna nicht, secht hem van mijnent wegen,
Dat het voor dese reys my niet en komt gelegen,
Maar ist dat hem gelieft hy kome t' achternoen.

Anna. Ick wil den Edelman de bootschap garen doen.

Vs. 745—750.

ENDIMYON

HET TWEEDE DEEL.

HET EERSTE UYT-KOMEN.

Angniet en Endimyon.

Myn dunckt, Endimyon, dat ghy hier zijt gekomen
Alleen uyt boertens lust: doch ick hebt wel genomen,
En houd u oock te goet al wat ghy hebt geseyt,
Al ist geen waerheyt schoon, het is wel-sprekentheyt,
Ghy zijtet toch gewent, 't zijn u gewone koutjens:
Maar toch ghy Wee'naers zijt ghemeenelijck wat stoutjens
En gaat vrypostich aan met uwe schalcke re'en,
Als of ghy seker wist der dochters sinlijckhe'en.
  Voor my, ghy hebt gheen quaat, noch voor bedroch te sorgen,
Ick laat u min en eer tot Gys'laers en tot Borgen.

Endi. Mijn vryigheyt is groot, doch vergeeflijck, indien
U oogen des verstants andachtich eens ansien
Mijn eenvout en mijn jonst, die my hier herwaarts dreven
Om te verrichten 't geen dat ghy mijn hebt geschreven:
Ick waande, waarde lief, dat ghy oock voerden mijn
Van 't selschap, om dat wy te vryer souden zijn:
Maar laas! mijn gissingh mist, dies ben ick al te druckich,
Doch mijn begeerlijckheyt is niet te min geluckich,
Dat ick u heden mach met reden doen verstaan
d'Oprechtheyt van mijn trouw' en uwe valsche waan.

Angeniet. 't Geen mijn vermoeden stijft, dat sal ick u voor houwen:
Der mannen lichtigheyt en kan ick niet vertrouwen,
Doch wil ick van u trouw nu meerder twijflen niet,
Door u beproefde deught en jonst die ghy mijn biet,[1]
En die goed-daedigheyt die ghy mijn hebt bewesen:
Doch voel ick in mijn hart een achterdenckend' vreesen,
Wanneer ick over-weegh, als dat ghy zijt een man,
Daar de gestadigheyt doch niet by wonen kan.

Endi Het is een eygenschap in de natuur der wijven,
Dat sy gelooven licht en een vast oordeel drijven
Op tuygen licht en vals, en meest so sullen zy
De door-grondingh en peyl der dingen gaan verby

Vs. 751—782. [1] Deught geen object bij biet (zooals Kollewijn wil).

En vallen in een waen, die haar dan maakt Tyrannen[1]
Vande goetronsheyt en d'oprechtigheyt der mannen:
Sy kneusen dan haar eer, sy steuren voort haar rust[2]
En doen haar 't meeste quaat met aengename lust.

Angeniet. Het is een ongeluck over't geslacht der vrouwen,
Dat sy so veel geloofs en sekerheden bouwen
Op 't seggen vande man, die alsmer wel oplet
De loose geveynstheyt gebruyckt gelijck een wet,
Het weyflen voor sijn trouw, de schande voor 't beloonen[3]
Der vruntlijckheden die wy hem mewarich toonen.
Door die lichtvaardigheyt soo heb ick oock gelooft
De woorden die ghy my so dickwils bliest in 't hooft,
Waar van ick mijn so seer en geck'lijck liet bedelven,
Dat ick de schaduw nam voor't eygen wesen selven.
Alsmen in 't tijt'lijck ramp der menschen souw versien,
Men most dan nemen wech de saak waar door sy schien.
Och oft nature had de mannen stom geboren
En al de vrouwen doof, so ging'er geen verloren,
So souwer geen van al soo deerlijck zijn verleyt,
Door 't lief-koosen des tongs en 's mans bedriechlijckheyt.

Endi. Ick wil 't gemeene quaat niet in mijn eygen brengen,
Noch 't uwe met het geen van and're niet vermengen:
Alleen so bid' ick u, doet mijn so veel te lief
Dat ick noch andermaal herlesen mach den brief,
Waar in dat ghy mijn laest soo heftich hebt bekeven,
Op dat ick mijn onschult te kennen u mach geven,
Dat mijn onnooselheyt, goetwillich en voldoent,[4]
U hevigheden en ons kleen verschil versoent:
Het welcke sal geschien, ist dat ghy wilt bevroeden
Mijn eenvoudich gemoet en u te slim vermoeden,
U achterdencken en u onverschulde vrees: *Sy gheeft hem de brief.*
't Gelieft u Jofvrouw wel dat ickse noch eens lees?
Hy leest, ende sucht dickwils.

Angeniet spreeckt.
Hoe wel de waan de wil ghevoert hadt uyt mijn sinnen,

Vs. 783—815. [1] Tyrannen, hier: onrechtvaardige rechters. — [2] Haar, haar eigen. — [3] Weyflen, wispelturig zijn. — [4] Onnooselheyt, onschuld; voldoent, tegemoetkomend.

Om u mijn dagen meer te lieven of te minnen,[1]
So heb ick u nochtans noyt grondelijck gehaat.
Ick eer die my bemint, en ick en wil geen quaat
Die mijn wangunstich zijn en op het hoogste tegen,
Ofschoon de misda'en mijn oock menschelijck bewegen,
Sulcx datse wel mijn jonst uytblusschen door haar kracht:
Sy hebben lijckewel doch nimmer so veel macht,
Dat sy in myn gemoet een haet sou konnen stichten,
Voor myn sachtmoedigheyt moet wraak het ancker lichten.
Ick neem u reden an als voor-spraak van uw' saak,
Waar door dat ick u vry en gantsch onschuldich maak:
En ick ontfangh al hier u deerlijck diep versuchten
Voor sulcke teykens daar in 't minst is voor te duchten,
Van wien ick naderhant verkrijgen sal mijn rust,
En ghy Endimyon u lang-gewenschte lust.
't Sal in u macht wel zijn mijn slechtheyt te bedrieghen,
Maar niet in mijn geloof, dat my sal konnen liegen
U hoogh-begaefde geest, in 't welcke is gesne'en
d'Onsterffelijcke deught met haar wel-voegenthe'en,
Die so seer van 't gemeen in hoogheyt is verscheyden,
Als wy de gulde Son sien boven 't aart-rijck weyden,
Of alsmen in haar gloor aenschout de silv're Maan,
Die met haar glans verdooft de Sterren die daar staan.
  Souw sick dat groot gemoet wel laten over-heeren
Van valscheyt en meyn-eet? Dat sou my waarlijck deeren!
Leeft so alst u behaagt, 't sy leeraer van ontrouw,
Of datmen u oprecht en voor gestadich houw,
En deylt u jonsten an verscheyden jonge lieden:
Indien my eenige (geluckich) mach geschieden,
Al waart oock noch so kleen, of t'alderminste deel,
Ick sal voor u mijn jonst bewaaren in 't geheel.
Al swoer de felle nijt mijn liefden om te spitten,
So sal niemant mijn hart, als ghy, mijn lief, besitten.

Endi. U oordeel was te goet, ick sacht, ghy hadt geen wil
Om te gelooven ons waarschijnelijck verschil:[2]
Hoe souw u eel gemoet, so leenich als wel reck'lijck,

Vs. 816—851. [1] Mijn dagen meer, nog ooit. — [2] Waarschijnelijck, waar schijnend.

Soo hals-sterck blijven staan op een vermoeden geck'lijck?
Ick wist wel dat die souw verdwijnen, also ras
Als sy in u geloof in 't eerst geboren was.
Want die lyf-schutten, die mijn vromigheyt geleyden,
Dat zijn ter eener zijd' al mijn oprechtigheyden
En mijn getrouwigheyt en goet aansien, daar by
Uwe bescheydenheyt en schoonheyt fris en bly
En u goede natuur so wel gemeuckt in reden[1]
Als in volkomentheyt der zielen volmaaktheden.
Wat souw dees deuchden doch in 't minste wederstaan?
Dees brochten inde vlucht u licht-gevoete waan,
Die so belegert en besprongen was van buyten
Als beschermutselt, en van binnen selver muyten.
Sy was oock niet soo haast gelicht en opgerecht,
Of sy was also haast verjaaght en ne'er gelecht.
Ghy hebt de eer des strijts, en ick het wel vernoegen,
Des sal ick my verheught met u tot vrede voegen,
Met u! die nimmermeer en sult bedroghen zijn *Klor. uyt.*
In de besittingh en 't gebruyck van al het mijn:
Oock offer ick u op mijn onvermengde minne
En de gestadigheyt van mijn getrouwe sinne.

Angeniet. Dies neyght tot u mijn ziel, indien ghy sulcx doet,
So houd ick my vernoeght voldaan in mijn gemoet.
Och daar is Kloridon, vertreckt: wat wil dit wesen? *Endi. binnen.*

Klor. Wat doet den licht-vink hier? *Ang.* Zijt welkom uytgelesen,
Den ouden suffert komt en lemt my even staagh[2]
Met sijn verdrietighe'en aan't oore alle daagh.
Och wat is 't my een smart, dat ick om te believe
Mijn Ouders, moet mijn selfs en u, mijn Heer, ontrieven!
Mijn waardighert, mijn lief! ick was daar stracks soo gram,
Maer ick besadighde soo haast ick u vernam.
Wat walligh-acht'ger dingh mach meer de Menschen quellen
Als datmen tegen danck by eener moet versellen?
Soo veel soets als ick troost door u by-zijn gheniet,
Soo veel wan-haghens my door sijn gheselschap schiet.

Vs. 852—886. [1] Gemeuckt in, doortrokken in. — [2] Even staagh, voortdurend.

Ick mach de mag're vent in gheenerwijs ghedooghen.

Klor. Maar waarom lijdt ghy hem gestadigh voor u ooghen?
Indien g' hem niet en wilt doch nauwelijckx mooght sien,
Soo soudy hem u huys of u by-zijn verbi'en,
Of sluypen van hem wech, en niet dus by hem harden,
Maar ick sie wel (helaas!) wat datter of sal warden:
Men spijst my vast met hoop en met verlanghen soet,
Terwijl Endimyon in't seecker werdt ghevoet
Met Loftenis of Trouw, die ghy hem meught gaen schencken.

Angeniet. 't Is u ghewoone wijs het archste eerst te dencken,
O ghy wan-trouwigh Mensch! en weet ghy nog niet bet,
Op wien hebb' ick mijn sin meer als op u gheset?
Wat Jongh-mans dat mijn zijn op 't schoonste voor-ghedraghen,
Ick hebse, om uwen't wil, ontseyt en of-gheslaghen:
Wat houwelijck hoe groot dat ick hebb' moghen doen,
Ick weygherdent altoos, alleen om u 't vermoe'n
Te brenghen uyt u hooft, mijn Lievert! ach mijn Leven!
Wilt die ghedachten doch in u gheen plaatse gheven:
Al siedy dat ick schoon met yemandt staa en praat,
Denckt dat ghy in mijn hart op 't alder-diepste staat.
Och Heer, Endimyon! een out-man vol ghebreken,
Verheught u, als ghy hem met my, u Lief, siet spreken;
Want voor die Bulle-man is yder een vervaart;[1]
Ghelooft dan dat ick best en seeckerst' ben bewaart:
Ghy moocht gheen beter wacht aan onse Boomgaart setten
Om't achter-dencken en de toe-gangh te beletten;
Ja't is een vriend'lijck mensch. maar hoe komdy soo stout
Dat ghy soo luttel mijn en hem soo veel vertrout?
Ick doe u wat ick kan in alderley manieren,
En 't is my leet dat ick niet meerder kan versieren;[2]
Of meendy dat mijn jonst by yder een is veyl?
Vertrouw't mijn dat niet toe, maar wel u Hoeren geyl:
Staagh moet ick dit gheknor en dit ghepreutel hooren.

Klor. Hoe nu mijn Waardertje! wel hoe mijn Wt-verkooren,
Wat stoordy u soo licht om een woortje van my,
Dat ick uyt liefde spreeck? *Ang.* Ja secht uyt jalousy.

Vs. 887—922. [1] Bulle-man, hier vogelverschrikker. — [2] Versieren, verzinnen.

Klor. De Minnaars en Koop-lie'ns al zijn sy seer verscheyden,
Sy zijn nochtans al eens in een dingh met haar beyden:
Ick neem een Juwelier heeft een kost'lijcke steen,
Hy salse daarom niet vertrouwen ellick een,
Hy salse nauwelijckx sijn waartste vriendt vertrouwen;
Hy houwtet voor een jonst dat hys' hem laat beschouwen.
Vreest soo een Handelaar voor roover of voor dief,
De Minnaar sorcht te recht voor sijn beminde lief,
Sijn aldergrootste pandt en peerel van der aarden,
Die gheen ghelijck en heeft in schoonheydt noch in waarden.
Wel gheeftet u dan vremt, mijn alder-hooghste goedt!
Dat ick u licht vertrouw' by een onwaardigh bloedt?[1]
Hadd' ick u voor het braafst' en 't grootst' niet gaan verkiesen,
Ick soud' u alsoo haast vergeten als verliesen.
Een Gierigaart beanxt soo niet sijn anxstigh gheldt,
Als my u of-sijn, Lief! uyt ware Liefde quelt.
Hoe dick heb ick den Wl by u alleen vernomen,
En soud' ick my dan niet ontsetten in sijn komen?[2]
Ten waar ick 't om u Eer of om mijn selven liet,
Het schiede lichtelijck dat ick hem noch door-stiet,
Die groote Loghenaar! die met op-rechtigheden
(Soo't scheen) verswoer sijn ziel met soo veel valsche eden,
Soo hy u minde, of soo hy immermeer mijn
Met sijne vryery sou in de weghe zijn.
Wie soeckt anders als hy my uyt u hart te putten?
Wie anders soeckt als hy ons houwelijck te schutten?
O valschert! of ghy mij met nortsche ooghen siet,
Ick sal. *Ang.* Mijn Opperste! hy mint my seecker niet;
Hy komt hier om sijn lust somwijls een rijmpjen lesen,
Het zy van sijn ghedicht of wat het oock mach wesen,
Slechts om mijn tijdt-verdrijf: Wat gheef ick om den Door?[3]
Ick sie hem liever gaan van acht'ren, als van voor.
Wat sou die Dorre-stock, die nau-ghesette Vreckert!
Ghy hebt my al verwent, ick ben te seer verleckert
Op u goet-jonstigheydt en vriendelijck bewijs
Die ick veel meer ghevoel als ick met woorden prijs.

Vs. 923—958. [1] Licht, weinig. — [2] Ontsetten, opwinden. — [3] Door, dwaas.

Endimyon! 't is waar, hy is gheswint van harsen,
Maar daar toe een Drooghist, waar uyt men nau sou parsen
Een droppel nats of twee; 't is al vervrosen stijf,
En hy en heeft gheen lust noch leven in sijn lijf.
Ick min meer Kloridon u gheest en deeghlijckheydt
Van onse jaren, als den Grijsert om sijn rijckheydt:
Ghelijckheydt is een deught die ware vriendtschap baart
En die de zieltjens soet onendelijck vergaart.
En wat een wel-lust ist te spreken met malcander
Daar yders eyghen ziel vaart over in den ander!
Waar dat den Droomert is, daar sit hy strackx en suft,
En kleynst de dinghen met de Teems van sijn vernuft,
Hy raat en wickt het pit van d'alder-hooghste saken,
Daar de Gheleerste noyt en wisten door te raken,
Daar praat hy mijn of toe, of ick 't verstae of niet,
Hy meent dat mijn daar mee een groote Eer gheschiet.
Maar ghy, mijn Koningh! spraackt my al van liever dinghen.
Och! als ick daar aan denck, ick kan my niet bedwinghen
Van schreyen; ach mijn Lief! meendy dat my niet spijt
Dat ghy my niets vertrouw't, en daagh'lijckx dit verwijt?

Klor. Stilt u mijn eyghen hart, mijn brave Angenete!
Ick hebbet slechts gheboert, en u niet schots verweten,
Ghy zijt my al te waard, nu drooght u traantjens af,
Het is mijn leet dat ick u oorsaack daar toe gaf.
Beweghelijcke ziel! en suldy niet op-houwen?

Angeniet. Ghelooft my, Kloridon, ick sal gheen ander trouwen,
Zijt dat verseeckert vry en houwt u voorder stil.

Klor. U Ouders mochten 't u doen doen teghens u wil.

Angeniet. Sy moghen my in als, maar daar in niet ghebieden.

Klor. En oft u Vrienden u ghelijckelijck an-rieden?

Angeniet. Soo sal ick doen mijn sin oft wel of qualijck gaet.
Voorslach van Vrienden lockt somwijlen oock wel quaat.

Klor. En hebdy Angeneet met my dan gheen erbarmen?

Angeniet. Mijn hartje krimpt van anxst, ick sterref in u armen.

Klor. Hoe ist mijn waartste Lief? of ghy een weynigh sat.

Vs. 959—993.

Angeniet. Ick heb daar, och mijn Kint! sulck een hart-vangh ghehadt.
Klor. Och doet u doch wat los. *Angeniet.* Och soo; 't sal nu wel
Ghedenckt mijn Troost! op 'tgheen dat ick u heb vertrocken, [locken,
En zijt voort-aan gherust, och hart! het is soo laat;
Maar gheeft mijn noch een kus eer dat ghy verder gaat.
Klor. Waarom mach ick, mijn Ziel! niet langher by u blyven?
Angeniet. Och of mijn Moeder quam, sy sou soo dapper kyven.
Vaart wel mijn Kloridon, wel komdy niet we'er-om?
Soo wacht soo langh tot ick by u, mijn Eyghen, kom.
Adieu myn Engheltje! tot langher niet als morghen.
Klor. Vaart wel, myn Waartste, ach! ick blijf in duysent sorghen.

Derde uytkomen, in 't tweede bedrijf.

Endimyon, Angeniet, Melimpior luystert.

Hoe komtet Angeniet dat ghy die Eelman lijt,
En dat ghy noch so vry en vriend'lijck met hem zijt,
Is u gemoet so wijt, of hebdy sulcke sinnen
Die twee al even hooch gelijck konnen beminnen?
Dat denck ick immers niet. Het waar u meerder eer
Dat ghy den Hoveling verboot te komen weer,
Als hem te houden op met lieffelijcke treken.
Angeniet. Wel soud' ick dan, mijn lief! met niemant mogen spreken?
Dat waar een groote last. Ick hebt hem af-geseyt
Met d'alderbeste slach van mijn bescheydenheyt,
Dat is met soetigheyt, men moet om beters-willen,
De slappe-sieke wel ingeven soete pillen;
Neen denckt niet, dat ick hem sal houwen opter tuyl,[1]
Ick ben niet seer vermaakt met so een mellick-muyl,
Ick sie veel liever uwe stemmige bedaartheyt,
Als al de wulpscheyt van sijn jonge onbejaartheyt:
U zedige voorgangh en deughdelijck bestuur
Is my veel nutter dan sijn grillen wispeltuur:
De weeldrigheyt des vleesch is meest tot quaat genegen,
Dies soeck ick red'lijckheyt om die te strijden tegen.
Ick ben so tochtich niet in 't yv'ren van mijn lust,

Vs. 994—1025. [1] Opter tuyl houden, aan het lijntje houden.

Als ick wel hong'rich haak na der gemoeden rust:
Dat is het beste goet, dat krijghtmen inder zielen
Door kennisse des quaats en't grondelijck vernielen
Van ons verdorventhe'en. Ach mijn Endimyon!
Mijn tweede Apollo! ach mijn geleertheyts Son!
So 'k met den Eelman spreeck, en laet u dat niet spijten,
Ick soeck met vrientschap en oock lancksaam hem te slijten:[1]
Want als een Edel-vrouw yemand ontseyt so kort,[2]
Soo sietmen dat het vaak qualijck genomen wort,
Of't wert met achter-klap, met bloet of doot gewroken;
Ick heb de jongelingh vertroost en wat versproken.
Hier-landsche Seneca! die d'ander niet verstaat,
Maar warelijck beleeft met wijsheyt inder daat,
Al hebdy schoon de geest sijns schrijvens ingenomen,
Men moet de swacken oock wat te gemoete komen.

Endi. Och dat is wenschelijck en meesterlijck gedaan,
Vorstinne van mijn hart, mijn komen en mijn gaan
Sal tot geen ander ent voortaan en mogen strecken,
Als om met u, mijn troost! een houw'lijck te voltrecken,
Door u te maken strax mijn wel geliefde Bruyt,
Hier op gelieve u te seggen u besluyt,
Want ick heb langh genoegh op 't onseker geloopen.

Angeniet. Eer ick my met den band des echtens gae verknoopen,
Soo isset raatsaam, Heer! dat ghy myn vader vraaght
Of hem dit houwelijck volkomentlijck behaaght:
En of hy 't niet verstont dat wy te samen huwen,
So blijf ick niet te min den al geheelen uwen.

Endi. Dat meent ghy, doedy niet? *Angeniet.* Och ja, met mijn [gemoet.
Endi. Ick sal 't u ouders oock eerlangh doen vinden goet.
Vaart wel, mijn eygen ziel. *Angeniet.* Vaart wel, mijn Wtverkoren.
Ach! wat heb ick gedaan? helaes! ick ben verloren.
Meyn-eedige Angeniet! Ach trouweloose vrouw!
Wat siet ghy te gemoet? Leetwesen en Berouw:
Want siet ghy neemt een man vol kommers en vol koutheyt,
Verdrooght en uytgeteert van afgeleefde outheyt,
Een gnorrer, een suur-muyl en een jeloersche loer,

Vs. 1026—1061. [1] Slijten, kwijtraken. — [2] Ontseyt, afzegt.

Ja die u nauwelijcx vertrouwen sal sijn moe'r.
Die u gestadich sal beschelden en bestryen
Met buytenschultsche en onechtsche snoeperyen,
En die u nimmermeer sal laten van syn zy,
En wrokken met gemor op u gesichtjens bly,
Op treckjes van u mont, op in en uyt te ademen,
Op vriendelijck gestrook, op eerelijck omvademen
En lieflijck hant-geslach van yemand anders, ach!
Ick sie veel meerder leets als ick uyt spreken mach.
So ick met yemand spreek, strax sal den ouden doovert
Vermoeden dat ick ben door minne-konst betoovert:
Dan sal hy mijn na-gaan en leggen lagen snoot,
Ick sie geen leven, maar een pynelijcke doot.
En op dat niemant my sal troonen met aanlocksels,
Sal hy myn houden staach omhelsent in myn ocksels.
Maar ghy myn Kloridon, ach! sult ghy wel u leyt
Af dulde met verdrach en goede lijdsaamheyt?
Helaes! ick vreese neen: te groot is, laes! u lyen;
Ick sie u vast omringt met duysent raseryen,
Met duysent vloeken boos, met duysent gruw'len bars
Wtvaren op't Destin, als den verwoeden Mars,
Of als Orlande dol de boomen woest uyt-rucken
En rijten alle dingh in hondert duysent stucken.
  Komt hier uytsinnige die 't al van 't leven rooft,
En plettert mijn dit eer en eedeloose hooft.
  Veel beter had ick my met u in echt gegeven,
Als by den rachelaar al wars en sat van leven.[1]
Ach! sal ick, jonge Maaght, verslijten al mijn jeugt
By een uytgemercht man, gantsch doot en kout van vreugt?
Ick sweert de Goden neen, ist dat wy immer meugen
Eens komen by melka'er, ick sal voorwaer niet deughen.[2] *Binnen.*

Meli. Och dat is Kloridon een krancke toeverlaat,
Die in sijn selven waant dat hy al seker gaat,
Ick sal hem dit besluyt eens naecktelijck vertellen,
En sien of ick 't met een voort uyt sijn sin kan stellen:
Hy veynst hem vast voor mijn en ick geef 't hem al toe,
Doch twijffel ick, of ick al wel of qualijck doe.

Vs. 1062—1098. [1] Rachelaar, rochelaar. — [2] Deughen, het uithouden.

Ick sal sijn sotheyt hem van langerhant vertrecken
En seggen dat de lien met sijn vryagie gecken:
Maar siet waar dat hy mijn dus onverwacht gemoet.
Wel Kloridon, mijn vrient, van harten zijt gegroet.

Kloridon, Melimpior syn vrient.
En ghy oock van gelijck. Ick wensch Heer dat uw' dagen
Gesegent werden na myn gunst en u behagen,
Melimpior wat ist? Dit ben ick ongewent.
Van waar dees treurigheyt? maakt myn u leet bekent,
U schouders zijn te swack om die alleen te dragen,
Voorwaar 't is somtijts goet sijn noot eens uyt te klagen,
Ick sie wel 't is om myn dat ghy u dus versteurt,
Seght my, wanneer en hoe ick soo veel heb verbeurt?

Melimpiors klacht.
Van dat ick heb gekent de maat van al u wercken,
En heb ick nimmermeer gesien, noch konnen mercken
So veel onvoeglijckheyts, dat u in eenich dingh,
An red'lijckheyt, an eer of leven te na gingh.
Ick ben de naast an u, om u uyt jonst te geven
Al watter in de wet des vruntschaps is beschreven,
In mijn behelplijckheyt vervreuchtet harte mijn,[1]
Vermits mijn raden en mijn moeytens u nut zyn.
Maar siet die selfde wet die doet my gantsch vervremen
En schielijck vallen van mijn eerste goet voornemen,
Wanneer ick overlegh de ongematightheyt
Nu van u laatste doen, sulcx dat ick u beleyt
Of haar oorsaken moet beschelden, dat om reden
Van uwe sottigheyt en ongheregeltheden.
Kloridon ghy mint, ghy vrijt en ghy ontvryt[2]
U selven, want ghy selfs u meeste vyant zijt,
Door dien ghy offert op het schoonste van u jaren,
An een onseker mensch u seker qualijck varen;[3]
Ghy vormt in u geest, ick en weet nauwlijcx wat
Voor raserijen woest: want ick vermercke dat
Ande bedroefde streeck van u dwalende oogen,

Vs. 1099—1131. [1] Behelplijckheyt, behulpzaamheid. — [2] Ontvrijt, maakt onvrij. — [3] Versta: het offer brengt van.

Die u siel-sieckte klaar en openbaar vertoogen.
U vernoeging en rust is my so lief en waart,
Dat ick tot diens vordringh geen dingen opter aart
Sou sparen, ja mijn selfs soud' ick daarom niet vreesen.[1]
Al is mijn wil dus goet, so soud' ick nochtans wesen
Een vyant en geen vrient, indien dat ick u liet
So blind'ling runnen in 't verderref en verdriet:
Maar nu dat ick u sie gevaarlijck loopen dwalen,
So moet ick u met raat van reden weder-halen;
Ist red'lijck Kloridon het geen ghy dul bestaat,
Dat ghy Angneeta liefd' en dus u selven haat,
En slaat so reukeloos het pat van wanhoop inne,
Om met mistroostigheyt 't geliefde lief te winnen?
  Der minnaars blijtschap dient haar dickwils tot een straf,
Als d'onverwachte vreught haar schielijck brengt in 't graf.
De lusten die ghy soekt, en dus wenscht te verwerven,
In eenen oogenblick verstuyven en versterven:
Wat is al 's werelts lust? helaes! een groote niet!
En nu u maar de min eens vriendelijck anbiet
Een schaduw van geluck, gaedy op wegen tyen,
Al waar u lichaem sal anstoot en schip-breuck lyen.
  U dwase vryery is al de werelt kunt,
En yder spreeckt van u, na hy u wil of gunt:
U vrienden zijn bedroeft, de vrienden gantsch verslagen,
Dat sulcken Jongelingh niet beter hem kan dragen:
Waar is dat edle hart vol druystigheyt van moet?
Waar zijn de hoopen van u over-eerlijck bloet?[2]
Wiens naam en groote geest door-swieren alle Landen,
Die innich wond'ren doen hun suyverste verstanden.
Dat Hemelsche vernuft van oordeel rijck na wensch,
Wert moedeloos verquist om sulcken ringen mensch.
En ist geen misverstant moetwillens te verlaten
En weyg'ren waardighe'en en aangeboden staten
Van grooter nuttigheyt en vruchtbaarheyt van goet?
Bedenckt wat ghy te kort u eygen glory doet.
Om dat sy u behaaght, so laat ghy u behagen
Haar dreutsche grillen en de strafheyt van haar magen.

Vs. 1132—1168. [1] Vul aan: niet te sparen. — [2] Hoopen, verwachtingen.

Dat opgeblasen volck! dat op haar schoon gedaant
De meeste waardigheyt hem selven waardich waant,
Het welcken heel verblint van u eerbiedich eeren,
Hooch-hartich u versoeck versmaden en afweren,
Tot een verachtingh en verkleeningh van u naam,
Indier manieren, dat de grootheyt van u faam
Geene kleene knack en krijght, sulcx dat u eerbaar vryen
Medoogh'lijck wert beklaaght, van die u selfs benyen;
Al is men wel begaaft van harssens, of bespraakt,
Men wert by yder een geweygert en gewraakt.[1]
Ick wil mijn reden hier met geen bewijs bevesten,
Noch hier verlijken by de grootste en de besten,
Die door de minne zijn verdorven en verdaan,
Met Keysers-rijcken, die geweldich zijn vergaan.
De dolligheyt des mins doet al te greetich woeden,
Sy maakt oock dickwils dat de zielen en gemoeden
Der mannen zijn ontmant en werden ingelijft
Met vrouwelijcker angst, saachachtich en verwijft,
So dat sy harteloos velt-vluchtich henen vlieden,
En maken nederlaagh van legers vol krijchs-lieden;
Gelijck Antonius, die duystmaal duysent man
Regeerden en geboot en voerden of en an:
Wert hy niet door de min vermeestert van een vrouwe,
Aan welcke Cæsar was wel grootelijcx gehouwe,[2]
Vermits sijn Zege-winst en bloetgierige wraak?
Nu op dat ick niet lang de redenaar en maak:
So laat ick voort geheel u goet oordeel bevolen
Al 't gene dat u doet so rymelen en dolen
En dat u aldermeest de sinnetjes beweeght
Tot Venus-janckery, dus langh by u gepleeght,
Dat ghyse uyt u hart voorsichtelijck doet scheyden,
Op dat ghy voort u gangh na wijsheyts spoor moogt leyden.
Ghy hebt kennis ghenoegh van mijn genegentheyt,
En merckt wel dat het geen dat ick u heb geseyt,
U niet dan alle deught en voordeel sal verstrecken.
Ick denck niet dat ghy't sult in't quade willen trecken,

Vs. 1169—1204. [1] De bedoeling schijnt te zijn, dat bij een aanzoek op de geestelijke hoedanigheden niet gelet pleegt te worden. — [2] Gehouwe, verplicht.

Dat ick u heb mijn hart so opentlijck ge-uyt
En wat ick van u doent in't heymelijck besluyt:
Hoe wel is waar, dat ghy volkomen hebt u dagen,
En dat ghy niet behoeft een ander raat te vragen:
Maar siet de minnaar wert veel eer een ouderlingh
Door ouderdom des tijts, als door na bespeuringh
Des wereltlijcken loops en eygenschap der daden.
Ick heb uyt vruntschap u tot uwen best geraden,
En plechtelingh met een voldaan an mijn gemoet.
Mijn broederlijcke liefd' neemt die doch an in't goet.
Wildy mijn trouwe raat met erenst gaan beleven,
Het sal u rust en heyl in uwen ouwder geven.

d'Antwoordt Kloridons.
Wanneer als ghy ontfinght dit opset in u sin,
Om dees vertooningh mijn met raat te scherpen in,[1]
Op dat mijn hart en hooft met oordeel ondervonden,
De sorchlijckheden van mijn geestelijcke wonden:
't Waar wel so goet, dunckt my, dat ghy u wat bedocht,
Dat ghy de sieckte en der siekens aart doorsocht,
En wat voor meestery tot mijn genesingh hoorde,
Dat waar de rechte wech. Ick acht de kunst van woorden
Onnoodich en onnut, vermits dat sy gelijckt
Een Artzenij, die voor de kracht der Koortsen wijckt.
  Ofschoon u reden my wel an u gunst verbinden,
So kan ick evenwel geen beterschap bevinden,
Door dien mijn quellingh haar so dapper tegenstaat,
Dat sy als machteloos my niet ter harten gaat:
Want siet, sy komt te laat, en dat in sulcker ty'en,
Dat sy smoort onder't jock van mijn rampsalich ly'en.
Al wat ghy hebt geseyt, was my, van mijn gedacht,
Voor heen getrouwelijck en grondich angebracht,
Dus heb ick in mijn selfs gaan naarstigh overleggen,
Al wat mijn vrienden op dit stuck souw konnen seggen:
Maar mijn bedenckinge die schelen al te veel
By mijn suyvere jonst en hebben in dit deel
De staat mijns eensaamheyts in't minste niet verdreven,

Vs. 1205—1239. [1] Vertooningh, vertoog.

Maar ick ben in mijn druck volstandich noch gebleven
En moet gedurich oock volharden in mijn pijn,
Mits die uytkomsten, laas! maar tweederley en zijn:
Dat is: dat ick mijn wensch geluckich moet verwerven
Of dat ick mach gerust en wel te vreden sterven:
En mangelt my het een, 't a'er sal my wesen soet,
Indien my maar de doot so veel genade doet.
So ick myn selver haat ter liefden van Angneete,
Dat moetmen geen gebreck, maar gulle heusheyt heeten:
Die haat is eerelijck en dient mijn lieve min,
'k Heb liever dat ick mijn dan haren vyand bin:
Maar 't sal een dwalingh zijn te loven voor de menschen,[1]
Dat ick mijn selve quaat om haren 't wil sou wenschen,
Want het stoot tegen een, dat ick meer leet, om haar[2]
Te nut te zijn, dat ick mijn dienstbaerheyden swaar,[3]
Die ick haar schoonheyt heb so nedrich toe gaen wyen,
En dat die slooven om mijn weder te verblyen:
Ofdat den Hemel vent en wisselt gauw en kloeck,[4]
Om suchten en gekerm, het hoogst van mijn versoeck.
Ist dat mijn vrienden haar bedroeven in mijn dingen,
Voorwaar het is mijn leet: ist dat de vremdelingen
Mijn saken vinden vreemt, of niet wel en verstaan,
Men komt niet over een met yder inde waan:
Haar med'lijden is groot, maar niet gegront in reden,
Vermits sy't noodeloos in dese saak besteden,
Van welcke dat ick haar sal leeren (lockt het mijn).
Eer langhe meer belust als medooghend' te zijn:
Want soo mijn sinlijckhe'en gheluckelijck verwinnen,
Soo sal ick zijn verblijdt en eeuwigh haar beminnen,
En soo sy vol van ramp ter slincker zijde slaan,
Ick sal in mijn gheluck gheheel oock zijn voldaan,[5]
Aldus soo sal mijn spoet of mijn ghemoetje rustigh[6]
Een yder die het weet te recht oock maken lustigh:
Siet hier Melimpior, hoe mijn 't gheluck verbeyt
Met aanghename rust en aardtsche saligheyt:

Vs. 1240—1274. [1] L o v e n, gelooven. — [2] Want het is tegenstrijdig, dat ik meer zou lijden. — [3] S w a a r, verzwaar. — [4] V e n t, veil biedt. — [5] G h e l u c k, lot. — [6] S p o e t, voorspoed.

Nu oordeelt selven ghy of ick ben te beklaghen
Indien ick een van beyd' in't leste mee mach draghen?
Mijn minne die en is van sulcken grootheydt niet
Als die van Antonius; doch al, ist dat ghy siet[1]
Alleen maar op de ziel, en niet op de ghelocken,
Want yeghlijck schepsel is tot sijn wel-lust ghetrocken,
Al scheelen sy in staat, in uyterlijcke pracht,
De harten zijn meest al van een ghelijcke macht.
Ick ben niet als ghesel met Cæsar op-ghekomen
In't steyg'rend' Keyser-rijck van 't over-machtigh Romen.
Ick heb gheen Leghers groot noch Volck'ren te ghebien.
Ick doe men voor gheen Godt aanbidden noch ontsien.
Ick sie maar op mijn selfs, 'k ben hoogher niet gheneghen,
De Werrelt die en sal gheensins om mijn beweghen.
Ist dat ick leef of sterf, mijn leven en mijn doot
Zijn de ghemeene man doch even veel van noot:
Dese ghelijckenis die waar veel meerder eyghen
Die haar gheneghenthe'en tot hoogheydt stadigh neyghen,
Ghelijck als desen Heldt en grooten Oorloghs-heer,
Die sich vernoeghden niet met grooter, noch in meer;
't Is mijn te onghelijck en al te hoogh verheven,
Ick sou (al mocht ick schoon) my daar toe niet begheven.
Ick weet wel dat ghy my ontmoet ghelijck een vriendt,
Die anders niet en spreeckt als hy van harten miendt,
Dies ick oock uwe jonst en vriendtschap meerder reken
Als die vleyende konst van wel te konnen spreken:
Mijn toeghedane liefd' die wast vast daagh'lijckx an
In sulcker grooten als ick niet wel segghen kan.
Wilt u niet in de Min van mijn Angneete storen,[2]
Want ick heb in mijn hart volkomen haar ghesworen.
'k Sal u ghehoorsaam zijn, in als, ghelijck mijn Vooght,
Verheert my als een kindt dat ghy wel over mooght,[3]
En houdt my als een Wees, dat niet kan onderscheyden
Wat hem is goet of quaat: Ick wil my laten leyden
Van u bescheydenheydt; en wat dat dit besluyt
Dat ben ick voort te vre'en dat ghy sult voeren uyt:

Vs. 1275—1310. [1] Doch al, toch wel. — [2] Storen in, verontrusten over. — [3] Over mogen, de baas zijn.

Dan hoe wel dat ick my stell' onder u vooghdyen
Ghelijck als onbejaart, so soud' ick mijn verblyen[1]
Indien als ick maar mocht de saken van de min
Regeeren vry en vranck, dat's na mijn eyghen sin.

Meli. Hoe mooghdy Kloridon soo sot als onberaden
Beminnen 't gheen ghy weet u achtbaarheydt te schaden?

Klor. Wat schade kan 't my zijn dat ick by haar verkeer,
Die mijn wel-vaart soo wel als ick de haar begheer?

Meli. Edele Jonghelingh ghy doolt met u vertrouwen,
't Bevinden sal eer langh u anders doen beschouwen.

Klor. Lieve Melimpior ten waar ick seker gingh,
Ick bouw'de soo gheen hoop op een onseker dingh.

Meli. Maar of u Lief haar sin veranderde lichtvaardigh.

Klor. Soo is haar omme-gangh my dat en meerder waardigh.

Meli. Ghy oordeelt na u lust en niet na de waardy.

Klor. Ghy voor-secht onghegront een valsche prophecy.

Meli. Ghy souwtet beter sien ten waar ghy dwaas'lijck minde.

Klor. Ghy yvert onbedacht. *Meli.* En ghy loopt als de blinde,
Arme verblinde mensch! ghy waant noch datje siet
En u ghewisse val die en voorsiedy niet:
Heeft u versochtheydt dit aan and're niet ervaren?[2]
Verliesdy niet u tijdt en 't beste van u jaren?
En de gheleghenthe'en van schooner Dochters keur,
Daar by ghebreck van raat de buffels gaan me deur:
Ghelooft my Kloridon, ghy sultet u beklaghen,
Als ghy vol twyfels, out, u schamen sult te vraghen,
Of datje al te kies, te deftigh, of t'eenrints[3]
U houden sult vernoeght met luttel onderwints,
Of datje al te grootsch met jeuchdelycke grillen
(Ghelyck een man van staat) u niet sult moeyen willen.

Klor. Waarlijck Melimpior, ick prys u jonst en raat,
Al vollich ickse niet met leven inder daat.
Ick weet waar ick op staa, dies houd' ick my gelaten;

Vs. 1311—1343. [1] Onbejaart, minderjarig. — [2] Versochtheyt, ondervinding. — [3] Eenrints, eenzelvig.

Ick kreun my niet een sier aan 't malle vollickx praten.
Myn Lief die heeftmen lief, of sy myn schoon noch derft,
Dat sal niet langher zyn als tot haar moeder sterft,
Ick ben daar in gherust; 't swaarst' moet het meeste weghen:
Die dinghen die met moeyt' en kommer zyn verkreghen
Die ghelden alder-meest, en daarmen licht komt an,
Daar scheyt de lichte mensch oock weder licht'lyck van.
'k Heb mijn ghemoedt in dwangh, en dat in sulcker voeghen,
Dat ick in of en an, alleens my kan vernoeghen,[1]
Soo dat ick met voordacht die beyden ben ghetroost;
Myn hart en heeft sich noyt soo raeu verreuckeloost,
Of't heeft sich matelyck gheuytert in 't bedroeven,
En middelbaar gheset in lust en vreught te proeven;
Soud' ick dan aerselings nu leeren achter uyt?[2]

Meli. Het gaat wel anders, Heer, alsmen somwijls besluyt,
De menschen die hier meest en best van deuchden spreken,
Die leven dickwils boost in sonden en gebreken.
En die de waerheyt miltst gebruycken met de mont,
Die hebben in 't gemeen de logen inde gront.
't Schickt voor een wijs man niet yet grootsch hem te vermeten
Van dingen daar hy niet uyt gissing kan van weten,
Ervarentheyt die leert wel bet in leet of lust.
Betrouwen dat bedrieght, wel seyt een: Weet of rust.
Ick hebber oock gekent die haar seer veel beroemde,
Die nauw'lijcx 't derdendeel niet dede, dat sy noemde.
Nu wel an Kloridon, ick secht u overluyt,
Angneeta is verlooft en is Endimyons Bruyt.

Klor. De Bruyt! de Bruyt! de Bruyt! O Goden van hier boven!
Melimpyor ghy droomt: wat souw sy haar verloven?
Ten is geen uur gele'en dat ick noch met haar sprack.

Meli. Sy gaf hem't ja-woort nu so daatelijcken strack.

Klor. Wel dats een donderslach waarachtich in mijn ooren.

Meli. Ick hebt gehoort, daar ick't van woort tot woort kon hooren.

Klor. 't Is dolheyt! hy! 't is wint, voorwaar ten kan niet zijn.

Meli. 't Is inder waarheyt waar. *Klor.* O overvalsche schijn

---

Vs. 1344—1377. [1] Of en an, voor en tegenspoed. — [2] Aerselings, ruggelings.

Van vriendschap en van jonst! O overgeven eden,
Versworen duyvelin, had ick u op ghesneden
Die goddeloosen mond, O trouweloose pry!
Wat houtmen dat ick u de hals niet of en sny,
En ruck u uyt de tongh, de tongh die my verleyde,
Misschien van aartsche en eeuwige saligheyde!
  Hemelsche Goden geeft dat dese Bruylofts-feest
Vercieret wert met so menigen boosen geest,
Met so veel eunjers, en rust'loose raseryen,[1]
Dat al haar vreught gedijt tot een gestadich lyen,
Dat nimmer blyden dach haar met goe morgen groet,
Dat nimmer nacht noch slaep haar groote smart versoet,
Dat nimmer lust noch smaak haar kome van het eten,
Dat nimmer tijd noch stond haar ontrouw wert vergeten,
Maar dat de wereld dat gedurighlijck besmaalt,
Mijn ongeluck beklaagh en haar valsheyt verhaalt.
Apollo haalt u sus, u Luna vander aarden
En plantse ande lucht na haar luchtige waarden.
Verhoort mijn droef gesmeeck, O hooghste God Jupijn!
Het sal u eere, en de Mannen salich zijn;
Als sy haar lichtheyt sien, so sullen sy de vrouwen
Noch die vergulde Maan in geener wijs vertrouwen.

Meli. Wel hoe? dat is te slecht voor sulcken wijsen man,
Die hem (gelijck hy seyt) naar alles voegen kan:
Is die gelaatenheyd daer ghy hier juyst te voren
So treffelijck van spraakt, soo op een bof verloren?
So heeftse niet veel gronts ter zielen oyt gevat,
So hebdy maar den schijn van't uyterlijck gehadt.
Hoe heerlijck heb ick u somwijlen hooren spreken,
Datmen de korselheyd lijdsamelijck most breken
Met goe verdraachlijckheen en temmen so den moed,[2]
Die al sijn hevigheyt doet hollen door ons bloed.
Wat haastigheyt is dit? nu sien ick dat wel seggen
Is yd'le pratery, alsmen't niet kan beleggen
En bruycken inde noot, en toonen inder daat,
Datmen niet met de mond maar metter harten praat
Van die hoochwaarde deught en kracht van 't overwinnen

Vs. 1378—1415. [1] E u n j e r s, heksen. — [2] M o e d, stemming.

En het bevreden van d'oploop van onse sinnen.
Waar zijn de lessen die ghy yder altijt geeft,
Wat spaandy u van't geen dat yder van u heeft
Door uwe Poësy? Ghy hebt te wel geschreven
Om dat so achteloos niet beter te beleven:
Maar dit is schier gemeen, want alsmen't volckjen siet
Dat seerst van deuchden raast, dat doense selven niet.
Elck sal in eenigheyt van alleman gescheyden,
Met degelijcken ernst meest de behoorlijckheyden
Der dingen konnen sien: dan is den grammen koel,
Den ritschen sneukelaar en heeft dan geen gevoel,[1]
Den dronckert, noch den vraat en voelt dan geen bewegen
Tot suyp of slempery (door quade wenst verkregen),[2]
De trotsche grootsche geck die stelt sijn hovaardy
En sijn verwaantheyt bars so lange wel ter sy;
So doet de gierigaert, de luyaart van gelijcken,
Doch kan ter nauwer noot de nijdert hem bekijcken;[3]
Maar so haast dat gedacht verswindelt, fluck geswint
Loopt yder na, dat hy uyt aart of onwenst mint.[4]
Ghy hebt wel voor een wijl u selven wat gebroken,[5]
En vande heyligheyd der deughden schoon gesproken:
Der Goden borgerij heeft u verstand gesien
En vry veel meer gevoeld dan de gemeene li'en:[6]
Dies steegh u geest om hoogh en maakten ons daar kaarten,
Niet vande Redery, maar vande Hemel-vaarten
Der zielen God geleert, dien weesdy 't vaste land,
Nu lijd de Stier-man selfs hier schip-breuck op het strand:
De minste wind van ramp heeft hem ter neer geslagen,
Die met Atlas gemoed de werreld was te dragen.[7]
Wat zijdy doch beswaart? daar ghy noch niet verstaat
Of u 't verliesen is of vorderlijck of quaat:
Hoe dickwils sal de mensch puursteken blint van sinnen,
Sijn eygen ziel-verderf op't alderhoogste minnen,
Tot dat hy door de tijd met wijsheyd vast bevroet,
Dat God hem vry meer heyl (als hy hem wenschten) doet?

Vs. 1416—1450. [1] Sneuckelaar, snoeper. — [2] Wenst, gewoonte. — [3] De afgunstige kan moeilijk zichzelf tot voorwerp nemen. — [4] Onwenst, slechte gewoonte. — [5] Gebroken, overwonnen. — [6] Vul aan: u. — [7] Gemoed, bereid.

Klor. De scherpheyt van de spijt kan ick niet duldich doogen,
Ick waande dat ick sach, maar laas! 'k en had geen oogen,
Of sy waren stick-siend, of zijn begoogelt, noch [1]
Dat ick niet merck noch sie dat tastelijck bedroch:
De grootheyt van mijn smart en d'ongewapentheden
Op die veranderingh, die waren't die my deden
So heftigh buld'ren uyt: Een slach daarmen op let,
Of die ons voors-hants komt, daer tegen is verset: [2]
Maar die ons onverwacht de leden komt verdrucken,
Daar is verschut en scherm en al de kunst anstucken:
So gatet oock met my. *Melim.* Maar dat is al geschiet,
De menschelijcke macht kan dat herroepen niet.
Doch wilt ghy nu het pat der ware deughd betreden,
So geeft u in't geley van die al-wijse Reden:
De sneechste dochter koen des alderhoogsten Gods,
En neemt ter luchter-hand Hercules met sijn knods.
Wat arbeyd, wat gevaar, wat pijnlijckheyt der wegen
Kan so een ziel verlieft op Gode doch staan tegen?
De steyle heuvels hart, de ongestrate baan,
Die valt in 't eerste wel wat moeyelijck te gaan:
Dan doch een groot gemoed, vol goddelijcke lusten,
Sal niet voor sijn besteck des eeren-kerricks rusten, [3]
Daar hem de witte deught wel statelijck verbeyd,
En kroont hem met een krans van blyde saligheyd;
Dit is de beste wech die yemand mach bewand'len,
't Lust my met u alleen hier binnen wat te hand'len,
Geeft u doch wat te vreen en neemt doch wat verdrach,
Haar snootheyd en u wraak sal komen anden dach.

Vs. 1451—1478. [1] Stick-siend, stekeblind. — [2] Voors-hants, van voren. — [3] Voor sijn besteck, eer hij bereikt.

HET DERDE DEEL.

EERSTE HANDELINGH.

Jupiter, Mercurius, Pallas, Saturnus, Neptunus, Hercules.

Jupit.

Blinckende Keysers groot! ghy almachtige Goden,
Ghy dwingelanden streng van Hemel en van aard,
Die 'k met onsachlijckheyd heb schrickelijck ontboden
Met donder en met vyer; mijn knechten wijd vermaart!
d'Oorsaak, glinst'righe Goo'n dat ick u heb vergaart
Hier in mijn wolckich hof, alwaar ghy zijt vergeten,
Sal u volkomelijck in errenst zijn verklaart.
Mijn Heeren sullen noch gesamentlijck wel weten,
Hoe ick den stoke-brand Cupido heb gesmeten,
Geworpen uyt de Lucht beneden op het slick,
Alwaar hy heeft so luyd en so lelijck gekreten,
Dat d'aarden open borst, dit gaf de Hel een schrick:
De vlam-Vorst steech om hoogh in een geswinde blick,
En quam daar op het veld al mymerende waaren,
De loose lecker kon sijn Oom strax op een prick,
En heeft al schreyend hem vertelt sijn weder-varen.
Na dat de Hel-heer lang verwondert had staan staren,
Heeft hy sijn jonge Neef wel vriendelijck gegroet,
Die geen eerbiedigheyd noch heuscheyd wilde sparen,
Maar viel den swarten God ootmoedelijck te voet,
(Gelijck een ondersaat de grootste Coningh doet)
En bad sijn Godheyd an met bidden en met smeken,
Met so veel treckjes en bevalligheytjes soet,
Dat hy hem daat'lijck swoer sijn ongelijck te wreken:
En s'hebben voort (ick raas!) besloten en besteken
Een valscheyd! een verraat! dies ick van gramschap swel,
En kan mijn dulligheyd met woorden niet uyt-spreken,
Ick heb nauw so veel machts, dat ick u dit vertel,
Hay laster! schant! O wraak! wat goddeloos opstel?
Het houwelijck, O Goon! datmen hier plach te maken,
Dat gaan sy nu bestaan te sluyten inde Hel.
O menschelijck geslacht, hoe droevich staan u saken,
Want niemand van de jeught sal an een gaade raken,

Vs. 1479—1511.

So sy niet zijn versien met mogentheyd van goet:
Maar komter met veel goets een vend met mag're kaken,
Met uyt-gemergelt vleys, met stijf bevrosen bloet,
Met uyterlijck gebreck van lichaam en gemoet,
Met een verrompelt vel vol silver-witte haren,
Die geeft den Poel-geest vaak een aardich meysje soet,
Doch ongelijck van schat en ongelijck van jaren:
Wat sien ick, laas! al ramp, door ongelijck vergaren.
Geen grooter quaat geschiet hier op de aartsche bel,[1]
Als daar sich rijck en oud met jong en arrem paren.
Och 't is een droevich dingh, ten gater nimmer wel,
Het is een huys vol twist, vol ancxsten, vol gequel,
Vol kommerlijcke sorch en vol jeloursche vreesen,
Vol af-gunsts en vol haats, en voorts vol overspel,
Vol moorts en vol verraats en watter meer mach wesen,
Gelijck wy alle daagh in 't menschen leven lesen.
Maar alsmen wel de grond dier dingen over-siet
So isset nieuwers dan door Cupido geresen,
Die inde Swavel-put oock langh mocht blijven niet,
Al is hy selfs vol vyers, het was hem daar te hiet.
O teuter quaatje stout wat durfdy niet beginnen,[2]
Die 't helsche hof gesin met u vyer-pijlen schiet,
En slingert blixems in de vyerighe Godinnen,
Die voelende de prick der floncker-vlam van minnen,
Heel schichtich vliegen op, (als sullicx ongewoon)
En ruyschen door de roock met brandent hart en sinnen,
Tot dat der voncken voocht, 't hooft der heyloose Goon,
Den bengel heeft den gront van 't nare rijck verboon
En flux met stanck en damp van sullepher verdreven
En eeuwich uytgeseyt; doen sachmen Venus soon
Onder de hemel en boven de aarde sweven,
En dreef voort als een guyt een heel lant-loopers leven,
Met swerven gints en weer, doch end'lingh heeftet wicht
Na wat beraats, ter sluyp, hem met een wip gegeven
In eenen oogenblick in 't vrouwelijck gesicht:
't Welck is, gelijck als hy, veranderlijck en licht,
Vol valscheyts en vol soets, doch swaarlijck te vertrouwen,

Vs. 1512—1548. [1] Bel, voor bal. — [2] Teuter quaatje, kwaadstokertje.

Van waar hy soo veel brants en so veel moeytens sticht,
Dat yder kermt en klaaght, en niet dan vande vrouwen,
Vermits sy yder man met loosheyt steets anhouwen
Om schandlijck tijt-verdrijf so mijn wel is bekent,
Het welcken ick my schaam, O Goden, te ontfouwen,
Door dien dit heylich huys daar me souw zijn geschent,
Hoe wel ick noch die hoon sal wreken in het ent:
Want siet het was te schelms, ick kan het niet vergeten.
O vrouwen als ghy meent dat ghy meest sekerst bent,
Dan sal ick openbaar u vuylheyt laten weten,
Ick ben op u bedroch met recht en reen gebeten,
Want ick sie te gemoet der mannen ondergangh,
Die ghy lien vol van trots wel spijtich hebt gesleten
Na de lief-kooserij van heele jaren langh,
Daar u niet anders toe als eygen-wille dwangh:
Hoe wel dat ghy't so dier en hooghlijck hebt versworen,
't Vil licht dat ghy in 't kort een ander Lietje sangh,[1]
Want siet u straffe wert vast metter tijd geboren.
Dat ick de breeden raat, O Goden! heb geschoren,[2]
Dat is voornamelijck met dit opmerck gedaan,
Om met voorsichtigheyd de groote val te schoren
Van 't minne-dragers gild dat qualijck schijnt te staan,
Door dien dat icker veel ellendich sie vergaan,
Die meest een vroege doot voor haar besteck verwerven[3]
En uyt mistroostigheyd hand an haar selven slaan,
Met duysterleye list en vindinge van sterven,
Door strop, door staal, oft gift, door drincken, oft met derven
Van levend' onderhoud, als voedsel, dranck of spijs:
Daarom beveel ick u, Mercuri en Minerve,
Dat ghy hier eerlijck toont met redelijck bewijs,
Wat dat de vrouwen zijn die ick so seer misprijs:
Van waar, van wat geslacht, wat aart, en wat voor lieden,
En of de snevels snoot vol grouwels en afgrijs,[4]
Door haar of Cupido (of hoe dat sy) geschieden.

Mercurius Antwoordt.
Opperste Hemel-heer, u Coninghlijck ghebieden

Vs. 1549—1583. [1] Vil, geviel. — [2] Geschoren, gespannen, bijeengeroepen. — [3] Besteck, gezette tijd. — [4] Snevel, val, misdaad.

Ick met eerwaardigheyt en danckbaarheyt ontfangh.
Ick sal u, luystert toe, haar afkomst gaan bedieden.
Als eerst door hooge vloed en dap're water-drangh,
De Egyptische Nyl buyten sijn leger sprangh,
En metsten 't aardrijck vet met modder, slib en dieren,
Doen wert de eerste Vrouw geboren van een Slangh,
Die door na-bye Son daar overvloedich tieren,
So de by-woonders daar gelooven en versieren,
En dat met goet gelijck nae menschelijck verstant:[1]
Want de nature heeft in besond're manieren
't Verschillighe gediert van Water, Lucht en Lant,
Oock in verscheyden plaats haar krachten ingeplant
Tot haar beschermingh, of om and're an te randen,
Den Arent in sijn beck, den ed'len Eliphant
Die heeftet in de snuyt, den Beyre in sijn handen,
De Stiere in sijn hals, het Vercken in sijn tanden,
Het Krijghs-paart in sijn borst, het Harte in sijn sprongh,
De Hond in sijn gemoed, de Man inden verstanden,
Maar 't Serpent ende Vrouw die hebbent inde tongh.
't Is een bedrieghlijck goet, hoe vriendelijck, hoe jongh,
Hoe slechtjes in 't gelaat, sy zijn vol listigheden.
Voorwaar daar is geen wet die oyt de Vrouw bedwongh,
Noch schaamt die haar betoomt, noch straffe die haar zeden
Verbetert en verstelt, sy achten raat noch reden:[2]
Tot wat een ongeval begeeft hem sulcken Man,
Die met goet onderwijs en voorsienich beleden
Haerlie te stieren meent, want komtet slinx hem an,[3]
Och! al des werelts konst en helpter haar niet van.
't Is een eenrinstich volck, weerbarstich en quaat-aardich,[4]
Dat weldaat niet gedenckt, noch spijt vergeven kan,[5]
Dat alle goede raat verwerrept als onwaerdich,
Ist datment prijst of smeeckt het wort terstont hovaerdich,
En troeteltmen het niet, soo swoegtet strax vol nijt
En speelt de Man een treck so leelijck als lichtvaardich,
Of 't wert te oevel stout soo hy wat met hun lijt.[6]
'k Sweer dat de slechtste Vrou meer weet in dese tijdt

Vs. 1584—1619. [1] Goet gelijck, groote waarschijnlijkheid. — [2] Verstelt, verandert. — [3] Komt het verkeerd uit. — [4] Eenrinstich, eigenzinnig. — [5] Spijt, grief. — [6] Lijt, geduld heeft.

Als al de Mannen die oyt op der Aarden waren,
Hoe wel de slechtste Vrou weet somtijdts niet een mijt
En kan haar heym'lijck quaat verswijghen noch bewaren,[1]
En sal een sware saack somwijls heel licht verklaren,
En in ghevaarlijckheydt soo vonnist sy soo rat[2]
En blijft'er by soo vast, als of sy't hondert jaren
Met goet beleydt en raadt wel over-woghen hadt.
Soo yemandt hem verstout en seyt daar teghen wat,
Die salse eeuwelijck voor hare Vyandt houwen;
En tot een overvloet soo moet ick segghen, dat
Het Vrouwelijck gheslacht het minst is te vertrouwen:
Ter werrelt gheen bedrogh of 't komt van loose Vrouwen,
Die buyten toonen schoon een minnelijck ghelaat,
Waar in het Man-volck, die te nechtigh haar beschouwen,[3]
Wel lief'lijck in 't ghesicht levend' gheschildert staat,
Doch daarmen uyt soo licht als uyt een spieghel gaat,
Die de verbeeldingh en ghedaanten strackx vergheten,
En weder op een nieu een varsch aanschijn aan-slaat,
Daarom soo wordt de Vrou met billich recht gheheeten
Een grondeloose put die nimmer is versaat.
Voorwaar de Man is geck, verwaant, of heel vermeten
Die by een kuyssche Vrou daar meent te zijn gheseten,
Want't is een Phenix schoon, of soo een seldtsaam dingh,
Dat daar kroon-draghers raat noch middel toe en weten,
Noch dat de grootste Vorst noyt in sijn hoff ontfingh;
Dat niemandt vinden sal, al waart oock dat hy gingh
En socht sorghvuldigh deur de Aarde met haar spleten,
Soo waart doch te vergheefs, want't is te sonderlingh.
De jonghe Lamperay is malsem in het eten;[4]
Dat leck're vleys kost ghelt, en 't vel wordt wech ghesmeten:
Daar teghen 't schoone wijf ghelijck't de Wesel wel,
Die soetjens is in't oogh, en vinnigh in de beten,
Wiens heele lichaam kost soo veel niet als haar vel.
Daar is een vijandtschap vol bitterheden fel
Tusschen de schoonheydt en de goedigheydt der Wijven,
Want eerbaarheyt of deught en lichte schoonheydt snel

Vs. 1620—1655. [1] Heym'lijck, voor heimlijkheid, geheim. — [2] Ghevaarlijckheyd, moeilijke omstandigheden. — [3] Nechtigh, ijverig. — [4] Lamperay, konijn.

En konnen in een huys niet langh eendrachtigh blijven;
Ick houdt voor loghentaal en al voor beusel schrijven
  Al wat men van Lucreets' of van Casandra seyt,
Daarom besluyt ick recht en sal 't oock wet'lijck dryven,[1]
  Dat de Nature heeft haar roeden al bereyt
Om de schaduwen der ghesturven te kastyen,
  En dat sy heeft de Vrou met errenst op-gheleyt
De ziele vande Man in't leven te doen ly'en.
Wat zijn de Vrouwen doch, o Goo'n! by de waardyen
  Des treffelijcken Mans? Maar soo veel onderscheydt
Als wespen gantsch onnut by vruchtb're honigh byen.
  De quaatheydt van de Vrou is by de mensch'lijckhe'en[2]
Een gruwelijcke snoo gheswooren Duyvelinne,
  Wiens beestigh onverstant tot puyn soeckt te vertre'en,
  Met hadderende twist en sonder schijn van re'en,[3]
Het huys daar Reden speelt de rol van Koninginne.
De sellifde Natuur die heeft met straffer sinnen
  De Man meer als het Vee stief-moederlijck versien:
Want siet, sy doet hem steets sijn vyandin beminnen,
  Daar ellick dier nochtans gaat voor sijn Vyandt vlie'n.
  O Goden Vader groot! het is een slach van Lie'n
Die onghereghelt zijn in al wat sy voor-stellen,[4]
  Die gheen dingh liever doen dan datmen haar verbie'n.
Wien soud' u konnen doch volmaacktelijck vertellen
Hun loghens, hun bedroch, hun vruntschap en hun quellen,
  Hun listigheden boos, hun schandelijck verraat,
Hun roepen, hun ontsegh, hun schamperachtigh lellen,[5]
  Hun lust, hun geemlijckheydt, hun liefden en hun haat,
  Hun valsche dubbelheydt, hun vuyghe vuylheyt quaat,
Hun gheveynst soet onthaal? ja hun onschamelheden
  Vol onghebondenheydt is sonder eynd' of maat:
Wat dinghen dat sy doen sy bruycken raet noch reden,
  Terstont zijn sy ghestoort en daat'lijck we'er ghepeyt,[6]
Sy bidden selver en sy willen zijn ghebeden,
Sy weyg'ren dat sy vaack wel wenschen datmen deden,

Vs. 1656—1690. [1] Wet'lijck dryven, met kennis staande houden. — [2] Mensch'lijckhe'en, menschen. — [3] Hadderend, kijvend. — [4] Voor-stellen, in hun hoofd halen. — [5] Ontsegh, verstooten. — [6] Ghepeyt, gepaaid.

Sy willen datmen raat 't gheen 't ooghe blijck'lijck seyt;
Ellendigh is hy wel die 't leven met haar leyt:
Want siet den armen Mensch en heeft noch lust noch vrede
Als in de korte vreught van sijn wellustigheydt.
'k Heb met op-mercklijckheydt en andacht gaan besporen
De oorspronck van dit quaat en waar uyt dat het quam,
Dat het spits-sinnigh volck soo deerlijck gingh verloren
En loopt moetwillens selfs brood-droncken inde vlam.
De Reden, die daar toe soo heftigh haer bekoren,
Is dat het alder-eerst van't Vrou-volck voetsel nam,
In wiens gheweyde sy ghegroeyt zijn en gheboren [1]
En voorts sacht op-ghequeeckt, ghevoetstert met de mam.
Als sy de borsjes en de kroonde tepels togen
En lurckten met de tongh dat tooverachtigh nat,
Sy hebben met de melck de leempten ingesogen
En de vrou-achtigheydt terstonden an ghevat.
De schalcke vrouwe loos die weten in te drucken
Haar eyghenschap en aart in't kinderlijcke bloedt;
So doen de Slanghen oock, want smijtmen haar aan stucken,
De deelen willen we'er by die haar heeft ghevoedt: [2]
Dit is de saak Jupijn, waarom de minnaars dwalen,
Sy willen an haar helft, sy willen an een wijf,
Elck heeft sijn Cupido als ick het mach verhalen,
d'Een heeft hem in het oogh, en d'ander an het lijf.

Jupyn, Minerve, Mercurius, En d'andere stomme Goden.

Hoe nu geslangde God? waar toe dees boerteryen?
De ernstachtigheyt en grootheyt van 't beleyd [3]
En mogen nu geen spel noch sottigheyden lyen,
Maar statelijcke re'en, vol degelijck bescheyd.
Nu mannelijcke Maaght, Goddinne der wijsheyd,
Mijn dochter von mijn hooft, u Vaders wel behagen,
Vindersche vande krijgh, heldinne der aanslagen,
Hoe heeft u broeder dit of wel, of niet geseyt?

Pall. Geduchten Donderaar, 't verdroot my te anhooren
De ydelheden van des stouten klapperts stem,

Vs. 1691—1723. [1] Gheweyde, ingewand. — [2] Bij de kop. — [3] Beleyd, de zaak waarom het gaat.

En 't hitsten op mijn moet met rechtvaardige tooren,[1]
  My wondert, hoe dat ghy so langh mocht dulden hem.
Sijn vruchteloose mond baart woorden sonder kooren,[2]
  En redens vol van kaf en wan van kracht of klem:[3]
Treckt taal-man opter tril en soekt u sotte ooren,[4]
  Want weet dat ick u kunst in't minst niet wel en nem.
Ick vloeck u wetenschap en machse oock wel vloecken,
  Vermits dat sy de mensch leyt van den waren God,
En maaktet groot vernuft van d'alder-eelste kloecken
  Verduyvelt en verdut, oock breyneloos en sot,
Sulcx dat sy nimmer recht met oordeel ondersoeken
De heylige Schriftuur en Goddelijcke boecken.
  Hoe souw der dieven vaar die in sijn kintscheyt teer
Neptunus Gaffel en de Koeyen heeft ghestolen,
Die Apoll' van Admeet te wachten was bevolen,
  De sachte vrouwtjes niet berooven van haar eer?
  Die selfs de strenge Mars dorst nemen sijn geweer
En die sijn eygen Moer en Susters heeft ontschoolen[5]
Haar hemden, en Vulkaan sijn hamers, tang en koolen,
  En Venus gordel en Jupiters staf, dats meer,
Hy had de blixem selfs gekregen in sijn handen,
En had hy niet gevreest voor blaren en voor branden.
  Hy! die een schoon Paart stal, en liet een seerich beest
Hy! die een Bruydegom sijn Bruytjen heeft ontnomen,
En deed'er in de plaats een heel ouwt besjen komen,
  Waar voor meent ghy, O Goon! dat sulcken kaerel vreest?
Souw die hem oock ontsien der eerelijcker vrouwen
  Hooch-prijselijcke lof te kladden met een klieck?[6]
  Den snoepert is haar wars, want was hy so vrouw-sieck
Als hy wel eertijts plach, hy souw haar woort wel houwen.[7]
Sy mochten u haar saak als voor-spraak wel vertrouwen:
  O taal-kundige tolck, ghelooft vry dat ick rieck,[8]
  Dat ghy haar heymlijck haat, misschien dat om een pieck
Van weygeringh of toot die ghy niet kont verdouwen.[9]
  Is dit welsprekentheyd, dat ghy't vrouw'lijck geslacht

Vs. 1724—1759. [1] Moet, gemoed. — [2] Vruchteloos, onvruchtbaar. — [3] Wan, leeg. — [4] Pleiter, trek er op uit om zotte hoorders te zoeken. — [5] Ontschoolen, weggemoffeld. — [6] Klieck, smet. — [7] Haar voorspreken. — [8] Taalkundig, welbespraakt. — [9] Toot, hoon.

Met sulcken schotsen mond so smadelijck veracht?
Die ongesnoerde tong waar nutter wat geteugelt.
Vluchtige Swerver! het is al gevlerckt datmen siet,
U hielen en u hoed, u hooft en hart dat vliet,
U sinnen vliegen, ja u woorden zijn gevleugelt.
Maar ghy doorsichtighe, al-wetende Jupijn,
Die met u helder oogh aenschout het wit der saken
Van menschen en van Goon, wilt onderscheyd doch maken
In't ware wesen en de weseloose schijn:
Dat is, in't groot verschil van Mayas-Soon en mijn.
Al is hy wel geleert en vast in alle spraken,
So heeft hy geen gelijck in't lasteren en 't laken
Der vrouwen, want ghy weet wat het voor lieden zijn:
En of hy't schoon een glans van waarheyd kan anstrijken,
De valscheyd sijnes tichts sal openbaarlijck blijcken
In't ondersoecken en bevindingh vande geen
Die hy hem niet en schaamt so te verongelijcken,
Indien dat ghy met ernst te degen gaat bekijken
Haar leven en haar aard by zijn te schampre re'en.
De lieden dien hy gaat so schandelijck verachten,
Dat is een lieflijck volck vol uytgenomen krachten,
Wtmuntend' van verstant, groot-geestich en volmaakt
Van suyv're schoonheyd en van antrecklijckheyd naakt,[1]
Van poeselachtich vel, van wack're frissche leden,
Van hoogh-dragend gemoed, van uyt-stekende zeden,
Aanminnich van gesicht, bekoorlijck van gelaat,
Van eerbre schamelheyd en vriendelijcke praat:
Ick acht hem voor een hout en sluyt hem vande menschen,
Die so een schepsel siet en't selve niet souw wenschen,
Want van al 't aartsche soet is dit het soetste dingh.
Ten waar dit lieflijck volck, de Wereld die vergingh,
Want 't mannelijck geslacht dat wert van haar geboren,
En sonder vrouwen waar de menschen-teelt verloren:
Ten mocht geen hondert jaar in wesen blyven staan,
Of d'oeff'ning van Godsdienst en offer souw vergaan:
Bedenckt dan eens, O Goon! hoe veel wy zijn gehouwen[2]
Aan die vrucht-barende en minnelijcke vrouwen,

Vs. 1760—1796. [1] Naakt, onverholen. — [2] Gehouwen, verplicht.

Die wijslijck komen voor dat niet en gaat te niet
De Godsvrucht, en oock al watmen daar sichtbaar siet.

Jupyn. Goddin hoe dus verrockt van u gesonde reden?
Voor uwe wijsheyd gaan u ongebondenheden:
Wat dulheyd komt u aan? ghy meld eens anders schand,
Voorwaar dits geen bewijs van een verlicht verstand:
Een hooch en groot gemoed dat sal sich matich breken,[1]
En stichtich met bescheyt van alle saken spreken.
De menschen storen haar door euvelheyd van moed,
Der Goden goetheyd duyd het quade steets ten goed.
Ick hebbe by mijn selfs u wedersydich seggen
Met oordeel vry van sucht getoetst en we'er gaan leggen[2]
U redenkavelingh: Maar alst al is geseyt,
Mercurius schort ernst en u geduldigheyd;
Ghy torent al te licht, en hy boert te besonder,
Doch 't is der vrouwen schult, dat sweer ick by de Donder.

Pall. Met oorelof: ghy doolt, want alsmen't wel insiet,
De vrouwen zijn, Jupijn, voorwaar de oorsaak niet
Van 's mans onrijpe dood. Wijt dat de drie Godinnen,
Die 's menschen levens-draat na haar behagen spinnen,
Het sy dan kort of lang nae't door de ving'ren slipt,
Of naa't Atropos dunckt nootwendich af-geknipt.
En of de mannen haar moetwillich gaan bederven,
An eer, an goet of bloed, of met mistroostich sterven,
Is dat de dochters schuld? of sullen zijt verhoen
Met stracx de sotte wil der minnaars te voldoen?
So moest de kuysheyd wech. De schoonste wierden hoeren,
De rijckste en de grootst voor beed'laars en voor boeren,
De goedste voor de boost, de wijste voor de sotst,
De miltste voor de vreckst, de dweegste voor de trotst;
En of u dese wijs van schicking mocht behagen,
Hoe waandy souden sy haar met den ander dragen?[3]
Maar grouwelijck en woest. Ick meen men op den grond
Des werelds in een jaar geen levend' man en vond:
't Mocht onbequaam of suf: 't zy door gebreck in 't baren,[4]

Vs. 1797—1831. [1] Matich, tot gematigdheid. — [2] Sucht, voorkeur. — [3] Met den ander, met elkaar. — [4] 't Mocht, of misschien; gebreck in 't baren, aangeboren gebrek.

Of dood'lijck gewond, of veroverlast van jaren.
Der vrouwen dreutscheyd preuts die ghy so spits veracht,[1]
Is de behouwenis van 't manhaftich geslacht.
   Hier hebdy groote God met voorsicht op te letten,
Hanthaaft de suyverheyd met u heylsame wetten.[2]

Merc. Godd'lijcke Majesteyt verhoort my, die u bidt
Als oock de volle ry die hier vergadert sit,
Dat ghy de vensters van u hooge Hemel-daken
Ontwervelt en ontkrampt, de grendels wilt ontslaken,
Treckt voort de luycken op, op dat plotslijck, in 't kort
Met nieuwe water-vloed de wereld onder stort,
Tot straffe van al't quaat. Alleenelijck wilt sparen
De jongelinghen out ontrent de twintich jaren,
Behoutse in een Tomb: maar't vrouw-volck hoe 't oock is:
Doet dat vergaan, ja selfs haar snoo gedachtenis.
En gelijck ghy het vee, de visschen en de Byen
En ander dom gediert haar teelingh wel doet dyen,
En leven sonder soch of toe-doen van een vrouw,
So wild' ick dat ghy't haar oock waardich maken wouw,
Want ick verseker u so lange alsser wijven
Hier op de ronde ring des aartrijcx sullen blijven,
So sal de beste man hoe schoon van geest en schijn,
Veel erger als een beest of als ellendich zijn,
Om redenen, hoort toe. *Jup.* Ghy maaktet my te langh,
Oock stem ick gantsch niet tot des menschen ondergangh.
Beteutelt en beducht ben ick in dese swaarheyd,
En wensch nu sekerheyd en kennisse der waarheyd,
Des wereldlijcken loops en hoe 't daer al mach gaan.

Nept. Hoe wel 't my niet en voeght u heyligheyd te raan,
Door dien der niet gebreeckt aan u almacht en Godheyd,
So kon u wijsheyd noch nut trecken uyt mijn sotheyd:
Waart Heer oock ongerijmt dat ghy eens derwaarts sont
Yemand van dese Goon, doch onder streng verbont[3]
Van eeuwige ballinghschap des Hemels hoogh van waarden,
So verre sy haar last en grootheyd openbaarden.

Vs. 1832—1866. [1] D r e u t s c h h e y d, ontoeschietelijkheid. — [2] S u y v e r h e y d, reinheid. — [3] V e r b o n t, gebondenheid.

Jupyn. Dat woort dat geef ick kracht: doch onder al de Goon
Is geen bequamer als ghy selven en mijn soon,
Daalt ne'er, ten dalewaarts en ick beveel u lieden,
Melt geen geheyme of u vonnis sal geschieden.
So ghy verholenthe'en of onse dingen rept,
So denckt dat ghy al wegh u deel des Hemels hebt.
U stel ick by myn kind, om of hy heet mocht minnen,
Dat ghy dat maticht met u waterige sinnen.
Vaart af Gesanten, vaart, en wilt gedachtich zijn.

Merc. Vaart eeuwelijcken wel. *Nept.* Vaart eeuwigh wel Jupyn.

Wolcken schickt u nederwaart,
Metter vaart,
Rolt u onsichtbare touwen
Wat geswind en vaardich om,
Want ick kom
Om de wereld te beschouwen.

Merc. Ick sie der hooghe bergen kruyn
Del en duyn,
En het spits van kerck en toren.
Ay Neptunus komt en ooght,
Wat een hooght
Isser tusschen ons en 't koren.

Nept. Ick verlies Hemel en licht
Wt ghesicht,
't Land begint hem op te heven.
O de Wolcken blyven staan,
Dat wy gaan
En nae binnen ons begheven.

Nept. Scherpsinnige Mercur', doen ick was in het dalen,
Liet ick mijn snel gesicht eens over 't aardrijck dwalen,
En sach het meeste deel des werelds onbewoond,
Dies wil ick dat ghy my op 't spoedighste vertoond
't Volckrijckste deel daar van: want daar de meeste lieden

Vs. 1867—1899.

Bewonen eenigh Land, daar sietmen oock geschieden
De meeste wonderen, dus laat ons derwaarts gaan,
Op dat der Goden wil werd na haar wil gedaan.

Merc. Neptunus komt, ick sal, als bode vande Goden,
U voeren daar ons komst is op het hooghst van noden.

G. A. BREDERO

't Kan verkeeren.

Vs. 1900—1904.

VIERDE HANDELINGH.

EERSTE UYTKOMST.

Kloridon.

Ach albesiende Goon, die door u mogentheden
Onsichtbaarlijck bestierd de landen ende steden!
In wiens verholen boeck geschilderd is't geval
Dat in dit losse rond den mensch bejeg'nen sal:
Wat staat daarin van mijn en mijn geval beschreven?
Of sal ick niet als ramp op dese werld beleven?
't Schijnd ja: want wat ick doe, of waer ick henen gae,
Het ong'luck volght mijn staegh ghelijck mijn schaduw' nae.
Ick swem in pijn en rou, ick baed mijn in verdrieten,
Mijn oogen puylen uyt, de bracke tranen vlieten
By dese wangen neer, gelijck een souten stroom.
O Goden! matight eens mijn pijn met redens toom.
Licht-voetige Fortuyn, hoe wanckel zijn u staten!
Hoe weynigh magh een mensch sich op u gonst verlaten!
Dat speur ick inder daed, dat voel ick selfs in mijn,
Die nu een kaets-bal moet van u genuchten zijn.
Ha lichte Angeniet! die eertijts tot u minne
(Gelijck een zeyl-steen) trockt mijn ongebonde sinnen,
Door den gemaeckten schijn van u verliefd gelaat,
Hoe komt dat ghy mijn nu dus klackeloos verlaat?
Waarin? waar aen? waar door gingh ick mijn oyt te buyten?
Wat pord u, om mijn liefd uyt u gemoed te sluyten?
Heb ick u niet gevierd, gediend als een Goddin?
Of ergens als aen u geofferd mijne min?
Hebt ghy myn trouwigheyd nu niet twee volle jaren,
Volkomen, onvervalscht en sonder vleck, ervaren?
Heb ick mijn liefd niet van een yeder af-geleyd,
En die alleen op u gegrond-vest en geheyd?
Ghy waert mijn vreughd, mijn al, hier was het dat ghy woonde,
Het welck ghy uyterlijck oock weer van mijn betoonde.
Maer lacy! d'uyt-komst wijst my aen de valsch ontrouw
Van u, O Crocodil en eer-vergeten Vrouw.
Wast hier niet dat ghy swoerd met tranen in u oogen,

Vs. 1905—1937.

By al wat leven had, jae by de blauwe bogen
En by de Goden selfs, dat eer de donder dy
Verpletten sou, eer dat ghy soud verlaten my?
Waar blijft u toesagh nu? waar 't kracht van uwe eden,[1]
U eden segh ick, daar met ghy my aengestreden
En toegesworen hebt so dickwils, datter in
U min noch valscheyd was, noch dubbelheyd van sin,
Maar dat ghy mijn alleen gekofferd en besloten
Had in u suyver hart, daar mijn niet uyt sou stoten
De schat van d'heele werld, noch nijdigheyd noch konst
Van klappers sonder ziel; jae dat ghy selfs d'ongonst
Van uwe ouders niet soud schreumen te verwecken,
Als ghy maar mijne min en gonst daar door mocht trecken.
O als ick u op-streed (door 't komen en het gaan
Van d'oude Endimyon) dat ghy my soud verraan,
En endelijck sijn min soud in u harte plaetsen,
Hoe wist ghy mijn die bal stracx weder toe te kaetsen!
Hoe seer verachten ghy dien af-geleefden geck!
En noemden hem een uyl, een knorre-pot, een wreck,
Een lichaem sonder lust, een pijn-banck van u sinnen,
Dien ghy in eeuwigheyd niet kond noch wilde minnen:
Maar ick wast al in al, ick was hy, die u ziel
Vermaakten, en alleen hart-grondelijck beviel:
Hem hield ghy maar alleen om and're te beletten!
Om als een molick in de Karse-boom te setten,
Op dat ghy u daar door mocht vryen van't gevry
Van and'ren die ghy niet mocht velen aan u zy,
En maken u alleen met mijne minne vrolijck.
En nu, nu neemt ghy tot u man dien selfden molick!
Nu sult ghy in u arm lief-kosen alle nacht
Dien suffert, dien ghy hebt so schrickelijck veracht!
Dien bleecken magher-kaack! en ick sal moeten kiesen,
In plaatse van u min, een hoedt van geele biesen.[2]
O Goden wat ick hoor! o Hemel wat gheschiet
Op dese werrelts kruyn (door u toe-latingh) niet!
Wie sal voortaan op 't woordt der Vrouwen mogen bouwen,

Vs. 1938—1973. [1] T o e s a g h, toezegging. — [2] Ook elders als kenteeken van en afgewezen minnaar.

KLORIDON

Die hare mont in't hart, vol duyvelsch valscheyt, houwen,
En 't hart noyt in de mont? g'lijck my van Angeniet
Ghebeurt is, die haar soo schoon voor mijn oogh gheliet,
En heeft niet eens ghedacht het gheen sy heeft ghesproken;
Maar trou, met eed bevest, meyneedighlijck ghebroken,
Veel lichter als het lichtst dat men ter werrelt vindt,
Ja lichter als een pluym ghedreven van de windt,
Doch was sy doe soo licht, licht is sy noch ghebleven,
Waarom sou sy hem dan niet we'er soo licht begheven
Als sy mijn heeft ghedaan? dat hoop ick sal gheschie'n,
En dat ick noch de wraack sal van haar ontrou sien:
Ick heb een oude Vrou (beslepen in de reden)
Met gheldt daartoe bekocht en vriendelijck ghebeden
Haar alder-hooghste vlijt met list te wenden aan,
Om dese We'er-haan we'er te locken om te slaan,
En komt die haar te spraack, 't sal moogh'lijck wel gheschieden,
Want sy haar laghen sal seer swarelijck ontvlieden,
Sy is te wel bespraackt, en wat een oude Vrouw
Of wat een Paap niet wel te weghe brenghen sou,
Sou oock de Duyvel nau (soo 't spreeck-woordt seyt) versinnen:
Dies hoop ick hare gonst door dese list te winnen;
En daar op stel ick mijn gherust, tot op de nacht,
Wanneer ick hare komst en antwoordt we'er verwacht.

Vierde handelingh; tweede uytkomst.

Beatrix, Angeniet, Kloridon.
Ey Angenietje, kijnd, ick arme ouwe Sloof,
Wat wort ick machteloos, sit neer moer, ick ben loof:
Maar wat ic segge sal, sit ick nu by een Bruytje?
't Is huyen my eseyt, of is het maar een fluytje,[1]
Die yemandt om de deun my slechts het wijs emaackt?

Ang. Neen Besje, ghy hebt 't wit daar al op't hooft eraackt.
Ick heb my inden Echt ten laatsten eens begeven,
Door dien mijn Ouders sulcx begeerden by haar leven.

Beat. Wel Schaapjen dat's t' ondieft! Ick wensch jou g'luck en vreugt

Vs. 1974—2005. [1] Fluytje, loos gerucht.

En dat ghy langh en soet te samen leven meught;
Dus hoor ick staagh wat nieus wanneer ick by de luy kom,
Maar kijnd met wie? hoe is de naam doch van jou Bruygom?
Is't oock een Burghers seun? misschien heb ick sijn kundt.

Ang. Ja, 't is Endymion dien d'Heer my heeft ghegunt,
Hem heb ick tot mijn Lief en waarde Man ghekoren.

Beat. Ja Mater wat ick hoor! och was ick doof geboren!
Maar Angenietje ick geloof dat immers niet.

Ang. Gelooft het of ghy wilt, het is nochtans geschiet.
Het schijnt den Hemel dat soo in sijn raat besloten het.

Beat. Wel, heb ghy Kloridon soo schand'lijck dan een toot eset? [1]
Laat ghy dien e'elen baas? en maack ghy jou een wijf
Van een, die niet een lidt het aan sijn hiele lijf
Daar leven, of belul, of giest in is met allen?
Ja lieve kijnd het is te mal om af te kallen:
Ick sach hem gisteren doen hy de straat op gingh,
't Was offer ien pis-pot tusschen sijn beenen hingh,
So stijf-bient, wijt-biendt, zijdt-bient, met sijn kuyten binnen
Quam d'oude Droogh nap aan: ja maar wat meugh ghy minnen!
Die dove Quartel, die Knor-pot, die rechte Vreck,
Die mag're holle loer! ghy bent werentigh geck.

Ang. Nu Besje doet ghemack: wat schempt gy op sijn leden? [2]
Hy is my schoon ghenoegh: ick hou meer van de zeden
Als van een trotschen gangh, als van een schoon ghelaat,
Manieren cieren als des schoonheyts roem vergaat.

Beat. Manieren had ick ehoort! Hy is een biest der biesten
En Kloridon die is een giest van alle giesten,
Van alle man bemint, van wijse luy ghe-eert,
Van hoogh en laagh gheviert, by d'opperste begheert,
Die altijdt lustigh is, vermakelijck en vrolijck,
Endimyon is daar by maar een op-rechte molick:
Dan dat noch 't mieste is: gedenckt eens aan den eed
Dien ghy aan Kloridon, dien wack'ren Jongh-man deed,
Dien ghy ghetrou altijdt te blijven hebt ghesworen.

Vs. 2006—2039. [1] Een toot setten, een streek spelen. — [2] Doet ghemack, houd u kalm.

O Angenietje vrees ghy dan niet voor Gods toren?
Godt heeft de Echt ghemaackt, o kijnd! geckt met hem niet,
Die alle harten kent en alle dinghen siet,
Of ghy sult noch op't lest al deur jou bed-stroo druypen:[1]
Ghy meught de straffe Gods ontduycken noch ontsluypen:
Ick hebber wel soo veel ekent die met de trou
Soo weyffelden als ghy, wat was heur eynd, als rou,[2]
Verdriet, elend, altijdt een knagingh in't ghemoede,
Verlies van alle vreught so wel in goedt als bloede.
O deynckt eens dat ghy hebt met hem twee Jaren langh
Soo lieffelijck verkiert; o soeten omme-gangh!
En kittelen jou niet de tockelende lusjens,
Wannier ghy over-wickt de suycker-soete kusjens,
De tuylerytjes, en de vrye vryigheydt,[3]
Meer tusschen u ghepleeght als 't oorbaar is gheseyt?
En jammert u niet als ghy treedt in u Geweten
En denckt, soo langh heeft hy sijn waarde tijdt versleten
Alleen om mijnen't wil; ick heb hem toe-ghelonckt,
Ick heb hem aan-ghehaalt, ick heb sijn hart ontfonckt,
En hy heeft mijn ghevolght, niet wulpsch noch gayl van sinnen:
Maar lief'lijck, en daar by gantsch stadigh in sijn minnen:
Wy beyden waren een; ick toonde mijn soo vry,
Ja vryer teghen hem als hy sich teghens my?
En dat ghy nu die gheen die u van harten mienden,
Hem die u meer als Slaaf, dan als u Vryer, diende,
Die u sijn leven langh in't minste noyt mis-deed,
Dus schandelijck verlaat gantsch teghens trou en eed':
En waarom? om een Bloedt! die ghy neemt om sijn gelletje,
Maar gheensins om sijn deught, veel minder om sijn velletje,
Daar ghy u leven by sult slijten in ghequel,
En hebben binnen's huys een pijnelijcke hel.
Denckt om u Kloridon, ach! hoe sou die u vieren,
Ghy soudt u al te mal by hem niet keunen tieren:[4]
Ghelijckheydt in de Jeught in d'Echte vrede baard,
O kijndt dat sou u zijn een Hemel op der Aard:
De lieffelijcke vreught speelt Kloridon in d'ooghen:

Vs. 2040—2075. [1] Er bekaaid afkomen. — [2] Weyffelen, wispelturig zijn. — [3] Tuylery, aanhaligheid. — [4] Tieren, gedragen.

Hoe sult ghy Angeniet hem doch vergheten moghen?
Wat! laat Endimyon, dien ouden suffert, staan,
En neemt u Kloridon, u soete hartjen aan.
Hem hebt ghy eerst bemint, laat hem de eerste blijven,
En laat Endimyon dien styven droomer drijven,
Op dat ghy uwe trou en uwen eedt betracht,
En beyd' by Godt en Mensch wordt eerelijck gheacht.

Ang. Soo ick niet waar gheweest begheerigh om te weten,
Of ghy, o snoode Vrouw'! u soud' soo veer vergheten,
Dat ghy dit schand'lijck stuck soudt legghen my te voor,
Ick had u nimmermeer ghegunt dit langh ghehoor.
Wat meynt ghy vuyle pry, sot boven alle sotten,
Dat ick om Kloridon mijn Ouders sou bespotten?
Om Kloridon, dien ick slechts om mijn tijdt-verdrijf
Soo langh heb aanghehaalt, om noyt te zijn sijn wijf?
Of hy al gheestigh is, en vry wat schijnt te weten,
Gaat van die gheestigheydt en wetenschap eens eten.
Ick en mijn Ouders, die beyd' wijs zijn en bedaart,
Wy houden 't met het goedt; dat's daar men wel af vaart,
Dat heeft Endimyon, dies hoeft hy't niet te winnen:
Ey! wat sou Kloridon, die jonghe wulp, beginnen?
't Is waar, ick heb hem tot een koelingh van mijn lust
Twee jaren langh ghetroont, veel duysentmaal ghekust:
En mits ick schiep vermaack in sijn seer gheestigh vryen,
Wou' ick sijn omme-gangh noyt van het mijns af-sny'en,
Tot op het laetste toe, en swoer hem, als een Vrouw,
Dat ick tot op mijn dood hem blyven sou getrouw:
Maer ick heb staegh gemeend met die gemaeckte eeden
't Genot van myne gonst: maer nimmer van mijn leden.
En gonstigh ben ick hem, ick gun hem dat hy krijght
Een die in rijckdom mijn seer veer te boven stijght,
Gelijck ick heb een man (door Ouders raed) bekomen,
Die hem gaet dapper veer te boven in rijckdomen.
Maer 'k gun hem nimmer yet wat al de rest belangt,
Hy heeft genoegh als hy mijn mag're gonst ontfangt.
Dus vuyle Tooveres wilt yligh van myn wijcken,
Of ick sal u de le'en so dapper doen bestrijcken

Vs. 2076—2112.

Met ongebarnden asch, dat ghy u nimmermeer[1]
Sult onderwinden in mijn huys te komen weer.
Wel aen, ick gae: en gaet, o schuym van alle Wyven!
Eer dat ick u onsacht doe van de deure dryven. *In.*

Beatr. Wel dat's een kats-vel, volck, wat dunck jou van die pry?
Dat 's ierst een giet-logen, is dat een Vrou-mensch? fy
Dat sucke dubbeldheyd in Vrouwen word bevonden!
Hoe, sy het eer noch schaemt, sy past op schand noch sonden.
Ach! hoe sal Kloridon toe-hooren, als hy weet
Dat sy so dubbeld weet te weyf'len met haer eedt. *Klor. uyt.*
Holla! daer komt hy aen, ick moet hem openbaren
Hoe schendigh dat ick ben by Angeniet gevaren.

Vierde handelingh, derde uytkomst.

Kloridon, Beatrix.
Wel Bestemoer hoe is't gelegen met de Bruyt?
Is sy 't? of is sy 't niet? wou 't woordtje daer niet uyt?

Beatr. Wel hart'lijck is sy 't, en sy deynckt het oock te blyven.

Klor. Kond ghy met reden dan gantsch niet by haer bedryven?

Beatr. O neen sy past gantsch niet op eeden noch op re'en,
Haer onbeweeglijck hart is harder als een steen.

Klor. Waerom socht sy dan selfs mijn tot haer min te trecken?

Beatr. Om dat ghy tot haer lust en tijd-verdrijf soud strecken.
Sy had behagen in u soete vryery.

Klor. Sint felten schen die Meer, wel spot sy dan met my?[2]
Waer toe hiel sy my op? *Beatr.* Om dat ghy hare lusjes
Soud blussen met u praet en aengename kusjes,
Want ghy seer geestighjes kond spelen met u tongh,
Waar uyt sy groot vermaack in hare geest ontfongh.

Klor. Heeft sy mijn dan alleen gebruyckt twee volle jaren,
Voor hare korts-wijl om haer sinnen op te klaren?
Wat wulpscher Meer is dat! wat seyd die valsche vrou
Dan daer af, dat sy swoer my staegh te blijven trou,

Vs. 2113—2142. [1] Ongebarnde asch, een stuk hout. — [2] Meer, merrie.

En my haer's liefdes gonst niet weer in eeuwigheden
t'Ontrecken? *Beatrix*. Daer heeft sy't genot van hare leden
Noyd (seyd sy) mee gemeend: maer van haer gonst alleen.

Klor. So hael de duyvel haer met al haer dubbeldhe'en.
Maar waer toe streckten dan haer Crocodille tranen?

Beatr. Om u te focken so dat ghy geen argh soud wanen.[1]

Klor. Te focken! ey waerom gekoesterd sulcken bloed,
En Kloridon versmaed? *Beatrix*. Alleenigh om het goed.

Klor. Heeft sy dan om het goed beyd lijf en ziel versworen?
Hoe groot mijn rijckdom was, dat wist sy wel te voren,
Waer toe heeft sy met mijn dan so langh omgegaen?

Beat. Om dat Endimyon niet eer quam nae haer staen.

Klor. Sy swoer noch dat sy mijn sou nimmermeer verlaten,
Maer altijd minnen, nae dat hy by haer quam praten.

Beat. Sy mind u (seyd sy) noch, en wenscht u oock daer by,
Dat g'lijck sy heeft een man die rijcker is als ghy,
Ghy oock tot uwe Bruyd een vrijster mooght verkrijgen,
Die haer in rijckdom wijd te boven soude stijgen,
Maer sy en koos u noyt tot haren Bruydegom.

Klor. So gingh de duyvel selfs dan met haer backhuys om,
Doen sy haer tranen liet op mijne wangen vlieten,
En wenschten dat Jupijn syn donder af mocht schieten,
En plettren haer tot stof, so veer sy immermeer
Koos yemand tot haar lief als Kloridon, haer heer,
Haer hart, haer ziel, haer al: Meyneedige giet-logen,
Houdt ghy't gebod van God, noch eer, noch schaemt voor oogen?
Vreest ghy dan nergens voor? ontsiet ghy niet mijn pen?[2]
Ick sweer dat ghy eer lang sult speuren wie ick ben:
Jae al de wereld sal met u bescheylijck weten,
Dat niemand te vergeefs mach gecken met Poëten.
O overvalsche pry! 't is vremd dat ick niet baes,[3]
Jae dat ick teenemael van gramschap niet en raes,
So tomlen door malkaer mijn recht versteurde sinnen,
Ach! kond ick doch mijn selfs met lijdsaemheyd verwinnen:
Maer neen! mijn bloed dat koockt. Wel aen dan, Angeniet,

Vs. 2143—2177. [1] Focken foppen. — [2] Ontsien, vreezen. — [3] Basen, ijlen.

Dees trots is nu aen my door u ontrou geschiet,
Tot loon van al de gonst en groote dienstbaerheden
Die ick u heb betoond, gantsch buyten alle reden.
Ghy spot noch met my toe, ghy blijft al even trots,
Ghy vreest mijn toren, noch de gramschap uwes Gods:
Maer beyd, mijn wraeck, al heeft hy misschien loden voeten,
Sal u meyneedigheyd u strengelijck doen boeten.
En ick sal blijven noch de ghene die ick was,
Als ghy van elck geacht word voor een lichte tas.[1]
Dus Besjen, daer is 't loon. *Beat.* Och ick bedanck jou hooglijck,
Ick had heur graeg verkeerd: maer vaer, 't was my niet mooglijck.
Sy vloeckten as de droes, jae dreyghden mijn te slaen
Soo veer ick daet'lijck niet woud van haer deure gaen:
Dus vryer goeden dach, ey weest doch wat geduldigh. *In.*
Klor. 'k Sal doen het geen ick na des redens plicht ben schuldigh.

Vs. 2178—2192. [1] Tas, meid.

VIJFDE HANDELINGH.

EERSTE UYTKOMST.

Angeniete.

So dickwils als ick denck om d'onverdiende smart,
Die Kloridon nu lijd, knaecht my een worm het hart,
So dickwils als ick by mijn selven overpeynse,
Hoe goddeloos ick hem verblind heb door mijn veynsen,
En hoe oprecht hy sich in sijne minnery
Daer tegens heeft altijd ghedragen neffens my:
Soo dunckt my dat ick (als een schand-vleck aller vrouwen)
Niet langer waerdigh ben den Hemel aen te schouwen.
Het huys is my te bangh, want waer ick mijn oock wend,
Elck plaets maeckt op een nieu mijn ontrou mijn bekend.
Mijn kamer, dunckt my, seyd, als ick daer in kom treden,
O schaemt u Angeniet van u lichtvaerdigheden:
Hier riept ghy God tot tuygh, O eer-vergeten vrou!
Dat Kloridon alleen u liefste wesen sou.
En sien ick dan rondom, stracx dunckt my dat de wanden
Beklad zijn over al met vlecken van mijn schanden:
Hier hoe dat ick hem kus, daer hoe ick met hem speel,
Gins hoe ick hem toelonck en daer hoe ick hem streel.
Wat verder by mijn koets hoe ick hem heb bedrogen,
Alwaer ick hem de hand met opgerechte oogen
En brandende gelaet uyt vrye wille geef,
Hem swerende getrou te zijn so langh ick leef,
't Sy wat ons overquam in hooghe en lage staten:
En nu heb ick nochtans lichtvaerdich hem verlaten;
Maer dat noch 't slimsten is, 'k heb daer geen reden toe,
Jae weet op 't alderminst niet waerom ick het doe.
Sijn deughdlijck ommegang heb ick genoegh ervaren
In sijne vryery van twee volkomen jaren.
De lof van sijne geest is treffelijck bekend,
Van Nederlands begin tot haerder grensen end.
De Grootste van het Landt die prijsen sijn ghedichten
Voor d'eelste die daar zijn, in 't boerten en het stichten.
'T is waar, Endimyon is rijcker in het goedt;

Vs. 2193—2225.

Maar Kloridon munt uyt in rijckdom van ghemoedt,
In gaven des verstants, die geensins zijn te koope,
Al hadtmen al de schat des werelts over hoope,
Het is een rijckdom die sijn Meester noyt verlaat,
Maar blijft hem altijdt by als al sijn schat vergaat.
Nu waarom heb ick dan mijn Kloridon begheven?
Hy deedt mijn noyt een hayr te kort in al sijn leven,
Van leden was hy schoon, in 't bloeyen van sijn Jeught,
En d'edelste Fonteyn van d'eerelijckste vreught.
't Is waar ick heb nu met Endimyon ghekreghen
Meer goedt als Kloridon wel had: maar daar-en-teghen
Verlies ick nu mijn Eer door 't breken van mijn trou,
Soo schijnt het dat ick meer van 't Goed als d'Eere hou,
En Eer gaat boven 't goed by trefllijcke Verstanden.
O sinneloose Maaght hoe kroont ghy u met schanden!
En waarom doet ghy dat? was 't u om 't goedt te doen?
Van Kloridon was vry wat treftighs te vermoen:
Sijn ommegangh was by de beste van de Steden,
Den Oppersten van 't Landt behaaghden sijne zeden,
Elck had hem grondigh lief, den eenen om sijn deught,
De tweed' om sijnen Gheest, de derd' om sijn gheneught:
Dies had of d'een of d'aar (door goede gonst ghedreven)
Tot eenich treflijck ampt hem eer yet langh verheven,
En hy, hy was het waardt; want mennigh bock bekleedt
't Aansienlijckst ampt van 't landt, die helft te minder weet,
En klimpt alleen daar toe door trappen van de gonsten,
Hy sou daar door waardy op-klimmen van sijn konsten.
Dus siet, Angnietje siet, wat doet ghy u al leedt:
Ghy breeckt gantsch noodeloos u hoogh-ghesworen eedt:
Dies siet ghy te ghemoet niet anders als verdrieten,
Daar ghy de grootste vreught des werelts kondt ghenieten
Met uwen Kloridon, en swemmen in een Zee
Vol alle lieflijckheydt en aanghename vree.
Holla! wie sien ick daar? d'onsaghelijcke Goden
Neptunus en Mercur': so is het my van noden,
Dat ick mijn after't groen hier wat verborghen houw,
Sy komen misschien mijn bestraffen om mijn trou.

Vs. 2226—2262.

Vijfde handelingh. Tweede uytkomst.

Neptunus, Mercurius, Angeniet.

Nept. Mercurius ick sou noch dapper mijn beswaren
Om op mijn oordeel aan de Goden te verklaren
Waar uyt d'onheylen droef oorspronkelijke zijn,
Wt Pluto, uyt de Vrou, Cupido of de Wijn,
Om welcken oorsaack wij van d'Hemel zijn ghesonden:
Want ick heb noch te veel verscheydenheyts gevonden.
Dan doch Cupido heeft, dunckt mijn, de meeste schuldt,
Mits hy het meeste deel des werlts met minne vuldt.

Merc. Neen Water-God, ghy dooldt: want, wilt gy't wel versinnen,
Der Menschen onheyl spruyt uyt on-min, niet uyt minnen:
Cupido heeft gheen macht: want Pluto d'Helschen Heer,
Die Godt des rijckdoms is, vernielt al sijn gheweer,
Dies is hy oorsaack oock van al die onghelucken
Die 't Menschelijck gheslacht so deerelijck verdrucken:
Seer selden paren nu door liefd' de jonghe Lie'n,
Want daar wordt meer na't goedt als na de deught ghesien.
Al heeft een jonghe Maaght besteedt haar sinlijckheden
Op eenig jeughdigh quant vol treffelijcke zeden,
Wtmuntend' in't verstant, en gheestigh in't ghemoedt,
't Is niet: so veer hy haars ghelijck niet is in't goedt,
Sy krijght hem nimmermeer; maar komt er aan-ghetreden
Een rijcken sagghelaar, al is hy slim van leden,[1]
Versuft en afgheleeft, die op sijn schaduw' knort,
Die nau een lidt aan 't lijf heeft daar niet wat op schort,
Die nimmer vrolijck is, die sal dees jonghe mensche
Verwerven door sijn goedt en trouwen naar sijn wensche.
Wanneer dan soo een Maaght, in't schoonste van haar Jeught
Verknocht wordt aan een Vreck, een vyandt van de vreught,
(Haar vel is poeseligh, het sijne soo verkrompen
Datmen een druppel nats nau uyt sijn lijf sou pompen,
Sy loddrigh, hy verkeert, sy soet, hy stuur en straf,[2]
Sy rommelt van het bedt, hy mymert van het graf)[3]

Vs. 2263—2294. [1] Sagghelaar, sukkel; slim, scheef. — [2] Lodderigh, aanhalig; verkeert, beu. — [3] Rommelt, snapt.

Sal't weeligh jonghen dier, 't zy dat de gayle kusjes
Die sy by and're siet, haar tock'len tot de lusjes,
En prick'len so haar vleysch met kittelende weeldt,
Dats' uyt een vreemde kraan een vreemder slockjen steeldt,
Of dat sy garen sou een Erfghenaam verwerven,
Om namaals, als de Vreck, den Esel, quam te sterven,
Deelachtigh aan sijn schat te wesen, ende dan
Te trouwen met sijn goedt een jongh en schoonder man,
Gaan springhen buyten spoor, en met een Landts-knecht waghen,
Al sou den ouden man daarom thien hoorens draghen:
Het is vergheefs ghekalt, de Jeught die moet'er uyt,
De vlam moet voor den dagh, hoe mense nauwer sluyt,
Hoe krachtigher sy wast: gheen sloten zijn te vinden,
Soo sterck dat sy de min vermoghen in te binden.
Wat spruyt dan, o Neptun! hier uyt, als hoerery,
Echt-breuckt, meyn-edigheydt, ghevolght met jalousy,
On-endelijcke schandt, doot-slagen, moorderyen,
Verlies van eer en goedt, ja lijf en ziel te ly'en:
Dies segh ick, Pluto is de oorsaack van't verdriet
Des menschlijcken gheslachts, Cupido is het niet.

Ang. Helaas! die selve Godt is van mijn valsche Eden
De oorsaack oock alleen, ick heb gheen and're reden.

Merc. Holla! wie sien ick daar? is dit een aardtsche Vrouw?
Noyt sagh ick sulcken beeldt in't Hemelsche ghebouw.

Merc. S'is Goddelijck van kracht, ick voel haar stralen breken
Door't eelste van mijn ziel en in mijn harte steken.

Nept. 't Bloed koockt my in het lijf. *Merc.* Mijn sinnen zijn vervreemt.

Nept. Laat ons haar spreken, eer sy ons de spraack beneemt.

Merc. Kroon-draaghster van de glans der schoonst' uytmuntentheden,
Niet min bevalligh in't ghelaat als schoone leden:
Wt-stekende Juffrou, die door u braaf ghesicht
Een blakerende vlam in onse boesems sticht
En so ons sinnen hebt ghebonden en ghekluystert
Aan uwe schoonheyts glans, die alle glans verduystert,
Dat wy u slaven zijn, en om u dienst te doen
Meer souden wenden aan als ghy selfs soud' vermoen.

Vs. 2295—2330.

Nept. Jonck-vrou so veer ghy ons u minne wilt betonen,
Wy sullen u dat meer als menschelijck belonen:
Want ghy en kent ons niet: Maar siet ons neerstigh aan,
So siet ghy (schoone Maecht) twee Goden voor u staen,
Bereyd' tot uwen dienst, ghesinnicht u te eeren,
Gheneyght om uwe vreughd' en wellust te vermeeren,
Begheerich om u soo gheluckigh op der aard
Te maken, dat noyt yets gheluckighs is ghebaard
Dat u ontbreken sal, dus, lief, laat u niet noden,
Want ghy betoont dees gonst geen menschen, maar de Goden.

Ang. So veer ghy Goden zijt (ghelijck ick vast vertrou
Door u aansienlijckheydt, daar ick seer veel van hou)[1]
Gheeft het my dapper vreemt, daar ghy so met Goddinnen
Versien zijt, dat ghy meught een aardtsche Maaght beminnen:
Want buyten twijffel is het Hemelsche cieraat
Een schoonheydt, die het Aartsch gheheel te boven gaat.

Merc. O neen soet-aardigh dier, die ons door uwe ooghen
(Hoe wel wy Goden zijn) bedwinght naar u vermoghen:
Wy achten 't Aardtsch ghebou (om dat ghy lieve beeldt,
Dat selve willigh tot u woon-plaats hebt erweeldt)
Gheluckigh op het hooghst, en d'Hemel daar en teghen
Voor ongheluckigh; of het schoon leyt schoon gheleghen.[2]

Ang. Waarom, o groote Goon! dat woud' ick dat ick wist?

Merc. Om dat het u (me-Vrou) en uwe schoonheydt mist.

Nept. Wy achten gheen gheluck noch vreughden te ghelijcken
By u; want voor u vreughd' moet alle vreughde wijcken,
En by so veer ghy ons vol-doen wilt in het stuck
Dat wy u leggen voor, wy sullen u gheluck
Soo hoogh als ghy begeert, ja hoogher noch doen steyg'ren.
Dus schoone wilt u gonst den Goden doch niet weyg'ren,
Wat ghy tot wederloon gelieft ons te gebien,
Sal datelijck, Princes, naer uwe wil geschien.

Ang. Verliefde Goon, dewijl ick sie u Godlijckheden,
Ghedaelt tot op der aard; Ey seght my door wat reden,
Of middel, ghy om laegh van sulcken hooghte sijght

Vs. 2331—2365. [1] Houden van, hechten aan. — [2] Of het schoon, ofschoon het.

En hoe ghy van beneen, weer naer de wolcken stijght.

Merc. Wy konnen al te saam een Hemelsch liedt verhalen,[1]
Dat ons, als't ons belieft doet na beneden dalen,
Een ander konnen wy, als een van ons dat singht
Daalt datelijck een wolck die hem ten Hemel bringht.

Ang. O Goden! so ghy mijn tot vriendtschap wilt bekoren,
Laat mijn dat Liedeken uyt vriendtschap doch eens hooren.

Nept. Lief dat kan niet gheschien, het is ons vande Go'on,
Eendrachtelijck vergaart, uytdruckelijck verboo'n.

Ang. Of ick dat al eens hoor, kan u seer weynich deeren,
't Is my niet moghelijck dat Liedt so haast te leeren.

Merc. Eyscht van ons anders yet, wy derven het gebodt
Niet over-treden vande Groote Donder-Godt;
't Geheym des Hemels mach men aan gheen mensch ontdecken.

Ang. So moocht ghy oock van mijn wel datelijck vertrecken.
Hebt ghy mijn niet gheseyt, dat ghy, wat ick begheer
My gunnen soud' tot loon, dat ick u gun mijn eer?

Nept. Wy dochten niet dat ghy soud' tot u loon verkiesen
't Gheen ons nootwendigh sal den Hemel doen verliesen.

Ang. 't Sal heym'lijck zijn by mijn, wie weet dat ick het weet?
En wilt ghy het niet doen, siet dat ghy mijn vergeet.

Merc. Hoe vlucht ghy so, mijn Schoon? mach niemandt Angeniete
Noch hare gonst, als door zijn onder-gangh ghenieten?

Ang. Of ick het Liedtjen hoor, ey seght wat dat beduyt,
't Gaat my het een oor in en 't ander weder uyt:
Ick wist daar van gheen woordt, ick laat staan 't liedt onthouwen.

Nept. Ja die de dubbelheydt der Vrouwen dorst vertrouwen!

Ang. So ick het immermeer aan Goo'n of Menschen meld,
Mijn dan voor eereloos of voor meyn-edigh scheld.
Ick ben so dubbeld niet (al waend ghy't) Hemel-Heeren.

Nept. Wel, by so veer wy 't doen, sult ghy dan ons begeeren
Volkomen komen naer in 't geen u is bekend?

Ang. Ja datelijck so haest het Liedtjen is ge-end.

Vs. 2366—2398. [1] Verhalen, herhalen.

Nept. Wel dan Mercurius, wat sou u meeningh wesen?

Merc. Men hoeft voor haer, noch voor haer dubbeldheyd te vreesen,
't Is haer onmogelijck, al is sy wel ter tael,
Dat sy het daedlijck kan onthouwen al te mael.

Nept. Wel schoone Angeniet! laet ons dan binnen treden,
Daer sult ghy hooren al des Hemels heymlijckheden,
Vervat in een Gesang, en 't wijsjen is niet swaer.

Ang. Ghy Goden, treed dan voor, ick volgh u yligh naer. *Goden in.*
Ick wed ick sal de Goo'n met mijn meyneedigh liegen,
So wel als Cloridon, uyt-strijcken en bedriegen. *In.*

Binnen word gesongen het Liedtjen dat Angenietjen in dese naervolgende uytkomst singt.

Vijfde Handelingh, derde uytkomst.

Angeniete, Neptunus, Mercurius, Jupiter, Saturnus, Phœbus, Vulcanus, Hercules, &c.

Ang.
Dat Liedeken heb ick so yv'rich aengehoord,
Dat ick het daedlijck na sal singen tot een woord,
En doen de Wolcken voor mijn voeten neder zyghen,
Om met haer, nae mijn wensch, ten Hemel op te styghen.
Nu Goden dat's u voor na 't Hemelsche gebou,
Betroud hier namaels weer wat heymlickx op een Vrouw.

Angeniete singt, de wolcken dalen, sy styght daar in, en word voorts ten Hemel opgehaeld.

Stem: La Chime.

Dubbelde Wolcken ontrold uwe kle'en,
Phœbe suigt voort al u water daer uyt,
Op datse sacken wat drooghjes bene'en;
Met haer gespickelde mistige huyd;
  Wy, die ghy weet,
  Staen hier gereed,

Vs. 2399—2420.

Wachtende; willende dat ghy daeld
Op 't logge aerd
En metter vaerd
Ons in de hooghste Hemelen haeld.

Jupiter onse gebiedende God
Sond ons beneden (dat weet ghy wel)
Om te volbrengen syn noodigh gebod: [1]
't Welck oock geschied is naer syn bevel.
Nu komen wy
U wederom by,
Goden u boden syn al gekeerd
't Is al geschied
Naer u gebied,
Juyst so ghy't op haer hadde begeerd.

De wolcken ghedaeld zijnde, treedt Angeniet daer in, ende word al singende ten Hemel gevoerd. Neptunus en Mercurius verbaest uyt.[2]

Nept. Mercurius helaes, helaes wy zijn bedroghen,
Want Angenieta word ten Hemel opgetogen,
Door 't singen van het lied, sy heeft het al geleerd.

Merc. Komt laet ons singen oock, en sien dat men haer weerd.

Angenieta singt so vaerdigh voort, dat de Goden haer niet volgen konnen, dies sy voort ten Hemel op vaert, ende de Goden blyven mistroostigh op der aerden.

Ang. Chaire zeu, Kurie toon ouranoon.[3]
Vrolijcke wolcken nu stijght om hoogh,
Voerd nu u vrachten naer d'opperste throon,
Dichte by Phœbi gulden oogh.

Anelthousa, Alleluya,[4]
Singhen wy, roepen wy wel gemoet,
Hemelsche Goo'n
Weest van u Boo'n
Vriendelijck al te samen gegroet.

Jupyn. Wat vreemdigheydt is dit? wie steyghert in mijn Throon,

---

Vs. 2421—2448. [1] Noodigh, dringend. — [2] Verbaest, verschrikt. — [3] Heil u Zeus, heer der hemelen. — [4] Anelthousa, opstijgende.

Dien de Verburghentheydt bekent is vande Goo'n,
Ons nochtans onbekent? Ist yemandt van de Reusen
Dien ick met Blixem liet den kop aan stucken kneusen?
Neen, die zijn wel bekent: ist dan de Droes? nu spreeckt.

Sat. Neen Jupiter, hoe wel daar weynigh aan ontbreeckt,
S'is anders Droes ghenoegh om Mannen te vertoornen.

Jup. Wel, wat ontbreeckt haar dan? *Saturnus.* Niet anders als de [hoornen,
Die set sy in 't ghemeen de Mannen op de kop.

Jup. So is het dan een Vrouw'. Wel, hoe komt ghy hier op?

Ang. Met vreught, al singhende. *Jup.* Wie leerden u dat singen?

Ang. Neptunus en Mercur'. *Jup.* O watte vreemde dinghen!
Neptunus en Mercur'! Soo hebben sy't ghebodt
Gantsch klack'loos overtre'en van haren Donder-Godt.
Wel, ick keur haar voortaan met onse Godd'lijckheden
Onwaardigh om den vloer des Hemels te betreden.[1]
Schild-wachten, ick ghebiedt dat ghy naar desen tijdt
Haer komste nimmermeer in onse wooningh lijdt.
Ick ban haar uyt mijn Rijck; sy blijven voort beneden,
Beklaghende den ramp van hare sotte zeden.
Maar Goden! hoe sal ick't met dese Vrou an gaan?
Dat sy hier by ons blijft en dunckt my niet gheraan:
Want sy sou ons altijdt met nieuwe twisten quellen.
En d'Hemel dagh op dagh in rep en roeren stellen,
Ja wecken onder ons een doodelijcken haat.

Sat. 'Tis best dat men haar we'er beneden voeren laat.

Jup. Dat dunckt my niet gheraan; sy sou dan alles klappen
Wat sy hier had ghesien: want Vrouwen willen snappen,
Besonder als men haar het kakelen verbiedt,
Soo lieten sy luy doch het om haar sterven niet.

Mars. Wel helptse van een kant! wat staat ghy langh te dromen.

Jup. Dat waar wel: maar haar tijdt en is noch niet ghekomen.
Vulcanus wat dunckt u daar mede best ghedaan?

Vulc. Was ick des Hemels-vooght, ick steldens' in de Maan,
En lietse daar altijdt tot op haar sterf-dagh woonen,

Vs. 2449—2482. [1] Onwaardig om met enz.

Om aan Endimyon haar mag're gonst te toonen,
Soo raackt sy uyt de weegh, en wy sijn onghequelt.

Jup. Wel, dat sy daat'lijck in de Mane werdt ghestelt:
Neemt ghy daer van de last, en laet ons voort bewaren
Den Hemel, dat ons dat niet meer mach wedervaren.

Den Hemel word opgetrocken.

Vijfde handelingh, vierde uytkomst.

Neptunus, Mercurius.
Mercurius, is't nu niet wel met ons gemaeckt,
Nu wy, door vrouwen list, uyt d'Hemel zijn geraeckt?

Merc. Vervloeckte Angeniet! wy moghen wel beklagen
Dat wy u schoonheyd oyt met onse oogen sagen:
Wat wonder ist dat ghy u Kloridon verriedt,
Meyneedige, nu ghy de Goden niet ontsiet?

Nept. Mercurius, 't is niet of wy met sware klachten
Uytstorten inde windt den grond van ons ghedachten,
't Is beter om te sien, met oogen van verstand,
Wat ons op 't nodighst dient genomen by der hand.
Voor my: ick denck mijn in het water te begeven,
Om daer gerustelijck in eensaemheyd te leven.

Merc. En ick gedenck mijn te geneeren op der Aerd
Met ruyme koopmanschap, daer mennigh wel van vaerd.

Nept. Komt, gaen wy dan terstond, 't is nood'loos lang te dwalen.

Merc. Eerst moet ick Kloridon ons tegenspoed verhalen.

Gordynen toe, Angenieta word ondertusschen inde Mane gesteld.

Vyfde handeling, vyfde uytkomst.

Kloridon.
O wat gebeurter oock al vreemde vreemdigheyd!
Mercurius heeft my daer datelijck geseyd
Dat Angenieta, door een loos bedachte logen,
Neptunum en hem beyd so schendigh heeft bedrogen,

Vs. 2483—2507.

Dat sy den Hemel, door die valsche Duyvelin,
Verloren hebben; en sy selven sit daer in.
O groote dubbelheyt der dubbeld-lichte vrouwen!
Wie sal na dese tijd sich op haer eed vertrouwen?
Want sy (o schricklijckheyd!) ontsien noch God noch mensch,
Noch eden, noch bedroch, als sy maer tot haar wensch
Daar door gheraken; o Fonteyne van mijn klachten!
Meyn-edigh' Angeniet vol Duyvelsche ghedachten,
Hoe helder doet ghy mijn dat teghenwoordigh sien!
Maer beyd, ghy sult de straf der Goden niet ontvlien,
Die hebben u een plaats rechtveerdighlijck ghegheven
Die onghestadigh is: want soo is oock u leven,
Te weten, in de Maan: de Maan die ghy bewoond
De ware schildery van u ghedachten toond:
Men siet gheen schepsel door de duyst're wolcken springhen
Van Son, noch Starren, dat soo vol veranderinghen
Is als de lichte Maan; gheen schepsel op der Aardt
Is oock soo licht als ghy, o Angeniet! ghebaerdt.
Dies woont vry in de Maan, daar sal ick u aanschouwen
Niet minnelijck, maar als een schand-vleck aller Vrouwen:
Niet eerelijck als een die eer heeft in 't ghemoedt,
Maar een die eer en trou verquantselt om het goedt,
En daarom denckt, soo vaack ghy inde Maan komt treden,
Dit is het beeltenis van mijn lichtvaardigheden,
Hier sta ick tot een pronck, hier sta ick als een spot
(Om mijn meyn-edigheydt) ghelijck een lichte sot.
En midler tijdt denckt vry dat sonder schaad' of schanden
Ghy niet ontkomen sult de gheestighe Verstanden
Door mijn verlies gheterght: En ben ick die ick ben,
Angnieta wacht u voor de wrake van mijn pen,
U trouweloose daad sal ick soo wel beschrijven,
Dat het een stale smaad voor u end' uw's sal blijven,
En of ick schoon soo seer ter harten nam dees spijt,
Dat ick daaromme sturf voor mijne rechte tijdt,
Eer dat ick mijn van u volkomen had ghewroken,
Eer dat ick had mijn hart ten vollen uyt ghesproken,
Eer dat ick uwe smaad' geheel hadt af-ghemaalt

Vs. 2508—2544.

En u meyn-edigheydt aan al de werlt verhaalt:
So denckt daaromme niet dat het sal blijven steken,
Veel minder dat u sal u rechte loon ontbreken:
Al 't menschelijck gheslacht sou eer zijn sonder spraack,
Eer een bekend Poët sou sterven sonder wraack,
Besonder als de smaad aan sijn persoon bedreven,
Hem had door spijt berooft van 't aangename leven:
Want dan sal datelijck den een of d'ander Geest,
Die in mijn leven is met mijn bekendt geweest,
(Geterght door het verdriet, dat hy de snackerijtjes,
Het aangenaam gerijm, de soete boerterijtjes,
Die ick vaack deelden uyt in ruymen overvloet,
En hy nu door mijn doodt geheelijck derven moet)
Op-stijghen, en mijn Spel, daar ick het heb ghelaten,
Ghedreven door een lust, we'er op een nieu aan-vaten
En varen daar mee voort, en schilderen u of
Als ick het docht te doen; en eer het hem aan stof
Ontbreken sou, sou ick we'er uyt den grave komen
En doen hem inde nacht gantsch ooghen-schijnlijck dromen
Al 't ghene tusschen u en my oyt is geschiet.
O wacht u dan voor schaed', siet toe dan Angeniet!
Dan sal hy u ten toon voor al de werelt stellen,
Want ick, ick sal niet eer op-houden hem te quellen,
Ja gunnen hem gheen rust eer dat het is gedaan,
Blijft ghy meyn-edighe soo langh wat inde Maan.

EYNDE.

J. STARTER.

Gonst baard nijdt.

Vs. 2545—2569.

HET DAGHET UYT DEN OOSTEN

MARGARITA

G. A. BREDERODS

HET DAGHET UYT DEN OOSTEN

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY

EERSTE FRAGMENT.

Joffer Margriet, met Fytjen ende Claertjen haer Staet-dochters.

Myn Maeghdekens, wandelt hier in de groene gaerde,
Of soeckt de schaduw' koel van de hooge, dicht beblaerde
Lindeboom; so niet, haelt een waterluchjen fris
Aan de bebiesde boord des Vijvers, vol van vis!
Gaet heen, mijn Dochters, gaet daer u de lusten leyen;
Ick sal u luyden by den Bloem-hof gaen verbeyen,
Onder de Roselaer; doch gaet niet veerder dan
Mijn schrale schorre keel u wel beroepen kan.
Verseeckert my de deur met alle zijn behoorte.

Fytjen. De groote grendels sijn gheschoven voor de poorte,
't Nacht-slot is toegheknipt van Claertjen mijn gespeel.

Claertjen. Joffrouw, wy sullen gaen in't Ligustrum Prieel,
Of spieg'len met ghemack ons inde stille stromen;
Van daer soo wand'len wy onder de Boecke bomen,
En soo na 't Braem-bosch toe, en sien de jonghe Elst,
Van de verliefde Hop soo vriendelijck omhelst,
Dat het bekoort tot Min de sterffelijcke lieden.

Fytjen. Me-Vrouw, alst u ghelieft, soo mooghdy ons gebieden,
Ghy sult ons tot u dienst sien willigh en bereydt.

Margriet. Gaet daer 't u wel bevalt, ick snack naer eensaemheyt.
Ach! ghedwongen vryheyt, willige slavernye!
Ach! sure soetigheyt, ach! lustigh lieflijck lye!
Ach! kleyn verkooren Godt! die door u groote kracht
Het sinnelijcke breyn van 't menschelijck geslacht[1]
Soo wonderlijck beheert, die onse moog'lijckheden
Van spitvinnich vernuft en van veersiende reden
Verbystert en vervreemt, O hoogh-vermogen Min,
Die Goden schrickt en schut, Groot-vorst van ziel en sin,
Die met ontsach en vrees' heerschapt en kunt bestieren
Den breydeloosen drift van wilde, woeste dieren;
De Koninghlijcke Leeuw, grootmoedich, trots en gram,
Die ciddert voor dijn toom en gaet gelijck een Lam;
De loose Luypart, tuckt op Moorden en vernielen,
Die volght u als een Hondt sachtmoedich aen de hielen;

Vs. 1—34. [1] Sinnelijck, denkend.

De eedle Eliphant, noch starcke Stieren fors,
Noch oock het stoute Swijn en d'overbarsche Bors,[1]
Die hebben noyt dijn jock verworpen noch geweygert;
Het prachtich praelend Paert, dat soo brood-droncken steygert
En vrolijck danst en springht, is u ghehoorsaem stracx;
De snelle Hasewindt, de Spinjoens en de Bracx,[2]
De slechte Schaepjens en de vette mellick beesten,
Die sijn u onderdaen; wat maecksel of wat geesten
Dat vliegen aen de Lucht, of swemmen mach in Zee,
Ja d'Ellementen selfs, en 't onderaerdtse Vee[3]
Die volghen u gebien; van uwe kracht getuygen
Den Hemel, Hel en Aerd, die ghy na wensch kunt buygen;
Al wat de goude Son beschittert en bestraelt,
Sijn leven en sijn liefd van uwe Godheydt haelt.
Krachtighe Lente, die de grijse witte hairen
Des kalen winters plockt; ghy, die teeldt alle jaren
De jeuchelijcke May met heyl-kruyt, vroech gewas,
Met lof en lovertjens en schoon versulvert gras,
't Welck ghy met varschen douw des uchtens doet bedyen;
Doch haest verandert door verwisseling van Tyen
Der Bomen vier-kleen, en haer bloeyende gestalt
Van bloosend' bloeysem op een korte stondt vervalt.
Siet, de stock-stille windt van 't laeuw en luwe zuyen
En houd niet langer stal, maer raest en blaest by buyen;
Het hoerachtich geluck, lieflacchend' in haer schick,[4]
Verrockt haer goede gunst meest elcken oogenblick;
Dit Schepsel schoon, maer sot, dat soo vermeetel heden
Het arme aerdrijck trapt, is morghen overleden,
Vergeeten en vergaen; al 't gheen hier 't grootste schijnt,
Verwandelt sigs geringh gelijck de lichte wijnt;[5]
De tydeloose mensch speelt met zijn aertsche sinnen,
En waggelt met sijn lust, en wayfelt met sijn minne,
Soo vluchtich, so geswindt, so wuft, soo wispeltuur,
En kuyfelt met de keur wel duystmael in een uur;
Doch ick Margriet en kan van sinnen niet veranderen:
Eer souw dit ronde rondt vernieten en verwand'len,

Vs. 35–70. [1] Bors, beer. — [2] Spinjoen, spaniel. — [3] Vee, gedierte. — [4] Schick, beschikking. — [5] Geringh, schielijk.

Eer sal dit rancke rif vermorselen in 't stof,
Eer sal mijn vlugge geest by Pluto houden hof,
Eer ick Vechthardus souw vergeten of verliesen
Door snoo lichtvaerdicheyt of al te soo verkiesen.[1]
Ach! minne, die in my soo aerdigh tafereelt
En schildert in den droom dat frissche gladde beeldt
Mijns liefs, die my omarmt, (O lieffelijcke looghen,
Hoe garen waer ick nu soo vriendelijck bedrooghen!)
Maelt my sijn aenschijn nu, niet bleeck, niet blaeu, niet ros,
Maer recht als mellick en bloed, besprenght met bloosend blos,
Sijn minnelijck ghesicht, sijn wel ghedane wangen,
Daer locken, dicht gekruyft, soo swad'rich over hangen,[2]
Sijn mannelijcke borst en statich strack ghelaet,[3]
Daer onse Eeuwe noch veel van te wachten staet.
Wat leeden wel ghemaeckt zijn braef gewaed verschuylen!
Wat beenen dragen 't lijf ghelijck twee starcke suylen!
Cupido wrang en wreet, het schijnt schier of ghy swoert
Mijn heele ondergang, vermits dat ghy vervoert
Sijn eed'le ziel van my; heb ick oyt schaerts, met sparen,[4]
Ten offer yets versuymt? heb ick voor dijn Altaren
Niet nederigh gheknielt, ghebeden en gheweent?
En immers blijft u hart verhart, verstockt, versteent;
En kan dit suyver nat, geparst uyt drooghe oogen,
U niet bewegen tot mee-lijen en medoogen
Van dees verliefde, Ach! maer ongeminde Maeght,
Soo hebb' ick, leyder laes! al vruchteloos geklaeght.
U Godtheyt is versiert en valsch u heylicheden:[5]
Dat men u Godlijck noemt bestaet in recht noch reden:
't Is ydel ongegrond al dat men van u seyd.
Wat sydy anders dan een malle sinnelijckheyd,[6]
Die uyt keursieck ghesicht de geesten weet te puren[7]
Van 't dunst en 't fijnste bloed der schooner Creaturen,
En nestelt soo ter sluyck onsichtbaer in het hart!
O breyneloose mensch, hoe sydy soo verwart,
Dat ghy dit oolijck wicht soo Hemels hebt verheven,
Dat geen meer macht en heeft dan wy het selve geven?

Vs. 71—106. [1] Soo, lees sot? — [2] Swad'rich, zwierig. — [3] Ghelaet, houding. — [4] Schaerts, schriel. — [5] Versiert, verzonnen. — [6] Sinnelijckheyd, zin, neiging. — [7] Uyt keursieck ghesicht, door kieskeurig aanschouwen.

Sacht! sacht! Margrita, sacht! wat lastert uwe sin?
Hoe loochend ghy de kracht en hoocheyd van de Min?
Sijn doodelijcke flits en onvliebare pylen?
Ghy oordeelt al te licht: wat voordeel komt van ylen?
Cupido, 't is mijn schult, ick bidd': vergeeft het mijn,
Dees domme deeren wilt nu doch genadich zijn!
O nette-schutter, die u schichten hebt ghesonden
In dese brossche borst, waerom gaedy niet wonden
Het oorloghs herte van mijn uyt-ghelesen Heer?
Leyt in de saeck ghevaer, te grooter is de eer.
En hebdy klem, noch kunst? is u de moet ontvloden,
Ghy terger van dit volck, van Hemel-lien en Goden?
Ach! dat mijn vierigh oogh tot minne niet bekoort
Mijn Vechthart, daer mijn siel vol vyers schier stickt en smoort!
O ghy, Metale man! sal mijn verliefde suchten
Van 't yser harde hert steets stuyten sonder vruchten?
Sal dit klaeghlijck gesmeeck, soo droevigh als bevreest,
Ontgrend'len nimmermeer de deuren van u Gheest?
Sal dit deerlijck opsien, dit vriend'lijck ooghewincken
Niet eens in u gemoet, niet eens in 't herte sincken?
Soo acht ick dat je bent een harde steene rots,
Een Yssigh koude Ziel, gheschilfert van een schots,
Uyt Goden lust ghevormt om my wat te temteeren.
Margriete, wat is dit? wildy nu schrandriseeren
Van wat stof dat de ziel hier boven werd ghemaeckt?
Siet toe! siet toe! dat ghy aen 't rasen niet en raeckt.
Margrita, wilt niet meer met u ghespeelen spotten,
Om dat sy recht als ghy op yemand hier versotten,
Vermits dat dese gicht den Hemel ons inplant.[1]
Maer, Vechthart, wat geefs' u? Helaes de wreetheyt, want
U moedich herte leeft in bloedighe slach-oorden;
Ghy hoort met soete lust der ziel-spouwers klaegh-woorden;
Het jammerlijck gegil, wreet, ysselijck en fel,
Is u vroolijckste vrucht, u tijt verdrijf en spel;
't Gheklaater, staels gheklanck van swaerd of hellebaerden,
En 't grimmich woest ghebriesch der bitse felle paerden
Is u vermaeck en vrucht; ghy schiet de schutten los,[2]
Ghy rijdt, ghy rotst, ghy rundt op dijn pick-swarte Ros

Vs. 107—144. [1] Gicht, gift. — [2] Schutten, geschut.

In de voor-draf voor aen, de eerste aen de vesten,
In het schermutsen streng, in 't af-wijcken de lesten:
Dit is u krijgs ghebruyck, u handelingh en plicht;[1]
Ghy siet niet lievers dan de Vyand in 't ghesicht;
Ghy siet niet lievers dan met grove kracht van ving'ren
De dolle bloed-vaen vloock, geestich en swierend' sling'ren;[2]
De roode wonden die 't ghemeene volck verbleeckt,
In u een heete lust tot weder-wraeck ontsteeckt.
Ach, Nederlandtsche Mars! ghy blixem in het strijen,
Hollandtsche hoochste roem, cieraet van onse tijen,
Hoe komt doch dat de tocht van dit hartvochtich hert
Niet door den tijt en meuckt, noch leemiger en wert?[3]
Ay, werpt u wapens wech! mijn lief, sydy niet wyser?
Gheen Borst-stucken van stael, geen ruggen swaer van yser,
Geen schilden dick van leer, geen kolders soo geringt,
Daer Cupidoos gheschut niet licht door heenen dringt!
Al waert schoon dat ghy u in 't kooper liet besmeden
Rondom u heele lijf, van boven tot beneden,
En liet alleene maer wat luchts voor oogh of oor,
Ghy wierd terstond ghequetst door 't sien of door 't ghehoor;
Ten waer dat ghy verkleumt van leven en van leden,
In u Natuur vervroor van alle mensch'lijckheden.
Maer soo minn'loos en is dit jeughdlijck aenschijn niet,
Daer men de minne-kunst soo lief vermaelt in siet,
Soo lief vermaelt in siet, dat ick 't altoos sal houwen
Een wonder in de mans, een spiegel voor de vrouwen.
Wel op, mijn suffe hert, u selven wat verquickt
Nu met de soete hoop! misschien het nood-lot schickt
Dat ghy u lieve lief door liefde sult verwinnen,
Want het Doorluchtich hert van hoogh en eed'le sinnen
Vergeld de weldaet waer het immer kan of mach
Somwijls wel seven vout. Maer ay, Margrita, ach!
Ghy rueckeloose maeghd, wat mooghdy u toeleggen
Van 't geen de valsche vrouw, de hoop, u mach toeseggen?
Weet ghy niet dat zy loos en logenachtich is,
Van gunst-woorden rijck, maer in 't geven onghewis?
De rechte streecken van de grootste Heeren Hoven
Is loch en droch, vermomt met vriendelijck beloven.

Vs. 145—182. [1] Plicht, gewoonte. — [2] Vloock, uitstaand. — [3] Leemig, buigzaam.

TWEEDE FRAGMENT.

Margriet, met haer beyde Staet-dochteren.

Konstrijcke strael-Fonteyn, hoe langsaem of hoe loom,
Doch dartel krult de staert van u slangwyse stroom!
Dees water-beecken soo van lauwe tranen springen,
Die nu soo swierend langs mijn roose wangen dringen,
En banen daer een wech van schoorloos slibrigh spoor.[1]
Ach! hoe verlept en doof is 't glantsich gloeyend' gloor,
Dat op mijn lipjens root als kersjens plach te proncken!
Och! ooghen, wat'righ droef, hoe siedy dus verdroncken?
Ach! wangelatich mensch van onghedaen aenschijn,
Waer is die stemmicheydt die in u plach te sijn?
Ach! dat mijn Vechthart mocht in dese staet aenschouwen,
Souw hy hem kunnen wel van schreyen oock onthouwen?
Neen dat gheloof ick niet: of moghelijck souw hy
Verschooten vluchten wech, want selfs ick schrick voor my,
Als ick my spiegel in de Christalijne glasen;
Hoe souw een ander hem dan niet voor my verbasen![2]
Ach, lusteloos gemoet! hoe ongereddert leyt
Dit hulsel nu verschrickt, versloryt en verspreyt!
Ick wil my toyen op met kostlijcke ghesmyde,[3]
Want heerelijck gewaed van schoone sachte syde
Verciert de frisheyt van de wel geschapen leen.
Nu dondert jachtich op, versturve sinlijckheen,[4]
En neemt u heerschappy, want van het lieflijck minne
Is reynicheydt voor al een lieve ghesellinne.
Komt hier mijn goude kam, leckt dit goud-dradig hayr,
Ick doop dees' dunne dweyl in dit stil water klaer[5]
Daer men de steentjens op de bodem wel kan tellen.
Mijn aensicht, dunckt my nu, begint sich te verstellen,
De schoonheydt die verrijst; wat soo, dat 's d'oude slach!
Och, Vechthart! dat ghy nu dit schoone wesen sach,
Het souw sijn jongh ghemoet tot minnen haest bekooren.
Ach, ick vergeckte Maeght, hoe laet ick my verdooren

Vs. 183—214. [1] Schoorloos, onafgebroken (?). — [2] Verbasen, verschrikken. — [3] Ghesmyde, sieraden. — [4] Opdonderen, aan komen zetten. — [5] Dweyl, handdoek.

Van eyghen liefde en van het pluymstrijcken vals!
Wel is dit aensicht, noch dees swaen-sneeuwitten hals
Noch jonst, noch eer, noch trouw in 't minste dan meer waerdigh?
Ja sy gewisselijck, 't is billick, 't is rechtvaerdich
Dat meenich Eelman prijst voor goddelijck in mijn
Dese volmaecktheen die my toegeheyligt zijn.
Nu vlecht een Cranselijn van wit en roode roosjens,
Van Venckel en van Tijm, van bruyn en blancke sloosjes,[1]
Van paersche Vyolet, van sprenckeld Angelier:
Ick acht geen Turcksche Tulp noch Keysers Kroone dier,
Daer de bloem-gecken dwaes soo veel gelts aen verquissen.
Ick hou een Leely wit of dubbelde Nartsissen
Al veel reuck-rijcker, en veel schoonder in het oogh;
Doch 't oordeel van de mensch die heft ten Hemel hoogh
De dingen die natuur op Aerde minst mach sennen;
Doch den verstandelaer kan schoonicheydt erkennen
In 't geen de miente man door quae gewoonte braeckt,[2]
Die siet dat Godt elck ding hoog-prijslijck heeft gemaeckt.
Wat! moeyt Margriete haer nu met Philosophye?
't Leeraren voeght haer niet, maer wel de vryeryen.
Hoe komt dat ick mijn tijt dan reuckeloos verquis?
Och! daer verschijnt mijn sinn' de schoone beeltenis
Van mijn volmaeckte lief, in eeren seer verheven.
Ay, wel-ghebooren Heldt! ay, wortel van mijn leven!
Ach, leven van mijn Ziel! Ick hebb' geen ander vrees,
Geen ander sorg, noch angst, geen twijffeling, als dees,
Te weten: dat ghy lief met vast beslooten sinnen
Een ander hertlijck lieft en my niet kunt beminnen.
Komt herwaarts, Maegden houw! haelt de Harp en de Luyt,
En speelt dees fantasy my doch ten hoofden uyt,
En ghy, mijn maerte, singt mijn lieve leyde klagen,[3]
Die ick selfs hebb' gemaeckt mijn Vechthart te behagen.

Claertjen singht, op de Stemme: Si tanto Gratiosa.
Lof, Moeder van de Minne, *enz.*[4]

Mijn vrouwe, met verlof dat ick my gae verstouten:

Vs. 215—247. [1] Sloosjes, sleutelbloemen. — [2] Miente man, gemeene man; braeckt, wraakt. — [3] Maerte, dienstmaagd. — [4] Lof, Moeder van de Minne, zie blz. 39.

Mijn goe jonst dragend' hart sou garen nu wat kouten
Yets heymelijcx met u, soo 't u niet lastich viel.

Margarit. Spreeckt op soo onbeschroomt als teghen uwe ziel
Ist van u, of van my; maer ist van ander lieden,
Mijn eerbaerheydt en voeght dan 't oore niet te bieden
Aen achterklap of smaet, een leelijck schendig dingh.

Claertjen. Het is van u, me-Vrouw: de schoone Jongelingh,
Den vromen Vechthart, aen wiens heusheyt, jonst of trouwe
Ick niet en twijffel, maer my wel versekert houwe,
Dan 't veel-hoofdige Beest dat lastert met op-spraeck[1]
U vrye ommegang en eerelijck vermaeck,
Dat ghy ghehanthaeft t'saem hebt ettelijcke jaren;
Het geen het swetset meer, schaem ick u te verklaren,
Alsoo 't de reynicheydt volkomen tegen-strijdt.

Margarit. Hoe wordt de vrome deucht vervollight van de Nijt!
Kan mijn onnooselheydt en mijn onstrafbaer leven
Voor het gemeene volck dan geen ontschulding geven?
Neen, neen, ick lochen niet dat ick hem seer bemin,
Doch met een kuys ghemoet en met een suyvre sin.
Wat schaet het dat wy t'saem in eerbaerheydt verkeeren?
Moet my daerom het slijm van 't volck dus onteeren?
Wat icker, of wat droes heeft my dees schand ghesmeet?
Wat icker of wat droes doet my dit herten leet?
O ghy, verdoemde Nijt, die steets met qua gewenten
U dorst blust met fenijn, u honger met serpenten:
O ghy, verdoemde Nijt, Beulinne van de peys,
Die suyght des menschen bloed, die slindt des menschen vleysch,
Hert-knaegster wreet en wrang, met u ghetaende wangen,
Met u katte-ghesicht, met u piepende Slanghen,
Met u venijnigh hayr, afgrijsselijcke swart,
Met u wrytend ghemoet en met u wrockigh hart,
Met u gerimpelt vel, met u verdrooghde Borsten,
Die 't Helsche spoock bevreest niet eens aenschouwen dorsten,
Hoe komdy soo verbaest ghestoven uyt de Hel?
Of ginght my, arme Maeght, eylacy! al te wel?
Eylacy! om mijn vreucht soo sydy nu aen 't rasen
En hebt u fel vergift de menschen ingeblasen;

Vs. 248—284. [1] Dan, maar.

Vermaledijt ghespuys, wat schaet u mijn geluck?
Vermaledijt ghespuys, wat baet u doch mijn druck?
O groote goede God, sal ick 't aen yemandt klagen?
Ick klaeght misschien de geen, die 't mogelijck sal behagen.
Ghelijck ach! leyder! veel ter werrelt nu gheschiet,
Dat men sijn jammer klaeght aen die daer vreucht aensiet.
Klaghers sijn vriendeloos, dies lijd' ick 't met verduldicheyt;
Mijn hert, mijn lief en Godt, die weten mijn onschuldicheydt.

Claertjen. Al is de loghen flux en schichtich, snel te voet,
Sy grijpt terstont geen stadt in het oprecht ghemoet.

Margriet. Maer by 't eerloose hert, ghewent tot eer te rooven,
Daer reyckt haer stracx de handt het quaet en licht ghelooven,
Dies vindt men over al betichting, quade lof,
Die 't water van de zee niemant kan spoelen of,
Want elck die bemindt de waerschijnende loogen.

Claertjen. Die lichtelijck ghelooft, werdt lichtelijck bedrooghen;
Want Vals-hart dicht het quaet by wylen uyt zijn hooft.

Fytjen. 't Is billigh dat men siet, dat men dat oock ghelooft,
Al ist goed inder daet, het wordt voor quaet genomen.

Margriet. Ach! sal mijn Vechthart dan hier nimmer mogen komen
Om 't sotte vollick, dat soo harssen-loos en vremdt
Al 't dwarlen van 't verstant vaeck radeloos toe-stemdt?
Of soudt ghy wel soo snoot u selven dit verbooghen?[1]
Soo raed ick, Vechthart, u te blyven uyt mijn ooghen
Met u valsch aenghesicht, soo vriendelijck vermomt.
Missaeckt my, Claertjen, 't eerst als Vechthart weder komt[2]
En stiert den droch van hier: hout hem ten minste buyten,
Neen, dochter, doet het niet: Wat sal ick doch besluyten?
Ick weet niet hoe ick wil, ick weet niet wat ick segh,
Mijn reden en mijn raet sijn te gelijcken wegh;
Nu ben ick weer van sin dat ghy hem sult inlaten.
Een eerlijck hert en kreunt sich niet aen yemants praten.

Claertjen. Me-vrouwe, luyster! tsus! want hebb' ick wel gehoort,
So staet u waerde lief en neuryt aen de poort. *Sy luysteren t'samen,*

G. A. BREDERODE.

Vs. 285—318. [1] Verbooghen, zich beroemen op. — [2] Missaken, verloochenen, niet thuis verklaren.

AANTEEKENINGEN

Aanteekeningen.

LUCELLE.

Een getrouwe vertaling naar het Fransche proza van Louis Le Jars (1576). Enkele voorbeelden van het overbrengen, vooral van woordspelingen heb ik hieronder opgenomen. Wanneer het stuk het eerst is gespeeld, wordt niet vermeld. De eerste druk van 1616 is gevolgd; varianten uit die van 1619 en 1621.

173-174. Somme, qu'il n'y a que deux mots de l'Ave Maria qui fletrissent la ieunesse et gaillardise des hommes, Mulieribus & fructus ventris, c'est a dire Amour, qu'aucuns appellent douce amertume.

341. Dé-ià soixante quinze fois le flambeau porte iour a du grand Zodiaque recommencé la course.

465. Goeden dach hofstee beteekent gewoonlijk: maak maar geen smoesjes, of: mij zul je niet te pakken nemen. Hier is de geheele regel onduidelijk; men zou denken aan „ik kan het niet met zooveel woorden zeggen", maar de volgende regel strijdt daar tegen.

514b-519 worden ten onrechte Leckerbeetje in den mond gelegd.

603-611. Et i'en sçay bien autant, à sçauoir Normand, Parisien, Picard & bon iargon de Greue. Houtewaels enz.: de taal van buurten bij of in Amsterdam.

1023-1096. Niet bij Le Jars.

1216-1219 en 1226-1227. *Philippin*. Ie voudrois donc pour mon salaire estre premier gueux de sa maison quand il sera marié.... *Bonauenture*. Hà hà, i'entens: tu veux dire Maistre Queux qui vaut autant que cuisinier d'vn Roy ou Prince.

1312-1316. C'est vn estat de vendeur de maree: & pour l'estre, il te faut mettre la teste dans vn mannequin, & aller criant par les ruës, Maquereaux frais, maquereaux frais. Et si on t'achette tu seras vendeur de maree. Veugelen en veugelaar hebben een obscene beteekenis.

1329. Elle va leuer vn enfant à saint Jean.

1375. Er staat: Baron en zijn Speelnoot.

1556. Er staat: Of de.

1856. Fr.: Arma, arma virumque cano.

1962-1966. ...declaqueté chez toutes ces accouchees.

2539. Typische ontleening aan het volkslied.

2730-2736. Il faut donc auant que de partir vous marier en face de sainte Eglise & faire des nopces encores plus ioyeuses, qu'il n'y a eu de tristesse.

VARIANTEN.

269. C *alst*; 280. C *malkand'ren*; 303. B *Zijn Deensche kop Eenrins*; 337. C *my 't spoor*; 450. C *hooft*; 454. C *die in*; 605. C mist *hiel*; 882. A, B en C hebben *leden*; 1363. A en C *Baron en zijn vrient*; 1374. A en C *Baron en zijn Speelnoot*; 1420. A heeft *ons huys en hof*; 1556. A, B en C hebben *Of de*; 1594. A heeft *u sech*; 1797. A en C hebben *toch*; 1893. A en C *klocht*; 2698. A heeft *volkome*.

MOORTJE.

„Ghespeelt op de Oude Amstelredamsche Kamer Anno M.DC.XV". De tekst is naar de uitgave van 1617, voor de varianten zijn ook die van 1620 en 1633 gebruikt. Zie over Bredero's wijze van bewerken mijn artikel in Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterkunde 1918, blz. 226.

675. *Trijn Dubbeldin*, zie Sp. Brab., r. 1491.

681. Deze regel blijft raadselachtig. Uit het volgende zou men opmaken, dat daar drukke conversatie was, maar aan beschouwingen over het Huis te Britten valt moeilijk te denken.

760. Blijkens Coster, Tijsken v. d. Schilden, r. 1025 beteekent *verkonckelt in zijn blaas*: kou op zijn blaas hebbend.

825. Dergelijke regels zijn traditioneel bij de Sinnekens in het rederijkersdrama.

1446. *Poortegysen*, waarschijnlijk wel Portugeesche Joden, maar op welke gewoonte wordt gedoeld?

1527. *Witten*, niet blanke guldens, maar krijtstreepen van het gelag.

1728. Lees: *Hier by?*

1909. Waarschijnlijk de eerste vermelding van het batiken in de literatuur.

1946. De afgebroken spraak van Negra in navolging van Terentius, dus niet in de eerste plaats om gebrekkige kennis van het Nederlandsch te doen uitkomen.

2074. *Jan Vlas*, zie Sp. Brab., r. 433.

2628. *Knechses*, waarschijnlijk een drukfout.

2751-2767 zijn in de editie van 1638 vervangen door 66 regels van een andere hand.

VARIANTEN.

586. A heeft *my nu*; 715. A *Dien gaf*; 827. A *volck*; 1691. A *rondt en tom*, B en D *rondt en om*; 1997. B en D hebben *staand-tresoor*; 2372. A heeft *monsterumje*; 2178 B en D hebben *ontbieden voor 't gherecht*; 2192. A heeft *groot vertrouwen*; 2763. A *verliest*; 2887. A mist *neen*; 3008. A mist *Ons*; 3136. A heeft *waer*.

ERRATA.

42. *vree*, lees *ree* (met A, B en D); 1550. noot *lieder* lees *lieden*; 1730. schrap de punt.

SPAANSCHEN BRABANDER.

„Gespeelt op de eerste Duytsche Academie, op het woort Al sietmen de luy men kensse niet."

12. Ik ben niet zeker dat *Meyr* hier niet meer, zee beteekent.

67. *Potschijter*, de verklaring van de Vooys, „bedrieger" bevredigt niet, in verband met het volgende. Ik zou eer in de richting van „buiten de pot pissen", overspel bedrijven, willen zoeken.

245. N.l. drie dagen voor St. Bonaventura (De Vooys).

253. *Smockkel*. Het lijkt mij gezocht, op grond van de afwijkende lezing *smockuel*, als Stoett en De Vooys een biersoort smock-eul aan te nemen. Br. was vervuld van smokkelaars, verg. ook r. 2031.

454-474. De knikkerscène denk ik mij aldus: Contant stelt het spel „plompen" voor, waarbij één speler de door beiden ingelegde knikkers op- of neergooit, vooraf radende of er een even of oneven aantal in een putje of hoed zal belanden. „Ick stuytje": ik houd tegen met mijn hoed. Joosje wil wel, mits met een inzet van vier, raadt even, gooit en verliest. Om zijn schade in te halen, wil hij vervolgens om een inzet van acht elk spelen. Hij reikt ze Contant, waarschuwt deze niet met de hand te draaien, als hij ten minste zooveel knikkers hanteeren kan. C. moet nu een oneven aantal inwerpen, maar verliest. Hij verdenkt J. een knikker weggemoffeld te hebben en stelt een ander spel voor: ieder vijf knikkers in een figuur op te zetten, waarop van meet geschoten wordt. Wie begint te schieten gaat door tot hij mist. J. vraagt: geef je mij de eerste beurt? en als hij geen antwoord krijgt: ik geef je de eerste beurt en bovendien het recht op mijn schie-

ter te schieten. C. schiet nu achtereenvolgens alle knikkers er uit, en J. moet zijn schieter opzetten, op een span van een bepaald punt. C. schiet er van meet op doch mist, nu schiet J. en beweert geraakt en daarmee de knikkers teruggewonnen te hebben. C. erkent dat niet.

660. Tr. vindt wat J. vraagt wel wat slecht betaald met een liedje en vult dus haar „dats u ongheweyghert" terzijde aan.

1007. *Harmen*, blijkbaar was Br. ontschoten, dat hij de derde pattiot eerst Thomas had genoemd.

1135. *Pypestelder*, niet orgelmaker, maar opschepper.

1314. *Jan bruynen neus*, ook St. Ridder, r. 1420.

1481. Waarschijnlijk een obscene toespeling, verg. Van Santen, Tijdverdrijf, no. 24.

1601. Minder vaantjes voor processies, dan wel als bewijs van een bedevaart.

1892. Het kruiliedje is niet zoo duister als De Vooys meent: „De palen van de zeeweringen zijn met blik beslagen, tegen het invreten van de meeuwenstrond."

2011. *Vaartjes neus* enz. De verklaring „men is niet gerust, of men moet iemand in levenden lijve voor zich zien" (De Vooys) is in verband met het voorgaande niet geheel bevredigend.

2122. *Meyndert*, ook Moortje, r. 2172.

VARIANTEN.

1936. A, B, C en D: *Je selt*; 2025. B, C en D *ien paer voeten*; 2033. A, B, C en D: *Dat jy*.

ERRATA.

Blz. 252 eindigt met regel 651, blz. 283 begint met regel 652; blz. 254, noot *halve reaal*, lees: *reaal*.

ANGENIET.

Volgens den eersten druk „Vertoont op d' Oude Kamer In Liefd' Bloeijende, den XXII October 1623." Deze druk (van 1623) is hier gevolgd.

Inhoudt. Over de sterke afwijking van den tekst, zie mijn Inleiding.

101-328, 423-434 en 499-526. Deze regels uit Lof van de Armoede, Lof van de Rijkdom en liederen zijn blijkbaar door een andere hand hier te pas gebracht.

876. Hier begint het „tweede uytkomen".

1103 vlgg. en 1247 vlgg. Waarschijnlijk invloed van Shakespeare.

1157. Verg. het lied „Waar is nu dat hart."

1423-1434. Invloed van Spieghel (wenst, onwenst).

2247-2248. Wat Starter in het algemeen over Bredero zegt, getuigt niet van groote vertrouwdheid met diens omstandigheden. Deze mededeeling heeft dan ook geen bizondere waarde.

2317. Men zal óf hier voor *Merc.* moeten lezen *Nept.* óf in r. 2319 *Merc.* schrappen.

VARIANTEN EN WIJZIGINGEN.

196. A heeft *een eyghent*; 316. Lof v. d. armoede heeft *onweghen;* 407. er staat *ende ben;* 713. er staat *machtsok;* 863-4. er staat *Die so belegert en van binnen selver muyten Als beschermutselt en besprongen was van buyten*; 923. A heeft *als*; 2439. er staat *ouroon.*

ERRATA.

1719. *von*, lees: van; 2239. *treflijcke*, lees *treflijcke.*

HET DAGHET.

224. De aanteekening van Te Winkel is geheel misplaatst. Keysers Kroone is Fritillaria imperialis, zie voor den tulpenhandel ook Moortje, r. 2959.